

Regeringens proposition

1992/93:169

om högre utbildning för ökad kompetens

Prop.
1992/93: 169

Regeringen förelägger riksdagen vad som har tagits upp i bifogade utdrag ur regeringsprotokoll den 11 februari 1993 för de åtgärder och de ändamål som framgår av föredragandens hemställan.

På regeringens vägnar

Carl Bildt

Per Unckel

Propositionens huvudsakliga innehåll

Högre utbildning präglad av kvalitet, effektivitet och förnyelseförmåga är en förutsättning för öppenhet, tolerans och välstånd. Att stärka Sverige som kunskapsnation är en av regeringens huvuduppgifter. Att öka antalet högre utbildade och att höja kvaliteten i utbildningen är avgörande för Sveriges konkurrenskraft och framtida välfärdutveckling.

I princippropositionen Universitet och högskolor - Frihet för kvalitet (prop. 1992/93:1, bet. 1992/93:UbU3, rskr. 1992/93:103) lades regeringens reformstrategi fast: (1) frihet och incitament för utveckling och kvalitet inom statliga universitet och högskolor; (2) fasta och entydiga regler för relationerna mellan staten och fristående universitet och högskolor; och (3) förändrat, icke-statligt huvudmannaskap för vissa universitet och högskolor.

Genom riksdagens beslut i december 1992 med anledning av regeringens förslag ges de statliga universiteten och högskolorna fr.o.m. den 1 juli 1993 ökad frihet bl.a. när det gäller studieorganisation, utbild-

ningsutbud, antagning av studenter och disposition av resurser. I lag och förordning anges garantier för kritiskt tänkande, forskningens frihet och rättssäkerhet, liksom principer för funktionella beslutsformer och ett tydligt ledningsansvar. En internationellt gångbar examensordning introduceras.

Med denna proposition fullföljer regeringen det första steget i reformstrategin genom att föreslå ett nytt resurstilldelningssystem samt ange utbildningsuppdrag för respektive universitet och högskola. Dessutom presenteras förslag när det gäller internationalisering, avskaffande av kårobligatoriet och formerna för fristående högskolors examensrätt.

Med dessa förslag kombineras den ökade friheten för universitet och högskolor med stimulans till nytänkande, kvalitetskonkurrens och ett effektivt utnyttjande av resurser.

Principerna för det nya resurstilldelningssystemet har redan godkänts av riksdagen. Enligt dessa skall statsmakternas beslut om omfattningen av den högre utbildningen göras i mer översiktliga termer, svarande mot olika utbildningsområden. Regeringen föreslår att dessa i stort sett motsvarar de traditionella fakultetsområdena.

Varje universitet och högskola ges ett treårigt utbildningsuppdrag som innehåller ramar för verksamheten, ersättning för utförda prestationer och krav på kvalitetssäkringssystem. Dessutom anges vilka examina som universitetet eller högskolan har rätt att utfärda.

Den nya studieorganisationen bygger på kurser som kombineras till utbildningar. Det resurstilldelningssystem som regeringen föreslår innebär att ersättning betalas ut dels i form av en "rörlig resurs" baserad på antalet registrerade studenter på respektive kurs, kallad studentpeng, dels i relation till de studieprestationer som studenterna uppnår. Alla universitet och högskolor erhåller lika stor tilldelning för alla kurser inom samma utbildningsområde. Härtill kommer ett särskilt anslag i syfte att främja hög kvalitet.

I utbildningsuppdraget anges det högsta antal helårsstudenter och helårsprestationer som kan ge ersättning under treårsperioden samt den samlade högsta ersättningen för dessa. Detta takbelopp är lägre än summan av de maximala ersättningsnivåerna inom respektive utbildningsområde, för att stimulera till prioriteringar dem emellan.

Studentpeng och ersättning för helårsprestationer beräknas på grundval av det antal helårsstudenter och helårsprestationer som universitetet eller högskolan uppvisar. De medel som tilldelas universiteten och högskolorna får emellertid användas på det sätt som universiteten och högskolorna finner långsiktigt mest ändamålsenligt för att fullgöra sina respektive utbildningsuppdrag. Det ger utrymme för att organisera verksamheten på ett sätt som tillgodoser såväl intresset av en god användning av tillgängliga resurser som behovet av eftertanke och kritisk skolning.

Regering och riksdag avgör inte längre hur många studenter som skall antas till olika utbildningar. Det blir istället universiteten, högskolorna och studenterna som genom egna val och prioriteringar avgör detta. De

enda undantagen är utbildningar till vissa viktiga yrken inom vilka staten ur ett nationellt perspektiv måste garantera ett visst antal examinerade studenter. Mindre, men väsentliga ämnen skyddas genom att vissa universitet åläggs att ordna utbildning i dessa.

Inom dessa vida ramar har universiteten och högskolorna inte bara en rätt att besluta om utbildningsutbudet utan också en skyldighet att genom en ständig pågående omprioritering förnya och utveckla den utbildning som erbjuds.

Utbildningspolitikens mål är att under 1990-talet föra upp universitetens och högskolornas utbildningsvolymen minst till jämförbara länders nivå. Regeringens ställningstaganden baseras dels på en analys av den inriktning och volym som dagens utbildningssystem har, dels på internationella jämförelser av de prioriteringar och satsningar som görs i våra viktigaste konkurrentländer. En utförlig bakgrund presenteras i propositionen.

Vissa omprioriteringar på nationell nivå föreslås.

Den kraftiga utbyggnad som har gjorts av högre utbildning sedan 1991 kommer att motverka den kompetensminskning på den svenska arbetsmarknaden som tidigare dimensionering hotade att ge upphov till strax efter sekelskiftet.

Jämfört med flertalet konkurrentländer är emellertid situationen allvarlig på så sätt att en mycket hög andel av våra studenter återfinns på korta utbildningar. Andelen studenter på långa utbildningar måste öka.

På samma sätt måste utbildningar med inriktning mot den privata sektorn och näringslivet förstärkas.

Särskilt vid de mindre och medelstora högskolorna är utbildningsutbudet i alltför hög grad inriktat mot den offentliga sektorn.

Civilingenjörsutbildningen måste byggas ut för att stärka näringslivets långsiktiga konkurrenskraft. Utbyggnaden av den tvååriga ingenjörsutbildningen bör bromsas upp.

Det kraftigt minskade behovet av förskollärare och fritidspedagoger gör det nödvändigt att drastiskt minska dessa utbildningar. Sker inte detta hotar arbetslöshet för stora grupper. En neddragning med 25 procent föreslås.

Regeringen avser att återkomma till hur en del av resurserna till högre utbildning skall fördelas på grundval av i förväg fastställda och kända kvalitetsindikatorer, liksom till hur kostnader för lokaler och resurser för inredning och utrustning skall inräknas i per capitatilldelningen. Resurser för de senare kostnaderna beräknas under särskilda anslag för budgetåret 1993/94.

De konstnärliga utbildningarna ingår inte i det nya resurstilldelningssystemet. För dessa utbildningar tillämpas en för var och en av de berörda högskolorna individuellt beräknad ersättning per helårsstudent.

Särskilda medel föreslås avsättas för att stödja internationellt lärarutbyte och nya samarbetsavtal med europeiska länder.

I propositionen föreslår regeringen att tvånget för studenter att tillhöra studentkår, nation respektive studentföreningen för fakultet, det s.k. kårobligatoriet, upphör fr.o.m. den 1 juli 1995.

De grundläggande demokratiska principerna som bl.a. regeringsformen vilar på tillåts därmed slå igenom också för studentsammanslutningar.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 11 februari 1993

Närvarande: statsministern Bildt, ordförande, och statsråden B. Westerberg, Friggebo, Johansson, Laurén, Hörnlund, Olsson, Svensson, Thurdin, Hellsvik, Wibble, Björk, Davidson, Odell, Lundgren, Unckel, P. Westerberg, Ask

Föredragande: statsrådet Unckel

Proposition om högre utbildning för ökad kompetens

1 Inledning

Utmaningen

En stegrad tillväxt av kunskapsbehoven för den enskilde, såväl i rollen som yrkesutövare som i rollen som medborgare har skett under de senaste åren.

Den industriella produktionen bedrivs på en allt högre teknisk nivå. Inom privat och offentlig tjänste- och serviceproduktion ställs krav på ökade teoretiska kunskaper.

De skärpta utbildningskraven är en utmaning för universiteten och högskolorna. Dessa har en nyckelroll i kunskapsutvecklingen. Regeringen har därför inlett ett omfattande reformarbete inom den högre utbildningen. Den grundläggande universitets- och högskoleutbildningen byggs ut kvalitativt och kvantitativt. Rätten att fatta viktiga beslut förläggs till universiteten och högskolorna. Därigenom frigörs deras förmåga till kreativitet och nyskapande. Samtidigt leder det ökade ansvarstagandet till ett mera rationellt beslutsfattande och till ökad effektivitet.

Riksdagens beslut med anledning av regeringens proposition Universitet och högskolor - frihet för kvalitet (prop. 1992/93:1, bet. 1992/93:UbU3, rskr. 1992/93:103) utgör första steget i en omfattande reform. Med stöd av den nya högskolelagen (SFS 1992:1434) och de i propositionen föreslagna och av riksdagen accepterade principerna har regeringen den 4 februari 1993 utfärdat en ny högskoleförordning.

Utbyggnaden av den högre utbildningen måste fortsätta såväl kvalitativt som kvantitativt. Sverige har en förhållandevis låg andel av varje ungdomsgeneration i längre akademiska utbildningar. Den nödvändiga utbyggnaden måste emellertid ske på ett sätt som säkerställer kvaliteten. Utbyggnadens takt och inriktning måste anpassas till detta.

Jag vill inledningsvis uppehålla mig något vid det nu pågående reformarbetets betydelse för studenterna vid universitet och högskolor. Drivkraften bakom och motiveringarna för reformeringen av den högre utbildningen utgår från studenternas intressen. Det är deras efterfrågan på en högkvalitativ utbildning som skall säkerställas.

Utbildningsdepartementet har mot denna bakgrund låtit Statistiska centralbyrån (SCB) undersöka vad ett representativt urval av studenter anser om den högre utbildningen och hur man skulle vilja förändra den. Undersökningen gjordes med tanke på att de enskilda studenternas intressen i högre grad än nu kommer att vara avgörande för universitetens och högskolornas utbildningsutbud.

Dagens studentgeneration anses ofta vara självständig och målinriktad. Det stämmer väl överens med den bild som framträder i enkätsvaren. Studenterna är kvalitetsmedvetna och vill att undervisningen skall vara både mer pedagogisk och bättre kopplad till den vetenskapliga verksamheten än vad den för närvarande är.

Ett viktigt sätt att förbättra kvaliteten i undervisningen är att lägga in mer av fördjupade ämnesstudier. Hos studenterna finns det en önskan att både få mer av sådan ämnesfördjupning och att få större möjligheter att själv fritt kombinera ämnen till en examen.

När studenterna uttalar sig om värdet av en högre utbildning är resultatet blandat. De anser att utbildning ger ett bättre liv och ett intressantare arbete, men är mindre hoppfulla om att utbildningen även skall ge dem en bättre inkomst än vad de skulle få utan en högskoleutbildning.

Studenterna vill också att utbildningen skall bli mer internationell, vilket ligger väl i linje med det allt mer omfattande samarbete över gränserna som kan väntas både inom utbildningsområdet och inom samhället i stort.

Studenterna efterlyser vidare mer information om utbildningsutbudet vid olika universitet och högskolor, men vill inte ha ett komplicerat antagningssystem som gör det svårt att söka till olika utbildningar. Det finns behov av en väl fungerande teknisk samordning av ansöknings- och antagningsförfarandet. Det är mot denna bakgrund en viktig uppgift inte bara för universiteten och högskolorna utan också för de centrala myndigheterna att förmedla information. Särskilt bör beaktas studenternas behov av att kunna göra jämförelser mellan olika universitet och högskolor och deras utbud.

Slutligen finns det visst stöd hos studenterna för uppfattningen att deras inflytande blir starkare om deras val av utbildning eller utbildningsort tillåts påverka universitetens och högskolornas resurser. Det ökade inflytande, som följer av det resursfördelningssystem jag i det följande föreslår, kan sägas vara uppskattat av studenterna trots att modellen är oprövad inom den högre utbildningens område.

Sammantaget visar studenternas svar att de stöder den inriktning på ökad kvalitet och effektivitet som präglar reformarbetet.

Det kanske viktigast inslaget i det nu igångsatta reformarbetet är den nya studieorganisationen. Den innebär ett radikalt brott mot hittills gällande ordning. Linjesystemet som grundläggande element i statens inflytande över universitet och högskolor avskaffas. Linjerna ersätts med antingen av studenterna fritt valda kombinationer av kurser eller av vid varje universitet eller högskola beslutade sammanhållna utbildningsprogram. Dessutom införs en internationellt gångbar *examensordning*, som reglerar vilka examina som får förekomma, vad som krävs för att få utfärda en examen och var en examen får utfärdas.

Det är möjligt att effekterna av den nya studieordningen inledningsvis inte blir dramatiska. Skillnaderna kommer emellertid att framträda och blir alltmer betydelsefulla efterhand. Utbildningsutbudet på längre sikt kommer att präglas av ökad mångfald och flexibilitet. Olika universitet och högskolor kommer att välja utbildningsprofiler anpassade till de egna förutsättningarna. Konkurrensen om studenterna kommer att leda till lösningar som bättre tillgodoser olika krav som kommer att finnas i den framtida mycket heterogena studentpopulationen. Utbildningsprofiler av helt nya och vitt skilda slag kan förväntas växa fram.

Den nya studieordningen och överföringen av beslutsbefogenheter till varje universitet och högskola får som en naturlig och nödvändig följd att hela ansvaret för studentrekryteringen ligger på det enskilda universitetet eller högskolan. Frågor om behörighet, urval och antagning får lösas inom ramen för mycket allmänna riktlinjer som anges i högskoleförordningen.

Dessa frågor är av central betydelse för den högre utbildningens framtida utveckling. För att hålla hög kvalitet och hög effektivitet är det nödvändigt för universiteten och högskolorna att rekrytera studenter som är välmotiverade och i övrigt väl förberedda för utbildningen. Det är också viktigt att de presumtiva studenterna får rimliga möjligheter att förbereda sig för antagningen. Detta kräver att universitet och högskolor har en väl fungerande studieinformation. Det krävs vidare att det finns en rimlig permanens och överskådlighet när det gäller de specifika behörighets- och urvalsreglerna.

Universiteten och högskolorna svarar själva för besluten om antagning av studenterna och sätter förkunskapskraven. Verket för högskole-service (VHS) erbjuder en teknisk samordning av antagningen till betydande delar av den högre utbildningen utan att inkräkta på den eftersträfvade friheten för universiteten och högskolorna. Därmed kan betydande fördelar för studenterna vinnas. VHS kommer innevarande budgetår att tillföras vissa resurser för att möjliggöra en systemutveckling som innebär att man kan tillhandahålla tjänster anpassade till de krav som ställs vid antagningen till varje universitet och högskola.

I det nya systemet för högre utbildning kommer den centralt beslutade dimensioneringen av utbildningen att vara av mycket övergripande natur. Mål för antalet examinerade kommer i vissa fall att ges av regering och riksdag. I övrigt ges stora möjligheter för universiteten och

högskolorna att själva prioritera inom och mellan utbildningsområdena. Denna frihet att fatta beslut om omfattning och inriktning av utbildningsutbudet medför naturligtvis också ett ökat ansvar för universiteten och högskolorna. Statsmakternas kommer i huvudsak att svara för att tillräckliga resurser ställs till förfogande och för att göra mer övergripande prioriteringar mellan olika utbildningsområden.

Jag vill i detta sammanhang framhålla att *studenternas val* måste få stor betydelse för universitetens och högskolornas utbildningsutbud. Det måste också vara en strävan att tillse att studenterna är så välinformerade att de själva kan ta ansvar för sina utbildningsval och därmed för sin framtida yrkesverksamhet.

Det nu avskaffade linjesystemet byggde på en orealistisk tilltro till att det genom central planering i allt var möjligt att förutse samhällets och individernas behov av utbildning för ett framtida arbetsliv. Enligt min mening var detta en orimlig förutsättning. De kommande förändringarna av samhället kommer att ske snabbt och vara stora. En central planering av innehåll och omfattning av den högre utbildningen kan motverka framtida studentgenerationers möjligheter att utveckla och förnya sina kunskaper i takt med samhällsförändringarna. Fördjupade kunskaper inom av studenterna fritt valda områden är den bästa förberedelsen för framtiden. Inom vissa områden, t.ex. läkarutbildningen, finns dock överordnade behov av att säkerställa en viss minsta omfattning.

Ett nytt resursfördelningssystem

Jag kommer senare att redovisa mitt förslag till ett nytt resursfördelningssystem för den grundläggande högskoleutbildningen. Det nya systemet kommer att ge incitament för såväl effektivitet och god omvårdnad av studenterna som hög kvalitet på utbildningen.

Det huvudsakliga ansvaret för dessa frågor förläggs därmed till universiteten och högskolorna. Ett gott utnyttjande av resurserna och ett väl fungerande kvalitetssäkringssystem är nödvändigt. Överföringen av ansvaret för studenternas hälsovård till universiteten och högskolorna som skedde redan i och med förra årets budgetbehandling bör ses som ett första steg i en långsiktig process för att betona läroanstalternas ansvar för sina studenter.

Det nya resursfördelningssystemet kommer också att kräva en förstärkning av den ekonomiska kompetensen inom universiteten och högskolorna. Jag har noterat att det på flera håll redan pågår en satsning på detta område. Behovet av bättre fungerande ekonomisk uppföljning och kontroll accentueras också av den ökade friheten.

Såväl planeringsverksamheten som den ekonomiska förvaltningen vid universiteten och högskolorna är utomordentligt omfattande och komplex. Samtidigt som verksamheten till sin natur är långsiktig utgör de medel som tilldelas via de reguljära anslagen i många fall endast en del av den totala finansieringen.

Det nya systemet för resurstilldelning innebär att ytterligare moment tillkommer som ställer ännu större krav på universiteten och högsko-

lorna. Vidare medför det lokalförsörjningsansvar som nu tilldelas myndigheterna, att dessa får ett stort ansvar för långsiktiga ekonomiska åtaganden. Förmågan att planera för osäkerhet måste vara stor. Studenternas efterfrågan på utbildning kan t.ex. bli en annan än vad som förutsatts vid ingåendet av långsiktiga hyreskontrakt. Det primära ansvaret för att hantera situationer av nämnt slag åvilar universiteten och högskolorna.

För regeringens del finns ett generellt ansvar och en skyldighet att följa de statliga myndigheternas verksamhet. Formerna för regeringskansliets uppföljning av och stöd till myndigheterna i deras arbete med ekonomisk förvaltning och planering behöver utvecklas. En sådan verksamhet bör bedrivas i dialogform mellan regeringskansliet och universitet och högskolor samt med övriga berörda myndigheter. Det är viktigt att notera att jag här inte talar om uppföljning av kameral natur utan om en uppföljning inriktad på förväntade och uppnådda resultat. Dialogens huvudsakliga innebörd bör vara kvalificerad rådgivning och informationsutbyte.

I det följande ger jag därutöver en relativt detaljerad översikt över de ekonomi-administrativa aspekterna på de föreslagna förändringarna. Den samlade effekten av dessa bedömer jag vara klart till läroanstalternas fördel jämfört med nuläget.

2 Förstärkt kvalitet

2.1 Vidtagna åtgärder

Att hävda kvaliteten inom den högre utbildningen är nödvändigt för Sveriges möjligheter att göra sig gällande i en hårdnande internationell konkurrens. Denna uppfattning bildar den viktigaste utgångspunkten för 1993 års universitets- och högskolereform.

I propositionen Universitet och högskolor – Frihet för kvalitet (prop. 1992/93:1, bet. 1992/93:UbU3, rskr. 1992/93:103) redovisades regeringens uppfattning att ansvaret för kvalitetsfrämjande åtgärder i första hand åligger universiteten och högskolorna. Den ökade friheten tillsammans med den kvalitetskonkurrens som säkras genom det system för resurstilldelning som där skisseras är den viktigaste förutsättningen för en förstärkt utbildningskvalitet.

Stimulans till förnyelse kan även ske genom Rådet för grundläggande högskoleutbildning. I min anmälan till propositionen erinrade jag om de förslag för att förbättra kvaliteten som framlagts av Högskoleutredningen i betänkandet (SOU 1992:1) Frihet, Ansvar, Kompetens. Vidare anvisades vissa riktlinjer för utvärderingsverksamheten, i första hand genom att jag angav de huvudsakliga arbetsuppgifterna för Sekretariatet för utvärdering av universitet och högskolor, som enligt vad jag senare (avsnitt 6.1) kommer att föreslå, bör benämnas Kanslersämbetet (prop. 1991/92:76, bet. 1991/92:UbU18, rskr. 1991/92:195).

Under hösten 1992 föreslog regeringen i propositionen 1992/93:42 Förstärkning av den grundläggande högskoleutbildningen m.m. att riksdagen skulle anvisa ytterligare resurser till grundutbildningen för att göra särskilda insatser för kvaliteten, vilket möjliggjorde en volymmässig ökning. I enlighet härmed har riksdagen nyligen anvisat anslagsmedel för dels höjda per capitaavgifter för vissa utbildningar, dels tidsbegränsade stimulansåtgärder, såsom externa examinatorer, pedagogisk utbildning och forskarutbildning av lärare (bet. 1992/93:UbU5, rskr. 1992/93:159). Därmed möjliggörs flertalet av de kvalitetshöjande åtgärder som Högskoleutredningen föreslog.

2.2 Ytterligare åtgärder

Regeringens grundläggande inställning till hanteringen av kvalitetsfrågorna och de åtgärder som statsmakterna redan vidtagit bildar enligt min mening en fast grund för de stora förändringar som börjar genomföras för universitet och högskolor den 1 juli 1993.

Jag vill dock peka på vissa kompletterande åtgärder, som behöver vidtas för att ytterligare understryka betydelsen av att kvaliteten måste stå i centrum för alla som är involverade i högre utbildning.

Vid utformningen av *den nya högskoleförordningen*, som beslutades den 4 februari i år, har regeringen uttryckt de principställningstaganden som redovisades i proposition 1992/93:1 i författningstext. Många av de bestämmelser som således kommer att börja tillämpas den 1 juli 1993 har tillkommit för att säkra kvaliteten i verksamheten. Exempel på sådana bestämmelser är föreskrifterna om sammansättning av vissa organ samt olika tjänstetillsättningsprocedurer. Det är enligt min mening viktigt att dessa intentioner fullföljs när föreskrifterna tillämpas.

I samband härmed vill jag också informera om att f.d. universitetskanslern Carl-Gustaf Andrén på regeringens uppdrag prövat om Högskolorna i Örebro, Växjö, Karlstad samt Sundsvall/Härnösand och Östersund (beträffande sammanslagning av de två senare se avsnitt 6.1) borde få rätt att ge magisterexamen. Uppdraget redovisades strax före årsskiftet. Utredaren hade tillsammans med en expertgrupp bedömt om högskolorna uppnår tillräcklig kvalitet i de ämnen de själva önskat kunna ge magisterexamen i. I vissa fall fann han att så var fallet, i andra inte. De rekommendationer som utredaren lämnade har regeringen redan tagit fasta på vid utarbetandet av den examensordning som ingår i den nya högskoleförordningen.

I fortsättningen kommer motsvarande bedömning av huruvida universitet eller högskolor bör ha *rätten att utfärda vissa examina* att göras genom Kanslersämbetets försorg. Sådana bedömningar kommer även att göras av fristående högskolor. Jag återkommer i det följande med förslag till lagreglering av rätten att utfärda akademiska examina och till en mer utförlig beskrivning av den framtida prövningen av rätten att utfärda examina (avsnitt 6.3).

Jag räknar med att *Kanslersämbetet* också i övrigt finner formerna för sin verksamhet. Även om förväntningarna på dess verksamhet är – och bör vara – stora, vill jag påminna om att det inte är helt realistiskt att räkna med att det kan verka med full styrka förrän under senare delen av treårsperioden.

Det är speciellt viktigt att resultaten av utvärderingar kan börja publiceras så snart som möjligt, så att de kan utgöra underlag för studenternas val av utbildning och utbildningsort. Resultaten kommer naturligtvis också att utgöra underlag för statsmakternas prövning av verksamhetens fortsatta inriktning. Jag vill för tydlighetens skull framhålla att Kanslersämbetets ansvar även omfattar statsunderstöd, men från staten fristående högskoleutbildning.

Det nya resurstilldelningssystemet för grundutbildningen, vilket jag återkommer till i det följande (avsnitt 3), bör enligt min mening innehålla följande två komponenter för att säkra kvaliteten.

För det första bör varje universitet och högskola inför aktuell treårsperiod ange vilka *åtgärder de avser att vidta för att säkra kvaliteten*. Därigenom kan åtgärderna anpassas till respektive universitets eller högskolas egna förutsättningar och planer. Jag anser att ett sådant förfarande är det enda rimliga då huvudansvaret för kvaliteten åligger varje universitet och högskola. Högskoleutredningens förslag till kvalitetshöjande åtgärder, såsom användning av externa examinatorer, pedagogisk utbildning av lärarna och ökning av andelen lärare med forskarutbildning är exempel på åtgärder som nu framförts av flera universitet och högskolor. Regeringen kommer också inom kort att fördela särskilda medel för sådana åtgärder. Dessa åtgärder bör efter regeringens prövning anges i regleringsbrev och preciseras på ett sådant sätt att det i efterhand är möjligt att avgöra om åtagandena har fullföljts eller ej. Om åtagandena inte fullföljs utlöses en sanktionsåtgärd av ekonomisk karaktär, vilken kommer att framgå av regleringsbrevet.

Den andra komponenten i resurstilldelningssystemet är *resurstilldelning i form av kvalitetspremie*. Den s.k. Resursberedningen (U 1992:5) har bl.a. till uppgift att lämna förslag beträffande formerna för detta (dir. 1992:85). Jag räknar med att beredningen kommer att kunna lämna förslaget i sådan tid att regeringen efter sedvanlig remissbehandling kan redovisa sitt ställningstagande i anslutning till 1994 års budgetproposition. Enligt min bedömning innebär detta att en kvalitetspremie kan betalas ut hösten 1995, grundad på verksamheten under budgetåret 1994/95.

Jag vill också erinra om att en utvärdering nyligen gjorts av *Rådet för grundläggande högskoleutbildning* av den brittiske professorn Tony Becher. Rådet, som inrättades som försöksverksamhet år 1990 efter förslag av Högskoleutredningen, var ursprungligen knutet till dåvarande Universitets- och högskoleämbetet. Sedan den 1 juli 1992 har rådet en självständig ställning. Av utvärderingsrapporten (Ds 1992:120) *The Learning Council – an evaluation report on the work of the Council for the Re-*

newal of Undergraduate Education framgår att utredaren var övervägande positiv till hur rådet bedrivit sitt hittillsvarande uppdrag.

Prop. 1992/93:169

Jag anser därför att rådet nu bör permanentas. För att möjliggöra ökade insatser, bl.a. för jämställdhet, fortsatta stimulansåtgärder för miljöinslag i olika utbildningar och för att stödja ett internationellt utbyte av de akademiska lärarna bör rådets resurser förstärkas. Jag beräknar därför under anslaget D 41. Rådet för grundläggande högskoleutbildning en sammanlagd förstärkning med 28 miljoner kronor för budgetåret 1993/94.

Jag vill gärna i anslutning härtill framhålla att intensifierade *satsningar på jämställdhet* kommer att vara nödvändiga om vi skall nå tillräckligt hög kvalitet i grundutbildningen samtidigt som andelen högskoleutbildade ökar. Jag återkommer i det följande till frågor om jämställdhet (avsnitt 6.4).

Sammanfattningsvis vill jag när det gäller kvaliteten framhålla att konkurrenskraften i den svenska grundutbildningen kommer att avgöras av i hur hög grad verksamheten bedrivs av kompetenta lärare och motiverade studenter som tar till vara alla möjligheter att förbättra den. En indikation på hur väl detta lyckas kommer att vara *omfattningen av det internationella utbytet* av såväl lärare som studenter.

3 Resurser

3.1 Nya principer för tilldelning av resurser

Riktlinjer för det nya resurstilldelningssystemet

I propositionen 1992/93:1 Universitet och högskolor - Frihet för kvalitet föreslogs att resurstilldelningen till grundläggande högskoleutbildning skulle kunna ske enligt följande huvuddrag.

- Huvuddelen av resurserna tilldelas varje universitet och högskola med en per capitatilldelning upp till de antal helårsprestationer eller examina som anges i utbildningsuppdraget.

- En del av anslaget till grundutbildning fördelas på grundval av i förväg fastställda och kända kvalitetsindikatorer.

- En "rörlig resurs" som varje aktiv student för med sig skulle kunna komplettera dessa former för resurstilldelning.

Vid riksdagsbehandlingen framhölls i utbildningsutskottets betänkande följande:

"Utskottet erinrar om att riksdagen kommer att få ta slutlig ställning till resurstilldelningen inför budgetåret 1993/94 när regeringen lagt fram sin proposition om grundläggande högskoleutbildning i februari 1993. Med de klarlägganden som i det föregående redovisats anser utskottet att riksdagen kan godkänna de i propositionen anförda principerna för dimensionering och resurstilldelning."(bet. 1992/93:UbU3 s. 54, rskr. 1992/93:103)

Ytterligare underlag för mina ställningstaganden

I enlighet med intentionerna i propositionen tillsatte jag i september 1992 en kommitté med uppdrag att dels utveckla det nya resurstilldelningssystemet, dels följa införandet av detta. Kommittén, som antog namnet *Resursberedningen*, har nyligen lämnat ett delbetänkande (SOU 1993:3) Ersättning för kvalitet och effektivitet - utformning av ett nytt resurstilldelningssystem för grundläggande högskoleutbildning. Resursberedningen avser att lämna ytterligare betänkanden under år 1993 avseende dels utformningen av kvalitetspremien, dvs. de resurser som skall fördelas på grundval av kvalitetsindikatorer, dels prestationsrelaterad resurstilldelning till forskning och forskarutbildning.

En sammanfattning av de förslag som beredningen nu har lämnat bör bifogas protokollet i detta ärende som bilaga 2.

Synpunkter på Resursberedningens förslag till utformning av resurstilldelningssystemet framfördes av företrädare för universitet och högskolor samt berörda myndigheter vid en s.k. hearing den 15 januari i år. En dokumentation av denna hearing har gjorts i departementspromemorian Ds 1993:9.

Jag vill också erinra om Högskoleutredningens slutbetänkande (SOU 1992:44) Resurser för högskolans grundutbildning. I betänkandet analyserades på pedagogiska grunder det relativa resursbehovet för olika ämnesområden. Bl.a. föreslogs en lägsta basnivå, vilken innebär en relativt kraftig förstärkning av per capitatilldelningen till de flesta humanistiska, juridiska och samhällsvetenskapliga ämnena. Högskoleutredningen föreslog att denna förstärkning skulle finansieras genom en sänkning av resursnivån till de tekniska, medicinska och odontologiska utbildningarna. En sammanfattning av betänkandet bör bifogas protokollet i detta ärende som bilaga 3.

Högskoleutredningens betänkande har remissbehandlats och en sammanställning av remissynpunkterna bör bifogas protokollet som bilaga 4. Jag har redan tidigare erinrat om att de kvalitetsförstärkningar som riksdagen nyligen beslutat (prop. 1992/93:42, bet. 1992/93:UbU5, rskr. 1992/93:159) innebär att flertalet av Högskoleutredningens förslag till kvalitetshöjande åtgärder kan genomföras utan att någon motsvarande besparing behövt göras inom Utbildningsdepartementets område.

Föredragandens överväganden och förslag

Principerna för det nya resurstilldelningssystemet för grundutbildningen har redan godkänts av riksdagen. Resursberedningens förslag till utformning av systemet bygger på dessa principer. Mina förslag ansluter till vad beredningen angivit med vissa modifieringar som framgår av det följande.

En given utgångspunkt för resurstilldelningssystemet är att den nya friare studieorganisationen medför att all grundutbildning organiseras i kurser. Varje kurs måste därför kunna hänföras till ett *utbildningsområde*. I enlighet med propositionen bör utbildningsområdena motsvara de traditionella fakultetsområdena, undervisnings- och vårdutbildningsområdena samt det konstnärliga området. Därtill föreslår jag ytterligare ett område för sådana kurser inom nuvarande lärarutbildningar som inte naturligen kan inordnas i de nyss nämnda områdena samt för kurser inom bibliotekarie- och journalistutbildningarna. Detta område benämns tills vidare övrigt.

Innan jag går närmare in på hur resurstilldelningen bör gå till vill jag för tydlighetens skull återge vissa definitioner av begrepp som angavs i Resursberedningens betänkande.

Tillhandahållna årsstudieplatser används i nuvarande verksamhetsredovisningar och avser det antal studieplatser som erhålls när antalet nybörjarplatser enligt planeringsramen för en utbildningslinje multipliceras med nominell studietid (i år räknat). För ett universitet eller en högskola erhålls det totala antalet tillhandahållna årsstudieplatser genom att summera alla linjers tillhandahållna årsstudieplatser med motsvarande antal för fristående kurser.

Helårsstudenter är antalet för första gången registrerade eller fortsättningsregistrerade studenter på en kurs multiplicerat med kursens poäng dividerat med 40 poäng.

Helårsprestationer är antalet godkända studenter på en delkurs multiplicerat med delkursens poäng dividerat med 40 poäng.

Per capitaersättning avser det belopp som statsmakterna skulle vara beredda att betala för varje enhet. Per capitaersättningen för en tillhandahållen årsstudieplats har av Resursberedningen föreslagits delas upp i dels en studentpeng, dels en ersättning för helårsprestation. Studentpengen är det belopp som statsmakterna betalar för en helårsstudent inom respektive utbildningsområde.

Utbildningsuppdragen

Jag vill inledningsvis erinra om att de övergripande målen för grundutbildningen återfinns dels i den nya högskolelagen, dels i den nya högskoleförordningen.

Resultatet av budgetdialogen mellan Utbildningsdepartementet och ett universitet eller en högskola bör dokumenteras i ett *utbildningsuppdrag avseende grundutbildningen för aktuell treårsperiod*. De ersättningsbelopp som ingår i utbildningsuppdraget fastställs efter riksdagsbehandlingen slutligt i regleringsbrev för vart och ett av budgetåren. Av utbildningsuppdraget bör framgå målen för den verksamhet universitetet eller högskolan skall bedriva och de ersättningar som kan påräknas för detta. Där bör, i enlighet med Resursberedningens förslag, anges dels det högsta totala antalet helårsstudenter per år som kan ge ersättning, dels det högsta antalet helårsprestationer inom respektive utbildningsområde eller grupp av utbildningsområden som kan ge ersättning under treårspe-

rioden. Den högsta samlade årliga ersättningen för helårsstudenter och helårsprestationer, benämnt takbelopp, bör som utgångspunkt för planering anges för vart och ett av budgetåren i treårsperioden. Riksdagen fattar dock årsvis beslut om anslagsbeloppens storlek. Som jag redan tidigare anfört (avsnitt 2.2) bör också universitetets eller högskolans åtgärder för att säkra kvaliteten framgå av utbildningsuppdraget i regleringsbrevet. Jag utgår från att användningen av externa examinatorer därvid kommer att vara ett framträdande inslag i den interna kvalitets-säkringen.

Jag kommer senare att under varje universitets och högskolas anslag återge huvudinnehållet i respektive utbildningsuppdrag. Jag vill peka på att det högsta antalet ersättningsberättigade helårsprestationer och helårsstudenter angivits med marginal i förhållande till vad som faktiskt ryms inom takbeloppet. Därmed ges varje universitet och högskola betydande handlingsfrihet att dels anpassa utbildningsutbudet till studenternas efterfrågan, dels göra avvägningar avseende antalet studenter och deras prestationer. Detta innebär alltså att ersättning för högsta antalet helårsprestationer som anges i utbildningsuppdraget för varje utbildningsområde eller grupp av utbildningsområden och det högsta antalet helårsstudenter inte samtidigt ryms inom takbeloppet.

Jag vill i detta sammanhang nämna att jag har tagit fasta på de synpunkter som framfördes från samtliga berörda universitet och högskolor beträffande per capitaersättningarna för socionomutbildningen. De aktuella utbildningsuppdragen har därför utformats så att de tillåter att det för ca 20 procent av kursutbudet utbetalas ersättning enligt per capitabeloppen för vårdområdet. Jag vill också påpeka att takbeloppen för Universitetet i Göteborg av Resursberedningen beräknats så att de tillåter per capitaersättningar för konservatorsutbildningen och den bebyggelseantikvariska utbildningen enligt det naturvetenskapliga området även om inte detta explicit framgår av betänkandet. Detta är nämligen i överensstämmelse med att kurser i fortsättningen bör klassificeras utifrån sitt ämnesinnehåll och inte utifrån det tilltänkta yrkets sektorstillhörighet.

För att fullfölja intentionerna i proposition 1992/93:1 att ge universiteten och högskolorna frihet att besluta om utbildningens innehåll och möjlighet att låta studenternas efterfrågan slå igenom på utbildningutbudet bör utbildningsområdena utgöra den lägsta nivå för vilka kvantitativa mål avseende helårsprestationer anges. Vad gäller vissa examina kan dock mål anges på en mer detaljerad nivå. Det gäller sådana fall där statsmakterna har ett särskilt intresse av att förvissa sig om att ett tillräckligt antal examina avläggs. Av utbildningsuppdragen för varje universitet och högskola bör framgå vilka examina som regeringen för den nu aktuella budgetperioden bedömer vara av den karaktären. Därutöver bör anges ett lägsta antal för examina som avslutar utbildningar som är tre år och längre. Detta kvantitativa mål är samtidigt ett kvalitetsmål, då det ställer krav på fördjupnings- och specialiseringskurser.

Med stöd av de synpunkter som framfördes vid hearingen anser jag att statsmakterna vad gäller de kvantitativa målen för Tekniska högskolan i Stockholm, Chalmers tekniska högskola och Karolinska institutet endast bör ställa krav på ett minsta antal civilingenjörsexamina respektive läkar- och tandläkarexamina. För dessa specialhögskolor är nämligen prestationernas fördelning mellan olika utbildningsområden ointressant ur styrsynpunkt. Däremot bör naturligtvis kurserna även inom dessa högskolor klassificeras på olika utbildningsområden så att ersättning erhålls med de per capitabelopp som jag nu övergår till att redogöra för.

Per capitaersättningar

Enligt proposition 1992/93:1 bör huvuddelen av resurserna tilldelas universitet och högskolor som en per capitaersättning för fullgjorda studieresultat, medan en "rörlig resurs" (studentpeng) bör följa varje aktiv student. Jag vill i detta sammanhang påpeka att studentpengen också bör tilldelas fristående utbildningsanordnare som efter erforderlig kvalitetsprövning erhållit rätten att utfärda examina.

I enlighet med intentionerna i propositionen bör universitet och högskolor erhålla lika stor per capitaersättning för *alla* kurser inom samma utbildningsområde. Det konstnärliga området omfattas dock inte av denna princip. Jag återkommer senare till resursberäkningen för de konstnärliga utbildningarna. Jag vill beträffande per capitabeloppen för övriga utbildningsområden framhålla att de har beräknats så att de dels medger en *basutdelning* motsvarande Högskoleutredningens förslag till de lägst betalda utbildningsområdena redan fr.o.m. budgetåret 1993/94, dels inte skall leda till omfördelningar av resurser mellan olika utbildningar. Jag vill också framhålla att per capitatilldelningen för studenter och studieresultat har beräknats så att 1992/93 års utbildningsutbud samt konsekvenser av redan fattades beslut om dimensioneringsökningar ryms inom den totala resursram som bedöms finnas tillgänglig för treårsperioden. Däremot leder principen om enhetliga ersättningsbelopp för likartad utbildning till omfördelningar mellan universitet och högskolor, då den hittillsvarande resurstilldelningen inte utgått från denna princip.

I det nya systemet kommer således kursens ämnesinnehåll och inte vilken examen den eventuellt leder till att vara avgörande för statsmakternas resurstilldelning. Jag vill framhålla att de schabloner för fördelning av årsstudieplatser från linjer m.m. till utbildningsområden som tillämpades av Resursberedningen endast var avsedda för tillämpningen av beräkningsmodellen inför övergången. Eftersom de centralt reglerade linjerna försvinner kommer dessa schabloner inte att vara styrande för uppläggningsprogram. Varje universitet och högskola kommer inom ramen för sitt utbildningsuppdrag att själv avgöra vilka kombinationer av kurser inom olika utbildningsområden som skall leda till olika examina. Eftersom redovisningen av helårsstudenter och prestationer kommer att göras per utbildningsområde kommer det dock för resurstilldelningens skull att vara viktigt att alla kurser *klassifi-*

ceras vad gäller områdestillhörighet på ett rättvist sätt. Jag avser därför återkomma till regeringen beträffande en ny förordning om studiedokumentation.

Jag vill i detta sammanhang framhålla att jag noga övervägt de synpunkter som framfördes av en del högskoleföreträdare vid hearingen beträffande *principen om enhetliga per capitabelopp*, dvs. att alla universitet och högskolor erhåller lika stor per capitatilldelning för kurser inom samma utbildningsområde. Det hävdades att denna princip skulle missgynna vissa högskolor då den varken tog hänsyn till smådriftsnackdelar eller till att vissa geografiska lägen medför högre kostnader. Jag vill för det första påpeka att universitet och högskolor i det nya systemet i väsentlig utsträckning själva kan påverka utbildningsutbudet och därmed kan anpassa dess bredd till vad ersättningen medger. För det andra vill jag framhålla att det även inom stora universitet bedrivs många verksamheter som inte ger stordriftsfördelar. De småämnena som utan särskild ersättning ingår i de särskilda åtagandena är de tydligaste exemplen på detta, fördjupningskurser och specialiseringar inom flera ämnen är andra exempel. Vad gäller kostnadsnivåerna medger jag att dessa visserligen kan variera mellan olika orter, men att de sammantagna effekterna verkar utjämnande. Högre resekostnader motverkas av lägre löneläge etc.

Sammanfattningsvis är min bedömning att de befarade negativa effekterna inte är av den karaktären att de behöver förhindra att enhetliga per capitabelopp tillämpas. För Högskoleutbildning på Gotland gäller dock speciella omständigheter, då samtliga kurser anordnas av något universitet eller högskola med tillresande lärare. I detta speciella fall anser jag att särskilda medel bör anslås för att kompensera dessa merkostnader. Jag återkommer till detta senare under anslaget D 28. Högskoleutbildning på Gotland.

Jag vill i detta sammanhang påpeka att de analyser som gjorts av Resursberedningen inte tyder på att någon viss typ av eller storlek på universitet eller högskola i jämförelse med nuvarande tilldelningssystem skulle gynnas eller missgynnas av de enhetliga ersättningsbeloppen.

Innan jag går vidare vill jag erinra om att de principer jag här redogör för avser statsmakternas resurstilldelning till universitet och högskolor. Det ankommer sedan på respektive styrelse att besluta om hur de tilldelade medlen fördelas och används internt för att fullgöra utbildningsuppgiften. Ansvar för kvaliteten i verksamheten måste vara vägledande för de fördelningsprinciper som universiteten och högskolorna tillämpar internt.

Resursberedningen ansåg att den "rörliga resursen" - *studentpengen* - skulle vara "studentvårdande", dvs. att universitet och högskolor genom studentpengen skall ges incitament att stödja och behålla sina studenter. Beredningens bedömning var att studentpengen, dvs. det belopp som utbetalas från statsbudgeten för en helårsstudent, borde utgöra ca 25 procent av den per capitaersättning för en tillhandahållen årsstudieplats som beräknats inledningsvis.

Vid hearingen framfördes farhågor från en del håll om att en allt för stor tilldelning på grundval av prestationer skulle kunna leda till försämrad kvalitet. Jag är för egen del övertygad om att studentpengens viktigaste syfte är att vara studentvårdande så som Resursberedningen angett. Om en väsentligt större andel av resurserna skulle tilldelas som studentpeng närmar man sig vad som upplevs som marginalkostnaden för en tillkommande student. Därmed ökar sannolikheten för att universitet och högskolor hellre skulle välja att ta in fler studenter än att anstränga sig för att förbättra studieresultaten.

Av omsorg om studenterna förordar jag därför att resurstilldelningssystemet utformas så att det ger incitament till att förbättra undervisningen och till ett aktivare stöd till och uppföljning av den enskilde studenten. Vad gäller risken för sänkt kvalitet är jag övertygad om att den professionalitet som finns hos lärarna och de krav som ställs av studenterna tillsammans med de övriga åtgärder som jag tidigare redovisat för att värna om kvaliteten, bl.a. externa examinatorer, (avsnitt 2) kommer att undanröja den risken.

Jag vill i detta sammanhang markera att 1993 års reform bygger på förutsättningen att universiteten och högskolorna är mogna för och beredda att bedriva undervisning och forskning med höga krav på kvalitet. Det universitet eller den högskola som inte alltid sätter kvaliteten främst kommer snabbt förlora sin trovärdighet gentemot studenterna, arbetsgivarna och statsmakterna och sitt anseende i det internationella vetenskapssamfundet.

Den vikt jag anser bör läggas på kvaliteten avspeglas också i principen att en del av resurserna skall fördelas enbart utifrån kvalitetsbedömningar. Då vare sig omfattningen av eller formerna för denna resurstilldelning har beretts inom Resursberedningen kommer emellertid resurstilldelningen för de första åren i treårsperioden huvudsakligen att basera sig på per capitaersättningar.

Jag anser dock för egen del att det kan finnas skäl att något justera beredningens förslag att studentpengen bör utgöra 25 procent av per capitaersättningen för en tillhandahållen årsstudieplats. Jag förordar därför att studentpengen till att börja med skall utgöra 30 procent av den beräknade per capitaersättningen.

För att ge utrymme för finansiering av vissa nya ändamål har jag beräknat kompensationen för pris- och löneomräkningar på anslagen respektive på per capitabeloppen med en något lägre procentsats än de 5,26 procent som beredningen tillämpade. Jag räknar således med 4 procents uppräkning av per capitabeloppen och anslagen. Med denna kompensation har jag tagit hänsyn till kostnadsökningar med anledning av de avtal som framgår av proposition 1992/93:100 (bil. 1, Statsbudgeten och särskilda frågor s. 111). Utöver där angivna avtalskostnader har jag också tagit hänsyn till i RALS 1989-90 avsatta medel för höjning av månadslönen fr.o.m. den 1 juli 1991 för anställda med månadslön under 14 201 kronor.

Med utgångspunkt i de beräkningar som beredningen redovisat i sitt betänkande och de överväganden jag just har redovisat anser jag att följande belopp bör tillämpas för budgetåret 1993/94

dels för studentpeng,

dels för ersättning för helårsprestationer inom respektive utbildningsområde eller grupper av utbildningsområden:

Utbildningsområde	Studentpeng (kr)	Ersättning för en helårs- prestation (kr)
Humanistiskt, teologiskt, juridiskt, samhällsvetenskapligt	5 500	16 700
Naturvetenskapligt, tekniskt, farmaceutiskt, vård-	14 100	38 800
Odontologiskt	16 500	42 100
Medicinskt	28 400	70 400
Undervisnings-	15 400	38 900
Övrigt	12 100	31 100

De belopp som jag har angivit i tabellen har – liksom takbeloppen och övriga belopp som ligger till grund för beräkningen av anslagsbeloppen – dock angivits utan hänsyn till de *tekniska justeringar* som måste göras till följd av ändringen av nivån på lönekostnadspålägget, den ändrade finansieringen för Statshälsan samt de nya principerna för budgetering av anslagen. Riktlinjerna för dessa förändringar har tidigare redovisats av chefen för Finansdepartementet i proposition 1992/93:100 (bil. 1, Statsbudgeten och särskilda frågor, avsnitt 2.2). När det gäller vissa konsekvenser för anslagen till universitet och högskolor återkommer jag till detta i avsnittet Anslagssystem m.m. Samtliga belopp – per capitabelopp, övriga belopp och anslagsbelopp – kommer således att fastställas enligt de redovisade riktlinjerna och kan därför komma att avvika från de nu angivna beloppen. Huruvida nettoeffekterna av dessa förändringar medför en ökning eller en minskning av beloppen kan ännu inte överblickas. De korrekta beloppen kommer att framgå av regleringsbrevet för universitet och högskolor avseende budgetåret 1993/94.

Vid hearingen framfördes en oro för att det nya resurstilldelningssystemet skulle bidra till att universiteten och högskolorna inte aktivt skulle uppmuntra studenter att genomföra en del av sina *studier vid utländska universitet*. Enligt min mening har Resursberedningen beaktat detta genom förslaget att sådana studenter skall ingå i underlaget för studentpeng även under den tid de studerar vid det utländska universitetet.

Trots att detta egentligen strider mot logiken i systemet vill jag därför ansluta mig till detta förslag. Det bör dock inte vara möjligt att räkna in sådana studenter som bedriver en stor del av sina studier vid utländska universitet i underlaget för studentpeng. Då jag föreslår att en större del av resurstilldelningen skall ske i form av studentpeng (30 procent i stället för 25 procent) innebär detta att universitet och högskolor kompenseras i än större omfattning än vad beredningen föreslog. Utländska studenter som läser i Sverige ingår givetvis i underlaget för såväl studentpeng som helårsprestationer.

De konstnärliga utbildningarna samt de konstnärliga inslagen i vissa lärarutbildningar ingår inte i dessa enhetliga per capitaersättningar per utbildningsområde. För dessa utbildningar bör enligt min mening tillämpas en för var och en av de berörda universiteten och högskolorna individuellt beräknad ersättning per helårsstudent. De ersättningsbelopp som jag anser bör tillämpas framgår under anslaget för respektive universitet och högskola.

Övriga ersättningar

Utöver de per capitaberäknade ersättningarna som jag just har redogjort för kan ett universitet eller en högskola tilldelas ersättning för vissa av de *särskilda åtaganden* som anges i utbildningsuppdraget. Jag delar Resursberedningens uppfattning att omfattningen av sådana särskilda åtaganden bör begränsas. De åtaganden som jag *nu* har funnit anledning att ange särskilt framgår under respektive universitets och högskolas anslag. Jag vill särskilt peka på det nationella ansvar för fördelning av medel för att täcka kostnader för studenter med funktionshinder som jag senare kommer att föreslå bör åläggas Stockholms universitet som ett särskilt åtagande.

Uppföljning av utbildningsutbudet vid de olika universiteten och högskolorna, t.ex. vad gäller fortbildning och vidareutbildning, förläggning till andra orter och åtgärder för att förbättra rekryteringen av studenter, kommer att visa om ytterligare åtaganden kommer att bli nödvändiga. Min utgångspunkt har varit att universiteten och högskolorna kommer att ta sitt ansvar i dessa avseenden utan särskilda beslut från statsmakterna.

Jag har inte funnit det möjligt att i de per capitaersättningar som jag angivit tidigare nu inkludera medel för att täcka *kostnader för lokaler* och inte heller de *särskilda medlen för inredning och utrustning*. Jag kommer senare att föreslå att resurser härför anvisas under särskilda anslag för budgetåret 1993/94 (avsnitt 3.2). Förslag till ställningstagande till hur dessa resurser skall hanteras under resten av budgetperioden kommer att redovisas senast i anslutning till 1994 års budgetproposition.

Frågan om utformningen av *kvalitetspremien* är föremål för fortsatta överväganden inom Resursberedningen. Kvalitetspremien kommer enligt beredningens bedömning att kunna betalas ut tidigast under budgetåret 1995/96 grundad på redovisning av verksamhet som bedrivits under

budgetåret 1994/95. Jag avser att återkomma till denna fråga i anslutning till 1994 års budgetproposition.

Prop. 1992/93:169

Anslagssystem m.m.

Jag övergår nu till att beröra frågorna om anslagstyp och finansiering.

Den slutliga ersättningen för studentpeng och helårsprestationer kan beräknas först *efter* budgetårets slut på grundval av det antal helårsstudenter och helårsprestationer som universitetet eller högskolan redovisar.

Resursberedningen föreslog att ersättningen för grundutbildning skulle utbetalas till respektive universitet och högskola från ett bidragsanslag (obetecknat anslag), vars slutliga belopp skulle justeras efter det att den slutliga ersättningen för studentpeng och helårsprestationer utbetalats. För att ge universitet och högskolor rörelsekapital och för att uppnå en jämnare belastning på statsbudgeten föreslog beredningen att 90 procent av takbeloppet skulle betalas ut förskottsvis till ett universitets eller en högskolas räntekonto på ett ränteneutralt datum med en tolfedel per månad. Resterande ersättning (högst 10 procent) skulle betalas till universitetet eller högskolan först efter det att det totala ersättningsbeloppet kunnat beräknas.

För att skapa önskvärd flexibilitet inom de treåriga utbildningsuppgiften föreslog beredningen två åtgärder som gjorde det möjligt att fördela helårsprestationerna över hela treårsperioden. För det första borde det utrymme inom takbeloppet som ett universitet eller en högskola eventuellt inte tagit i anspråk kunna disponeras för utbetalning av ersättning under kommande budgetår i treårsperioden. För det andra borde fullgjorda helårsprestationer kunna fördelas mellan budgetåren inom treårsperioden under förutsättning att det maximala antalet inte överskrids. Om några universitet eller högskolor vid treårsperiodens slut inte kunnat nå upp till sina respektive takbelopp, då de inte redovisat tillräckligt antal helårsstudenter och/eller helårsprestationer, borde de utnyttjade medlen kunna om disponeras av regeringen.

Jag föreslår, efter samråd med chefen för Finansdepartementet, följande ordning.

Varje universitet och högskola bör tilldelas ett anslag på statsbudgeten beräknat som det högsta ersättningsbelopp - takbelopp samt ersättning för särskilda åtaganden - som medges enligt utbildningsuppdraget. Ej utnyttjade medel på anslaget bör kunna sparas till kommande budgetår under den treårsperiod utbildningsuppdraget avser. Anslaget bör dock ej kunna överskridas. Medel för grundläggande högskoleutbildning bör anvisas i form av *reservationsanslag* till respektive universitet eller högskola. För att möjliggöra enhetliga redovisningsprinciper och som en förberedelse för en framtida tilldelning efter prestation bör också anslagen för forskning och forskarutbildning utformas på det sätt jag föreslår här.

Vid utformning av mitt förslag till finansieringssystem för grundutbildningen har jag utgått från att riksdagen antar regeringens förslag i

årets finansplan om att införa en generell *räntebeläggning* av myndigheternas anslagsmedel för förvaltningskostnader. Genom denna nya modell möjliggörs att det av riksdagen anvisade anslaget till respektive universitet eller högskola kan betalas ut med en tolfedel per månad till ett räntebelagt konto med tillhörande kreditutrymme i Riksgäldskontoret. Även de medel som universiteten och högskolorna erhåller genom s.k. extern finansiering skall tillföras räntekontot. Universitetet eller högskolan finansierar sedan samtliga löpande utgifter med medel på kontot.

Det nya resurstilldelningssystem som jag nu redogjort för innebär att den ersättning från anslag på statsbudgeten som universitetet eller högskolan erhåller inte relateras till de utgifter denna har i sin verksamhet utan till de prestationer som utförts. Detta får till följd att den slutliga ersättning som universitetet eller högskolan erhåller från statsbudgeten kan fastställas först när det aktuella budgetåret avslutats.

Genom att tillämpa modellen med ett räntebelagt konto med tillhörande kreditutrymme även för dessa anslag, kan den nya principen för budgetering av anslagen tillämpas även vad avser buffertutrymme för att möta kostnadsökningar under löpande budgetår. Därmed kommer inte heller principen om löneutgiftsram att behöva tillämpas (prop. 1992/93:100, bil. 1, Statsbudgeten och särskilda frågor, avsnitt 2.2).

I den mån det slutliga ersättningsbeloppet som tillkommer universitetet eller högskolan för utförda prestationer inte uppgår till det anvisade anslagsbelopp som betalats ut till dess räntekonto bör *anslagsbelastningen justeras* så att det motsvarar det slutliga ersättningsbeloppet. Mellanskillnaden redovisas som en reservation på anslaget. Under följande år i treårsperioden får de reserverade medlen, om inte regeringen föreskrivit annat, tas i anspråk som ersättning för prestationer som då berättigar till ersättning utöver det aktuella årets anslagsbelopp. Om universitetets eller högskolans utgifter överstiger det belopp som tillförts från anslaget kan underskottet täckas genom att krediten på räntekontot i Riksgäldskontoret tas i anspråk.

Eventuella reservationer kommer dock att ge en räntevinst för universitetet eller högskolan i fråga. Eftersom reservationen endast är ett förskott till universitetet eller högskolan för ännu ej utförda prestationer bör räntevinsten dras in till staten. Jag anser att detta bör kunna göras schablonmässigt med utgångspunkt i en genomsnittligt beräknad räntesats.

Som jag redogjort för innebär det föreslagna resurstilldelningssystemet att universiteten och högskolorna inte kommer att känna sin ekonomiska situation fullt ut förrän budgetåret är slut. Jag har vid mina ställningstaganden utgått från att de *ansvariga ledningarna* inte tar i anspråk större del av de utbetalade anslagsmedlen än vad verksamhetens resultat motiverar. Detta kräver att universiteten och högskolorna själva aktivt följer upp verksamheten löpande under året och beaktar detta vid prövning av nya utgifter. Jag återkommer i det följande till kraven på redovisningen. För att tydliggöra behovet av ekonomisk kontroll bör det kreditutrymme som universiteten och högskolorna får på sina ränte-

konton i Riksgäldskontoret begränsas. Det ankommer på regeringen att fastställa kreditutrymmet. Storleken på kreditutrymmet bör sättas i relation till universitetets eller högskolans storlek och ekonomiska förhållanden och vara ett uttryck för den gräns som myndigheten under alla förhållanden inte får överskrida.

En annan effekt av att ersättning utgår för redovisade prestationer är att en kostnadseffektiv verksamhet kan ge upphov till *överskott*. Jag förutsätter att universiteten och högskolorna kommer att använda tillgängliga medel fullt ut för att stärka kvaliteten i grundutbildningen. För att skapa bättre förutsättningar för en effektiv medelsanvändning bör regeringen generellt medge att mindre överskott får balanseras mellan budgetåren i universitetens och högskolornas balansräkningar. En riktpunkt bör därvid vara att på lång sikt alla medel används för sitt avsedda ändamål. På kort sikt bör emellertid ett ackumulerat överskott på högst 10 procent av den totala omslutningen utan särskild prövning få föras över till följande budgetår.

Man kan naturligtvis inte frånse möjligheten att verksamheten vid ett universitet eller en högskola kan gå med underskott. Detta är anmärkningsvärt först om underskottet är av större omfattning och återkommer under flera år. Under alla omständigheter är det ledningen för universitetet eller högskolan som skall vidta de åtgärder som krävs för att ett eventuellt underskott avseende grundutbildningen skall hämtas in inom rimlig tid. Regeringens roll begränsas till att förvissa sig om att ledningarna verkligen följer upp ekonomin och verksamheten och att dessa vidtar lämpliga åtgärder.

Den *reservation* som efter justeringarna återstår vid treårsperiodens slut bör kunna användas av regeringen för att betala ut ersättning det kommande budgetåret till de universitet och högskolor som uppnått fler helårsprestationer än vad de medgetts ersättning för inom ramen för sitt anslagsutrymme under treårsperioden eller som kvalitetspremie. I ett system med ett grundutbildningsanslag per universitet eller högskola fordras riksdagens medgivande till detta. Jag anser att regeringen bör begära ett generellt bemyndigande att få besluta att medel, som riksdagen har anvisat på ett anslag för ett universitet eller en högskola, vid treårsperiodens slut får användas för liknande ändamål vid ett annat universitet eller högskola. De belopp som kvarstår efter en eventuell omfördelning bör återföras till statsbudgeten som en besparing.

Underlag för den årliga justeringen av anslagsbeloppen kan inte erhållas förrän vårterminens tentamina rättats och resultaten rapporterats, normalt först efter budgetårets utgång. För att såväl bokslut som redovisningen mot anslagen skall bli rättvisande krävs att *beslut om ersättningsbelopp och justeringsbelopp* fattas före det att universiteten och högskolorna upprättar sina bokslut. Detta innebär att den tid som står till förfogande för att beräkna vilken ersättning som skall utgå blir kort.

Det ligger i sakens natur att universitetens och högskolornas beräkningar av ersättningen måste *granskas*. Jag anser att det bör utgöra ett naturligt led i Riksrevisionsverkets granskning av de årsredovisningar

som universiteten och högskolorna skall göra i enlighet med budgetförordningens grundläggande krav att också granska redovisningen av helårsstudenter och helårsprestationer och den därpå följande beräkningen av ersättningsbeloppen.

Riksrevisionsverkets uttalande över universitetens och högskolornas årsredovisningar bör därmed också omfatta beräkningsunderlaget för ersättningsbeloppet. Jag är medveten om att en sådan granskning blir mer omfattande än en sedvanlig granskning av andra myndigheters årsredovisningar.

Redovisning

Den föreslagna modellen får konsekvenser för universitetens och högskolornas redovisning.

Vad gäller *redovisning mot anslaget* på statsbudgeten skall utgifter i anslagsfinansierad verksamhet, som ej avser statsbidrag, avräknas löpande mot anslaget när utgiften uppstår. Jag anser dock att avsteg bör göras från denna princip för högskoleanslagens del. I stället bör avräkning ske vid de månatliga utbetalningarna till universitetens och högskolornas räntekonton. Vid budgetårets slut kommer således 100 procent av anslagsbeloppet att ha avräknats mot anslaget. I avvaktan på att ersättningen slutligt fastställs bör universiteten och högskolorna bokföra dessa som en preliminär intäkt. I den mån universitetet eller högskolan inte får belasta anslaget med hela det tilldelade anslagsbeloppet på grund av att den slutliga ersättningen vid budgetårets slut inte uppgår till det tilldelade beloppet, skall mellanskillnaden återföras till anslaget före bokslutet. Beloppet får reserveras till nästkommande budgetår.

Det nya resurstilldelningssystemet ställer helt nya och ökade krav på universitetens och högskolornas *löpande redovisning och årsredovisning*. Förutom den generellt höjda ambitionsnivån vad gäller kvaliteten på myndigheternas redovisning som följer av bokföringsförordningen i dess nya lydelse krävs att universiteten och högskolorna utvecklar sin internredovisning och andra uppföljningssystem så att såväl deras egna som statsmakternas behov av information kan tillgodoses. För att nå en så stor jämförbarhet som möjligt mellan olika redovisningar är det viktigt att god redovisningssed iakttas.

Jag vill i sammanhanget understryka att ersättning från statsbudgeten inte skall komma ifråga för prestationer som utförts inom ramen för uppdragsutbildning. Universiteten och högskolorna förutsätts därför lägga upp sin studiedokumentation så att dessa prestationer inte ingår i underlaget för beräkning av ersättning för helårsprestationer och studentpeng.

Ekonomisk uppföljning m.m.

För att det skall vara möjligt att på ett bättre sätt kunna följa upp verksamheten avser jag att föreslå regeringen att i regleringsbrevet lämna föreskrifter om att universiteten och högskolorna skall lämna en *delårs-*

rapport per verksamhetsgren, grundutbildning respektive forskning och forskarutbildning, omfattande en samlad redovisning för uppnådda prestationer (och därmed upplupna inkomster) samt utgifter och en prognos för intäkter och kostnader avseende hela budgetåret.

Den föreslagna anslagstekniken är bl.a. föranledd av svårigheter för universiteten och högskolorna att löpande (månadsvis) mot anslaget redovisa de faktiskt uppnådda ersättningarna för prestationer, vilka skulle behöva användas som underlag för *prognoser över statsbudgetens utfall*. Detta måste därför ske i särskild ordning.

Då underlag för *finansstatistiken* (s.k. realekonomiska utgiftsslag) inte kommer att kunna hämtas ur riksredovisningen krävs att universiteten och högskolorna lägger upp sin redovisning så att det går att få fram sådana uppgifter för respektive universitets eller högskolas totala verksamhet och fördelat på grundutbildning och forskning/forskarutbildning med den periodicitet Riksrevisionsverket föreskriver. Det är härutöver viktigt att det ur internredovisningen går att erhålla uppgifter för respektive utbildnings- och fakultetsområde. Redovisningen av prestationer och framtida kvalitetsindikatorer som skall utgöra grund för resurstilldelningen måste dessutom kunna verifieras vid Riksrevisionsverkets granskning.

Fristående högskolor

I princip kan det föreslagna resurstilldelningssystemet också – helt eller delvis – tillämpas för fristående anordnare av högre utbildning. De avvikelser som blir aktuella gäller framför allt formerna för utbetalning av anslagen och hur granskningen av redovisningen av studenter och prestationer skall organiseras.

De avtal som staten sluter med respektive utbildningsanordnare måste utformas så att konkurrensneutraliteten i förhållande till de statliga universiteten och högskolorna upprätthålls. I avtalen bör detaljfrågor rörande utbetalningar och redovisning regleras. Jag utgår från att Kammarkollegiet kan fungera som utbetalningsmyndighet och att staten har ett avgörande inflytande då de revisorer utses som skall granska ersättningsunderlagen.

Övergångsfrågor

Den *beräkningsmodell* som Resursberedningen utarbetade har legat till grund för utformningen av utbildningsuppdragen för universiteten och högskolorna avseende perioden 1993/94–1995/96.

Beredningen konstaterade vid tillämpningen av sin modell att de enhetliga per capitaersättningarna medförde en viss *omfördelning* mellan universiteten och högskolorna. Som jag redan tidigare framhållit tyder de analyser som gjordes dock inte på att någon viss *typ* av eller *storlek* på universitet eller högskola i jämförelse med nuvarande tilldelningssystem skulle gynnas eller missgynnas av det föreslagna systemet.

Jag vill för egen del framhålla beredningens konstaterande att de senaste årens beslut om expansion av antalet studenter ökar den tillgängliga ekonomiska totalramen under treårsperioden. Denna medger att samtliga universitet och högskolor – i förhållande till 1992/93 års tilldelning av medel – kan få ökade takbelopp. Även de universitet och högskolor, som till följd av de enhetliga ersättningarna får en lägre per capitaersättning än de nuvarande kostnaderna per helårsstudent, ges möjlighet att kompensera detta med ett större utbildningsåtagande. Dessa universitet och högskolor behöver således öka antalet studenter proportionsvis mer än vad takbeloppet ökar.

För att medge rimliga förutsättningar vid övergången till det nya systemet föreslår jag i enlighet med beredningens förslag att ett universitet eller en högskola får disponera anslag på lägst samma nivå under budgetåret 1993/94 som under budgetåret 1992/93 även om antalet redovisade helårsstudenter och helårsprestationer inte skulle motsvara denna nivå. De belopp som på detta sätt *garanteras för budgetåret 1993/94* framgår av respektive universitets och högskolas utbildningsuppdrag. Summan av dessa belopp är således väsentligt lägre än summan av de takbelopp som föreslås för budgetåret 1993/94.

Med detta har jag försökt göra en *samlad redovisning* av alla de överväganden jag har gjort med anledning av Resursberedningens och Högskoleutredningens förslag inför övergången till det nya resurstilldelningssystemet för grundläggande högskoleutbildning. Riksdagen har tidigare tagit ställning till principerna för detta system. Nu bör riksdagen ges möjlighet att ta del av den närmare utformningen av systemet. Riksdagen bör också godkänna storleken på per capitaersättningarna, dvs. beloppen för studentpeng och ersättning för helårsprestationer. Vidare bör riksdagen bemyndiga regeringen att dels besluta om de tidigare beskrivna tekniska justeringarna av per capitabeloppen, dels omfördela anslagsmedel mellan universitet och högskolor vid treårsperiodens slut. Beträffande de konkreta förslagen för den nu aktuella treårsperioden återkommer jag senare under varje universitets och högskolas anslag.

Slutligen anser jag att de *reservationer* som vid utgången av budgetåret 1992/93 kommer att finnas på de nuvarande ändamålsinriktade reservationsanslagen för grundläggande högskoleutbildning bör få föras till respektive universitets och högskolas konto i Riksgäldskontoret efter det att bokslutet har fastställts. För detta bör inhämtas ett godkännande av riksdagen.

Jag vill redan nu påpeka att i framtiden kommer regeringens bedömning av resultaten, dvs. utfallet av tidigare givna utbildningsuppdrag – vad gäller studentefterfrågan och studieresultat i form av examina och helårsprestationer – att tillsammans med kvalitetsbedömningar vara vägledande för *utformningen av uppdragen för kommande treårsperiod*. I den mån den årliga uppföljningen visar på oacceptabla brister bör regeringen besluta om krav på åtgärder som förutsätts kunna vidtas omgående av berört universitet eller berörd högskola.

Jag vill avslutningsvis framhålla att Resursberedningen har till uppgift att *kontinuerligt följa införandet* av det nya resurstilldelningssystemet. Detta innebär dels ett ansvar för att samla in erfarenheterna av och analysera samtliga de effekter – önskade och oönskade – som de olika komponenterna i systemet medför, dels ett uppdrag att föreslå eventuella korrigeringar i systemet. Om det visar sig vara nödvändigt med förändringar för att de avsedda målen skall kunna uppnås är jag beredd att återkomma till regeringen med sådana förslag.

3.2 Lokalförsörjningssystem m.m.

Lokaler m.m.

Den 1 juli 1993 skall universitet och högskolor – i likhet med andra myndigheter som ingår i budgetcykel 3 och som då övergår till raman-slagsteknik – överta lokalförsörjningsansvaret från Byggnadsstyrelsen. Universitet och högskolor skall då själva svara för lokalplaneringen. De är fria att själva välja hyresvärd och själva sluta hyreskontrakten med hyresvärderna. Hyresvärd för det av högskolorna disponerade befintliga fastighetsbeståndet den 1 juli 1993 blir – i varje fall på de större orterna – ett lokalt fastighetsbolag som ingår i den särskilda koncernen för högskolefastigheter. Genom beslut av regeringen den 26 november 1992 om tillägg till beslutet den 26 februari 1992 om nya riktlinjer för myndigheternas lokalförsörjning kommer de avtal som myndigheterna har slutit med Byggnadsstyrelsen att för den följande treårsperioden i stället gälla mellan myndigheterna och de nya fastighetsbolagen.

Ändringen i fråga om lokalförsörjningsansvaret är kopplad till övergången till ramanslag. Genom att myndigheterna får totala resursramar att verka inom kan decentraliseringen av beslutsbefogenheter ske. För universitet och högskolor uppnås motsvarande funktioner genom det resurstilldelningssystem som jag nyss har redogjort för. Avsikten är således att staten i fortsättningen inte genom ställningstaganden av riksdagen, regeringen eller central myndighet skall besluta om fördelning av tilldelade resurser mellan olika kostnadslag som t.ex. löner materiel och lokaler. En viss begränsning ligger emellertid i att myndigheterna inte utan regeringens godkännande får sluta hyreskontrakt överstigande en viss tid. För universitetens och högskolornas del är gränsen satt till tio år. Hyreskontrakten kan vidare inte slutas annat än inom ramen för de resurser som redan disponeras genom tilldelade anslag eller andra inkomster som universitet och högskolor med säkerhet kan räkna med. Dessa frågor kommer att behöva följas upp genom de lokalförsörjningsplaner som myndigheterna skall utarbeta och genom den årliga uppföljningsverksamhet som ingår i planerings- och resurstilldelningssystemet.

Det är enligt min mening väsentligt att beakta att för universitet och högskolor har lokalförsörjningsfrågorna en annan och ofta större betydelse än för andra myndigheter. Detta beror på att lokalförsörjningen i högskolesammanhang inte bara avser att förse en verksamhet med loka-

ler utan i sig ofta innebär grundläggande ställningstaganden till etablering av olika forsknings- och utbildningsverksamheter för lång tid. För specialutformade laborativa lokaler kan det t.ex. handla om bindningar för flera decennier. För att sådana etableringar skall vara möjliga fordras det normalt att resurser är garanterade genom statliga anslag.

De medel som har beräknats i den totala anslagstilldelningen på statsbudgeten för budgetåret 1993/94 till universitet och högskolor motsvarar de beräknade utgifterna för de hyreskontrakt som slutits med Byggnadsstyrelsen, eller genom Byggnadsstyrelsen i vad gäller icke statliga lokaler, med justeringar för åtgärder i budgetarbetet. I hyrorna ingår kapitalkostnader för befintliga fastigheter samt driftkostnader m.m. inklusive avkastning till staten som ägare.

Prisomräkningen för lokalkostnadsdelen bör – i enlighet med vad regeringen har föreslagit riksdagen i årets finansplan – ske genom tillämpning av myndighetsspecifika lokalkostnadsindex. För universitetens och högskolornas del skall hyrorna fastställas med utgångspunkt i vad som är affärsmässig hyra, vilket innebär att hyran beräknas på återanskaffningsvärdet av lokalerna med beaktande av ålder och förslitning samt drift- och underhållskostnader (se prop. 1992/93:37 bil. 1 s. 11). Detta innebär bl.a. att den egentliga marknadens påverkan blir av mindre betydelse. Prisomräkningen behöver således för högskoleområdets del grundas på vad som är den affärsmässigt motiverade hyresutvecklingen. Statens lokalförsörjningsverk kommer att lämna bistånd både åt myndigheterna och åt regeringen i fråga om lokalkostnadsindex m.m.

I budgeterade utgifter för hyra ingår en kapitaldel som motsvarar räntor och amorteringar på den låneskuld som belastar varje fastighet sedan produktionen av densamma samt utgifter för löpande underhåll, med de justeringar som kan ha blivit följden av senare särskilda upprustningar eller standardförbättringar. Vidare ingår medel för mindre, verksamhetsberoende åtgärder sedan innevarande budgetår i den årliga anslagstilldelningen till universitet och högskolor enligt samma principer som tidigare när medlen anvisades till Byggnadsstyrelsen.

Sammanfattningsvis kan sägas att anslagstilldelningen inklusive den årliga prisomräkningen avser att täcka utgifterna för den hyra som fordras för att bevara befintliga lokaler. Däremot ingår inte automatiskt medel som kan täcka utökningar eller standardhöjningar. Hyresmedel som sålunda fordras för att bestrida årskostnaden för större reinvesteringar utöver ursprunglig standard eller betydande om- och tillbyggnader ingår ej eftersom anslag till merkostnader för sådana åtgärder, som medför språngvisa kostnadsökningar, tilldelats efter ställningstaganden i det årliga budgetarbetet.

Under senare år har betydande belopp satsats på upprustningsåtgärder och på program för att rätta till underhållsbrister inom högskoleområdet. Vidare pågår ett omfattande åtgärdsprogram som i första hand avser reinvesteringar som ersättning för omoderna eller otjänliga lokaler. Jag återkommer i det följande till förslag om de ytterligare åtgärder som bör genomföras i samma syfte.

Avsikten är att medel för lokaler skall ingå i de anslagsbelopp som anvisas genom de nya anslagen till forskningen och till den grundläggande högskoleutbildningen. Vidare är avsikten att forskningsfinansierande organ som forskningsråd m.fl. skall finansiera lokalkostnaderna för forskningsuppgifterna, vilket fordrar anslagsjusteringar. Jag har dock vid min prövning av dessa frågor nu stannat vid att en rent anslagsteknisk omläggning i angiven riktning bör anstå ett år så att ett ytterligare underlag kan tas fram.

En orsak till mitt ställningstagande är att lokalkostnaderna skiljer mellan olika universitet och högskolor beroende på lokalernas sammansättning, ålder och standard. Att infoga den del som avser grundläggande högskoleutbildning i enhetliga kostnadsramar för studentpeng och helårsprestationer fordrar därför ett ytterligare utredningsarbete. Vidare behöver det uppdelningsarbete avseende lokalkostnaderna mellan grundläggande högskoleutbildning och forskning som gjorts inför den nu aktuella budgeten gås igenom ytterligare som en utgångspunkt inför omläggningen till det nya systemet. Det finns även anledning att överväga hur budgetdialogen och uppföljningen bör utformas för att regeringen och riksdagen skall kunna ta ställning till resurstilldelningar som avses göra det möjligt att genomföra viktiga lokalförsörjningsprojekt. Jag avser att ta initiativ till ett fortsatt översynsarbete.

Lokalkostnadsmedlen bör således för budgetåret 1993/94 tilldelas under ett särskilt anslag med en summa avsedd för varje universitet och högskola. Medlen under anslaget bör betalas ut med en tolfedel per månad till ett räntebelagt konto med tillhörande kreditutrymme i Riksgäldskontoret. De bör få användas med samma grad av frihet som övriga medel. Som jag nämnt blir dock i praktiken möjligheten att använda medlen till annat än lokaler begränsad inledningsvis till följd av övertagandet av gällande avtal. Inte heller bör förekomsten av lokalkostnadsanslag begränsa möjligheterna att använda även andra lokalt disponerade medel till lokalkostnader om det befinns lämpligt.

Vad jag nu har anfört medför sålunda inte någon ändring i fråga om de lokala myndigheternas lokalförsörjningsansvar.

Jag återkommer i det följande till enskilda frågor och anslagsberäkningar. De frågor och anslagsberäkningar som i huvudsak avser forskning och forskarutbildning tas upp i forskningspropositionen senare denna dag.

Inrednings- och utrustningsplanering

I enlighet med vad regeringen har föreslagit riksdagen i årets finansplan kommer kapitalförsörjningen vad gäller finansiering av investeringar i anläggningstillgångar vid statliga myndigheter att finansieras via lån i Riksgäldskontoret fr.o.m. den 1 juli 1993. Amortering och ränta skall belasta myndigheternas anslag. För universitetens och högskolornas del görs dock undantag under budgetåret 1993/94. Orsaken härtill är att det är nödvändigt att till dess åstadkomma en lösning på lånefrågan som tar hänsyn till de särskilda förhållanden vid högskolorna som skiljer dem

från vanliga förvaltningsmyndigheter. Vidare saknas tillräckligt underlag för att pröva myndigheternas lånebehov.

Prop. 1992/93:169

I avvaktan på lånesystemet anser jag att några principiella förändringar av finansieringssättet såvitt gäller inredning och utrustning inte bör vidtas för högskolans del. Detta innebär att i anslagen bör på motsvarande sätt som tidigare beräknas medel för nämnda ändamål. Medel till att bekosta kapitalinsatsen i samband med större enskilda satsningar och till särskild ersättningsanskaffning bör som hittills anvisas i särskild ordning.

Jag återkommer i det följande till enskilda frågor och anslagsberäkningar. De frågor och anslagsberäkningar som i huvudsak avser forskning och forskarutbildning tas upp i forskningspropositionen.

Hemställan

Med hänvisning till vad jag har anfört hemställer jag att regeringen
dels bereder riksdagen tillfälle att

1. ta del av den närmare utformningen av resurstilldelningssystemet för grundläggande högskoleutbildning,

dels föreslår riksdagen att

2. godkänna de belopp för studentpeng och ersättning för helårsprestationer som jag förordat för de olika utbildningsområdena under budgetåret 1993/94,

3. bemyndiga regeringen att besluta om angivna tekniska justeringar av de per capitabelopp som avser grundläggande högskoleutbildning,

4. bemyndiga regeringen att besluta om att anslagsmedel till universitet och högskolor får omfördelas till andra universitet och högskolor om detta är befogat med hänsyn till de prestationer som utförts,

5. godkänna att reservationer på de nuvarande reservationsanslagen för grundläggande högskoleutbildning får föras till respektive universitets och högskolas konto i Riksgäldskontoret.

4 Långsiktig inriktning av utbildningen vid universitet och högskolor

4.1 Pågående utbyggnad

Utbildningspolitiken är inriktad på att stärka Sverige som kunskapsnation. Det ställer krav på såväl kvalitativa insatser som åtgärder för att ge flera möjlighet till högre utbildning.

Ett mål för utbildningspolitiken är att med förstärkt kvalitet föra upp universitetens och högskolornas utbildningsvolym till minst samma nivå som gäller i jämförbara länder.

Sveriges konkurrensförmåga gentemot utlandet skall stärkas. Den högre utbildningen har härvid en nyckeluppgift. Den akademiska

grundutbildningen skall klara att tillgodose forskningens behov av en bredare rekryteringsbas. Samtidigt krävs ett ökat tillflöde av kvalificerad arbetskraft, som är inriktad på näringslivets behov. Vårt lands samspel med omvärlden kräver hög kompetens.

Genom förslagen i propositionen Universitet och högskolor - frihet för kvalitet (prop. 1992/93:1), som riksdagen godkände i december 1992 och förslagen i årets budgetproposition har en första grund lagts för att hävda kvaliteten i utbildningen. En utbyggnad av den högre utbildningen har samtidigt genomförts under de gångna ett och ett halvt åren. Denna utbyggnad måste nu föras vidare.

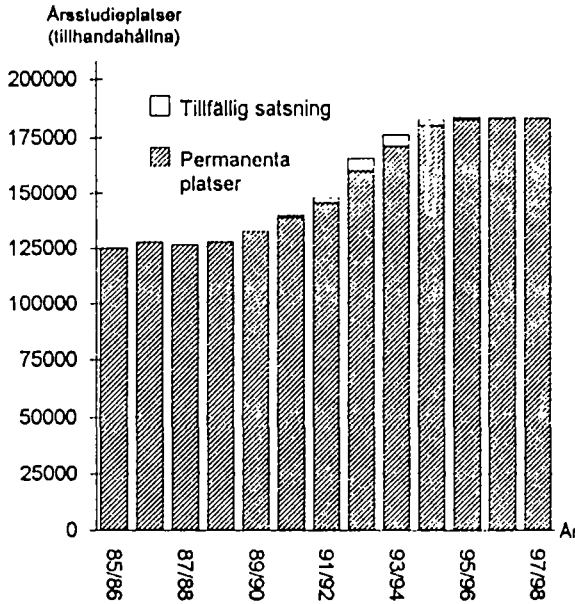
Utbyggnaden hittills

Sedan hösten 1991 pågår en kraftig utbyggnad av den högre utbildningen. Under budgetåret 1992/93 har drygt 20 000 fler studenter än under 1990/91 kunnat erbjudas en nybörjarplats. Vid fullt genomslag budgetåret 1997/98 innebär de nu beslutade ökningarna att 45 000 - 50 000 fler helårsstudenter bereds plats inom universitet och högskolor.

Ökningen upp till 1992/93 års kapacitetsnivå för högre utbildning kommer att motverka den kompetensminskning på den svenska arbetsmarknaden strax efter sekelskiftet som tidigare dimensionering hotade att ge upphov till. Sverige riskerade att hamna i en situation där tillväxten av universitets- och högskoleutbildade totalt sett skulle komma att stagnera. Antalet examina från längre utbildningsprogram skulle till och med bli färre än pensionsavgångarna i respektive utbildningsgrupp strax efter sekelskiftet.

Flertalet kategorier av utbildade från universitet och högskolor kommer nu istället att öka även på lång sikt. Det historiskt och internationellt sett unika trendbrott som på grund av tidigare försummelser inom utbildningspolitiken hotade att inträffa några år efter sekelskiftet har därmed motverkats. Enligt min bedömning är emellertid dessa förändringar inte tillräckliga.

Årsstudieplatser 1985/86–1997/98 enligt beslut t.o.m. december 1992

I den nya universitets- och högskoleorganisationen avstår regeringen, som jag tidigare nämnt, från att i detalj ange hur många studenter som skall utbildas på respektive område vid varje universitet och högskola.

Det blir istället studenterna, universiteten och högskolorna som genom sina egna val och prioriteringar avgör detta. De enda undantagen är utbildningar till vissa viktiga yrken för vilka staten ur ett nationellt perspektiv måste garantera ett visst antal examinerade studenter samt vissa mindre, men väsentliga ämnen. Dessutom anges övergripande mål för den långsiktiga inriktningen av examinationen.

Jag skall nu redogöra för mina förslag till åtgärder för att möjliggöra en utbyggnad av de längre utbildningsvägarna och de bedömningar som ligger bakom dessa förslag. Det kommer emellertid att finnas skäl att återkomma till den långsiktiga utvecklingen, inte minst mot bakgrund av den internationella utvecklingen.

Internationella perspektiv

En av utgångspunkterna för de krav den svenska högre utbildningen ställs inför är utvecklingen i den internationella omgivningen. Sverige måste vara minst lika förutseende ifråga om kompetensutveckling som andra länder.

Internationella jämförelser av utbildningsandelar på *arbetsmarknaden*, som Statistiska centralbyrån (SCB) nyligen genomfört i ett begränsat urval av 10 länder, visar att Sverige i jämförelse med exempelvis f.d. Västtyskland har en högre andel personer med kortare högskoleutbildningar inom såväl utbildning och sjukvård som övrig offentlig verksamhet. Sverige har emellertid en lägre andel med längre universitets- eller högskoleutbildningar inom samtliga dessa områden.

Inom bank- och försäkringsbranschen och andra tjänstenäringar har Sverige i genomsnitt mindre än 15 procent akademiker med längre utbildning. I Danmark, Finland, f.d. Västtyskland, Irland, Australien m.fl. är motsvarande andel mellan 17 och 23 procent.

Inom transport- och kommunikationsväsendet har i vårt land ungefär 3 procent en längre akademisk utbildning. I Danmark, Finland, Norge, f.d. Västtyskland, Irland, Australien m.fl. är denna andel något högre.

Totalt sett har Sverige en lägre andel personer med längre universitets- eller högskoleutbildning på arbetsmarknaden än 8 av de 10 länder som ingick i SCB:s inventering. Österrike och Schweiz utgjorde undantagen. Samtidigt har ungefär hälften av dessa länder en lägre andel personer med kortare eftergymnasial utbildning.

Av andra studier, exempelvis från OECD, framgår att situationen blir ännu mer ofördelaktig ur svensk synvinkel vid motsvarande jämförelser med andra och större konkurrentländer, t.ex. USA, Kanada och Japan.

Sverige hade ett relativt högt *studiedeltagande* i högre utbildning under 1970-talet jämfört med övriga länder i Europa. På grund av en i stort sett oförändrad totalvolym under en lång följd av år passerades emellertid Sverige av flera andra länder under början av 1980-talet.

I Norden har framför allt Finland ett högt studiedeltagande. År 1980 var andelarna för Sverige relativt likartade dem i Danmark och Norge. Tio år senare hade även dessa båda länder passerat Sverige med god marginal.

En förhållandevis stor andel av de *examinerade* i Sverige kommer, som nämnts, från kortare utbildningsprogram. I detta avseende har vårt land enligt internationella jämförelser upprätthållit en relativt hög nivå på examenstalen. I mitten av 1980-talet var det i genomsnitt omkring 15 procent per årskull i Sverige som examinerades från en kortare eftergymnasial utbildning. En något lägre andel examinerades från längre utbildningsprogram. Jämfört med övriga OECD-länder betydde detta en relativt hög nivå av examinerade från de kortare utbildningarna, men en låg nivå med avseende på de längre utbildningarna.

Den kraftiga tillströmningen av studenter till universiteten i Europa under 1970- och 80-talen bidrog till att examinerade från de längre utbildningsprogrammen ökade relativt kraftigt under andra hälften av 1980-talet. Det gäller t.ex. Västtyskland, Frankrike, Norge, Holland, Belgien m.fl. länder. Så skedde inte i vårt land.

Anledningen till detta var att samtidigt som den högre utbildningen expanderade i andra länder i Europa lades den totala kapaciteten för

högre utbildning i Sverige på en jämförelsevis låg och dessutom konstant nivå.

Prop. 1992/93:169

Internationella jämförelser pekar således framför allt på nödvändigheten av att bygga ut de längre utbildningsprogrammen. Det gäller särskilt program inriktade på industrins behov. För att exempelvis nå den examinationsvolym i relation till arbetskraftens storlek vad gäller längre tekniska, datavetenskapliga och naturvetenskapliga utbildningar som i genomsnitt gäller för Tyskland, Finland, Frankrike, USA och Kanada, skulle det årliga tillskottet av nyexaminerade från dessa utbildningsområden behöva öka med uppskattningsvis 25 till 30 procent jämfört med 1991/92 års examinationstal.

Utbildning måste löna sig

Modern ekonomisk forskning pekar på två fundamentala lärdomar för utbildningspolitiken. Den ena är att utbildning är ett redskap att höja välståndsnivån, den andra att medborgarnas benägenhet att utbilda sig påverkas av i vilken mån detta lönar sig för den enskilde. En framgångsrik politik måste utgå från båda dessa iakttagelser.

Nobelpristagaren Gary Becker har utvecklat teorier om humankapitalets betydelse för den ekonomiska tillväxten. Andra ekonomer har byggt vidare på dessa teorier och påvisat vilka faktorer som skapar välstånd och främjar ett lands utveckling.

I ett historiskt perspektiv är det uppenbart att ökade kunskaper hos befolkningen leder till välständsökning. Genom forskningen görs upptäckter som kan omsättas i nya och effektivare produkter. En välutbildad arbetskraft kan dra fördel av framstegen och föra utvecklingen vidare. Omvänt gäller att de länder som inte lyckas höja utbildningsnivån inte heller kommer att kunna öka den ekonomiska tillväxten.

Detta samband gäller för såväl u-länder som för moderna industriländer. Skillnader i medborgarnas utbildningsnivå kan förklara skillnader i tillväxt och ekonomiskt välstånd. I en rapport till Produktivitetsdelegationen (SOU 1991:82) drar John Bishop slutsatsen att en höjning av den allmänna teoretiska kunskapsnivån hos befolkningen har djupgående effekter på konkurrensförmågan och produktiviteten. Det bör dock tilläggas att det inte existerar något enkelt linjärt samband mellan utbildningsnivån och prestationerna i ett land.

Mycket tyder enligt andra ekonomer på att mängden humankapital, eller utbildningsinvesteringar per capita, har ett starkare samband med den genomsnittliga inkomstnivån i olika länder än mängden fysiskt kapital, dvs. andra investeringar per capita. Stora investeringar i fysisk kapitalbildning riskerar att ge låg tillväxt om de inte åtföljs av ökade utbildningsinvesteringar.

Sett i ljuset av dessa samband är de tidigare redovisade uppgifterna om utbildningsnivån i Sverige i jämförelse med förhållandena i andra länder mycket allvarliga. Ett fortsatt högt välstånd förutsätter att den negativa utvecklingen inom utbildningsområdet kan vändas.

Iakttagelsen om drivkraften för individers benägenhet att utbilda sig förvärrar problemet. Den enskildes intresse att satsa tid och resurser på att öka sina kunskaper påverkas av om det lönar sig eller inte. Givetvis finns det många andra skäl för att utbilda sig än den ekonomiska avkastningen. Ändå är värdet av utbildningen av stor betydelse för många som är osäkra.

Statistik från bland andra Konjunkturrådet visar att det lönar sig dåligt i ekonomiska termer att satsa på en högre utbildning i Sverige. I en annan rapport till Produktivitetsdelegationen visar Eskil Wadensjö att lönsamheten är "låg eller till och med negativ för grupper som humanister, religionsvetare och psykologer".

Det ekonomiska värdet av att skaffa sig ytterligare utbildning, det som ofta kallas utbildningspremien, har halverats sedan slutet av 1960-talet och är väsentligt lägre i Sverige än i andra jämförbara länder.

Särskilt för dem som vuxit upp i miljöer där akademisk utbildning inte är tradition kan man vänta sig att dålig ekonomisk utdelning gör en akademisk utbildning mindre intressant. Den utbildning som faktiskt bedrivs kan komma att genomföras ineffektivt om det för den enskilde inte lönar sig att lägga ner mesta möjliga energi på studierna. Även valet av kurser och utbildningsinriktning kan påverkas av bristande lönsamhet.

Lönsamhetsproblemet innebär annorlunda uttryckt att det som är bra för individen inte sammanfaller med det som är bra för samhället. När den enskilde väljer hur just han eller hon skall göra, finns det en stor risk att han eller hon väljer ett alternativ som är sämre i ett större perspektiv. Och uppnås inte det som är bra i ett större perspektiv kommer individen själv så småningom att drabbas av detta.

Sammanfattningsvis visar de internationella jämförelserna och forskningen kring humankapitalinvesteringar på behovet av en fortsatt utbyggnad av den högre utbildningen i Sverige. Det gäller särskilt längre akademiska utbildningar.

Jag övergår nu till att diskutera några möjliga slutsatser av det som just har sagts. Jag redovisar också några preliminära bedömningar av hur utbyggnaden av den högre utbildningen bör fortsätta.

Rekryteringsunderlag till forskarutbildning

Regeringens mål när det gäller forskarutbildningen är att fördubbla antalet doktorsexamina till år 2000. Rekryteringsunderlaget till forskarutbildningen kommer med denna ambition att bli otillräckligt om inte nuvarande examenstal från längre utbildningsprogram vid universitet och högskolor kan höjas.

Tendensen sedan början av 1970-talet har varit att antalet utbildade från längre utbildningar minskat något, medan antagna till forskarutbildningen ökat. År 1990 fanns det strax över fem nyexaminerade från längre program inom grundutbildningen per nyantagen i forskarutbildning året därpå. Under början av 1980-talet var detta relationstal cirka

sex och under början av 1970-talet cirka sju. Antalet nyexaminerade per antagen i forskarutbildning har således haft en tendens att minska.

Förutsättningarna är olika för skilda utbildningsområden, men för att säkra tillgången på forskarberöriga krävs enligt min bedömning en ökning av antalet examinerade från de längre utbildningsprogrammen i grundutbildningen med i genomsnitt 10-15 procent. För naturvetenskapliga och tekniska utbildningar bör ökningen helst bli större än 15 procent. Att så sker är väsentligt för såväl undervisningens som forskningens kvalitet och förnyelse.

Industrins kompetensbehov

Universiteten och högskolorna har historiskt sett varit inriktade på att försörja områden som huvudsakligen hör hemma inom den offentliga sektorn med välutbildad arbetskraft. Successivt har denna roll förändrats. Idag återfinns drygt 40 procent av landets akademiker inom privata näringsgrenar. Däremot är andelen universitets- och högskoleutbildade fortfarande blygsam inom industrin. Där har andelen legat på omkring 10 procent under en lång följd av år.

Ett stort antal utredningar har under senare år analyserat industrins utbildningsbehov på längre sikt och varnat för riskerna med denna relativt låga kompetensnivå och de komparativa nackdelar för svensk ekonomi som den för med sig.

Exempelvis har analyser gjorts vid Fackföreningsrörelsens Institut för Ekonomisk Forskning som visar att kompetensutvecklingen har varit betydligt sämre inom exporterande än inom importerande industri under 1980-talet. Den svenska utrikeshandelns struktur har blivit allt mindre specialiserad på kunskapsintensiv produktion, vilket speglar en försvagning av det svenska näringslivets tillgång på kvalificerad arbetskraft i jämförelse med konkurrentländernas.

I augusti 1992 presenterade Ingenjörsvetenskapsakademien (IVA) en analys av ingenjörnsbehovet i Sverige inför 2000-talet och förordade en ökning med 50 procent av det årliga tillskottet av nyexaminerade civilingenjörer. Samtidigt menade IVA att den tidigare planerade utbyggnaden av ingenjörsutbildningarna vid de tekniska högskolorna borde begränsas. Jag återkommer strax till dessa frågor (avsnitt 4.2).

I Finansdepartementets långtidsutredning (LU-92) görs bedömningar som liknar IVA:s. I utredningens tillväxtscenario, som utgår från en produktivitetstillväxt på 3,7 procent per år inom industrisektorn, blir behovet av civilingenjörer avsevärt högre än vad dimensioneringen av utbildningen i början av 1990-talet skulle kunnat tillgodose. För att stärka industrins konkurrensförmåga skulle även tillskottet av antalet examinerade från de naturvetenskapliga, ekonomiska och juridiska områdena behöva öka enligt Långtidsutredningens tillväxtalternativ.

Enligt min mening kräver de här redovisade tendenserna en förstärkning av de utbildningar som först och främst vänder sig till näringslivet. Särskilt gäller detta civilingenjörsutbildningen. Jag skall strax redovisa

Andra kompetensbehov

Även andra områden än industrin har ett långsiktigt ökat behov av kvalificerad personal.

Inom skolans område riskerar lärartillgången att bli otillräcklig mot slutet av 1990-talet. En viss ökning av nuvarande examenstal är nödvändig för att långsiktigt och på ett tillfredsställande sätt säkra grundskolans och gymnasieskolans rekrytering av lärare. Vetenskapligt skolade lektorer behövs dessutom i växande grad för att säkerställa kvaliteten i skolans undervisning.

Antalet socionomer, psykologer, läkare, tandläkare, humanister och examinerade från konstnärliga högskolor i arbetsför ålder väntas med nuvarande examenstal öka relativt svagt under 1990-talet. Tio till femton år in på nästa århundrade blir pensionsavgångarna större än nytillskottet i samtliga dessa utbildningsgrupper.

Samhällsvetarna förväntas dock sammantaget bli en stor grupp på arbetsmarknaden, vilket förklaras av att tillväxten av ekonomer och andra samhällsvetare blir förhållandevis stark.

Det minskade antalet utbildade på arbetsmarknaden på grund av stora pensionsavgångar, som väntas ske efter sekelskiftet, kan i vissa grupper helt eller delvis komma att uppvägas av tillskottet av personer med grundexamen från utländska universitet. Antalet personer med kandidat- och magisterexamina kan också bli större än vad som hittills har antagits.

Det är därför mycket svårt att bedöma utvecklingen vad gäller t.ex. antalet utbildade från de matematisk-naturvetenskapliga områdena. I dag återfinns ungefär hälften av dem som examinerades under 1970- och 80-talen inom offentlig sektor. Tillväxten av antalet utbildade från dessa ämnesområden blir mycket långsam efter sekelskiftet med nuvarande examenstal, men kan eventuellt komma att stiga om intresset för dessa utbildningar ökar.

Juristerna utgör också en svårbedömd grupp. Hälften av dem som examinerats efter 1969 är sysselsatta inom offentliga sektorn. Tillväxten av antalet jurister kommer, med nuvarande examenstal, också att bli förhållandevis långsam på längre sikt, men för närvarande går det inte att bedöma hur studenternas intresse för denna utbildning i praktiken kommer att påverka utvecklingen av examina.

Vad gäller antalet utbildade från universitetens och högskolornas kortare utbildningsprogram gör jag följande bedömning. För flertalet av dessa utbildningsområden kommer troligen de examenstal som kan förväntas med dagens kapacitetsnivåer och utbildningsinriktningar att väl tillgodose arbetsmarknadens efterfrågan under de närmaste åren.

Vissa områden är till och med överdimensionerade. Exempelvis är risken stor för att nuvarande utbildningskapacitet på det barn- och ungdomspedagogiska området kommer att generera ett kraftigt överskott av

utbildade på arbetsmarknaden. Om dagens examenstal för vårdutbildade från den kommunala högskolan bibehålls kan detta likaledes medföra övertalighet på arbetsmarknaden. Jag skall strax redovisa mina förslag till åtgärder för dessa båda utbildningsområden, samt mina förslag till preciserade examenstal för grundskolläraryr-, gymnasieläraryr-, tandläkar- och läkarutbildningarna (avsnitt 4.3 och 4.4).

Inriktning av antalet examinerade på längre sikt

Den här beskrivna internationella och nationella utvecklingen av kompetensnivåer och utbildningsinriktningar leder enligt min mening fram till följande slutsatser.

För att förbättra Sveriges möjligheter att hävda sig väl i den internationella konkurrensen, för att tillgodose forskningens behov av en bred rekryteringsbas, för att säkra tillgången på välutbildad arbetskraft i svensk industri och för att säkra kvaliteten också inom andra samhällssektorer måste den högre utbildningen byggas ut. Strävan skall vara att Sverige skall ha en minst lika stor andel av varje ungdomsgrupp i högre utbildning som i jämförbara länder. De kvalitetsmässiga brister som i dag finns måste dessutom avhjälpas.

En sådan ambition innebär att antalet examinerade från längre universitets- och högskoleutbildningar måste öka. En förstärkning av de tekniska och naturvetenskapliga områdena är särskilt viktig.

Samtidigt som jag betonar betydelsen av en fortsatt utbyggnad av den högre utbildningen är det angeläget att understryka de hinder som finns för att snabbt realisera dessa planer. Lärare, lokaler och utrustning måste finnas till hands för att säkerställa kvaliteten. I alla dessa hänseenden finns i dag tydliga brister.

Särskilt gäller detta tillgången på disputerade lärare. Regeringen har åtskilliga gånger slagit fast att akademisk utbildning skall förmedlas av lärare med egen vetenskaplig utbildning. När tyngdpunkten i den högre utbildningen nu förskjuts i riktning mot längre utbildningar accentueras detta krav. Regeringens strävan att öka antalet disputerade har ett nära samband med ambitionerna inom grundutbildningen.

Antalet examinerade från längre utbildningsprogram vid statliga universitet och högskolor kan uppskattas till strax under 14 000 budgetåret 1991/92. För perioden 1993/94 - 1995/96 räknar jag med en ökning till i genomsnitt drygt 17 000 per år. Denna bedömning för kommande treårsperiod har också fastställts i utbildningsuppdragen för respektive universitet och högskola. Mot slutet av 1990-talet bör examenstalen kunna bli ännu högre. Målsättningen bör vara att det budgetåret 1998/99 examineras åtminstone 20 000 och helst 25 000 från minst treåriga utbildningsprogram vid statliga universitet och högskolor. Därtill kommer examinerade från minst treåriga utbildningar vid kommunala högskolor.

Den här beskrivna ökningen av antalet examinerade nödvändiggör vissa förändringar i fördelningen av antalet platser mellan olika utbildningsområden och inriktningar. Dessutom kan genomströmningen för-

bättras inom flera av de längre utbildningarna. Min bedömning är att det är möjligt att öka genomströmningen fram till sekelskiftet inom de längre utbildningsprogrammen med i genomsnitt minst 10 procent jämfört med 1980-talet. Denna ambition har varit en av utgångspunkterna vid fastställande av preciserade examenstal för några av utbildningarna inom ramen för utbildningsuppdragen till universiteten och högskolorna.

Den inriktning vad gäller examenstalen fram till sekelskiftet som jag just föreslagit, behöver kompletteras med bedömningar av villkoren för en fortsatt utbyggnad i det längre perspektivet. Detta är idag svårt att göra. Av den anledningen avser jag att initiera studier i syfte att bedöma vilka kompetensförstärkningar som är nödvändiga på längre sikt, samt hur dessa kan tillgodoses. Jag avser att återkomma med en redovisning av dessa frågor i början av 1994.

I detta sammanhang aktualiseras också frågan om den kontinuerliga kompetensutveckling som är nödvändig för många också efter genomgången grundutbildning. Behov av detta liksom formerna och finansieringen av denna verksamhet behöver studeras vidare, inte minst i samverkan med näringslivet. Även på detta område avser jag att initiera studier och återkomma nästa år.

Den fortbildning som i dag bedrivs vid universitet och högskolor är viktig. Jag förutsätter att en fortsatt kvalificerad fortbildningsverksamhet kommer att bedrivas under kommande treårsperiod inom ramen för de medel som jag strax kommer att föreslå för grundutbildningen vid respektive universitet och högskola.

Samspelet med gymnasieskolan

Mål och ambitioner för utbildningsområdet blir med nödvändighet långsiktiga och övergripande. Det handlar i grunden om vilken kunskapsinvestering enskilda individer vill satsa på. För en elev i grund- eller gymnasieskolan handlar det om att lägga en grund för en yrkeskarriär och en yrkesverksamhet mer än trettio år in på nästa århundrade.

De möjligheter att expandera de längre utbildningarna vid universitet och högskolor, som jag föreslår, kräver att antalet som slutför gymnasieskolans studieförberedande program ökar. Den nuvarande fördelningen av elever i gymnasieskolan leder till att avgångskullarna från gymnasieskolans naturvetenskapliga och tekniska program (NT) kommer att minska under 1990-talet. Därför är det av största vikt att försöka öka intresset för dessa ämnesområden. Det måste ske redan bland grundskolans elever.

Ovanstående ambitioner för den högre utbildningen kräver att andelen av en årskull som väljer en utbildning inom gymnasieskolans naturvetenskapliga program, inklusive studieförberedande teknisk utbildning, ökar från i dag strax under 20 procent till omkring 25 procent i slutet av 1990-talet. Det har föranlett regeringen att planera för ett särskilt program med syfte att under 1993 sprida information om såväl den

nya gymnasieskolans möjligheter som att i övrigt främja intresset för naturvetenskaplig och teknisk utbildning.

Jag vill till slut understryka den betydelse som näringslivet har när det gäller att ge ungdomar rätt signaler om utbildningens värde. Företagens redovisade behov av mer avancerad arbetskraft måste också motsvaras av en benägenhet att anställa dem som skaffat sig en gedigen utbildning.

Inför kommande konjunkturförbättring borde det vara av stor vikt för företagen att så snabbt som möjligt anställa välutbildade personer, vilka snart kan komma att bli undertaliga på arbetsmarknaden. En sådan reaktion från näringslivets sida ger i sin tur en signal till ungdomarna om att det lönar sig att studera teknik, naturvetenskap och andra ämnen, som näringslivet efterfrågar, men som för närvarande har lägre popularitet bland skolans elever än vad som är önskvärt. Flertalet av de elever som en gång valt en viss utbildningsväg brukar inte byta bana. Ett snabbt ökat intresse för de naturvetenskapliga och tekniska utbildningsområdena i gymnasieskolan förbättrar därför möjligheterna att också uppnå en snabbare ökning av examinationen från de högre utbildningar som näringslivet efterfrågar.

4.2 Civilingenjörs- och ingenjörsutbildningarna

Kompetensbehov

Svensk industri har historiskt gynnats av ett kvalificerat tekniskt kunnande som bland annat resulterat i en internationellt framgångsrik teknikutveckling och en rad avancerade uppfinningar. Detta har bidragit till att ge Sverige en ledande ställning på världsmarknaden inom flera områden. Idag är vi - bl.a. på grund av otillräckliga satsningar på högre utbildning under 1970- och 80-talen - på väg att halka efter. I arbetet med att försöka vända utvecklingen har civilingenjörsutbildningen en central betydelse.

Internationellt sett har Sverige, enligt vad jag tidigare redovisat, en betydligt lägre andel civilingenjörer inom tillverkningsindustrin än vad som är fallet i flera av de länder som svensk industri konkurrerar med på världsmarknaden.

Ingenjörsvetenskapsakademiens (IVA) analys av ingenjörskravet inför 2000-talet pekade på att en gynnsam ekonomisk tillväxt, där Sverige spelar en aktiv roll på den internationella marknaden, skulle som ett minimum kräva en fördubbling av antalet yrkesverksamma civilingenjörer omkring år 2010 jämfört med 1990 års nivå. Det motsvarar en årlig tillväxt på cirka 4 procent. IVA presenterade också andra scenarier som kräver en ännu kraftigare tillväxt.

För att klara en ambitionsnivå av den storlek IVA diskuterar krävs en betydande expansion av civilingenjörsutbildningarna. En tillväxt av antalet civilingenjörer med 4 procent förutsätter att antalet årligen examinerade ökar med minst cirka 50 procent från omkring år 1995.

Ungefär en tredjedel av denna expansion skulle kunna åstadkommas om genomströmningen förbättras från cirka 70 procent till cirka 80 procent. En tredjedel kommer att uppnås genom den kapacitetsökning som redan har skett vid de tekniska högskolorna fram till budgetåret 1992/93. Resten av expansionsbehovet förutsätter en utökning med cirka 350 examinerade civilingenjörer per år mot slutet av 1990-talet. Det kräver kapacitetsökningar redan budgetåret 1993/94 som är något högre än de ambitioner som universitet och högskolor redovisar i de fördjupade anslagsframställningarna.

I den senaste långtidsutredningen (LU-92) görs bedömningar som liknar IVA:s. I utredningens tillväxtscenario växer efterfrågan på ingenjörer från universitet och högskolor samt utbildade från teknisk gymnasial utbildning förväntansvärt lite, medan behovet av civilingenjörer blir mycket stort. Fram till år 2004 kommer universiteten och högskolorna att behöva examinera drygt 20 000 fler civilingenjörer än vad en framskrivning av nuvarande förhållande skulle ge. Detta skulle kräva ett tillskott på nästan 1 500 examina per år.

En försiktigare bedömning gjordes av SCB i en prognos som presenterades för två år sedan. Med det antal nybörjarplatser som då fastställdes för de tekniska institutionerna och vid "varierande grad av hög tillväxt av antalet sysselsatta inom olika branscher" bedömdes tillgången på civilingenjörer ligga ungefär sju procentenheter för lågt år 2005. Detta betyder att kapacitetsnivån skulle behöva öka från budgetåret 1993/94, men något mindre än vad IVA och LU-92 anger.

Precisering av antalet examinerade för perioden 1993/94–1995/96

De prognoser som här redovisats pekar alla på en ökad efterfrågan av personer med civilingenjörsutbildning. Mot denna bakgrund och i enlighet med vad jag inledningsvis anfört är det angeläget att en utökning av utbildningskapaciteten genomförs redan fr.o.m. budgetåret 1993/94. I huvudsak bygger jag mina förslag i det följande på den bedömning IVA gjort. Även andra studier pekar i samma riktning.

Min bedömning är att det är viktigt att stimulera flera att genomgå teknisk utbildning. I ett läge då antalet studenter vid universitet och högskolor ökar kraftigt är det angeläget att sådana prioriteringar görs som leder till att en större andel av platserna används för detta syfte. Särskilt betydelsefullt är det att öka andelen civilingenjörer. Jag kommer nu att ange närmare hur jag anser att denna förstärkning kan genomföras.

Den tvååriga ingenjörsutbildningen har sedan budgetåret 1989/90 bedrivits inom universitets- och högskoleväsendet som försöksverksamhet. En kraftig utbyggnad skall enligt de tidigare planerna vara genomförd i och med budgetåret 1993/94. Flera av de berörda universiteten och högskolorna uttrycker stor tveksamhet när det gäller att fullfölja utbyggnadsprogrammet. Långtidsutredningen (LU-92) har som redan nämnts förordat återhållsamhet. Enligt IVA:s bedömning bör denna utbyggnad inte fullföljas. En fortsatt utbyggnad skulle innebära att vi redan vid se-

kelskiftet skulle ha fler högskoleutbildade ingenjörer och tekniker än civilingenjörer på den svenska arbetsmarknaden. Därtill kommer det att finnas en ganska stor grupp äldre gymnasieingenjörer i förvärsaktiv ålder samt utbildade från den fyraåriga tekniska linjen.

Den kraftiga utbyggnaden av ingenjörsutbildningen vid universitet och högskolor har dessutom inneburit att det varit svårt att – inom vissa inriktningar och vid vissa högskolor – fylla platserna. Såväl examensfrekvensen som prestationsgraden har på sina håll varit mycket låg.

Jag förordar nu att en betydande del av den tilltänkta utbyggnaden av ingenjörsutbildningen utnyttjas för en förstärkning av civilingenjörsutbildningen. Det bör ske vid de universitet och tekniska högskolor som idag utbildar civilingenjörer. Den utbyggnad av ingenjörsutbildningen som planeras vid dessa lärosäten bör i sin helhet omvandlas till en utbyggnad av civilingenjörsutbildningen. För en sådan utbyggnad finns givetvis vissa begränsningar i form av brist på lokaler, utrustning, kvalificerade lärare m.m. Universiteten och högskolorna redovisar själva i de fördjupade anslagsframställningarna emellertid förslag till åtgärder som delvis kan undanröja dessa hinder.

Flera av de högskolor och universitet som idag har en stor volym på sin civilingenjörsutbildning och begränsade resurser för en utökning har etablerat samverkan med mindre och medelstora högskolor. Så har t.ex. Tekniska högskolan i Stockholm (KTH) sedan länge ett samarbete med Mälardalens högskola som nyligen utökats till att gälla även Mitt-högskolan. En grupp studenter bedriver de två första årens mer grundläggande naturvetenskapliga studier i Västerås resp. Sundsvall och de återstående 2,5 årens mer tekniskt inriktade studierna vid KTH. Liknande arrangemang finns mellan bl.a. Chalmers tekniska högskola och Högskolan i Karlstad samt mellan Universitetet i Linköping och Högskolan i Örebro och Mälardalens högskola. Erfarenheterna av detta samarbete är goda.

Jag finner denna möjlighet till en utökad civilingenjörsutbildning vara en väl fungerande lösning. Det är önskvärt och nödvändigt att det ovannämnda samarbetet utvidgas till att gälla fler platser och fler universitet och högskolor.

Med en uppläggning av den utbyggda civilingenjörsutbildningen av detta slag läggs ansvaret sålunda på universitet och högskolor som redan idag ansvarar för civilingenjörsutbildningen. Det bör säkerställa såväl kvalitetskraven som kraven på geografisk spridning.

En ökning av civilingenjörer bör även kunna åstadkommas genom höjd examensfrekvens. Flera högskolor och universitet har i de fördjupade anslagsframställningarna redovisat sina ambitioner att under den kommande budgetperioden öka antalet examinerade civilingenjörer. Jag ser med tillfredsställelse på denna viljeinriktning.

Enligt universitetens och högskolornas egna förslag bör en del av utbyggnadskapaciteten för ingenjörsutbildningen användas för en förlängning av denna med ett år.

Regeringen har i samband med sitt beslut om en ny examensordning inte velat ta ställning för en förlängning av ingenjörsutbildningen. Behov av ingenjörer med 80-poängsutbildning finns. Ett påbyggnadsår bör emellertid i flera avseenden kunna stärka vissa av dessa ingenjörers konkurrenskraft på arbetsmarknaden.

Även om utbyggnaden av ingenjörsutbildningen på detta sätt kan komma att begränsas vill jag betona vikten av att ingenjörer utbildas vid universitet och högskolor, och att denna verksamhet permanentas fr.o.m. budgetåret 1993/94. Jag vill i detta sammanhang dessutom ta tillfället i akt att understryka vad riksdagen tidigare uttalat (bet. 1990/91:UbU12, rskr. 1990/91:355) att lokalisering av utbildning utanför högskoleorterna är de berörda universitetens och högskolornas eget ansvar.

Inom den nuvarande organisationen har försöksverksamhet med förkortad utbildning till civilingenjör för studenter som genomgått ingenjörsutbildning bedrivits vid vissa universitet och högskolor. Inom ramen för det nya decentraliserade systemet kommer sådan utbildning att kunna anordnas i den utsträckning som universitet och högskolor med rätt att utfärda civilingenjörsexamen själva bestämmer. Jag ser detta som ytterligare ett sätt att öka antalet examinerade civilingenjörer.

Jag vill i detta sammanhang också hänvisa till den förstärkning av vissa mindre högskolor som jag senare kommer att föreslå (avsnitt 4.6) och som innebär att det som återstår av den planerade utbyggnaden av ingenjörsutbildningen vid Mälardalens högskola och Högskolorna i Falun/Borlänge, Gävle/Sandviken, Halmstad, Karlskrona/Ronneby och Skövde genomförs.

En avgörande aspekt som rör de tekniska utbildningarna vid universitet och högskolor gäller rekryteringen. Om inte dagens tendenser att färre personer genomgår teknisk eller naturvetenskaplig utbildning i gymnasieskolan bryts kommer expansionen av universitet och högskolor på sikt att innebära brist på sökande till bl.a. civilingenjörsutbildningarna.

Den kompletterande förutbildning (det s.k. basåret) som ges vid vissa universitet och högskolor under innevarande budgetår kommer som jag ser det att kunna förbättra tillgången på naturvetenskapligt utbildade till de tekniska utbildningarna inom universitet och högskolor. Erfarenheterna från denna utbildningsform förefaller att i allt väsentligt vara goda. Den innebär att personer som genomgått i första hand samhällsvetenskaplig och ekonomisk utbildning i gymnasieskolan har beretts möjlighet att under ett år i regi av ett universitet eller en högskola bedriva kompletterande naturvetenskapliga studier för att skaffa sig behörighet till teknisk högskoleutbildning. Detta har även fungerat som en attraktiv möjlighet för ungdomar att tänka om ifråga om utbildnings- och yrkesval. Inte minst har fler kvinnor därigenom valt att satsa på teknisk utbildning. Berörda universitet och högskolor bör därför ha rätt att fortsättningsvis bedriva sådan utbildning inom ramen för sina utbild-

ningsuppdrag. Regeringen avser att senare återkomma till frågan om basårsplatser för kommande år.

Prop. 1992/93:169

Jag kommer att noga följa verksamheten i den nu pågående kompletterande förutbildningen.

Jag vill här erinra om vad jag anfört i min anmälan till proposition 1992/93:100 bil. 9 och i föreliggande proposition om vikten av att förbättra rekryteringen till de tekniska högskolorna. Regeringen kommer under året att initiera ett brett program för att främja intresset för naturvetenskaplig och teknisk utbildning alltifrån grundskola till universitet och högskolor.

Min bedömning är att de här redovisade åtgärderna kommer att innebära att antalet examinerade civilingenjörer på sikt ökar. Målet för perioden 1993/94–1995/96 bör vara att inom befintlig kapacitet men med ökad effektivitet examinera 9 000 civilingenjörer. Det betyder ca 1 000 fler än under innevarande budgetperiod. Inom den kommande treårsperioden bör universitet och högskolor inrikta sin verksamhet så att ett betydligt högre mål för antalet examinerade civilingenjörer kan uppnås mot slutet av 1990-talet.

För den därpå kommande treårsperioden, dvs. för budgetåren 1996/97–1998/99 då effekterna av ett flexiblare, mer decentraliserat system får fullt genomslag räknar jag med att antalet examinerade civilingenjörer skall kunna uppgå till ca 11 000 vilket motsvarar en 20 procentig ökning jämfört med den föregående perioden. Detta innebär att de krav på en fördubbling av antalet yrkesverksamma civilingenjörer som IVA ställt då skulle ha uppnåtts.

Jag är medveten om att detta ställer mycket stora krav på de universitet och högskolor som idag bedriver civilingenjörsutbildning. Emellertid finns inom ramen för ingenjörsutbildningen stora möjligheter till omprioriteringar som bör tas tillvara. Inom de universitet och högskolor som anordnar båda utbildningarna finns idag sammanlagt ca 6 000 årsstudieplatser inom ingenjörsutbildningarna. Erforderlig kapacitetsökning för civilingenjörsutbildningen kan genom omprioriteringar väl rymmas inom detta antal.

Fortbildning och vidareutbildning

Jag har tidigare tagit upp frågan om fortbildning och vidareutbildning vid universitet och högskolor. Ett ökat engagemang i denna verksamhet från de tekniska högskolornas sida kan aktivt bidra till att höja den tekniska kompetensen i landet. Det får dock inte innebära att den grundläggande utbildningen eftersätts.

Forskning och grundutbildning

Jag vill i detta sammanhang även knyta an till vad regeringen kommer att förslå beträffande forskning inom vissa i detta sammanhang särskilt intressanta områden. Programsatsningar som särskilt lyfts fram gäller forskning inom fordonsteknik, flygteknik, informationsteknologi samt

trävaruteknisk forskning. Samtliga dessa program skall genomföras i samverkan med respektive näringsgren. Forskningen samfinansieras av stat och företag.

Dessa forskningsprogram ger stora möjligheter för universitet och högskolor att profilera även grundutbildningen. Det gäller särskilt civilingenjörsutbildningen. Universitetet i Linköping planerar tillsammans med Tekniska högskolan i Stockholm en utbildning med inriktning mot flygteknik i nära anknytning till forsknings- och utvecklingsverksamheten. Motsvarande satsningar görs även med inriktning på trävaruteknik i skogsindustrin som har starkt ökat behov av kvalificerad arbetskraft med en kombination av biologiska och tekniska kunskaper. Samarbete inom detta område pågår i Uppsala mellan bl.a. universitetet och Sveriges lantbruksuniversitet. Verksamhet inom detta område pågår även vid Högskolan i Luleå.

Det bör enligt min mening vara möjligt att inrymma sådana nysatningar på grundutbildningsområdet inom de omprioriteringar jag nyss förordat.

4.3 Lärarutbildningarna

Lärarutbildningen är av central betydelse för utbildningens kvalitet i skolan.

Jag vill särskilt framhålla de utgångspunkter som gavs i propositionen Om lärarutbildning m.m. (prop.1991/92:75, bet.1991/92:UbU20, rskr. 1991/92:282) om att

- lärarutbildningen är av central betydelse för att säkerställa kvaliteten i skolans arbete,
- staten skall garantera skolans likvärdighet i landet,
- staten har det slutliga ansvaret för att lärarkompetensen säkerställs.

Välutbildade lärare är en förutsättning för att kunna erbjuda en högkvalitativ skola. En sådan är i sin tur en förutsättning för att studenter med kvalificerade kunskaper skall kunna rekryteras till våra universitet och högskolor. Skolan måste dessutom ge en sådan kompetens till eleverna att de klarar ett arbetsliv som ställer allt större krav på kunskaper.

Kunskapssamhället ställer höga krav på varje enskild människas förmåga att förstå en komplex verklighet. Det ger nya möjligheter för var och en att berika och fördjupa sitt liv. Kunskapen utvecklar människan. Samtidigt utvecklas kunskapen av och genom enskilda människor. För detta växelspel skall skolan, den högre utbildningen och forskningen skapa förutsättningar.

Frågan om lärarutbildningens utformning och lärarnas kompetens är särskilt betydelsefull med tanke på förändringarna i skolan och inom universitet och högskolor. En friare och mer decentraliserad skola liksom en högre utbildning fri från statlig detaljstyrning ställer större och delvis nya krav på såväl lärarna som på dem som är ansvariga för lärarutbildningen.

Detta garanteras genom de allmänna mål och krav som ställts upp i högskolelagen (1992:1434) samt genom den examensordning som fastställts i den nya högskoleförordningen. I förordningen regleras vilka krav som skall vara uppfyllda för att lärarexamen skall få utfärdas samt vilka universitet och högskolor som har rätt att utfärda olika lärarexamina.

Jag vill vidare särskilt betona vad som i propositionen om lärarutbildning framfördes om ökade krav på djupa ämneskunskaper. Dessa skall kunna inhämtas på olika sätt och det skall finnas olika vägar till lärarkyrket. Det sistnämnda anser jag vara särskilt betydelsefullt.

Examensbeskrivningarna för respektive lärarexamen anger vilka kunskaper och färdigheter studenten skall ha tillägnat sig för att erhålla lärarexamen.

Hur utbildningen skall läggas upp – i form av fasta utbildningsprogram eller genom av studenterna fritt valda kombinationer av kurser – bestämmer universiteten och högskolorna själva. Statens inflytande begränsas till att, utöver examensbeskrivningarna, säkerställa att olikartade utbildningsvägar finns tillgängliga för studenterna.

Precisering av det framtida lärarbehovet

För att trygga lärarförsörjningen bör krav ställas på universitet och högskolor med avseende på antal examina vad gäller grundskollärare med inriktning på undervisning i årskurserna 1–7 respektive 4–9 samt gymnasielärare.

SCB har i en rapport (SCB 1992:7) Vårt behov av lärare beräknat att behovet av behöriga grundskollärare kommer att öka under 1990-talet. Beräkningarna innehåller dock stor osäkerhet och utgår från flera osäkra antaganden. En rad faktorer påverkar lärarutbildningens dimensionering t.ex. förändringarna på skolområdet, det aktuella arbetsmarknadsläget som gör att allt fler lärare som varit tjänstlediga återgår till sina lärartjänster, pensionsavgångar, kommunernas ekonomi m.m. Det bör vidare framhållas att SCB:s prognos är gjord utifrån den ideala situationen att alla lärare i skolan i framtiden skall vara behöriga.

Jag utgår från att tendenserna, om än inte nödvändigtvis styrkan, i SCB:s bedömningar är riktiga. Enligt min bedömning bör därför examinationen av lärare för i första hand årskurserna 1–7 ligga på en fortsatt hög nivå. Jag har gjort mina bedömningar utifrån ambitionen att det skall vara möjligt att ytterligare minska andelen obehöriga lärare i skolan.

Sammanlagt ställs i utbildningsuppdragen krav på examination av följande antal lärare under budgetperioden 1993/94–1995/96.

Grundskollärarexamen med inriktning på undervisning i

årskurserna 1–7: ca 6 500

årskurserna 4–9: ca 5 000

Gymnasielärarexamen: ca 4 500

Som framgått av vad jag tidigare har nämnt beträffande inriktningen fram till sekelskiftet bedömer jag att rekryteringsbehovet av lärare kom-

mer att öka. Mot slutet av 1990-talet beräknar jag att examinationen behöver öka med mellan 15 och 20 procent. Examinationen av lärare med inriktning på undervisning i årskurserna 1-7 kommer sannolikt att behöva minska i slutet av seklet samtidigt som examinationen av lärare med inriktning på årskurserna 4-9 kommer att behöva öka. Därför kan en betydande ökning av behovet av gymnasielärare förutses. För att skolornas behov av behöriga lärare skall kunna tillgodoses är det nödvändigt att högskolornas planering sker med dessa förutsättningar. Det är vidare angeläget att utrymme finns för särskilda åtgärder t.ex. för utbildning av icke behöriga lärare.

Vad gäller olika ämneskombinationer och inriktningar i examina bör följande gälla. Med utgångspunkt från största möjliga valfrihet för studenten ankommer det på respektive universitet och högskola att efter samråd med avnämarna - Statens skolverk samt i förekommande fall med näringslivets branschorganisationer - att besluta om dimensioneringen för olika fördjupningar och specialiseringar.

Barn- och ungdomspedagogiska utbildningar

Dimensionering

Förskollärarytbildning om 50, 80 eller 100 poäng, beroende på förkunskaper, ges vid de flesta universitet och högskolor i landet. Det är en av de största utbildningarna och omfattar f.n. närmare en tredjedel av samtliga nybörjarplatser för lärarutbildningarna dvs. cirka 3 500. Fritidspedagogutbildning, 50-100 poäng ges också på de flesta orter. Antalet nybörjarplatser är f.n. cirka 1 100.

Jag kommer senare (i avsnitt 4.6) att förorda en relativt stor nerdragning av förskolläraryt- och fritidspedagogutbildningarna i landet. Jag vill här närmare motivera detta.

Under 1980-talet fanns ett omfattande behov av förskollärare med anledning av den stora utbyggnaden av barnomsorgen. Det fanns också ett utbildningsbehov inom barnomsorgen då andelen utbildade förskollärare var relativt liten. Utbildningskapaciteten ökades därför kraftigt under perioden för att möta dessa utbildningsbehov. Med dagens efterfrågan kommer behovet av nya utbildade att bli mera normalt. Det gäller nu att ersätta personal som går i pension eller väljer andra yrken. Det är därför inte motiverat att upprätthålla nuvarande höga utbildningskapacitet.

Enligt SCB:s analyser - Personalprognos för barnomsorgen (SCB 1992:2) - kommer arbetsmarknadens behov av nyexaminerade förskollärare och fritidspedagoger att minska under hela återstoden av 1990-talet. Redan idag märks en ökande arbetslöshet, som inte endast kan hänföras till det allmänna arbetsmarknadsläget. SCB har uttryckt läget så drastiskt, att även om dessa utbildningar skulle upphöra helt så skulle det från år 1995 fram till år 2015 finnas betydligt fler utbildade förskollärare än vad som behövs inom barnomsorgen. Med dagens examenstal kommer övertalighetsproblemet att förvärras fram till sekelskiftet -

även vid full utbyggnad av barnomsorgen. Enligt SCB:s beräkningar skulle övertaligheten vid denna tidpunkt vara åtminstone 25 000 förskollärare och fritidspedagoger.

Slutsatsen att förskollärar- och fritidspedagogutbildningarna är kraftigt överdimensionerade har bekräftats i den budgetdialog som förts med universitet och högskolor i samband med budgetarbetet.

Jag har som utgångspunkter vid min bedömning av behovet av nerdragningar haft att barn- och ungdomspedagogisk utbildning skall kunna erbjudas i hela landet och att utbildningsvolymen på varje ort som har rätt att utfärda sådan examen skall vara av ändamålsenlig storlek bl.a. med hänsyn till studiegruppernas storlek.

Förlängning av den barn- och ungdomspedagogiska utbildningen

Den långt gångna decentraliseringen i kommunerna vad gäller budget- och personalansvar ställer nya krav på förskollärare och fritidspedagoger. Vidare ställer det på många håll fördjupade samarbetet mellan förskola och skola ökade krav på ämneskunskaper.

Den barn- och ungdomspedagogiska utbildningen bör därför enligt min mening förlängas för att skapa utrymme för sådana fördjupade kunskaper som jag nu givit exempel på.

En förlängning skulle innebära en harmonisering med övriga nordiska länder samt med vissa andra europeiska länder.

Det bör slutligen framhållas att bättre utbildad personal ökar möjligheterna för en effektivisering av verksamheten.

Min avsikt är att återkomma till regeringen med förslag till förändring i den nya högskoleförordningen så att den barn- och ungdomspedagogiska utbildningen omfattar 120 poäng. De nu antagna genomgår en utbildning som omfattar 100 poäng. I mån av resurser bör de kunna erbjudas en förlängning av utbildningen om 20 poäng.

4.4 Medicin- och vårdutbildningarna

Vårdutbildningarna, särskilt läkarutbildningen, tillhör de områden där en viss central bedömning även i framtiden är ofrånkomlig. Jag skall i det följande redovisa några särskilda frågor inom detta område.

Tandteknikerutbildningen

I förra årets budgetproposition (prop. 91/92:100, bilaga 9, bet. 1991/92:UbU14, rskr. 1991/92:242) föreslog jag att utbildning till tandtekniker skulle inrättas vid de högskolor som har tandläkarutbildning. Den dimensionering som då föreslogs var 20 platser vardera vid Karolinska institutet och vid Universitetet i Göteborg samt 16 platser vid Universitetet i Lund och Umeå. Den nya examensordning som kommer att träda i kraft den 1 juli 1993 innehåller inte någon särskild examen för tandtekniker. De universitet och högskolor som berörs kom-

mer istället att ge t.ex. högskoleexamen inriktad på tandteknik om 120 poäng.

Prop. 1992/93:169

Vid min beräkning av resurserna för Karolinska institutet och Universitetet i Lund, Göteborg och Umeå för den kommande treårsperioden har jag tagit hänsyn till att denna nya utbildning kommer att starta enligt planerna. Den ersättning som är beräknad för tandteknikerutbildningen är densamma som för tandläkarutbildningen.

Optikerutbildning

Inför arbetet med regeringens proposition *Växa med kunskap - om gymnasieskolan och vuxenutbildningen* (prop. 1990/91:85) utreddes bl.a. hur gymnasieskolans specialkurser skulle infogas i den nya utbildningsstruktur som planerades. I propositionen föreslog sedan regeringen att dessa kurser skulle avvecklas och att motsvarande utbildningar skulle anordnas antingen inom de föreslagna nya gymnasieprogrammen, inom komvux eller vid universitet och högskolor. Avgörande för valet mellan dessa alternativ borde vara respektive utbildnings innehåll och syfte. Chefen för Utbildningsdepartementet avsåg att återkomma med förslag beträffande sådan utbildning som borde föras till universitet och högskolor (s. 93). Riksdagen lämnade regeringens förslag utan invändning (bet. 1990/91:UbU 16, rskr. 1990/91:356).

Vid sin behandling av denna fråga tog riksdagen även ställning till motioner vari föreslogs att den optikerutbildning som nu anordnas som specialkurs i gymnasieskolan fortsättningsvis bör föras till högskolesystemet.

Riksdagen gav därvid, i enlighet med utbildningsutskottets förslag, regeringen till känna att det är angeläget att denna mycket diskuterade utbildningsfråga nu får sin lösning (bet. 1990/91:UbU 16 s. 48).

Den nuvarande utbildningen till optiker är förlagd till Stockholm och Motala och har en total dimensionering om 64 intagningsplatser, varav merparten i Stockholm.

Utbildningen är uppdelad i tre steg som med en praktiktid om två år totalt sträcker sig över en femårsperiod. Den avslutas med en särskild legitimationskurs.

Jag föreslår att den nya högskoleutbildningen till optiker blir treårig och ger behörighet för legitimation. Utbildningen bör därför avslutas med en yrkesexamen benämnd optikerexamen.

Både Karolinska institutet och Universitetet i Linköping har inkommit med begäran om att få anordna denna utbildning. För Linköpings del förutsätts en flyttning från Motala till Linköping. Eftersom en så stor del av utbildningen redan bedrivs i Stockholm förordar jag att Karolinska institutet får i uppdrag att anordna denna utbildning. För att Karolinska institutet skall få tid för planering av den nya utbildningen förordar jag att den startar först budgetåret 1994/95. Under en övergångsperiod bör de studerande som genomgått utbildningen i gymnasieskolan ges möjlighet att genomgå den särskilda legitimationskursen. Det

Läkarutbildningen – precisering av antalet examinerade

Antalet nybörjarplatser på läkarutbildningen har sedan 1990 ökat från 855 till 925 innevarande budgetår. Frågan om en ytterligare ökning vid Universitetet i Umeå har aktualiserats av bl. a. samverkansnämnden för de fyra nordligaste landstingen mot bakgrund av svårigheterna att rekrytera läkare till stora delar av Norrlands inland.

Behovet av en eventuell ökning av läkarutbildningen måste bedömas mot en långsiktig prognos över tillgång och efterfrågan på läkararbetskraft i olika delar av landet. Samtidigt som läkartjänster är vakanta i Norrlands inland har ett visst överskott av läkare börjat skönjas främst i storstadsregionerna.

Jag har erfarit att statsrådet Könberg har för avsikt att låta utarbeta en långsiktig prognos i sådan tid att hänsyn till denna kan tas i nästa års budgetproposition. Jag är därför nu inte beredd att föreslå en ökning av läkarutbildningen vid Universitetet i Umeå.

Med det nya systemet för resurstilldelning till universiteten och högskolorna som jag har redogjort för tidigare kommer dimensioneringsstyrningen från statsmakterna att uttryckas i termer av antal avlagda examina. När det gäller läkarexamen anser jag att en ökning av antalet avlagda examina bör kunna ske inom ramen för befintliga medel.

Den genomströmning som nu redovisas från högskolorna är i genomsnitt 80 procent av dem som antagits. Jag har i de uppdrag som nu ges till universitet och högskolor med läkarutbildning räknat med en examensfrekvens på i genomsnitt 88 procent. En sådan förbättrad examensfrekvens bör naturligtvis vara möjlig att uppnå också för läkarutbildningen i Umeå.

I anslagsframställningarna har flera universitet och Karolinska institutet föreslagit att läkarutbildningen skall förlängas med en termin. De skäl som redovisas för en sådan förlängning är att utbildningen idag är alltför kompakt och att universiteten redan förlängt terminerna utöver de 20 poäng som är riktlinjen för all utbildning.

Enligt min mening är det inte acceptabelt att förlänga den utbildning som redan nu är den längsta av alla akademiska utbildningar.

Den sammanlagda utbildningstiden till legitimation är mycket lång i Sverige, närmare 7,5 år. Lösningen på läkarutbildningens problem bör vara en bättre samordning mellan olika ämnen i utbildningen och avvägning mellan vad som skall ingå i grundutbildningen som universitet och högskolor ansvarar för och vad som skall ingå i den fortsatta utbildningen inom ramen för allmäntjänstgöringen.

De problem som redovisas för läkarutbildningen behandlades redan i den utredning om läkarutbildningen som genomfördes 1982 av dåvarande Universitets- och högskoleämbetet (UHÄ) tillsammans med berörda universitet och högskolor och huvudmännen för hälso- och sjukvården (En förnyad läkarutbildning, UHÄ-rapport 1982:16). De förslag

som fördes fram i utredningen har endast delvis genomförts, även om de flesta universitet redovisar pågående förnyelsearbete i denna riktning. En utvärdering av läkarutbildningen bör nu göras av Kanslersämbetet tillsammans med berörda universitet och högskolor.

Tandläkarutbildningen – precisering av antalet examinerade

Tandläkarutbildningens dimensionering minskade drastiskt under 1980-talet från 500 nybörjarplatser per år till 260 i slutet av perioden. Samtidigt med denna nedskärning minskade antalet sökande till utbildningen. Därefter har efterfrågan på utbildningen ökat igen och en viss utbyggnad ägde rum genom att tandläkarutbildningen vid Lunds universitet återupptogs budgetåret 1990/91.

Som en följd av svårigheterna att fylla antalet platser sjönk genomströmningen på utbildningen vissa budgetår ända ner till 50 procent. Beräkningar av tillgång på tandläkare har varit mycket osäkra på grund av detta förhållande.

Vid en allmän bedömning av behovet av tandläkare finns det också flera osäkra faktorer att ta hänsyn till som den förbättrade tandhälsan hos befolkningen samt arbetsfördelningen mellan tandläkare och andra personalgrupper i tandvården, främst tandhygienister. Den nuvarande dimensioneringen av tandläkarutbildningen och en examinationsfrekvens på omkring 70 procent innebär att det kommer att examineras omkring 560 tandläkare under den kommande treårsperioden. Enligt bedömningar från både Landstingsförbundet och Sveriges Tandläkareförbund är detta en något högre examination än vad arbetsmarknaden kan komma att efterfråga.

Landstingsförbundet har i en skrivelse den 28 januari 1993 hemställt att en översyn görs av tandläkarutbildningens dimensionering ställd i relation till tandvårdsresursernas fördelning i sin helhet, så att bästa möjliga tandhälsa kan nås på det mest kostnadseffektiva sättet.

Som underlag för sin skrivelse pekar förbundet på att en balans rått mellan utbud och efterfrågan på personal inom tandvården i landet under de senaste fyra åren men att personalsituationen förändrats på ett påtagligt sätt under hösten 1992. Kraftiga nedskärningar främst av antalet tandläkare och tandsköterskor inom folktandvården planeras. Förbundet hänvisar till den utredning av tandvårdsförsäkringen som pågår och som syftar till att ge en jämnare fördelning av tandvårdsresurserna i riket men att det faktum att tandläkartätheten varierar över landet inte behöver betyda att det finns för få tandläkare vare sig i tandläkarglesa områden eller i landet som helhet.

Även utformningen av tandvårdstaxan påverkar efterfrågan på tandvård. Ett nytt förslag till ersättningssystem inom tandvården avses föreligga under mars 1993. Ett nytt ersättningssystem avses träda i kraft den 1 januari 1994.

Jag kan konstatera att det finns en stor osäkerhet i bedömningen av det framtida behovet av tandläkare, bl.a. på grund av läget på arbetsmarknaden. Mot denna bakgrund anser jag att den utökning av antalet

platser som gjordes vid Karolinska institutet under innevarande budgetår inte bör permanentas. Jag har vidare erfarit att statsrådet Könberg har för avsikt att föreslå regeringen att ge Socialstyrelsen i uppdrag att göra en förnyad bedömning av behovet av tandläkare när utformningen av det nya ersättningssystemet har klarnat.

Landstingsförbundet har i sin skrivelse den 28 januari 1993 även hemställt att en översyn snarast genomförs av AT-perioden i tandläkarutbildningen avseende dess längd, innehåll och finansiering. Förbundet anför som bakgrund att det under det senaste året har blivit allt svårare att erhålla det antal AT-platser som svarar mot behoven till följd av dels den allt svårare ekonomiska situationen, dels det bristande patientunderlaget. Dessutom ifrågasätts det framtida behovet av tandläkare.

Jag har vidare erfarit att statsrådet Könberg avser ta initiativ till att låta utreda AT-tjänstgöringens längd, organisation, innehåll och finansiering.

Huvudmannaskapet för den tandvårdande verksamheten i anslutning till tandläkarutbildningen

Riksdagen beslöt (prop. 1978/79:41, bet. 1978/79:UbU 23, rskr. 1978/79:205) i samband med reformeringen av tandläkarutbildningen 1979 att den tandvårdande verksamheten i anslutning till tandläkarutbildning och odontologisk forskning skall föras över till kommunalt/landstingskommunalt huvudmannaskap.

Efter förhandlingar nåddes senare uppgörelser med Västerbottens läns landsting och Göteborgs kommun om förändrat huvudmannaskap.

Budgetåret 1990/91 återupptogs tandläkarutbildningen vid Lunds universitet. I juni 1990 tillkallade regeringen en särskild sakkunnig med uppdrag att företräda staten i förhandlingar med Malmö kommun om förändrat huvudmannaskap för tandvårdsverksamheten vid Lunds universitet. Senare samma år utsträcktes uppdraget till ytterligare uppgifter, bl.a. att förhandla med Stockholm läns landsting om huvudmannaskapet för tandvården i anslutning till tandläkarutbildningen vid Karolinska institutet.

Det visade sig att det inte gick att nå en uppgörelse inom de ekonomiska ramar som låg i uppdraget. Jag anser därför att den tandvårdande verksamheten vid Lunds universitet och Karolinska institutet även fortsättningsvis ska ha statligt huvudmannaskap. Jag kommer senare under anslagen till Karolinska institutet och Lunds universitet att beräkna särskilda medel för denna verksamhet.

Sjuksköterske- och barnmorskeutbildningen

I förra årets budgetproposition (prop. 91/92:100, bil. 9, bet. 1991/92:UbU 14, rskr. 1991/92:242) föreslogs en förlängning av dåvarande hälso- och sjukvårdslinjen till 120 poäng från den 1 juli 1992. Samtidigt föreslogs att barnmorskeutbildningen skulle förlängas till 60 poäng. Förlängningarna finansieras med befintliga resurser och innebär inga

kostnadsökningar. Jag räknar med att antalet nybörjarplatser i sjuksköterskeutbildningen som en konsekvens av förlängningen kommer att minska med mellan 500 och 1 000. Detta är acceptabelt med tanke på SCB:s bedömningar av den framtida arbetsmarknaden för sjuksköterskor samt de fortsatta åtstramningar som är att vänta inom landstingen.

Enligt beslut av riksdagen (bet. 1991/92:UbU 14, rskr. 1991/92:242) bemyndigades regeringen att inrätta de nya utbildningarna. Samtidigt kommer den nuvarande hälso- och sjukvårdslinjen om 80 och 90 poäng, samt försöksutbildningen om 120 och 130 poäng att avvecklas.

Eftersom linjesystemet upphör anges utbildningens omfattning och inriktning i respektive examensordning. Utbildningarna leder fram till sjuksköterske- respektive barnmorskeexamen. Examensrätt ges till de vårdhögskolor som tidigare anordnat utbildningarna.

Sjukgymnast- och arbetsterapeututbildningen

I förra årets budgetproposition föreslogs en förlängning av dåvarande rehabiliteringslinjen till 120 poäng från den 1 juli 1992. Förlängningen finansieras med befintliga resurser och innebär inga kostnadsökningar.

Eftersom linjesystemet upphör anges utbildningens omfattning och inriktning i respektive examensordning. Utbildningarna leder fram till sjukgymnast- respektive arbetsterapeutexamen. Examensrätt ges till de universitet och högskolor som tidigare anordnat utbildningarna.

Sociala omsorgsutbildningen

Riksdagen beslutade med anledning av förra årets budgetproposition om förlängningar av arbetsterapeut- sjukgymnast- tandhygienist- och sjuksköterskeutbildningen. Den enda yrkesexamen bland de medellånga vårdutbildningarna vars omfattning inte förändrades var den sociala omsorgsutbildningen.

Denna utbildning har i huvudsak omfattat 80 poäng, med undantag av den socialpedagogiska inriktningen som omfattar 100 poäng. Försöksverksamhet med en förlängning till 100 poäng genom en sammanslagning av inriktningarna mot äldre- och handikappomsorg och psykiskt utvecklingsstörda har bedrivits sedan 1986 på nio orter.

Den sociala omsorgsverksamheten, i synnerhet äldre- och handikappomsorgen, behöver personal med högskoleutbildning av god kvalitet. Det kräver en omfattning på utbildningen som ger möjlighet till fördjupade kunskaper inom karaktärsämnet social omsorg. Regeringen har därför i högskoleförordningens bilaga 3 angivit att social omsorgsexamen som helhet bör omfatta minst 100 poäng.

Kommunförbundet har bedömt att efterfrågan på personal med denna typ av utbildning kommer att minska de närmaste åren. Jag räknar därför med att antalet nybörjarplatser kommer att minska med ca 100. Det innebär dock att en önskvärd ytterligare förlängning av utbildningen kan finansieras inom ramarna för de resurser vårdhögskolorna tilldelas i dag.

För att ytterligare få utrymme för den fördjupning i ämnet jag tidigare förespråkade anser jag att social omsorgsexamen som helhet bör omfatta 120 poäng för de studenter som antas fr.o.m. budgetåret 1994/95. Efter- som de som antagits till den nuvarande linjen måste få fullfölja sina studier i planerad omfattning uppstår behov av finansiering först 1997. Det är emellertid ingenting som hindrar att berörda vårdhögskolor inom ramen för sina resurser erbjuder studenter en motsvarande tillvalskurs. Jag avser även att återkomma med förslag till förändringar i den nya högskoleförordningen så att social omsorgsutbildning förlängs till 120 poäng.

Övriga medellånga vårdutbildningar

Under 1989/90 års riksmöte väcktes en rad motioner med yrkanden om förlängningar av flera av de medellånga vårdutbildningarna. Riksdagen uttalade att regeringen skulle företa en samlad översyn av de medellånga vårdutbildningarnas längd m.m. (bet. 1989/90:UbU21, rskr. 1989/90:232). Regeringen uppdrog åt UHÄ att genomföra översynen. Uppdraget rapporterades den 15 november 1991.

Avveckling av linjesystemet har väsentligt ökat den lokala flexibiliteten för att möta kraven på förändring inom de olika utbildningarna. Likaså har regeringens möjligheter att bestämma över utbildningarnas omfattning begränsats till de utbildningar som avslutas med yrkesexamen. Detta har medfört att flera av förslagen i översynen inte längre är aktuella. Ett exempel är förslaget att förlänga laboratorieassistentutbildningen.

I den nya decentraliserade högskolan kan utbildningens omfattning beslutas lokalt och examina kan inordnas inom ramen för generella examina. Finansiering av sådana förlängningar får då ske inom ramen för de resurser vårdhögskolan tilldelats genom lokala omprioriteringar eller genom resurstillskott från landstingen.

Huvudmannaskapet för vårdhögskolorna

Riksdagen har vid ett flertal tillfällen behandlat frågan om huvudmannaskapet för vårdhögskolorna och därvid uttalat att principiella skäl talar för ett statligt huvudmannaskap. När frågan behandlades av 1991 års riksmöte (bet. 1990/91:UbU12) var det riksdagens mening att tiden var mogen för en ny utredning om huvudmannaskapet. I första hand borde de ekonomiska aspekterna fokuseras. Riksdagen gav regeringen sin mening till känna vad utbildningsutskottet anförde.

Efter bemyndigande av regeringen den 2 april 1992 tillkallade jag en särskild utredare, landshövding Anita Bråkenhielm, med uppdrag att undersöka möjligheterna att överföra vårdhögskolorna till statligt huvudmannaskap och därvid redovisa alternativa förslag till organisatoriska lösningar (dir. 1992:43). Förslag från utredaren har just avlämnats och kommer att remissbehandlas under våren 1993. Jag räknar med att

4.5 Distansutbildning

Distansutbildning har en lång tradition i Sverige. Exempelvis togs korrespondensundervisning i bruk redan under 1800-talet. Inom högre utbildning nådde distansundervisningen en mer betydande omfattning först i slutet av 1960-talet. De flesta universitet och högskolor erbjuder i dag utbildningar per distans med varierande omfattning och utvecklingsinsats. Kurserna är utformade för att svara mot utbildningsbehov både hos individen och i samhället och är planerade så att de ger möjlighet till studier utan hinder beroende på bostadsort, arbets- eller familjeförhållanden.

Framväxten av distansöverbyggande teknik i form av persondatorer, telefax, interaktiv video och bildtelefon skapar nya möjligheter för distansutbildningen. Studenter kan få väsentligt förbättrad tillgång till undervisning på valfri tid och plats. För att dessa nya möjligheter skall öppnas krävs dock en relativt omfattande utveckling av kurser och anpassning av tekniken till distansundervisningens behov.

Sverige är ett stort, men glest befolkat land. Redan härigenom föreligger goda motiv för en satsning på utbildning per distans inom den högre utbildningen, främst som ett instrument för det efterhand ökande behovet av fortbildning och vidareutbildning, men även för att tillgodose utbildningsbehov för individer som av något skäl har begränsad geografisk rörlighet. Även om en betydande geografisk spridning av utbildningsutbudet har skett sedan slutet av 1970-talet kan dessa behov i praktiken aldrig tillgodoses helt genom utbildningsplatser i konventionell högre utbildning. Distansutbildning torde vara ett av de viktigaste instrumenten för att åstadkomma en förbättrad tillgång i tid och rum till utbildning.

En väl utvecklad distansutbildning är ett kostnadseffektivt sätt att nå många studenter. Det kommer framgent att finnas behov av såväl den lokalt och regionalt genomförda distansutbildningen i liten skala som av den mer storskaliga och rikstäckande. Fortbildning och vidareutbildning för ingenjörer och lärare är exempel på områden som kan lämpa sig för den storskaliga distansutbildningen.

Någon mer omfattande och systematisk ansträngning från statsmakternas sida att öka distansundervisningen – kvalitativt och kvantitativt – har, med undantag för riksdagens beslut om vissa resursförstärkningar till Universitetet i Umeå 1989, inte ägt rum.

Internationellt förekommer distansutbildning i en skala och på en utvecklingsnivå som väsentligt överstiger vad Sverige kan erbjuda, t.ex. i Storbritannien, Nederländerna, Australien och Kanada. En särskild satsning aviseras inom EG:s ram.

Behovet av en utökning av distansutbildningen har påtalats i olika sammanhang. En särskild utredning har i januari 1992 avgivit en för-

studie om distansundervisning (Ds 1992:3) Långt borta och mycket nära. I rapporten framhålls principen att varje universitet och högskola själv skall svara för ett ändamålsenligt utbud av utbildning per distans, men att en viss ansvars- och rollfördelning mellan universitet och högskolor bör komma till stånd. Man framhåller vidare att det är angeläget att effektiva former skapas för samarbete och kunskapsutbyte samt att forskning och utvecklingsarbete på området behöver stärkas.

I Högskoleutredningens betänkande (SOU 1992:1) Frihet Ansvar Kompetens redovisades vissa slutsatser och förslag avseende högre utbildning per distans, vilka pekade på att effektiviteten i distansutbildningen kunde öka genom samordnad metodutveckling och ökad samverkan mellan de olika utbildningsanordnarna. Utredningen framhåller att den svenska småskaliga modellen har vissa nackdelar, som borde kunna avhjälpas genom ökad samverkan och viss specialisering universiteten och högskolorna emellan.

Utredningen anser att samordningen bör grundas på ämnesbaserad ansvarsfördelning mellan universiteten och högskolorna och att ett nationellt samordningsorgan för distansutbildning bör övervägas.

Regeringen uppdrog i april 1992 åt Universiteten i Linköping och Umeå att i samarbete och efter samråd med övriga berörda universitet och högskolor göra en samlad bedömning av distansutbildningen och redovisa förslag till åtgärder för ett effektivt utnyttjande av resurserna för utveckling och genomförande av distansutbildning inom högre utbildning.

Universiteten redovisade i september 1992 uppdraget i en rapport med titeln Svenska Distansrådet - ett förslag till organisation av distansutbildningen inom högskolan från en arbetsgrupp vid Linköpings och Umeå universitet.

Arbetsgruppen föreslår upprättandet av ett distansråd, en nätverksorganisation för de universitet och högskolor som i samarbete vill utveckla svensk distansutbildning. Förslaget tar sin utgångspunkt i den småskaliga modellen och bygger vidare på den kunskap, tradition och erfarenhet som finns inom den högre utbildningens område. Gruppens förslag är att organisationen kallas Svenska Distansrådet. Verksamheten skall enligt gruppens förslag ledas av en nationellt sammansatt styrelse med ett till styrelsen knutet sekretariat. Sekretariatet föreslås ha två arbetsställen, ett i Linköping och ett i Umeå.

Företrädare för de i nätverket ingående universiteten och högskolorna skall utgöra Svenska Distansrådets Representantskap. I detta föreslås även Utbildningsradion, Grundutbildningsrådet och Svenska Riksorganisationen för Distansundervisning (SVERD) ingå.

Svenska Distansrådet skall enligt förslaget organisatoriskt ses som en arbetsenhet, gemensam för universiteten i Linköping och Umeå, med en styrelse bestående av sju personer, nominerade av representantskapet och utsedda av Universiteten i Linköping och Umeå gemensamt.

Styrelsen föreslås få en treårig mandatperiod och som huvuduppgifter att diskutera frågor av policynatur, fastställa budget samt bedöma pro-

jektförslag och fördela utvecklingsmedel för distansutbildning. För verkställigheten skall det föreslagna sekretariatet svara.

Vidare föreslås att grupper av experter och rådgivande grupper för olika ändamål knyts till nätverket.

Enligt förslaget bör det nationella samordningsorganet erhålla anslag för sin verksamhet direkt från Utbildningsdepartementet. Medel har beräknats för utvecklingsarbete, genomförande av test av utvecklade distanskurser, behovsanalyser, seminarier, utvärdering, rapporter, information och dokumentation, internationella kontakter samt det föreslagna kansliet.

Enligt en tentativ beräkning har resurserna, för att kunna möta såväl det växande behovet av fortbildning och vidareutbildning genom distansutbildning, som de utvecklingskostnader och kostnader för kompetensuppbyggnad som förknippas därmed beräknats ligga runt 30 miljoner kronor årligen under de tre första verksamhetsåren.

Det nya nationella organet föreslås inrättas den 1 juli 1993. Nätverket föreslås verka under en sexårig försöksperiod för att sedan utvärderas av en fristående utvärderare. Därefter föreslås slutlig ställning böra tas till verksamhetsformer, kostnader och organisation.

Under försöksperiodens första år prioriteras kompetensuppbyggnad i form av lärarfortbildning, utbildning av instructional designers, redaktörer m.m. Därefter skall kursutvecklingsprojekt ges ökad prioritet.

Jag har gjort den bedömningen att en organisation enligt förslaget skulle betinga stora resurser för förberedelse för utvecklingsarbete, medan verksamhetsaspekterna åsidosätts. Enligt min mening bör inriktningen inom distansutbildningen i stället vara en strävan efter ökad volym och möjlighet att nå ett större antal studenter på kort sikt. Detta kan uppnås bl.a. genom framtagande av läromedel för större studentgrupper än vad som nu är fallet.

Jag finner att det sammantaget föreligger ett mycket väl dokumenterat behov av insatser på distansutbildningens område för att etablera denna verksamhetsform och ge den goda utvecklingsmöjligheter. Enligt vad jag har erfarit kommer den särskilde utredare, som svarar för Utredningen om effektivare vuxenutbildning, att senare under våren 1993 föreslå inrättande av ett institut för distansutbildning.

Mot bakgrund av vad jag har redovisat är jag inte nu beredd att framlägga ett detaljerat förslag till förändrad organisation av distansutbildningen inom den högre utbildningens område. Jag förordar dock en förstärkning av distansutbildningen och avser att återkomma med förslag angående formerna för denna. I avvaktan på förslag från den särskilde utredaren och med avsikten att inhämta redovisning från universitet och högskolor, som är intresserade av att delta i utvecklingen av distansutbildningen, har jag beräknat medel för distansutbildningsändamål under anslaget D 42. Vissa särskilda utgifter inom universitet och högskolor m.m.

Lokala omprioriteringar

Samtliga universitet och högskolor har till regeringen inkommit med fördjupade anslagsframställningar. Dessa innehåller bl.a. redovisning och värdering av uppnådda resultat. Till dessa redovisningar återkommer jag under min anmälan av anslagen till respektive universitet eller högskola. Regeringen har på detta sätt fått ett nytt och intressant underlag för sina ställningstaganden. I ett universitets- och högskolesystem där resurserna fördelas efter kvalitet och uppnådda prestationer kommer stora krav att ställas på resultatredovisning och resultatanalys i årsredovisningarna och i den fördjupade prövningen.

Anslagsframställningarna från universitet och högskolor innehåller vidare en omfattande redovisning av nya initiativ på utbildningsområdet, som i många fall är motiverade och angelägna.

I de fall dessa förslag gäller en spridning av rätten att utfärda examina, utöver vad som angivits i den nyligen utfärdade högskoleförordningen, återkommer jag i det följande.

I de flesta fall kan emellertid de föreslagna nya utbildningsinitiativen väl rymmas inom den examensrätt som tillkommer det berörda universitetet eller högskolan enligt högskoleförordningen. Därigenom reduceras frågan till om förslaget ryms inom de resurser som regering och riksdag anvisar eller om förslaget kräver ett tillskott av medel för att kunna realiserar.

Jag vill nu i korthet redovisa min inställning till denna typ av frågor. Genom de beslut om utbyggnad av den högre utbildningen, som regering och riksdag fattat, har sedan 1991 betydande nya resurser tillförts den högre utbildningen. Det nya planeringssystemet ger universiteten och högskolorna vidsträckt befogenheter när det gäller att besluta hur de växande resurserna skall användas.

Mot denna bakgrund förefaller det mig som ett uttryck för onödig centralstyrning om regeringen skulle ta ställning för eller emot merparten av de förslag som framförts. Endast i undantagsfall, när en ny utbildning kräver betydande resurstillskott för att komma till stånd eller då en ny utbildning innebär långsiktiga och omfattande bindningar av ekonomisk natur, bör regering och riksdag pröva frågor av denna typ.

Min slutsats är alltså att de nya ansvarsprinciperna inom högskoleområdet inte bara medför en rätt för universiteten och högskolorna att besluta om utbildningsutbudet utan också en skyldighet att genom en ständigt pågående omprioriteringsprocess förnya och utveckla den utbildning som erbjuds.

Jag anser vidare att, med några få undantag som jag återkommer till under respektive anslag, de förslag i detta avseende som framförts måste ställas mot redan existerande utbildningsutbud och att universiteten och högskolorna själva måste avgöra vad som bör rymmas inom ramen för redan befintliga och tillkommande resurser.

Jag övergår nu till frågan om vissa erforderliga omprioriteringar på nationell nivå. Dessa omprioriteringar tar sin utgångspunkt i de utvecklingstendenser jag nyss redovisat.

De föreslagna omprioriteringarna utgår från de fördjupade anslagsframställningarna. Det utbildningsuppdrag, som avses komma att gälla för respektive universitet eller högskola, har dessutom ingående diskuterats i budgetdialogen mellan utbildningsdepartementet och företrädare för universiteten och högskolorna.

Jag har nyss framhållit att utbildningsstrukturen i huvudsak skall utformas genom beslut av respektive universitet eller högskola. Det är särskilt viktigt att de mindre och medelstora högskolorna, som inte kan ha universitetens mera heltäckande bredd i utbudet, utformar ett optimalt utbildningsutbud som anpassas till de egna förutsättningarna för kompetensuppbyggnad och efterfrågan från studenter och omgivande arbetsliv. Jag vill dock framhålla vikten av att högskolorna har en betydande bredd för att kunna tillgodose studenternas krav på närhet till utbildning.

Detta utesluter emellertid inte att det i vissa fall kan krävas nationella beslut för att möjliggöra de nödvändiga förändringarna.

Jag vill nu, mot bakgrund av vad jag tidigare anförat, ange fyra förhållanden som jag anser särskilt betydelsefulla för detta arbete.

★ Jämfört med de flesta av våra konkurrentländer återfinns en mycket hög andel av våra studenter på korta utbildningar. Andelen studenter på långa utbildningar måste öka för att vi skall kunna hävda oss i internationell konkurrens.

★ På samma sätt måste utbildningar med inriktning mot den privata sektorn och näringslivet förstärkas. Särskilt vid de mindre och medelstora högskolorna är utbildningsutbudet i alltför stor utsträckning koncentrerat på den offentliga sektorns behov. För att kunna spela en roll i näringslivets utveckling bör åtminstone vissa av dessa högskolor, vilka genom sin lokalisering finns på orter där näringslivets struktur ger gynnsamma förutsättningar, få en delvis ny roll genom att de inriktas i huvudsak mot behov inom industri, handel och serviceverksamhet. Jag utgår härvid också från en bedömning av vilka högskolor som nu har ett utbildningsutbud som lämpar sig för en förändring i denna riktning. De högskolor som jag bedömer har de bästa förutsättningarna för en sådan utveckling är Högskolorna i Falun/Borlänge, Halmstad, Gävle/Sandviken, Karlskrona/Ronneby och Skövde samt Mälardalens högskola.

★ När det gäller den tekniska utbildningen vid universiteten och högskolorna har jag nyss när jag talade om den högre utbildningens omfattning kunnat konstatera att en betydande enighet finns om att civilingenjörsutbildningen måste byggas ut och att utbyggnaden av den nya ingenjörsutbildningen bör bromsas upp.

★ Det kraftigt minskade behovet av förskollärare och fritidspedagoger gör det naturligt att genom centrala beslut genomföra en drastisk minskning av kapaciteten för sådan utbildning. Sker inte detta hotar arbetslöshet för stora grupper. En nedskärning med vad som motsvarar ca 25 procent av nuvarande kapacitet bör ske.

Mitt sammanvägda ställningstagande till dessa förhållanden är följande.

De högskolor som jag nyss nämnt bör tillföras betydande resurser inom områdena ekonomi, teknik, språk och ADB för att uppnå de av mig tidigare skisserade nya inriktningen och för att kunna erbjuda studenterna en större volym längre utbildningar. Även vid Högskolorna i Luleå och i Trollhättan/Uddevalla finns behov av en utbyggnad av utbildningskapaciteten inom dessa områden. De av mig förordade förstärkningarna omfattar resurser under planeringsperioden för helårsstudenter och därmed sammanhängande helårsprestationer enligt nedanstående sammanställning.

Högskola	Ökning av antalet helårsstudenter
Falun/Borlänge	360
Gävle/Sandviken	490
Halmstad	690
Karlskrona/Ronneby	200
Luleå	36
Skövde	200
Trollhättan/Uddevalla	200
Mälardalen	940

Det finns - som jag tidigare visat - ett behov av en begränsad utvidgning av utbildningen av grundskollärare och gymnasielärare. Jag har därför under planeringsperioden beräknat resurser för helårsstudenter och motsvarande antal helårsprestationer inom undervisningsområdet för Högskolan för lärarutbildning i Stockholm (60), Universiteten i Göteborg (24) och Lund (24) samt för högskolorna i Karlstad (12) och Örebro (16) för en sådan utbyggnad. Även för Högskolan i Jönköping har jag beräknat vissa resurser för en större volym inom lärarutbildningsområdet.

De universitet och högskolor som har rätt att utfärda civilingenjörs-examen tillförs vissa resurser för utbyggd utbildning inom det tekniska området. Dessa resurser bör framför allt användas för en utbyggnad av civilingenjörsutbildningen. Det bör därigenom, som jag nyss framhållit, vara möjligt att i nästa treåriga planeringsperiod ge avsevärt högre planeringsmål för civilingenjörsexamen.

Högskolorna i Falun/Borlänge, Gävle/Sandviken, Halmstad, Karlskrona/Ronneby och Skövde samt Mälardalens högskola tillförs resurser motsvarande den tidigare planerade utbyggnaden av ingenjörsutbild-

ningen. Dessa resurser kan användas för fördjupad utbildning inom det tekniska området. Vid övriga berörda högskolor begränsas det planerade utbyggnaden med ca 50 procent.

Förskollärar- och fritidspedagogutbildningarna minskas med en volym som motsvarar knappt 2 700 helårsstudenter under planeringsperioden. Den förlängning av dessa utbildningar som jag tidigare redovisat medför å andra sidan att berörda universitet och högskolor tillförs resurser som motsvarar ytterligare knappt 1 100 helårsstudenter mot slutet av planeringsperioden. Vissa högskolor tillförs dessutom en ökad utbildningsvolym totalt inom nu aktuellt område för att skapa en god miljö för den nya och förlängda utbildningen.

Förändringarna fördelar sig enligt nedanstående sammanställning.

Universitet eller högskola	Förändring av antalet helårsstudenter
Uppsala	30
Lund	-87
Göteborg	-123
Linköping	60
Umeå	75
Borås	120
Falun/Borlänge	-345
Gävle/Sandviken	-255
Halmstad	-375
Jönköping	-90
Kalmar	165
Karlstad	105
Kristianstad	174
Luleå	48
HLS	-289
Trollhättan/Uddevalla	30
Växjö	90
Örebro	-90
Mitthögskolan	75
Mälardalen	-510

Detta innebär att ifrågavarande utbildning helt läggs ned vid Högskolorna i Falun/Borlänge och Halmstad samt vid Mälardalens högskola. Någon examensrätt inom området kommer därför inte längre att behövas vid dessa högskolor. Jag avser återkomma med de förändringar i högskoleförordningen som blir nödvändiga. De som redan antagits till utbildningen i den gamla studieorganisationen kommer att kunna examineras med stöd av övergångsbestämmelserna i högskoleförordningen.

Jag hemställer att regeringen bereder riksdagen tillfälle att

6. ta del av vad jag har anfört beträffande den tandvårdande verksamheten i anslutning till tandläkarutbildningen vid Karolinska Institutet och Lunds Universitet (avsnitt 4.4.),

7. ta del av vad jag har anfört om den långsiktiga inriktningen av utbildningen vid universitet och högskolor (avsnitt 4).

5 Högre konstnärlig utbildning

5.1 Inledning

Högre konstnärlig utbildning är idag förlagd till åtta konstnärliga högskolor i Stockholm. I övriga delar av landet är utbildningen förlagd till Lunds universitet, Universiteten i Göteborg och Umeå samt till Högskolan i Luleå. Högskolorna i Stockholm är Danshögskolan, Dramatiska Institutet, Grafiska institutet och institutet för högre kommunikations- och reklamutbildning (GI/IHR), Konstfack (tidigare benämnd Konstfackskolan), Konsthögskolan, Musikhögskolan i Stockholm, Operahögskolan i Stockholm och Teaterhögskolan i Stockholm.

Efter bemyndigande av regeringen den 13 september 1990 tillkallades en särskild utredare, professor Gunilla Lagerbielke, med uppdrag att se över den konstnärliga utbildningen i högskolan (dir.1990:55). Utredaren överlämnade betänkandet *Konstnärlig högskoleutbildning* (SOU 1992:12) i mars 1992.

En sammanfattning av utredningens förslag, en förteckning över remissinstanserna jämte en sammanfattning av remissvaren bör fogas till protokollet i detta ärende som bilaga 5.

Den högre konstnärliga utbildningen i det nya universitets- och högskolesystemet

Beslut har nu fattats om genomgripande förändringar för den högre utbildningen. Dessa förändringar innebär bl.a. att universitet och högskolor får större självständighet och blir mer oberoende av beslut av regering och riksdag vad gäller utbildningsutbud, antagning av studenter, institutionell organisation, disposition av resurser m.m. Detta gäller självfallet också den högre konstnärliga utbildningen.

Uppdraget till den särskilda utredaren utformades i enlighet med de förutsättningar som gällde när utredningen beslutades. Utredarens förslag angående utbildningslinjer och deras mål, inriktning, poängtal, dimensionering och lokalisering är därför inte i alla delar direkt användbara i dagens situation.

Detta innebär på intet sätt att innehållet i betänkandet saknar aktualitet. Betänkandet tar upp många aktuella och angelägna frågor för de högre konstnärliga utbildningarna. Jag anser att berörda universitet och

högskolor bör ha utredarens förslag som en viktig utgångspunkt vid sina ställningstaganden till framtida förändringar.

I betänkandet framförs en rad förslag till förändringar i utbildningsutbudet, samt förslag som innebär ny lokalisering av befintliga utbildningar. T.ex. föreslås att en regiutbildning skall inrättas vid Lunds universitet och att inriktningen vetenskaplig fotografering på fotografutbildningen vid Universitetet i Göteborg skall överföras till teknisk högskola.

Den större självständigheten för universitet och högskolor vad gäller beslut om utbildningsutbud och disposition av medel till grundutbildning skall, som jag just nämnt, även gälla den högre konstnärliga utbildningen. Sålunda ankommer det på respektive universitet eller högskola att inom ramen för de tillgängliga resurserna ta ställning till de i betänkandet framförda förslagen.

Omprioriteringar inom ramen för nuvarande medelstilldelning kan och bör bli aktuella. Universitet och högskolor bör således inom ramen för examensordningen själva besluta om vilka konstnärliga utbildningar som ska finnas, och om eventuellt redan befintliga utbildningar skall minska i omfattning eller avvecklas. Det finns också luckor i utbildningsutbudet inom den högre konstnärliga utbildningen, som man lokalt kommer att kunna fatta beslut om att fylla. Den av Universitetet i Göteborg föreslagna utbildningen för musikalartister borde t.ex. kunna komma till stånd inom ramen för de resurser som universitetet disponerar.

Kvalitet i utbildningen

Kvalitetsaspekterna skall givetvis stå i centrum också för de högre konstnärliga utbildningarna. Målet måste vara att studenterna lär sig behärska sina konstnärliga uttrycksmedel så väl att de senare kan utveckla dem till mästenskap, och att utbildningarna erbjuder en miljö som grundlägger och stimulerar ett konstnärligt skapande. Omsorgen om de konstnärliga utbildningarnas kvalitet måste gå före önskemål om en kvantitativ utbyggnad.

Kvalitetshöjningar förutsätter inte alltid ökade anslag. Att samla resurser genom en koncentration av utbildningsutbudet inom ett konstnärligt område till en eller ett par universitet eller högskolor eller att profilera de enskilda universitetens och högskolornas utbildning kan också bidra till att höja nivån. I utredningen redovisas en rad profileringsförslag. Med anledning av vad jag just anfört om universitets och högskolors rätt att besluta om sitt eget utbildningsutbud finner jag inte anledning att ta upp förslag om profilering av t.ex. musikerutbildningen. Jag utgår emellertid från att berörda universitet och högskolor överväger förslagen i sitt eget arbete.

Det finns också möjligheter till en stegvis uppläggning av de konstnärliga utbildningarna. En sådan etappindelning skulle många gånger kunna skapa en större flexibilitet för såväl studenter som universitet och högskolor. Min bedömning är att en sådan framtida nivåindelning måste växa fram inom de enskilda universiteten och högskolorna.

Då det gäller att tillförsäkra de konstnärliga utbildningarna en omgivande miljö med ett rikt och mångskiftande kulturliv, bör den högre konstnärliga utbildningen vara lokaliserad i huvudsak till storstadsregionerna.

Examina

I en bilaga till den nya högskoleförordningen återfinns examensordningen där det anges vilka examina som får utfärdas, vilka krav som skall uppfyllas för att respektive examen skall få utfärdas, samt vilka universitet och högskolor som har rätt att utfärda de olika examina.

Fyra examina har införts för de högre konstnärliga utbildningarna, nämligen konstnärlig högskoleexamen i dans, i konst och design, i musik samt i scen och medier. Konstnärlig högskoleexamen kan uppnås efter olika studietider, men skall omfatta minst 80 poäng. Examensordningen anger med dessa examina inom vilka olika områden universitet och högskolor har befogenhet att utfärda konstnärlig högskoleexamen. Vid utfärdande av examensbevis kan emellertid universitet och högskolor själva ange utbildningens närmare inriktning.

Behörighet

Studier vid universitet och högskolor måste bygga på goda förkunskaper. I den nya gymnasieskolan som riksdagen beslutat om kommer alla nationella program att vara treåriga. Varje sådant nationellt program ger i framtiden allmän behörighet till högskoleutbildning. I betänkandet från den särskilda utredaren föreslås att samtliga högre konstnärliga utbildningar skall bygga på genomgången gymnasieskola. Remissopinionen tillstyrker införandet av ett sådant behörighetskrav, under förutsättning att dispens i speciella fall skall kunna ges. Behörighetskraven till den högre konstnärliga utbildningen framgår av den nya högskoleförordningen.

5.2 Stockholmsskolorna

Min bedömning: De konstnärliga högskolorna i Stockholm bör tills vidare fortsätta som självständiga enheter. Grafiska institutet och institutet för högre kommunikations- och reklamutbildning (GI/IHR) bör ingå i Stockholms universitet fr.o.m. den 1 juli 1994. Resurser avsätts för ett utvidgat samarbete för de konstnärliga högskolorna i Stockholm.

Utredaren: Har föreslagit en organisation med fyra självständiga högskolor, nämligen Konstfack, Konsthögskolan, Scen/mediehögskolan och Musik/dans/operahögskolan.

Remissinstanserna: Anser med få undantag att stockholmsskolorna även i fortsättningen ska vara självständiga.

Skälen för min bedömning: I Stockholm är de åtta konstnärliga högskolorna fristående i förhållande till universitetet. De är emellertid små, och har en i förhållande till sin storlek stor administrativ organisation. Dessa administrationer blir också sårbara genom att de är så små vid t.ex. tjänstledigheter och sjukdom. Dessutom behöver de enskilda högskolorna periodvis specialistkompetens i form av ekonomisk och juridisk expertis.

Dessa förhållanden motiverar någon form av samarbete mellan de konstnärliga högskolorna i Stockholm. Jag har därför beräknat vissa resurser under anslaget D 42. Vissa särskilda utgifter inom universitet och högskolor m.m. för ett sådant samarbete. Samarbete bevarar högskolornas autonomi och ger samtidigt möjlighet att behandla gemensamma frågor, t.ex. sådana uppgifter som kräver speciell kompetens. På grund av remissopinionen förordar jag inte någon sammanslagning av konstnärliga högskolor i Stockholm. Den vidgade prövningen av samsamarbetsmöjligheterna får visa om de syften som motiverat sammanslagningsförslagen kan uppnås på annat sätt, eller om det kan finnas skäl att återkomma till riksdagen i frågan.

År 1977 fördes Grafiska institutet och institutet för högre kommunikations- och reklamutbildning (GI/IHR) in i högskolesystemet som en av åtta konstnärliga högskolor i Stockholm, trots att utbildningen redan då kunde anses vara snarare akademisk/vetenskaplig än praktisk/konstnärlig. Denna inriktning har förstärkts sedan dess. Därtill har behovet av forskning vid GI/IHR blivit mer påtagligt. Utbildningen har en naturlig anknytning till både humanistisk-samhällsvetenskaplig och teknisk forskning och utbildning. GI/IHR kan alltså av innehållsmässiga skäl tänkas tillhöra både Tekniska högskolan och Stockholms universitet. Men med tanke på att Stockholms universitet inom sig erbjuder ett flertal anknytningsmöjligheter vid sina fakulteter och dessutom har journalisthögskolan som en möjlig samsamarbetspartner förefaller det mest naturligt att GI/IHR blir en del av detta. Vad gäller överförandet till Stockholms universitet avser jag att senare återkomma till formerna för detta.

5.3 Bildkonst

Min bedömning: En utbildning i fri konst vid Lunds universitet bör inte inrättas.

Utredaren: Har föreslagit att en utbildning i fri konst inrättas vid Lunds universitet tidigast under budgetperioden 1996/97-1998/99.

Remissinstanserna: Det tiotal remissinstanser som yttrat sig i frågan tillstyrker utredarens förslag.

Skälen för min bedömning: Utbildning i fri konst ges vid Konsthögskolan och vid Universiteten i Göteborg och Umeå. Utbildningen i fri konst vid Universitetet i Umeå tillkom så sent som 1987.

Enligt utredningen Konstnärens villkor (SOU 1990:39) är den framtida efterfrågan på konstnärer med högre konstnärlig utbildning framför allt beroende av sysselsättningsförändringen inom konstområdet, hur stort utflödet från universitet och högskolor blir, och hur rekryteringen till konstnärssyrkena från andra konstnärliga utbildningar än den högre konstnärliga utbildningen förändras.

Försörjningssituationen för konstnärer är till stor del beroende av den samhällsekonomiska situationen. Den stora efterfrågan på konst under 1980-talet har under början av 1990-talet sjunkit kraftigt. Med en försämrad ekonomisk situation för landets kommuner följer att antalet ofentliga uppdrag för konstnärer minskar.

Läsåret 1985/86 utexaminerades 34 studenter. Idag utexamineras ca 50 studenter per år från utbildning i fri konst i landet. Det har också under senare år blivit vanligare att yrkesverksamma bildkonstnärer har fått sin utbildning utanför universitets- och högskolesystemet.

Det finns i dag högre utbildning i fri konst på tre orter. Att tillföra ytterligare en utbildning i fri konst till de redan befintliga skulle förmodligen innebära att ännu fler som utexamineras från utbildningarna i fri konst inte kan försörja sig som konstnärer.

Behovet av en ny utbildning i fri konst bör vägas mot andra, mer angelägna behov inom den högre konstnärliga utbildningen. Jag anser av ovan nämnda skäl att en utbildning i fri konst vid Lunds universitet inte bör inrättas.

5.4 Design

Min bedömning: Lunds universitet tillförs 1 000 000 kronor för utveckling och etablering av en designutbildning. Konstfack tillförs 1 500 000 kronor för att kunna undersöka förutsättningarna för att inrätta en utbildning i klädformgivning samt för förstärkningar av befintliga designutbildningar. Universitetet i Göteborg och Universitetet i Umeå tillförs 1 000 000 kronor respektive 500 000 kronor för förstärkningar av befintliga designutbildningar.

Utredaren: Har föreslagit en anslagsökning om 9 miljoner kronor för förstärkningar av designutbildningarna.

Remissinstanserna: Tillstyrker utredarens förslag. Vad beträffar utbildningen i klädformgivning framhåller Konstfack att förslaget är intressant, men att flera svårigheter föreligger.

Skälen för min bedömning: Design står för utformning av produkter, framställda i stora serier oberoende av material och teknik. Betydelsen av design som konkurrensmedel har uppmärksamats på flera håll under senare år. Statens industriverk har genomfört utvecklingsprogram för vissa branscher i vilka design utgör en väsentlig del. 1986 fick Ingenjörsvetenskapsakademien (IVA) i uppdrag av regeringen att göra en stu-

die av designens betydelse som konkurrensmedel för svensk industri. Stiftelsen Svensk Industridesign tillkom 1988.

Prop. 1992/93:169

Högre utbildning i design ges vid Konstfack samt vid Universiteten i Göteborg och i Umeå. År 1990 anvisade riksdagen 4 miljoner kronor för att utveckla utbildningen på designområdet. Dessa medel har fördelats i första hand på landets tre industridesignutbildningar. Behovet av dessa insatser har varit stort. I ett internationellt perspektiv är de emellertid inte tillräckliga.

Industridesign

Industridesign omfattar utformning och utveckling av industriellt framställda produkter. Det är av största betydelse att svensk industridesign blir slagkraftig. En inhemsk industridesign på hög nivå är en viktig faktor för svensk exportindustris framtida konkurrenskraft. Den svenska designtraditionen har en mycket stor utvecklingspotential. Genom att utveckla svensk industridesigns starka sidor kan dess position flyttas fram ytterligare och dess möjligheter att hävda sig i internationell konkurrens öka. De svenska utbildningarna har i många avseenden funnit sin form. För att de skall kunna nå en hög internationell nivå är det emellertid nödvändigt att de ges resurser för fortsatt utveckling. Utbytet av en resursförstärkning kan förväntas bli stort.

Grafisk design

Grafisk design omfattar utformning av information och förmedling av kunskap i ord och bild. I vårt informationssamhälle blir betydelsen av väl utbildade grafiska designer allt större. Detta accentueras av att datatekniken nu öppnat möjligheter att snabbt sätta samman text och bild till trycksaker. Förutom trycksaksutformning inbegriper grafisk design utformning av skyltar, affischer, formgivning av böcker, utformning av förpackningar etc. Grafisk design används också i medier som reklam-TV och video. De grafiska designutbildningarna saknar idag tillräckliga resurser för lärare och datorutrustning.

Utredaren föreslår en utveckling av den grafiska utbildningen vid Universitetet i Göteborg, och att resurserna för denna skall överföras till utbildningen i grafisk design vid samma universitet. I enlighet med vad jag anfört om universitetens och högskolornas frihet när det gäller utbildningsutbudet, anser jag att det bör ankomma på Universitetet i Göteborg att besluta om en sådan omprioritering.

Textil design

Textil design och klädformgivning omfattar utformning av textilier avsedda för inredning respektive kläder, och utformning av såväl yrkeskläder som herr-, dam- och barnkläder samt mode.

Utbildningen i textil design och klädformgivning är dåligt tillgodosedd och svarar inte mot de krav som ställs. En kompletterande anled-

ning till krisen för svensk konfektionsindustri anses vara den svaga utbildningen i klädformgivning. En förbättrad utbildning i klädformgivning har sedan länge efterlysts av verksamma inom branschen. Utbildningen behövs för att utveckla småskalig produktion, och är av avgörande betydelse för svensk export av kläder.

Slutsatser

Mot bakgrund av detta resonemang kommer jag vid min anmälan av anslaget D 2. Lunds universitet att föreslå att 1 000 000 kronor tillförs Lunds universitet för utveckling och etablering av en designutbildning. Vid min anmälan av anslaget D 30. Konstfack kommer jag att föreslå att Konstfack tillförs 1 500 000 kronor för att kunna undersöka förutsättningarna för att inrätta en utbildning i klädformgivning, samt för förstärkningar av befintliga designutbildningar. För förstärkningar av befintliga designutbildningar kommer jag vid min anmälan av anslaget D 3. Universitetet i Göteborg att föreslå att Universitetet i Göteborg tillförs 1 000 000 kronor, och vid min anmälan av anslaget D 5. Universitetet i Umeå att föreslå att Universitetet i Umeå tillförs 500 000 kronor.

5.5 Dans

Min bedömning: 1 000 000 kronor tillförs Danshögskolan så att en dansarutbildning med tonvikt på fri dans kan inrättas.

Utreddaren: Föreslår att en dansarutbildning omfattande 80 poäng med tonvikt på fri dans inrättas 1994/95 för åtta studenter. Folkdansutbildningen avvecklas för att frigöra resurser till dansarutbildningen.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanser som yttrat sig i frågan tillstyrker inrättandet av en dansarutbildning. Somliga anser att utbildningen ska betraktas som en påbyggnadsutbildning. Flertalet instanser avstyrker en avveckling av folkdansutbildningen.

Skälen för min bedömning: Danslivet i Sverige har det senaste decenniet vitaliserats. Behov av högre utbildning för dansare har uppstått genom nyskapande insatser av koreografer inom den fria dansen. De svenska dansgrupperna står på en hög internationell nivå, men genom bristen på utbildning i Sverige måste koreograferna i stor utsträckning anlita utländska dansare. Det finns i Sverige ett stort behov av en kvalificerad dansarutbildning med tonvikt på fri dans. Någon högre utbildning i dans finns inte idag. Detta hämmar dansen som konststart. Efter förberedande dansutbildning anställs elever idag vid balettensembler på teatrar och får sin fortsatta utbildning där. Tonvikten ligger här på klassisk balett. Denna tradition är en av orsakerna till att högre utbildning i dans saknas.

Jag kommer vid min anmälan av anslaget D 11. Danshögskolan att föreslå att 1 000 000 kronor tillförs Danshögskolan så att en dansarutbild-

5.6 Scen och medier

Min bedömning: Ansvaret för utbildning i mim överförs från Danshögskolan till Teaterhögskolan i Stockholm.

Utreddaren: Föreslår att mimutbildningen överförs från Danshögskolan till Teaterhögskolan i Stockholm.

Utreddaren föreslår vidare att skådespelarutbildningen vid Universitetet i Göteborg avvecklas och att frigjorda resurser tillförs en ny utbildning för musikalartister.

Remissinstanserna: Tillstyrker utreddarens förslag om överförandet av mimutbildningen.

Vad gäller avvecklingen av skådespelarutbildningen avstyrker nästan samtliga remissinstanser utreddarens förslag.

Skälen för min bedömning: Då undervisningen i mim redan idag bedrivs i Teaterhögskolans lokaler förefaller det naturligt att utbildningen även anordnas av Teaterhögskolan.

Vad gäller avvecklingen av skådespelarutbildningen vid Universitetet i Göteborg hänvisar jag till vad jag anfört om universitetens och högskolornas frihet när det gäller utbildningsutbudet. Det bör här ankomma på Universitetet i Göteborg att göra en bedömning av behovet av olika utbildningar.

5.7 Musik

Min bedömning: Stiftelsen Edsbergs musikinstitut tillförs ytterligare medel.

Utreddaren: Föreslår att Stiftelsen Edsbergs musikinstitut blir en del av påbyggnadsutbildningen vid Musikhögskolan i Stockholm.

Remissinstanserna: Hälften av de åtta remissinstanser som har yttrat sig i frågan avstyrker av organisatoriska och utbildningspolitiska skäl. Övriga tillstyrker förslaget.

Skälen för min bedömning: Edsbergs musikinstitut har sin bakgrund i Sveriges Radios Musikskola som bildades 1958. Den ombildades till en fristående stiftelse med Kungl. Musikaliska Akademien, Sveriges Riksradio AB och Stiftelsen rikskonserter som stiftare 1986. Regeringen fastställde stadgarna samma år och skolan har nu en egen anslagspost i statsbudgeten under anslaget D 37. Bidrag till kommunal högskoleutbildning m.m.

Edsbergs musikinstitut har för perioden 1993/94–1995/96 begärt ett betydande resurstillskott. Orsaken till detta är enligt styrelsen att det inte varit möjligt att inom den tilldelade medelsramen uppfylla de mål som formulerades i stadgarna vid bildandet av Edsbergs musikinstitut.

En arbetsgrupp inom Edsbergs musikinstitut har lagt fram ett program för Edsbergs framtid. Målet är att institutet skall bedriva instrumental påbyggnadsutbildning med kammarmusikalisk inriktning. Arbetsgruppen har föreslagit att stiftelsens namn ändras till Edsbergs kammarmusikinstitut.

Institutet vill därigenom skapa sig en tydligare profil, skild från musikerutbildningen vid universitet och högskolor. För att kunna genomföra arbetsgruppens program krävs resurser för att inom varje ämnesområde kunna knyta kvalificerade lärare till institutet. Dessa måste kunna erbjudas en lönenivå och anställningsformer som är jämförbara med vad som erbjuds vid musikhögskolor i våra grannländer och på kontinenten.

Statsmakterna har inget juridiskt ansvar för stiftelsen. Jag anser det emellertid vara angeläget att verksamheten vid Edsbergs musikinstitut ingår som en del i ett väl avvägt utbud av musikalisk påbyggnadsutbildning i landet. Staten bör därför utöka sitt bidrag.

Jag kommer vid min anmälan av anslaget D 37. Bidrag till kommunal högskoleutbildning m.m. att föreslå att 1 000 000 kronor tillförs Stiftelsen Edsbergs musikinstitut för att möjliggöra ett genomförande av det program som Edsbergs musikinstitut har föreslagit.

Hemställan

Jag hemställer att regeringen bereder riksdagen tillfälle att

8. ta del av vad jag anfört om den högre konstnärliga utbildningen.

6 Övriga frågor

6.1 Organisatoriska frågor

6.1.1 Inrättande av ny högskola

Mitt förslag: Högskolorna i Sundsvall/Härnösand och Östersund upphör den 30 juni 1993.

En ny högskola med namnet Mitthögskolan inrättas den 1 juli 1993.

Resurser som motsvarar verksamheten vid Högskolorna i Sundsvall/Härnösand och Östersund beräknas fr.o.m. budgetåret 1993/94 för Mitthögskolan.

Styrelserna för Högskolorna i Sundsvall/Härnösand och Östersund har hemställt hos regeringen att från den 1 juli 1993 få bilda en ny högskola och begär att fr.o.m. budgetåret 1993/94 få ett gemensamt utbildningsuppdrag.

Högskolestyrelserna har föreslagit att den nya högskolan skall benämnas Mitthögskolan.

Syfte och målsättning

Styrelserna framhåller att samgåendet skall baseras på en vidareutveckling av de satsningar som redan gjorts på respektive ort. Profileringar och specialiseringar skall inledningsvis bibehållas och stärkas.

Följande syften anges:

- att tillgodose ett nationellt behov av utbyggnad av högre utbildning och forskning,
- att samordna och effektivt utnyttja resurser för högre utbildning i regionen,
- att säkra kvaliteten i utbildningen,
- att för studenter och personal skapa en kreativ miljö som kännetecknas av nytänkande där flera vetenskapliga områden berörs,
- att bättre kunna tillgodose fortbildningskrav från samhället,
- att stärka den internationella anknytningen av utbildningen i regionen.

En central uppgift för den nya högskolan skall vara att möta både näringslivets och den offentliga sektorns behov av högre utbildning inom regionen. Särskilt betonas ansvaret för de regionala frågorna och inlandets utbildningsbehov.

Ett samgående mellan två högskolor som kompletterar varandra innebär vidare att studenterna kan erbjudas ett bredare utbud av utbildningar inom olika områden, vilket också ökar förutsättningarna för att rekrytera motiverade studenter.

Vidare framhålls att rekryteringsbasen för lärartjänster breddas.

Benägenheten att gå vidare till högre utbildning är för närvarande låg i regionen i jämförelse med förhållandena i Sverige som helhet. Styrelserna framhåller att beslutet om samgående grundar sig på övertygelsen om att detta är det bästa sättet att tillgodose och utveckla högre utbildning i regionen och därmed även övergripande nationella mål.

Verksamhetens inriktning

Verksamheten vid den nya högskolan skall genomföras som ett nätverk med likvärdiga verksamheter i Härnösand, Sundsvall och Östersund och baseras på starka institutioner och ett fast organiserat samarbete mellan dem. Organisationen skall kännetecknas av långtgående decentralisering och korta beslutsvägar. Organisationen skall omfatta fyra hu-

Rektor föreslås stationerad i Sundsvall och prorektor i Östersund.

För att underlätta övergången till den nya organisationen föreslås att regeringen utser den nya styrelsen snarast under våren 1993. Den nya styrelsen skall enligt förslaget arbeta fram ett samlat program för budgetperioden 1993/94-1995/96 baserat på de anslagsframställningar som de båda högskolorna givit in till regeringen för perioden.

Skälen för mitt förslag

Jag föreslår att en ny högskola benämnd Mitthögskolan inrättas den 1 juli 1993.

Enligt min mening ger den nya högskolan en ökad slagkraft åt den högre utbildningen i denna del av landet.

Förutsättningarna för profilering ökar genom sammanslagningen. Jag vill i detta sammanhang erinra om den granskning som på regeringens uppdrag genomförts avseende Högskolorna i Sundsvall/Härnösand och Östersund i samband med förstnämnda högskolas begäran om rätt att ge magisterexamen. Därvid har framkommit att en sådan rätt kunde ges i flera ämnen men endast vid ett samgående mellan dessa högskolor. För egen del anser jag att den nya högskolan skall kunna ges examensrätt för magisterexamen.

En sammanslagning av de båda högskolorna bör kunna leda till ett effektivare resursutnyttjande.

Jag kommer senare att föreslå ett samlat utbildningsuppdrag för den nya högskolan.

Det ankommer på regeringen att fatta beslut om de övergångsbestämmelser och förberedelseåtgärder som behövs.

För att genomföra organisationsförändringen bör en interimsstyrelse snarast tillsättas. Dess uppgift bör vara att fungera som organisationskommitté med uppgift att leda verksamheten inför bildandet av den nya högskolan och organisera de organ som enligt den nya högskoleförordningen skall vara i inrättade fr.o.m. den 1 juli 1993 samt att utse valförsamling och föreslå rektor.

Min avsikt är att föreslå regeringen en interimsstyrelse så snart som möjligt så att planeringen av verksamheten för den nya högskolan kan genomföras utan dröjsmål.

Jag kommer senare vid min anmälan av anslaget D 32. Mitthögskolan att beräkna vissa medel för uppbyggnaden av den nya högskolan.

6.1.2 Universitets och högskolors namn m.m.

Mitt förslag: Regeringen bör i fortsättningen få bestämma vilket namn ett universitet eller en högskola skall ha.

Skälen för mitt förslag: Några av universiteten och högskolorna har i sina fördjupade anslagsframställningar fört fram önskemål om namnbyte. Här kan det till en början konstateras att riksdagen i samband med inrättande av ett universitet eller en högskola i vissa fall har bestämt namnet på universitetet eller högskolan. Förslagen måste alltså i sådana fall först underställas riksdagen. Enligt min mening är detta en onödig procedur för sådana förslag. Jag föreslår därför att namnfrågan i fortsättningen får avgöras av regeringen. Jag vill emellertid nu för riksdagens information i korthet redogöra för min syn på de aktuella förslagen.

Universiteten i Lund och Stockholm vill benämnas Lunds universitet respektive Stockholms universitet. Det bör, enligt min mening, vara tillåtet för samtliga universitet att ändra ordningsföljden i namnet efter framställning till regeringen.

Tekniska högskolan i Stockholm vill kalla sig Kungliga tekniska högskolan i Stockholm och Musikhögskolan i Stockholm vill kalla sig Kungliga musikhögskolan. Jag har inget att invända mot dessa förslag. Det slaget av namnändringar bör emellertid förutsätta samtycke från Hans Majestät Konungen. Högskolorna får därför återkomma med framställan efter att sådant samtycke lämnats.

Högskolan i Luleå anser att Tekniska universitetet i Luleå vore ett namn som markerar att högskolan är en högskola där forskningen har viss bredd, men där tekniken dominerar. Jag anser inte att Högskolan i Luleå för närvarande har tillräcklig bredd i sin forskning för att kunna kalla sig universitet.

Högskolan i Eskilstuna/Västerås har föreslagit namnbyte till Mälardalens högskola och Konstfackskolan vill förkorta sitt namn till Konstfack. Jag är beredd att ställa mig bakom dessa förslag.

Idrottshögskolan i Stockholm vill benämnas Idrottshögskolan. Detta finner jag för min del mindre lämpligt.

Om riksdagen godkänner mitt förslag avser jag att i annat sammanhang återkomma till regeringen med förslag till förordningsändringar som förutsätts för namnbyte. Beträffande vissa universitet och högskolor som jag redan nämnt och som jag återkommer till i det följande använder jag de benämningar som jag vill förorda att de skall få ha.

I detta sammanhang vill jag också nämna att jag anser att Sekretariatet för utvärdering av universitet och högskolor bör byta namn till en enklare och modernare benämning. Jag avser att senare återkomma till regeringen med förslag att i detta avseende ändra instruktionen för sekretariatet. För enkelhetens skull använder jag redan i denna proposition benämningen Kanslersämbetet.

Mitt förslag: Stockholms universitet skall nationellt samordna och fördela resurser som ställts till förfogande för studenter med funktionshinder.

För detta ändamål bör universitetet anvisas 8,9 miljoner kronor.

Bakgrund: När Universitets- och högskoleämbetet avskaffades (prop. 1991/92:76, bet. 1991/92:UbU18, rskr. 195) försvann också systemet för samordning av resurser till universitet och högskolor för studenter med funktionshinder.

Verket för högskoleservice fick i regleringsbrevet för budgetåret 1992/93 i uppgift att sammanställa och till regeringen redovisa vilka resurser som under budgetåret använts för studenter med funktionshinder.

Skälen för mitt förslag: Antalet studenter med funktionshinder har ökat kraftigt på senare år. Det är nödvändigt att skapa en ordning som kan förbättra deras situation.

Universiteten och högskolorna har det fulla ansvaret för sina studenter med funktionshinder. Samordningen av antagning och resurstilldelning av stödet för dessa studenter är, liksom utvärderingen av verksamheten, idag otillräcklig.

Stora resurs- och effektivitetsvinster kan göras genom att skapa en central samordningsfunktion. Vid Stockholms universitet studerar ungefär hälften av landets studenter med funktionshinder, vilket gör det motiverat att ge universitetet i uppdrag att sköta samordningen nationellt.

Jag anser att resurstilldelningen för funktionshindrade studenter inom högskolan bör organiseras på följande sätt. Stockholms universitet bör ges i uppgift att samla in underlag om övriga universitets och högskolors kostnader för studenter med funktionshinder och i mån av behov nationellt fördela de medel som anvisas för detta ändamål genom utbetalning till berört universitet eller högskola. Stockholms universitet bör i sin årsredovisning redovisa vilka åtgärder som vidtagits för att förbättra situationen för studenter med funktionshinder. Det bör ankomma på universitetet att närmare besluta om hur detta arbete skall organiseras.

Stockholms universitet bör tilldelas 8,9 miljoner kronor för detta ändamål. Administrativa kostnader för samordningen får bestridas ur de tilldelade medlen. Jag återkommer till detta vid min anmälan av anslaget D 4. Stockholms universitet.

Internationaliseringen av den högre utbildningen är lika gammal som den högre utbildningen själv. I den nya högskolelagen som riksdagen fattade beslut om under hösten 1992 är ett övergripande mål för utbildningen att den skall främja förståelsen för andra länder och för internationella förhållanden. För ett land som Sverige är en internationaliserad utbildning viktig också som garant för att säkra kvaliteten i utbildningen. Även arbetsmarknaden kommer med ett svenskt tillträde till EES-avtalet och med ett möjligt svenskt medlemskap i EG att bli allt mer internationell. Därmed kommer de svenska utbildningarna att utsättas för en omedelbar granskning också från andra länder.

Sverige deltar tillsammans med övriga Efta-länder i två av EG:s utbytesprogram inom den högre utbildningen, nämligen Comett sedan 1990 och Erasmus sedan hösten 1992. Sverige medverkar också i EG:s universitetsutbytesprogram till stöd för utvecklingen i Öst- och Centraleuropa, Tempus. Regeringen har tidigare redovisat innehållet i dessa program för riksdagen i propositionen om europeiska ekonomiska samarbetsområdet, EES (prop. 1991/92: 170 bil. 7). I samtliga dessa program har Sverige haft en hög aktivitet. Sverige deltar också i det nordiska universitetsutbytesprogrammet, Nordplus, som startade 1990.

Flera universitet och högskolor har i sina anslagsframställningar redovisat positiva erfarenheter av internationaliseringen av utbildningen. Ett aktivt utbyte finns på flera håll mellan universitet i olika delar av världen, både bland studenter och bland lärare. För att underlätta för utländska studenter att bedriva studier i Sverige genomförs ibland kurser på främmande språk, främst engelska. Det anordnas också särskilda kurser i svenska språket och kurser om svensk kultur för de utländska studenterna som kommer hit på utbytesprogram.

De problem som universitet och högskolor redovisar i samband med internationaliseringsåtagandena är att administrationen är betungande, särskilt när det gäller att bygga upp nya samarbetsavtal med universitet i andra länder.

De förändrade reglerna för beviljande av studiemedel för utlandsstudier har också medfört en kraftig ökning av antalet svenska studenter som läser utomlands. Det gäller främst enstaka kurser, men allt fler studenter bedriver också fortsättningsstudier eller avser att fullfölja en hel utbildning fram till examen. Under innevarande budgetår utnyttjar omkring 12 500 studenter denna möjlighet till utlandsstudier, vilket innebär en fördubbling under den senaste tvåårsperioden. Därutöver beräknas ytterligare omkring 4 000 studenter bedriva utlandsstudier, antingen på eget initiativ eller inom ramen för det nordiska studentutbytesprogrammet Nordplus eller i Erasmusprogrammet.

Jag vill starkt understryka språkkunskapernas betydelse för internationaliseringen. För att underlätta studentutbytet är det viktigt att kurser vid svenska universitet och högskolor också utanför språkämnena erbjuds på främmande språk. Sådana kurser kan också indirekt förbättra svenska studenters språkförståelse.

Det stora flertalet studenter kommer emellertid att få hela sin utbildning i Sverige. För dessa är det viktigt att det finns ett internationellt perspektiv – främst europeiskt – i hela det utbildningsutbud som presenteras vid svenska universitetet och högskolor. Lärarna har här en nyckelfunktion. För lärare som är forskare inom områden där den internationella kontakten är livlig är detta ett begränsat problem. För andra lärare är emellertid det europeiska perspektivet ingen självklarhet. Det finns ett stort behov av stimulansåtgärder för att förbättra de internationella kontakterna för dessa lärare.

Under hösten 1992 inbjöds Sverige tillsammans med övriga Efta-länder att kommentera EG-kommissionens "Memorandum on Higher Education in the European Community". I det svar som överlämnades från svenska regeringen efter remiss till alla universitet och högskolor framhöll jag särskilt lärarnas betydelse som förmedlare av den europeiska dimensionen och att det vore önskvärt att Erasmusprogrammet stärktes i detta avseende.

Jag anser att denna uppgift är så angelägen att särskilda medel bör anvisas redan nästa budgetår för att stödja ett internationellt lärarutbyte. Medlen skall kunna användas för att svenska lärare skall få möjlighet att studera och arbeta utomlands bl.a. i syfte att stärka sina språkkunskaper och säkra en europeisk dimension i den högre undervisningen.

Jag förordar att 15 miljoner kronor anvisas under anslaget D 41. Rådet för grundläggande högskoleutbildning för detta ändamål. Jag vill i detta sammanhang nämna att det för närvarande pågår en översyn av organisationen för olika internationella uppgifter inom utbildningsdepartementet. Dessa medel bör också i vissa fall kunna användas för att bygga upp nya samarbetsavtal. I de fall det blir aktuellt med individuella lärarstipendier bör rådet samverka med Svenska institutet.

6.3 Examensrätt m.m.

6.3.1 Inledning

I den högskolelag (1992:1434) som nyligen antagits av riksdagen och som träder i kraft den 1 juli 1993 ges bestämmelser om universitet och högskolor under statligt, kommunalt eller landstingskommunalt huvudmannaskap, dvs. lärosäten som för enkelhetens skull kan kallas för offentliga högskolor. I lagen finns bemyndigande för regeringen att utfärda föreskrifter om examina. Vid sidan av offentliga högskolor finns ett antal högskoleutbildningar med enskild huvudman. Även för dessa utbildningsanordnare bör det finnas vissa regler om examensrätt. Den lagreglering av rätten att utfärda akademiska examina som jag nu föreslår gäller givetvis alla enskilda rättssubjekt, men har i realiteten endast intresse för dem som arbetar med utbildning på akademisk nivå.

I de riktlinjer för omställning och minskning av den statliga administrationen, som den dåvarande regeringen redovisade i 1991 års kompletteringsproposition (prop. 1990/91:150 bil. II:7) och som godkändes av

riksdagen (bet. 1990/91:UbU21, rskr. 1990/91:389), ingick bl.a. att det centralt fastställda linjesystemet skulle upphöra och ersättas med en examensordning.

Prop. 1992/93:169

Riksdagen beslutade i december 1992 att ge regeringen bemyndigande att avveckla samtliga allmänna utbildningslinjer jämte påbyggnadslinjer vid offentliga högskolor fr.o.m. budgetåret 1993/94. Samtidigt antog riksdagen ett förslag till högskolelag som bl.a. ger regeringen rätt att föreskriva vilka examina som får avläggas vid högskolorna (prop. 1992/93:1, bet. 1992/93:UbU3, rskr. 1992/93:103). I propositionen redovisade regeringen grunddragen i en examensordning. Det system som avses ersätta den gamla, centralplanerade studieorganisationen kan i korthet beskrivas på följande sätt.

Såvitt gäller de offentliga högskolorna föreskriver regeringen i förordning vilka examina som får avläggas där. Regeringen föreskriver vidare vilka mål och krav som, utöver vad som anges i högskolelagen, skall vara uppfyllda för att en viss examen skall få utfärdas. Den nya ordningen har till syfte att främja och upprätthålla kvalitet i utbildningen och ger varje högskola ett större ansvar för studieorganisationen. Genom bl.a. de målformuleringar som ställs upp för varje examen skapas ett instrument för kvalitetskontroll och rätten att utfärda en viss examen skall kunna återkallas om utbildningen inte längre uppfyller uppställda krav på kvalitet. Beslut om tilldelning av examensrätt skall fattas av regeringen efter utredning och bedömning av Kanslersämbetet. Högskolorna kommer fortlöpande att bli föremål för uppföljningar och utvärderingar.

Den strategi för förändring av det svenska universitets- och högskoleväsendet som regeringen presenterade i den nyss nämnda propositionen och som godtogs av riksdagen (bet. 1992/93:UbU3, rskr. 1992/93:103) innebär vidare att det skall skapas fasta normer för relationerna mellan staten och sådana fristående högskolor som utfärdar angivna examina. Erkännandet av enskilda utbildningsanordnare som fristående högskolor skall således i princip ske i två kategorier, nämligen de som får rätt att utfärda nu ifrågavarande examina samt de som förutom examensrätten också får statsbidrag. Någon omedelbar koppling mellan examensrätt och statsbidrag förutses inte, men rätt att utfärda examen skall enligt vad som anförs i den nämnda propositionen vara en förutsättning för att ge studenterna vid utbildningen studiestöd. Regeringen skall besluta om examensrätt efter utredning och bedömning av Kanslersämbetet. I avtal mellan staten och högskolorna skall olika villkor och skyldigheter mellan parterna sedan regleras.

Utbildningsutskottet underströk det angelägna i att det skapas fasta och entydiga relationer mellan staten och fristående universitet och högskolor, men förutsatte att regeringen skulle återkomma med närmare redovisning av vilka de fasta och entydiga reglerna avses vara, t.ex. när det gäller kriterier för examensrätt och skillnaden mellan dessa och kriterierna för statsbidrag.

I den nyss nämnda propositionen omnämner regeringen att den som en ytterligare del i strategin att förändra det svenska universitets- och högskoleväsendet prövar de praktiska och principiella frågorna för att överföra vissa statliga universitet och högskolor till privaträttslig form. En sådan form är att skapa universitetsstiftelser.

Lagrådet

Inom Utbildningsdepartementet har utarbetats ett förslag till lag om tillstånd att utfärda vissa examina. Regeringen beslutade den 28 januari 1993 att överlämna förslaget för lagrådets yttrande. Lagrådsremissens lagförslag bör fogas till protokollet i detta ärende som bilaga 7.

Lagrådet har yttrat sig över förslaget och därvid underkastat lagtexten en redaktionell bearbetning men i övrigt lämnat förslaget utan erinran. Lagrådets yttrande bör fogas till protokollet i detta ärende som bilaga 8.

Jag har följt lagrådets förslag. Med anledning av mitt tidigare redovisade ställningstagande till frågan om namnbyte för Sekretariatet för utvärdering av universitet och högskolor (avsnitt 6.1.2) har ändringar emellertid gjorts i 6 och 7 §§ samt i övergångsbestämmelserna punkten 3. Dessutom har jag i 8 § fört över uppgiften att förelägga vite från Kanslersämbetet till regeringen. Därutöver har förändringar gjorts i det remitterade lagförslagens övergångsbestämmelser innebärande dels i punkten 2 att årtalet 1998 ändrats till 1999, dels att punkten 3 d strukits.

6.3.2 Allmänt om syftet med den föreslagna lagstiftningen om examensrätt

Den principiella grund för en reglering av förhållandena mellan staten och de fristående högskolorna som har angivits i prop. 1992/93:1 Universitet och högskolor – frihet för kvalitet, går i sin tur tillbaka på det system med examensrätt som nu införs för de offentliga högskolorna. I detta system anger regeringen, som nyss nämnts, för varje universitet och högskola vilka examina, av dem som tas upp i examensordningen eller andra regeringsföreskrifter, som resp. lärosäte får utfärda. Systemet syftar, som jag också förut påpekat, till att få en fortlöpande kvalitetskontroll av lärosätena och skall bidra till att det finns garantier för att en given examen kvalitetsmässigt håller måttet, oavsett var den utfärdas.

Med denna ordning till skydd för kvaliteten i de examina som sålunda författningsregleras är det inte rimligt att examina med samma benämningar fritt får utfärdas av utbildningsanordnare som inte direkt omfattas av regeringens föreskrifter för de offentliga högskolorna. För att få utfärda de examina som nu är i fråga bör alltid krävas att utbildningen håller en viss kvalitet, oavsett vem som är utbildningsanordnare. Att de examina som upptas i examensordningen eller i andra föreskrifter av regeringen bör skyddas på detta sätt framstår enligt min mening sålunda som en logisk följd av ansträngningarna att garantera kvaliteten i sådana examina.

Detta strider inte mot uppfattningen att det främsta medlet att upprätthålla utbildningens kvalitet är den konkurrens som i framtiden i större utsträckning kommer att råda mellan olika utbildningsanordnare. Större valmöjligheter för studenterna, kombinerat med att ekonomiska resurser följer studenten i det nya resurstilldelningssystemet, skapar ett starkare intresse hos universitet och högskolor att tillgodose studenternas önskan om en god utbildning. Konkurrensen skapar ett förändringstryck som främjar nytänkande och kvalitet. Den lagstiftning som jag nu föreslår är att se som ett bidrag till att få konkurrens på god kvalitativ nivå.

En lag med regler om enskilda utbildningsanordnares möjligheter att få utfärda sådana examina som regleras i högskoleförordningen eller i motsvarande föreskrifter ger en fast grund för att ordna förhållandet mellan staten och de fristående högskolorna. I lagen kan sålunda läggas fast kriterier för att en enskild utbildningsanordnare skall ges tillstånd att utfärda examina. Den som får ett sådant tillstånd får därmed sin högskolestatus officiellt erkänd. Det bör, som jag förut påpekat, rimligen medföra att de studerande på de erkända utbildningarna får rätt till studiestöd på samma villkor som de studerande vid universitet och högskolor med offentlig huvudman.

Vidare kan den som fått erkännande som fristående högskola komma i fråga för statsbidrag. Detta är emellertid en fråga helt för sig, som mycket är beroende av det statsfinansiella läget och ett erkännande skall därför inte i något fall ses som ett slags löfte om kommande statsbidrag.

Den reglering som jag nu förordar tar primärt syfte på förhållandet till de enskilda utbildningsanordnare som vill utfärda de examina som regeringen reglerar i högskoleförordningen eller i motsvarande föreskrifter. Den kan emellertid också ge en god grund för att ordna förhållandena gentemot de enskilda utbildningsanordnare som, utan att ha behov av examensrätt enligt lagen, vill bli erkända som högskolemässiga. Detta gäller utbildningar som utmynnar i examina med andra benämningar än de som författningsregleras eller som inte avslutas med en formell examen. Det är då från utbildningsanordnarens sida fråga om att de studerande skall få rätt till studiestöd på samma villkor som studerande vid offentliga högskolor och, i en del fall, även om statsbidrag.

Om den lagstiftning som jag nu lägger fram förslag till genomförs, är det sålunda rimligt att de allmänna kvalitetskriterier som ställs upp i lagen genom hänvisningen till 1 kap. högskolelagen (1992:1434) används som ett väsentligt kriterium också vid prövning av sådan rätt till studiestöd som nyss nämnts, dvs. utan samband med fråga om examensrättigheter. Som jag snart skall återkomma till, anser jag nämligen att till de grundläggande förutsättningarna för att medge examensrätt bör gälla att undervisningen i fråga uppfyller de kvalitetskrav som anges i 1 kap. högskolelagen. Frågan huruvida studiestöd och eventuellt också statsbidrag skall ges till andra utbildningar än de som utmynnar i de kvalitets-skyddade examina får dock inte avgöras helt beroende på utbildningens

kvalitet. Den måste också ses mot bakgrund av utbildningens angelägenhet och de finansiella resurserna. Enligt min mening bör t.ex. kortare kurser och personalutbildningar inte komma i fråga för studiestöd eller statsbidrag.

Prop. 1992/93:169

6.3.3 Krav för att få tillstånd att utfärda examina

Mitt förslag: Enskilda utbildningsanordnare får endast efter tillstånd utfärda sådana examina som regeringen med stöd av högskolelagen (1992:1434) meddelat föreskrifter om.

Ett tillstånd att utfärda en viss examen förutsätter att utbildningen uppfyller dels vissa grundläggande krav som anges i högskolelagen, dels vissa krav som specifikt för denna examen föreskrivs av regeringen.

Skälen för mitt förslag: Som jag nyss framhållit ser jag det som viktigt att, om regeringen i högskoleförordningen eller i en annan förordning fastställer krav beträffande vissa examina, dessa krav kommer att gälla oavsett vem som skall utfärda sådana examina. Regeringens förordningsföreskrifter i detta hänseende binder bara universitet och högskolor med offentlig huvudman, dvs. dem som omfattas av högskolelagen (1992:1434). För att kraven skall gälla också för enskilda utbildningsanordnare krävs lagregler som medför att de ifrågavarande examina inte får utfärdas fritt. Jag föreslår därför att det i lagen föreskrivs att enskilda utbildningsanordnare endast efter tillstånd får utfärda de examina som regleras i regeringens föreskrifter för de offentliga högskolorna. Tillståndet skall vara beroende av att kvalitetskraven upprätthålls.

De examina som omfattas av mitt lagförslag är inom den grundläggande högskoleutbildningen de examina som regleras dels i den examensordning som utgör en bilaga till högskoleförordningen, dels i motsvarande föreskrifter för andra utbildningar. Det kommer sålunda att finnas särskilda examensbestämmelser såvitt gäller Sveriges lantbruksuniversitet. Även doktors- och licentiatamina regleras i högskoleförordningen och motsvarande bestämmelser för lantbruksuniversitetet och kommer således att omfattas av mitt förslag om krav på tillstånd.

De krav som bör ställas för att ge en enskild utbildningsanordnare examensrätt – och därmed erkänna densamma som fristående högskola – är av två något olika slag.

Det är för det första fråga om de allmänna krav och mål som avses i 1 kap. högskolelagen för grundutbildning resp. forskarutbildning. Av dessa bestämmelser följer bl.a. att utbildningen skall vila på vetenskaplig eller konstnärlig grund samt på beprövad erfarenhet (2 §). Utbildningen skall också ha en hög kvalitet (4 §). I begreppet kvalitet ingår t.ex. sådana faktorer som lärarnas kompetens, utrustning och andra faciliteter, t.ex. ett gott bibliotek. Givetvis måste också prövas att det finns rimliga ekonomiska och organisatoriska förutsättningar för högskolan att genomföra utbildningen i fråga med bibehållen kvalitet. Den grundlägg-

gande utbildningen skall vidare enligt högskolelagen utöver kunskaper och färdigheter, ge studenterna förmåga till självständig och kritisk bedömning, förmåga att självständigt lösa problem samt förmåga att följa kunskapsutvecklingen inom det område som utbildningen avser (9 §). Utbildningen skall också enligt samma paragraf utveckla studenternas förmåga till informationsutbyte på vetenskaplig nivå. Forskarutbildningen skall, utöver vad som gäller för grundläggande utbildning vid högskolan, ge de kunskaper och färdigheter som behövs för att självständigt kunna bedriva forskning.

En hänvisning till 1 kap. högskolelagen får anses också innebära en anvisning om den nivå utbildningen lägst får börja på. Där sägs nämligen, med en koppling till gällande bestämmelser i skollagen om gymnasieskolan, att utbildningen väsentligen skall bygga på kunskaper som eleven får på ett nationellt program i gymnasieskolan eller motsvarande kunskaper, utom när det gäller konstnärliga utbildningar där undantag härifrån kan beviljas av regeringen (8 §). Slutligen får genom hänvisningen till kraven i 1 kap. högskolelagen anses framgå att de fristående högskolorna också skall bedriva verksamheten så att det finns ett nära samband mellan utbildning och forskning (3 §) och iaktta jämställdhet mellan män och kvinnor (5 §).

När det gäller grundläggande högskoleutbildning bör rimligen, i tillägg till de generella krav som går tillbaka på 1 kap. högskolelagen, också gälla de speciella krav som för varje särskild examen avses bli angivna i examensordningen eller motsvarande föreskrifter av regeringen. I fråga om forskarutbildningen bör på motsvarande sätt, i tillägg till de generella kraven, gälla de speciella krav som i högskoleförordningen eller motsvarande föreskrifter för Sveriges lantbruksuniversitet anges för doktors- och licentiatexamen. Enligt den nya högskoleförordningen fordras för doktorsexamen t.ex. att studenten dels genomgått forskarutbildning av en omfattning motsvarande 160 poäng, dels med godkänt resultat presterat och vid en offentlig disputation försvarat en doktorsavhandling. En licentiatexamen förutsätter studier motsvarande minst 80 poäng och presterandet av en vetenskaplig uppsats som motsvarar 40 poäng.

Jag vill i sammanhanget förtydliga att det föreslagna kravet på tillstånd för att få utfärda examina inte riktar in sig på enskilda personers rätt att använda en viss examensbeteckning som titel utan enbart reglerar enskilda utbildningsanordnares rätt att utfärda examina med en viss examensbeteckning. Sådana översättningar till främmande språk av olika examina som förekommer eller kan komma att föreskrivas omfattas dock inte. Med begreppet utfärda en examen menas att utdela ett utbildningsbevis med en viss examensbeteckning. Lagförslaget uppställer sålunda inte heller något krav på tillstånd att anordna en utbildning, endast krav på tillstånd för att utfärda examen med viss beteckning. Med enskild utbildningsanordnare avses, såsom framgår av lagförslagets 1 §, varje enskild fysisk eller juridisk person som anordnar utbildning. I lagen kan lämpligen den grundläggande bestämmelsen om kravet på till-

stånd för att utfärda vissa examina bilda 1 § och förutsättningarna för att få tillstånd att utfärda examina på grundutbildningsnivå och forskarutbildningsnivå tas in som 2 § resp. 3 §.

Prop. 1992/93:169

6.3.4 Utvärdering m.m.

Mitt förslag: Tillstånd att utfärda examina kan förenas med vissa villkor om rätt för enskilda att ta del av handlingar hos utbildningsanordnaren.

En enskild utbildningsanordnare som fått tillstånd att utfärda examina skall alltid vara skyldig att medverka i uppföljningar och utvärderingar av utbildningen.

Skälen för mitt förslag: Då regeringen i prop. 1992/93:1, Universitet och högskolor - frihet för kvalitet, för riksdagen presenterade en metod för att skapa fasta normer för relationerna mellan staten och fristående högskolor anges att ett beslut av regeringen om tillerkännande av examensrätt kan behöva kompletteras av ett avtal mellan staten och högskolan i vilket olika frågor skall regleras. Ett sådant avtal kan gälla åtgärder för att säkra kvaliteten, t.ex. en skyldighet att göra egna utvärderingar. Sådana avtalsbestämmelser får ses som ett naturligt utflöde av regeringens ansvar för att förvisa sig om utbildningens kvalitet innan examensrätt ges. Det finns emellertid också andra villkor beträffande vilka jag ser det som lämpligt att det i lagen ges ett uttryckligt stöd för att ställa dem. Det gäller villkor om handlingsoffentlighet vid den fristående högskolan.

Fristående högskolor omfattas såsom enskilda rättssubjekt inte av reglerna om allmänna handlingars offentlighet. Det kan emellertid ändå anses behövligt med viss insyn i de fall de har fått examensrätt enligt den nu föreslagna lagen. Ett deltagande i uppföljningar och utvärderingar av utbildningarna förutsätter naturligtvis att berörda myndigheter kan ta del av högskolans handlingar av betydelse för genomförandet av uppföljningarna och utvärderingarna. Det kan t.ex. gälla statistik, utbildnings- och kursplaner, betyg och redovisning av högskolans ekonomiska ställning. Att de myndigheter som svarar för uppföljning och utvärdering har rätt till sådan insyn får dock anses följa redan av en föreskrift om skyldighet för dem som fått tillstånd att utfärda examen att medverka i uppföljningar och utvärderingar. Det kan emellertid därutöver finnas skäl att medge även andra en viss insyn. Så bör den enskilde studenten ha ett befogat anspråk på att kunna ta del av sådana handlingar som t.ex. betygsnoteringar. Tillstånd att utfärda examina bör därför få göras beroende av villkor om enskildas rätt att ta del av handlingar hos högskolan.

Enligt de riktlinjer för kvalitet och utvärdering som regeringen i nyss nämnda proposition berett riksdagen tillfälle att ta del av kommer utbildningen vid offentliga högskolor att bli föremål för nationella utvärderingar av Kanslersämbetet. Enligt min uppfattning är det naturligt att

verksamheten vid fristående högskolor som fått tillstånd att utfärda examina på motsvarande sätt blir föremål för utvärderingar initierade av ämbetet i den mån det är nödvändigt för att deras utbildningsverksamhet skall kunna bedömas. Därtill behövs givetvis ett visst mått av uppföljning, bl.a. som grund för utvärderingar. Jag föreslår därför att en bestämmelse om skyldighet för högskolorna att medverka i uppföljningar och utvärderingar tas in i lagen. Den utgör i förslaget 5 §.

Att delta i uppföljningar innebär bl.a. att regelbundet lämna vissa kvantitativa uppgifter som behövs för att bedöma högskoleverksamheten, såsom t.ex. uppgifter om antal antagna studenter, helårsstudenter eller examinerade studenter, fördelning mellan manliga och kvinnliga studenter, genomförda helårsprestationer, kostnader för verksamheten m.m. jämte tolkning av dessa uppgifter. Därtill kommer att medverka vid den mera ingående prövning som vid olika tillfällen sker vid olika typer av utvärderingar och som tar sikte på att säkra kvaliteten på alla nivåer.

6.3.5 Tilldelning och återkallelse av tillstånd att utfärda examina m.m.

Mitt förslag: Tillstånd att utfärda examina får lämnas av regeringen efter yttrande från Kanslersämbetet.

Tillståndet kan under vissa förutsättningar återkallas av regeringen efter framställning från Kanslersämbetet.

En fristående högskola som utan tillstånd utfärdar examina får föreläggas att upphöra med det vid äventyr av vite.

Skälen för mitt förslag: Beslut om att ge tillstånd att utfärda examina bör fattas av regeringen. Det är också regeringen som skall göra en eventuell följande bedömning om rätt till statsbidrag. För den kvalitetsmässiga bedömningen bör det alltid finnas ett underlag från den myndighet som är bäst skickad att göra sådana bedömningar, nämligen Kanslersämbetet. Jag anser det så viktigt att markera Kanslersämbetets roll i detta sammanhang att jag föreslår att det direkt i lagen anges att regeringen fattar sitt beslut efter yttrande från Kanslersämbetet. En parallell till en sådan handläggningsföreskrift för regeringen finns i 2 a § datalagen (1973:289). Det yttrande det här är fråga om är frukten av en noggrann genomgång och utvärdering från Kanslersämbetets sida. Det bör framstå som ett väl underbyggt förslag till avgörande. Kanslersämbetets bedömning binder inte regeringen, men för att regeringen skall avvika från Kanslersämbetets förslag bör den emellertid ha skäl av uto-mordentlig vikt.

Upplysningsvis vill jag nämna att regeringens beslut om tillstånd, enligt min mening, lämpligen kan få formen av förordningsföreskrifter. Sålunda kan i en förordning anges vilka fristående högskolor som ges examensrätt och i vilken omfattning. Därmed får allmänheten en lättillgänglig och auktoritativ information om vilka examensrätter som har delats ut till enskilda utbildningsanordnare. Presentationen blir också

parallell med den som i högskoleförordningen avses att ges för universitet och högskolor med offentlig huvudman.

Ett tillstånd skall givetvis kunna återkallas, om de förutsättningar som gäller för tillståndet sedermera brister. Jag föreslår därför att en bestämmelse härom tas in i lagen. Där bör då noggrant anges av vilka skäl återkallelse kan ske. Det bör för det första vara fallet om det visar sig att utbildningsverksamheten vid högskolan inte längre uppfyller de krav som anges i lagförslaget 2 och 3 §. Ett tillstånd skall naturligen kunna återkallas om en högskola inte deltar i uppföljningar och utvärderingar i den utsträckning som behövs för att utbildningen skall kunna bedömas, dvs. om högskolan bryter mot 5 §. Jag anser slutligen att ett tillstånd skall kunna återkallas också om en fristående högskola inte iakttar de villkor för tillståndet som kan ha uppställts med stöd av 4 §.

Ett beslut om återkallelse av tillstånd är av sådan känslig och ingripande natur att det bör fattas av regeringen. Regeringen kan dock inte själv direkt övervaka förhållandena vid de fristående högskolorna. Det bör därför, enligt min mening, ankomma på Kanslersämbetet såsom utvärderande myndighet att bedöma om någon av de angivna förutsättningarna för återkallelse föreligger och att göra en framställning till regeringen, om så är fallet. Ett tillstånd att utfärda examina kan naturligtvis, med tanke på de studenter som påbörjat den aktuella utbildningen, inte återkallas utan något varsel. Å andra sidan kräver hänsynen till nya studenter att det snabbast möjligt klargörs att en utbildning vid en fristående högskola inte längre medför rätt till en viss examen. Det är naturligt att en framställning från Kanslersämbetet föregås av utredning och kontakter med högskolan som bör beredas tillfälle att rätta till eventuella missförhållanden eller brister. Bestämmelser om förfarandet vid återkallelse som lägger fast den nu föreslagna ordningen har jag tagit upp som 7 § i lagförslaget.

För att lagen skall ge det skydd för examina som förslaget syftar till måste det också finnas en sanktion mot fristående högskolor som, sedan ett tillstånd återkallats eller som trots att skolan inte begärt eller fått begärt tillstånd, utfärdar examina som regleras i författning. En möjlighet att vid vite förelägga en fristående högskola som utan tillstånd utfärdar examina att upphöra med detta framstår som den mest ändamålsenliga formen av sanktion. Jag föreslår därför att en bestämmelse om vitesföreläggande införs i lagen. Den utgör 8 § i förslaget. Sannolikt kommer vitesföreläggande inte att behöva tillgripas i praktiken. Avsikten är, som nämnts, att det i förordningsföreskrifter skall anges vilka högskolor som fått tillstånd att utfärda examina. Detta jämte den möjlighet till studie-stöd för studenterna som följer med examenstillstånd bör komma att göra systemet självreglerande på så sätt att en fristående högskola i varje fall på lång sikt inte har intresse av att utfärda examina utan rätt. Utbildningar som leder till en erkänd examen bör för studenter och andra utomstående framstå som mer attraktiva.

I det till lagrådet remitterade förslaget föreslogs att ärenden om vitesföreläggande skulle handläggas av Kanslersämbetet. Efter ytterligare

överbäganden har jag emellertid kommit till den uppfattningen att frågan om vitesföreläggande bör få ankomma på regeringen. Underlaget torde regeringen i förekommande fall få från Kanslersämbetet. Ett av regeringen förelagt vite utdöms av domstol enligt bestämmelser i lagen (1985:206) om viten. I den finns särskilda föreskrifter om hur fråga om utdömande av vite väcks när vitet har förlagts av regeringen (6§). Ansökan om utdömande görs således av Justitiekanslern.

6.3.6 Övergångsfrågor m.m.

Mitt förslag: Sådana enskilda utbildningsanordnare som redan före lagens ikraftträdande vunnit officiellt erkännande i form av att de fått statsbidrag eller enbart ställts under statlig tillsyn bör under en övergångstid få fortsätta att dela ut de examina de redan har utan krav på tillstånd enligt den nya lagen.

Vissa enskilda utbildningsanordnare bör i samband med lagens ikraftträdande kunna ges examensrätt utan att särskilt yttrande inhämtats från Kanslersämbetet.

Om nya examina efter lagens ikraftträdande införs i regeringens föreskrifter rörande universitet och högskolor som omfattas av högskolelagen (1992:1434) bör det finnas möjlighet för den enskilde utbildningsanordnare som då redan utdelar sådana examina att få fortsätta med detta under en övergångstid utan att det prövats om utbildningen fyller samma krav som gäller för den nya examen hos de offentliga högskolorna.

Skälen för mitt förslag: Den lagstiftning som här föreslås bör träda i kraft samtidigt som den nya högskolelagen och högskoleförordningen, dvs. den 1 juli 1993.

Det kommer vid den tidpunkten att finnas ett antal fristående högskolor som i enlighet med tidigare fattade beslut får statsbidrag för en viss utbildning eller har den ställd under statlig tillsyn och vars studenter eventuellt är berättigade till studiestöd. Om dessa högskolor då utfärdar examina som omfattas av den nya lagen bör de under en övergångstid få fortsätta med detta. För att inte spoliera högskolornas möjligheter till planering och för att undvika rättsförluster för enskilda studenter bör rätten att utan särskilt tillstånd utfärda examina gälla studenter som påbörjat utbildningen senast den 1 oktober 1993, och sträcka sig till utgången av juni 1999. Även för tiden därefter bör det finnas en möjlighet för regeringen att meddela dispens för en högskola att i ett enskilt fall utfärda examen till en student som på grund av sjukdom eller annat sådant särskilt skäl inte kunnat fullfölja sin utbildning inom utsatt tid.

Beträffande vissa enskilda utbildningsanordnare finns skäl att i samband med lagens ikraftträdande ge dem examensrätt utan att underkasta dem prövning hos Kanslersämbetet.

Handelshögskolan i Stockholm har sedan lång tid tillbaka en allmänt erkänd utbildning såväl på grundutbildningsnivå som på forskarutbild-

ningsnivå. Högskolan har också sedan lång tid avtal med staten om utbildningen där. Det finns inte någon anledning att nu ifrågasätta kvaliteten i denna verksamhet och att nu som villkor för examensrätt låta Handelshögskolan undergå särskild utvärdering av Kanslersämbetet.

Att Handelshögskolan på det sättet skulle få tillstånd att utfärda examina utan den eljest i lagen föreskrivna prövningen innebär givetvis inte något undantag från skyldigheten att fortlöpande delta i kvalitetssäkringsarbetet och i uppföljningar. Skulle högskolan framdeles inte hålla måttet i något visst avseende bör givetvis tillståndet kunna återkallas under samma betingelser som för andra som fått tillstånd att utfärda examina.

Behovet av undantag gäller vidare ett antal läroanstalter som nyligen har undergått en särskild utvärdering genom en särskild sakkunnig som jag tillkallat (f.d. universitetskanslern, professor Carl-Gustaf Andrén). Enligt denna utvärdering får kvalitetskraven sålunda anses uppfyllda i fråga om Stiftelsen Stora Sköndal för socionomexamen och i fråga om Ericastiftelsen för psykoterapeutexamen.

En särskild övergångsbestämmelse bör införas som ger regeringen rätt att ge tillstånd att utfärda examina till de nu nämnda läroanstalterna utan det yttrande från Kanslersämbetet som annars är föreskrivet i lagen.

Krav på tillstånd att utfärda examina gäller generellt för sådana examina som regleras av regeringsföreskrifter vid universitet och högskolor som omfattas av högskolelagen (1992:1434). Det får förutses att nya examina i framtiden kan komma att införas för sådana högskolor eller att examina i framtiden kan komma att föras ut ur regeringens föreskrifter och senare åter införas. Dessa examina kommer enligt lagen automatiskt att omfattas av tillståndskravet. Om sådana examina då redan skulle vara i bruk vid en fristående högskola, bör den högskolan som regel få en viss rimlig övergångstid på sig, förslagsvis fem år, för att avveckla användningen av berörd examen, om skolan under tiden inte ges tillstånd enligt lagen. Ett sådant undantag från ett i lag uppställt krav på tillstånd kan inte införas genom en övergångsbestämmelse till en framtida ändring i högskoleförordningen eller annan föreskrift av regeringen. Regeringen bör därför i denna lag medges rätt att meddela sådana övergångsdispenser. Det bör understrykas att det här inte är fråga om en automatisk rätt att fortsätta utfärdandet av examina. Dispensen kan dock ges utan sådan prövning som annars skulle följa av lagen. Jag föreslår att en bestämmelse av angiven innebörd tas in i lagen (9 §).

6.3.7 Erkännande av övriga högskolemässiga utbildningar m.m.

Utöver enskilda utbildningsanordnare som vill få rätt att utfärda examina kan, som jag tidigare nämnt, finnas utbildningsanordnare som vill bli erkända som högskolemässiga utan sådan rätt. Det kan då vara fråga om att de studerande vid sådana läroanstalter skall få rätt till studiestöd på samma villkor som studerande vid högskolor med offentlig huvudman samt även till statsbidrag. Sådana utbildningar bör, som jag tidigare

anfört, prövas enligt samma principer och kriterier som gäller för dem som vill ha examensrätt och som jag nyss redogjort för. Regeringen kan således, efter utredning och bedömning av Kanslersämbetet, besluta om den verksamhet en utbildningsanordnare bedriver kan anses högskolemässig och om de studerande skall erhålla studiestöd samt komma ifråga för statsbidrag.

Det finns för närvarande några sådana fristående högskolor som i enlighet med tidigare fattade beslut får statsbidrag för en viss utbildning och vars studenter är berättigade till studiestöd. Det gäller Stiftelsen Edsbergs musikinstitut samt Stockholms Musikpedagogiska Institut. Då jag anser det angeläget att regeringens ställningstagande till fortsatt studiestöd och statsbidrag inte fördröjs har jag, som nyss nämnts, tillkallat en särskild sakkunnig för utvärdering av dessa läroanstalter. Enligt denna utvärdering får kvalitetskraven anses uppfylla för dessa utbildningar.

Jag kommer senare vid min anmälan av anslaget D 37. Bidrag till kommunal högskoleutbildning m.m. att beräkna medel för dessa läroanstalter.

Övrigt

Ett antal ansökningar med begäran om examensrätt har kommit in till Utbildningsdepartementet. Dessa har överlämnats till Kanslersämbetet. Jag har erfarit att de teologiska seminarierna för närvarande är föremål för ämbetets utvärdering. Därmed bör underlag för regeringens ställningstagande till examensrätt och eventuella statsbidrag kunna föreligga under våren 1993 för beslut efter det att den nya lagen trätt i kraft.

Jag kommer senare vid min anmälan av anslaget D 42. Vissa särskilda utgifter inom universitet och högskolor m.m. att ta hänsyn till att vissa kostnader för bidrag till fristående högskolor kan uppstå under budgetåret 1993/94.

6.3.8 Vissa följdändringar i andra lagar

Linjesystemets avskaffande medför en följdändring i lagen (1991:1109) om uppdragsutbildning i vissa fall. I lagens 3 § föreskrivs att uppdragsutbildning som bedrivs i anslutning till kommunal högskoleutbildning inom vårdområdet inte får motsvara någon hel allmän utbildningslinje. Den begränsningen är inte möjlig att upprätthålla i det nya systemet. Jag förslår nu att föreskriften upphävs.

Linjesystemets avskaffande påverkar behörighetsreglerna för organist och kantor i kyrkolagen (1992:300).

I 37 kap. 9 och 10 §§ kyrkolagen finns bestämmelser om behörighet att anställas på de numera rent kyrkokommunala tjänsterna som organist och kantor.

För att vara behörig att anställas på en tjänst som organist krävs för närvarande högskoleexamen på kyrkomusikerlinjen. För att vara behörig att anställas på en tjänst som kantor krävs antingen kantorsexamen,

som är en folkhögskoleutbildning, eller högskoleexamen på musiklärarlinjen med kyrkomusikaliskt tillval. Dessutom är den som är behörig att anställas på en tjänst som organist behörig att anställas på en tjänst som kantor. Någon direkt motsvarighet till vad som för närvarande är musiklärarexamen med kyrkomusikaliskt tillval föreskrivs inte i den examensordning som ingår i nya högskoleförordningen. En musiklärarexamen, så som kraven ställs för den i examensordningen, kan inte utan vidare anses lämplig som behörighetsgrund för kantorstjänst. Därtill krävs förutom den rent musikaliska utbildningen lämplig kyrkomusikalisk profilutbildning. Enligt min mening är det därför en bättre ordning att, om en sökande har en musiklärarutbildning, domkapitlet med stöd av 37 kap. 11 § kyrkolagen i det individuella fallet får avgöra om den sökande kan anses fylla de särskilda profilkrav som annars krävs för en kantorsexamen. I det nya systemet blir sålunda organistexamen den enda behörighetsgivande högskoleexamen för kyrkomusikertjänster. Jag föreslår därför att de angivna lagrummen ändras i enlighet med detta.

Efter en lagändring år 1991 – i samband med att riksdagen godkände den nordiska överenskommelsen om gemensam arbetsmarknad för personer som har en högre, behörighetsgivande utbildning på minst tre år – jämställs vid anställning som kyrkomusiker en svensk examen i behörighetshänseende med motsvarande högskoleexamen eller kantorsexamen i Danmark, Finland, Island eller Norge (prop. 1990/91:116, bet. 1990/91:JuU 37, rskr. 1990/91:261). Denna ordning ändras inte genom den nya examensordningen.

Det EES-avtal som tidigare upprättats men som inte trädde i kraft skulle ha påverkat behörighetskraven för organister. Enligt avtalet skulle sålunda EG-direktivet (89/48/EEG) om en generell ordning för erkännande av exemensbevis över behörighetsgivande högre utbildning som omfattar minst tre års studier ha kommit att gälla inom EES.

Frågan om ändringar i föreskrifterna om kyrkomusiker med anledning av EES-avtalet har behandlats i en inom Socialdepartementet upprättad departementspromemoria (Ds 1992:34) Införande av EES-rätt – ömsesidigt erkännande av kompetensbevis för verksamhet inom hälso- och sjukvården m.m. I promemorian (s. 51 ff.) anges att bestämmelserna om behörighet till kyrkomusikertjänster inom kyrkan kommer att behöva anpassas efter de förutsättningar som EES-avtalet ger.

Promemorian har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns som bilaga 2 till propositionen 1992/93:83 om vissa behörighetsfrågor inom hälso- och sjukvården m.m. En sammanställning av remissyttrandena finns tillgänglig i Socialdepartementet (dnr S92/3842/J).

Det kan förutsickas att det nya EES-avtal som nu är under förhandling kommer att innebära detsamma på denna punkt. Det är ännu osäkert när ett sådant avtal kan komma tillstånd. Enligt min mening är det emellertid inte nödvändigt att hänga upp en vidgning av behörighetskretsen på ett EES-avtal. Examina från de europeiska länder som ingår i EFTA och EG och som motsvarar vår organistexamen bör sålunda re-

dan nu kunna godtas för behörighet till svensk organisttjänst. När nu behörighetsreglerna måste ändras till följd av linjesystemets avskaffande, föreslår jag att bestämmelser om behörighet för organisttjänst ändras så att både svensk organistexamen och motsvarande examen från EFTA- eller EG-land blir behörighetsgivande.

Jag har i denna fråga samrått med chefen för Civildepartementet.

Upprättade lagförslag

I enlighet med vad jag har anfört har inom Utbildningsdepartementet upprättats förslag till

1. lag om tillstånd att utfärda vissa examina
2. lag om ändring i lagen (1991:1109) om uppdragsutbildning i vissa fall

3. lag om ändring i kyrkolagen (1992:300).

Lagförslaget under 1 har granskats av lagrådet.

Lagförslaget under 3 har upprättats efter samråd med chefen för Civildepartementet.

Förskrifterna i kyrkolagen om behörighet till kyrkomusikertjänster hör formellt sett till Lagrådets granskningsområde. De föreslagna ändringarna gäller emellertid bara enkla anpassningar. Lagförslaget är därför av sådan beskaffenhet att lagrådets hörande skulle sakna betydelse.

Lagförslagen bör fogas till protokollet i detta ärende som bilaga 1.

6.4 Jämställdhet i högre utbildning

Vad har hänt?

Högskolelagen inskräpper en skyldighet för universitet och högskolor att i verksamheten alltid iaktta jämställdhet mellan kvinnor och män.

Tidigare beslutade mål för jämställdhetsarbetet innebär att andelen antagna till universitet och högskolor av underrepresenterat kön skall öka till minst 10 procent i de utbildningar där kvinnor respektive män utgör endast 5 procent. Främst skall ansträngningarna syfta till att skapa bättre balans inom ett antal tekniska utbildningar, vissa lärarutbildningar och några medellånga vårdutbildningar.

För de tekniska utbildningarna vid universitet och högskolor är målet att antalet kvinnliga studenter vid femårsperiodens slut, dvs. budgetåret 1992/93 ökat till minst 30 procent av de antagna.

Vad har hänt under de fyra år som passerat sedan riksdagen formulerade dessa mål? Hur ser utvecklingen ut hittills?

Antalet institutioner där nyantagna studenter till minst 91 procent dominerades av det ena könet var budgetåret 1988/89 omkring 130. Budgetåret 1991/92 var motsvarande siffra 140. Utvecklingen pekar således på en försämring i detta avseende.

Totalt utgör kvinnorna majoritet inom den högre utbildningen. De dominerar fortfarande starkt i utbildningar som leder till vård- och lä-

raryrken. Inom den kommunala högskolan har andelen kvinnor bland nybörjarna hållit sig kring 88 procent under perioden 1987/88–1991/92.

Könsfördelningen är oftast korrelerad med utbildningarnas längd. I början av 1990-talet utgjorde kvinnorna 70 procent av nybörjarna på utbildningar kortare än tre år, 120 poäng, (inklusive kommunal högskoleutbildning). För utbildningar som omfattar 120–140 poäng var motsvarande andel ca 55 procent och för utbildningar längre än 140 poäng var andelen kvinnor ca 40 procent.

Inom teknikområdet som helhet var andelen kvinnliga nybörjare 23 procent budgetåret 1991/92. Jämfört med budgetåret innan var det visserligen en höjning med 3 procentenheter men detta var i första hand ett uttryck för en återgång till den högre nivå som gällde budgetåret 1989/90.

Inom civilingenjörsutbildningarna har andelen kvinnor ökat med drygt 10 procentenheter sedan början av 1970-talet. Nybörjarsiffrorna speglar emellertid fortfarande en påtaglig skillnad mellan könen. Kvinnorna utgör nu omkring hälften av nybörjarna inom kemiteknik, men mindre än 20 procent inom exempelvis teknisk fysik och bara omkring 10 procent i elektroteknik.

Sett i ett längre tidsperspektiv har dock utvecklingen lett till en jämnare fördelning av kvinnor och män på de tekniska utbildningarna.

Bland nybörjarna vid universitetens och högskolornas längre matematisk-naturvetenskapliga utbildningar har andelen kvinnliga studenter ökat och uppgår för närvarande till drygt 40 procent.

Det som nu synes vara ett huvudproblem är att ökningen av andelen kvinnliga studenter inom de tekniska utbildningarna som skett sedan mitten av 1980-talet avstannat.

Inom exempelvis civilingenjörsutbildningarna har den långsiktiga trenden mot ökad utjämning brutits, om man bortser från smärre variationer inom enskilda utbildningsinriktningar.

Eftersom andelen kvinnor i det primära rekryteringsunderlaget till tekniska utbildningar på universitet och högskolor, nämligen gymnasieskolans naturvetenskapliga och tekniska program, inte längre ökar finns det en uppenbar risk för att det kan dröja många år innan det mål nås som riksdagen satt upp, nämligen 30 procent kvinnor av de antagna till högre tekniska utbildningar.

JÄST-gruppen

För att stärka jämställdhetsarbetet har jag i juni 1992 tillsatt en arbetsgrupp, den s.k. JÄST-gruppen, med uppgift att lämna förslag till åtgärder som kan förbättra jämställdheten mellan kvinnor och män i högre utbildning och forskning.

Med utgångspunkt i universitetens och högskolornas jämställdhetsplaner, som lämnats i samband med de fördjupade anslagsframställningarna, har gruppen i november 1992 redovisat förslag till åtgärder i en första rapport (Ds 1992:119) Jämställdhet i högre utbildning och forskning. Åtgärder med anledning av gruppens förslag på områdena forsk-

ning och forskarutbildning redovisas i proposition 1992/93:170 Forskning för kunskap och framsteg.

Prop. 1992/93:169

Riksdagens beslut med anledning av regeringens proposition Universitet och högskolor - frihet för kvalitet (prop. 1992/93:1, bet. 1992/93:UbU3, rskr. 1992/93:103), innebär att universitet och högskolor själva beslutar i en rad frågor. Det gäller även ansvaret för jämställdhet som enligt vad jag nyss sagt framgår av den nya högskolelagen. Flera av gruppens välmotiverade förslag blir därför till följd av den nya beslutssordningen inte föremål för ställningstagande av regering och riksdag.

Några av förslagen är emellertid av den karaktären att de kräver statsmakternas beslut för att kunna genomföras.

Enligt vad gruppen framhåller kommer satsningar på jämställdhet att ge ökad kvalitet i verksamheten vid universitet och högskolor. För att en höjd ambitionsnivå skall resultera i konkreta förändringar krävs emellertid vissa stödåtgärder. Gruppen föreslår därför att 20 miljoner kronor anvisas under treårsperioden till Rådet för grundläggande högskoleutbildning för utvecklingsinsatser som rör jämställdhet i grundläggande högskoleutbildning samt att en särskild referensgrupp på området inrättas vid rådet.

Olika stödsatser kommer sannolikt att behövas för att korrigera studenternas tidigare "felval". Gruppen föreslår att försöken med s.k. basår till tekniska utbildningar (kompletterande förutbildning) försätts och helst utvidgas till att gälla även andra utbildningar.

Vidare föreslår gruppen bl.a. att en samordnad utvärdering av tidigare försök och projekt inom jämställdhetsområdet företas, samt att ett särskilt jämställdhetspris inrättas. Det bör utdelas årligen till institutioner eller fakulteter/sektioner, som gjort betydelsefulla insatser för att främja jämställdheten.

Hur går vi vidare?

Av det jag nu redovisat framgår att det finns goda skäl att fortsätta arbetet med att förbättra jämställdheten i den högre utbildningen. Bestämelsen om jämställdhet i den nya högskolelagen ser jag som en viktig förutsättning för en utveckling i rätt riktning. Lika villkor för kvinnor och män inom högre utbildning och forskning är emellertid inte enbart en rättvisefråga som i första hand berör kvinnliga studenter och forskare vid våra universitet och högskolor utan även en angelägenhet av betydelse för samhället i stort.

I ett läge som kräver att vi satsar betydande resurser på att fler studenter genomgår längre akademisk utbildning inom framför allt teknik och naturvetenskap är det viktigt att kunna rekrytera fler kvinnor. I annat fall kommer det på sikt att råda brist på studenter inom dessa utbildningar.

Förutom den självklara rättvisaspekten ser jag därför ambitionen att öka jämställdheten mellan kvinnor och män i högre utbildning som en del av den allmänna strävan att stärka Sverige som kunskapsnation. Det innebär både att öka antalet högskoleutbildade och att höja kvaliteten

inom utbildningen. Att ta till vara såväl kvinnliga som manliga erfarenheter och begåvningar i utbildning och forskning är därför en nödvändighet.

Jag anser det vara särskilt angeläget att garantera en fortsatt ökning av andelen kvinnor inom de tekniska utbildningarna på universitets- och högskolenivå. För detta krävs en förstärkning av rekryteringsunderlaget från gymnasieskolan och att intresset för teknik ökar bland flickor.

Jag vill i detta sammanhang erinra om vad jag inledningsvis anförde (avsnitt 4.2) om vikten av att förbättra rekryteringen till de tekniska högskolorna. Regeringen kommer under året att initiera ett brett program för att främja intresset för naturvetenskaplig och teknisk utbildning alltifrån grundskola till universitet och högskolor.

I likhet med JÄST-gruppen anser jag att den kompletterande förutbildning (det s.k. basåret) som bedrivits vid vissa universitet och högskolor under budgetåret 1992/93 kommer att kunna förbättra möjligheterna för flickor att söka till högre teknisk utbildning. Basåret innebär att personer som genomgått i första hand samhällsvetenskaplig och ekonomisk utbildning i gymnasieskolan har beretts möjlighet att under ett år i regi av ett universitet eller en högskola bedriva kompletterande naturvetenskapliga studier för att skaffa sig behörighet till teknisk högskoleutbildning. Detta har även fungerat som en attraktiv möjlighet för ungdomar att tänka om i fråga om utbildnings- och yrkesval. Inte minst har fler kvinnor valt att satsa på teknisk utbildning. Berörda högskolor bör därvid ha rätt att fortsättningsvis bedriva sådan utbildning inom ramen för sina utbildningsuppdrag.

Jag kommer mycket noga att följa erfarenheterna av den nu pågående försöksverksamheten med basår.

Av de skäl som jag tidigare anförde anser jag det vara av största vikt att ett framgångsrikt arbete bedrivs för att förbättra jämställdheten i den högre utbildningen. I det nya högskolesystemet ser jag detta som i första hand ett ansvar för universitet och högskolor.

Emellertid anser jag, i likhet med vad jämställdhetsgruppen föreslagit, att vissa stödinsatser kan behövas som bidrag till att jämställdhetsfrågorna förs in i all högskoleutbildning. Jag avser därför att vid min anmälan av anslaget D 41. Rådet för grundläggande högskoleutbildning föreslå att 5 miljoner kronor anvisas rådet budgetåret 1993/94 för särskilda insatser inom jämställdhetsområdet. Insatserna bör primärt vara inriktade på studenterna. För de två följande budgetåren i treårsperioden bör ett motsvarande belopp anvisas. Detta förslag ingår även i det tio-punktsprogram för jämställdhet som redovisas i regeringens proposition om forskning och forskarutbildning (1992/93:170). I detta program ingår även förslag till vissa ytterligare stimulansbidrag till universitet och högskolor för att främja jämställdhetsarbetet.

Ny intern organisation

1993 års universitets- och högskolereform innebär långt driven rätt för universiteten och högskolorna att fatta beslut om den inre organisationen. I stort sett alla internorganisatoriska beslut, utom vad gäller den högsta ledningen (styrelse och rektor) och beslutsorganisationen för forskning, får fattas fritt.

Det är min övertygelse att detta kommer att leda till en väsentligt förbättrad intern organisation för universiteten och högskolorna. Hittillsvarande regler, som har utmärkts av kravet på enhetlighet och av strikta bestämmelser om hur olika grupper skall vara representerade, har motverkat en anpassning till universitetens och högskolornas skilda förutsättningar.

Det har särskilt från studenthåll framförts kritik mot att inte studenternas representation i olika organ är centralt reglerad. I den nya högskolelagen slås endast fast studenternas rätt att vara representerade i alla organ som behandlar utbildningsfrågor. Min principiella syn på universitet och högskolor utgår från den traditionella innebörden av begreppet universitetet: en autonom akademi bestående av studenter och lärare som fritt väljer varandra. Denna tanke synes också ha ett betydande stöd i den remissbehandling som föregick förra årets stora universitets- och högskoleproposition. Att döma av reaktionerna från universitet och högskolor finns det mycket små risker för att studentinflytandet i framtiden skulle komma att minska. Regeringen avser att noga följa om hur studenternas inflytande tillgodoses i organ som beslutar om frågor som sammanhänger med utbildningen.

Ledning av samhällets främsta kunskapsorganisationer

Universiteten och högskolorna är de främsta företrädarna för kunskapen. De har unika möjligheter att överblicka och bedöma hela vårt utbildningssystem. Den högre utbildningens institutioner innehåller inom samma organisation forskning, forskarutbildning och högre utbildning – med bland annat lärarutbildning för skolans behov – samtidigt som de är den största avnämaren för de underliggande utbildningsformernas utflöde av utbildade.

Det ger företrädarna för universiteten och högskolorna ett särskilt ansvar. Detta ansvar innebär också uppgiften att försvara och motivera behovet av kunskap, bildning och kritiskt tänkande.

Stödet för högre utbildning och forskning kan inte betraktas som något för alla tider givet. Historiska och internationella jämförelser ger vid handen att inställningen kan skifta över tiden. Endast genom resultat, information om verksamheten och deltagande i debatten kan positionen värnas.

Universitetens och högskolornas eget ansvar kompletterar regeringens och riksdagens ansvar. Statsmakterna måste ge universitet och högskolor incitament för en önskad utveckling i enlighet med omvärldskrav

och studenternas intressen. Nationella avvägningar och omprioriteringar måste därutöver ibland göras och ramarna för verksamheten anges. Detaljreglering av verksamheten har däremot ingen roll att spela i framtidens forskning och högre utbildning.

Den framtid för våra universitet och högskolor som skisseras i denna proposition kommer naturligtvis att ställa ökade och nya krav på ledningen av universitet och högskolor.

Den viktigaste uppgiften för styrelser och rektorer blir att svara för en *långsiktig strategisk planering*. Denna planering måste utgå från frihet för studenterna i deras utbildningsval och vetenskaplig frihet för lärarna. Samtidigt måste optimala beslut fattas när det gäller sambandet mellan hur tillgängliga resurser skall utnyttjas, hur kvaliteten skall säkras, vilken intern organisation som skall finnas och på vilket sätt ekonomin skall skötas. Målet måste vara att skapa ett universitet eller en högskola med gott rykte när det gäller kvalitet och omvårdnad av sina studenter. Därigenom blir man attraktiv för studenter och lärare och kan stå sig väl i en framtida tävlan med svenska och utländska konkurrenter.

I detta sammanhang vill jag också kort beröra ansvaret för den högre utbildningens geografiska spridning. Hur finmaskigt nätet av universitet och högskolor än görs, kommer närhetsönskemålen aldrig att kunna uppfyllas helt.

Universiteten och de stora högskolorna har ett särskilt ansvar för kunskapsutveckling och kunskapsspridning över hela landet. De mindre och medelstora högskolorna utgör härvid viktiga komplement. Dessa högskolor har dessutom en särskild möjlighet att möta de lokala arbetsmarknadernas behov. Universiteten och högskolorna har dessutom ett särskilt ansvar för att bedriva fortbildning och vidareutbildning.

Rekryteringen till högre utbildning hänger nära samman med avståndet till närmaste utbildningsort. Många människor kan av ekonomiska eller sociala skäl inte byta bostadsort för att studera. Därför behövs olika former av decentraliserad utbildning och distansundervisning. Jag har i det föregående redovisat hur distansundervisningen skall främjas. Jag vill här särskilt peka på det ansvar i detta avseende som faller på universiteten och de tekniska högskolorna.

Jag är angelägen om att understryka betydelsen av att universiteten och de större högskolorna tar det här angivna nationella ansvaret på allvar.

Jag tror i detta sammanhang på vikten av att bygga vidare där det redan finns en samlad miljö med anknytning till avancerad utbildning. I en sådan bör utsikterna vara störst att lyckas med nya satsningar. Det är mot denna bakgrund jag senare kommer att föreslå att viss högre utbildning bör förläggas till Novum Forskningspark i Huddinge. I Huddinge finns redan högre utbildning. Där finns vidare förutsättningar till samverkan med befintliga forskningscentra. Ändamålsenliga lokaler och relevant utrustning finns i betydande utsträckning omedelbart tillgänglig.

Universitets- och högskoleledningarna har nu ansvar för att ta initiativ till förnyelse, omfördelning och kvalitetssäkring. Inom en nära fram-

tid kommer resurser inte att anvisas särskilt för t.ex. lokaler, utrustning, internationellt samarbete, regionala åtaganden, personalutbildning eller jämställdhetsarbete. Det blir då nödvändigt att rektorer och styrelser förmår göra de prioriteringar som krävs för att universiteten och högskolorna skall kunna behålla sina centrala positioner i samhällslivet centralt, regionalt och lokalt.

Ansvar för att åstadkomma en effektiv ledningsorganisation, som förmår allt detta ligger naturligtvis främst på universiteten och högskolorna själva. Beslutet att inte längre ha centralt inrättade och tillsatta förvaltningschefstjänster vid universitet och högskolor med fast forskningsorganisation innebär inte något ställningstagande från min sida till behovet av att ha högt kvalificerad administrativ och ekonomisk kompetens vid rektors sida. Det är viktigt att ledningen utformas så att det blir möjligt att utse rektorer som inte bara skall vara chefer för stora myndigheter utan också vara *akademiska ledare*.

Det ankommer också på ledningen att se till att redovisning och uppföljning läggs upp så att det går att få fram underlag för en bedömning av om verksamheten bedrivits på ett kostnadseffektivt sätt och i enlighet med de målsättningar som regering och riksdag lagt fast. Detta arbete bör ges hög prioritet.

För att stödja ledningsutvecklingen vid universiteten och högskolorna avser jag att redan innevarande budgetår ta initiativ till ett *högre ledningsseminarium* för de svenska universiteten och högskolorna. Härvid bör det vara möjligt att ta till vara såväl internationella erfarenheter som svenska erfarenheter från andra samhällssektorer.

6.6 Kårobligatoriet

6.6.1 Bakgrund

Vid de statliga universiteten och högskolorna är de studerande skyldiga att tillhöra studentkår. Vid universiteten i Uppsala och Lund gäller denna skyldighet även nation och vid Stockholms universitet fakultetsförening. Sammanlagt finns 79 obligatoriska studentkårer och 27 nationer. Storleken på varje kår varierar mellan ca 40 och ca 27 000 medlemmar. Totalt omfattar obligatoriet ca 175 000 studenter.

Bestämmelser om det s.k. kårobligatoriet finns i förordningen (1983:18) om studerandekårer, nationer och studentföreningar för fakultet. Förordningen är utfärdad med stöd av bemyndigande i 36 a § högskolelagen (1977:218) enligt vilken regeringen får meddela föreskrifter om skyldighet för studerande som går igenom utbildning inom högskolan att tillhöra särskilda studerandesammanslutningar. Ett motsvarande bemyndigande har tagits in i 4 kap. 4 § i den nya högskolelag (1992:1434) som träder i kraft den 1 juli 1993.

De obligatoriska sammanslutningarnas verksamhet kan grovt indelas i två huvudområden. I det studentfackliga området ingår representation i universitets eller högskolas organ, utbildningsbevakning och annan in-

tressebevakning. I det studiesociala ingår frågan om studentbostäder, studerandehälsovård, motionsidrott, restauranger och samlingslokaler. Dessutom bedriver vissa sammanslutningar annan verksamhet, oftast på affärsmässig grund, t.ex. nöjesverksamhet, bokhandelsverksamhet och tryckeriverksamhet.

Frågan om det obligatoriska medlemskapet i studentkår, nation och studentförening för fakultet har tidigare utretts vid flera tillfällen. Bakgrunden har varit en vitt spridd uppfattning att det utifrån grundläggande demokratiska principer är felaktigt med ett obligatoriskt medlemskap i sammanslutningar av detta slag. En redogörelse för tidigare utredningsarbete och riksdagsbehandling finns i betänkandet (SOU 1990:105) Studenten och tvångsanslutningen.

Genom beslut den 23 februari 1989 bemyndigade regeringen chefen för Utbildningsdepartementet att tillkalla en särskild utredning med uppdrag att utreda kårobligatoriet m.m. Med stöd av bemyndigandet utsågs professor Nils Stjernquist till särskild utredare. Utredningen, som antog namnet 1989 års obligatorieutredning överlämnade i november 1990 betänkandet (SOU 1990:105) Studenten och tvångsanslutningen. Som direktiv för utredningen gällde att utreda konsekvenserna av ett avskaffande av kårobligatoriet. En sammanfattning av utredningens förslag bör fogas till protokollet i detta ärende som bilaga 8.

Utredningens förslag har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna och övriga som inkommit med yttranden jämte en sammanfattning av remissvaren bör fogas till protokollet i detta ärende som bilaga 8. Remissyttrandena i ärendet (dnr 3990/90) finns tillgängliga hos Utbildningsdepartementet. Universiteten, högskolorna och studentkårerna delgavs i december 1992 ett arbetsmaterial, framtaget inom Utbildningsdepartementet, som skulle ligga till grund för det fortsatta beredningsarbetet.

6.6.2 Kårobligatoriet avvecklas

Mitt förslag: Tvånget för studenter att tillhöra studentkår, nation respektive studentförening för fakultet, det s.k. kårobligatoriet, upphör i och med utgången av juni månad 1995.

Utredningens förslag: Som framgått tidigare hade utredningen i uppdrag att utreda konsekvenserna av ett avskaffande av kårobligatoriet men inte att ta ställning till frågan om det skulle avskaffas eller ej.

Remissinstanserna: Inställningen till frågan om ett avskaffande av kårobligatoriet var delad.

Skälen för mitt förslag: Bakgrunden till det omfattande utredningsarbete som har ägt rum när det gäller kårobligatoriets vara eller inte vara är den vitt spridda uppfattningen att det utifrån grundläggande demokratiska principer är felaktigt med obligatoriskt medlemskap i sammanslutningar av detta slag.

Principen om föreningsfrihet är en av de grundläggande fri- och rättigheterna och är tillsammans med bl.a. yttrandefriheten inskriven i regeringsformen. Den s.k. negativa föreningsfriheten innebär enligt regeringsformen 2 kap. 2 § ett skydd gentemot det allmänna mot tvång att tillhöra politisk sammanslutning, trossamfund eller annan sammanslutning för åskådning i politiskt, religiöst, kulturellt eller annat sådant hänseende.

Även om det har ansetts att kårobligatoriet faller utanför grundlagsregelns tillämpningsområde kan - enligt min mening - obligatoriet, från de principiella utgångspunkter som regeringsformen här vilar på, starkt ifrågasättas. Den negativa föreningsfriheten är grundläggande för varje demokratiskt samhälle. Den bör omfatta även studentsammanslutningar.

En fråga av viss betydelse i detta sammanhang är huruvida dagens obligatoriska studentsammanslutningar är att betrakta som privaträttsliga juridiska personer eller om de skall betraktas som en del av ett universitet eller högskola. Enligt min mening överväger numera det förra synsättet. De principiella invändningarna mot ett obligatoriskt medlemskap blir härigenom än starkare.

Jag anser härutöver att det finns ett samband mellan obligatoriefrågan och den allmänna utvecklingen inom universitets- och högskoleområdet. Den avreglering och frigörelse som pågår minskar av naturliga skäl styrkan i argumenten för att just vad gäller studenterna bibehålla en central reglering av organisationsstrukturen.

En avveckling av obligatoriet möjliggör också en vitalisering av studentlivet och studentengagemanget i universitetens och högskolornas framtid. Det låga deltagandet från studenternas sida i de obligatoriska kårernas val och arbete är idag ett stort problem för det studentfackliga arbetet. Det kan också med fog ifrågasättas i vilken utsträckning det kan betraktas som demokratiskt rimligt att basera ett av staten säkerställt inflytande inom den högre utbildningen på en kårstruktur som endast förmår att engagera en bråkdel av studenterna.

En avveckling av kårobligatoriet är därmed både principiellt riktigt och demokratiskt förnyande.

Om riksdagen biträder en avveckling av obligatoriet till 1 juli 1995 bör till den tidpunkten bestämmelsen i högskolelagen med bemyndigande för regeringen att föreskriva om sådant obligatorium upphävas.

Mina bedömningar och mina förslag: Avvecklingen av kårobligatoriet kan väsentligen genomföras med åtgärder som ligger inom regeringens kompetensområde. En rad praktiska frågor kräver emellertid fortsatt beredning. Hit hör bl.a. studentfackliga, sociala och ekonomiska frågor. Det är angeläget att dessa kan lösas på ett sådant sätt att viktiga studentintressen kan tillgodoses.

Bland frågorna märks följande:

- Formerna för studenternas representation i olika organ.
- Ansvar för studenternas sociala omvårdnad.
- Studentbostäder och samlingslokaler.

Skälen för mina bedömningar och mina förslag: Ett avskaffande av kårobligatoriet får givetvis konsekvenser på en rad olika områden. Jag bedömer det emellertid som sannolikt att de nuvarande kårerna kommer att fortsätta att vidareutveckla sin verksamhet. På några års sikt är det möjligt att framförallt de stora universitetskårerna kommer att ersättas av sammanslutningar på ämnes- eller fakultetsbasis.

En av studentkårnas viktigaste funktioner nu är att utse studentrepresentanter i de olika universitets- och högskoleorganen. Det finns två förslag till hur detta kan ske. Den ena innebär att universitetet eller högskolan ombesörjer dessa val. Den andra modellen är att även i fortsättningen låta studenterna själva ta ansvaret för studentrepresentationen via de frivilliga sammanslutningar som kan komma att finnas. Dessa kan i sin tur vara av samma typ som dagens kårer eller vara t.ex. sammanslutningar av studentrepresentanter i de olika universitets- eller högskoleorganen.

Jag anser det mycket viktigt att klara regler föreligger när det gäller formen för hur studentrepresentationen skall se ut vid universiteten och högskolorna. Jag vill understryka att det inte får bli så att formerna för hur studentinflytandet skall komma till stånd blir ensidigt beroende av beslut från lärosätenas sida. En framtida lösning måste därutöver garantera högt ställda krav på representativitet.

Studentkårerna har svarat för stora delar av det studiesociala omhändertagandet. En av de viktigaste delarna av detta har varit studenthälsovården.

Riksdagsbeslutet (prop. 1991/92:100, bet. 1991/92:UbU14, rskr. 1991/92:242) innebär att frågan om ansvaret för studenthälsovården entydigt kan anses vara löst. Det ligger nu hos respektive universitet och högskola. Av riksdagsbeslutet följer också att det hittillsvarande särskilda bidraget till studenthälsovård ingår i respektive universitets eller högskolas anslag.

Det finns emellertid andra uppgifter på det studiesociala området som kårerna har tagit ansvar för. Jag anser det viktigt att en avveckling av kårobligatoriet inte medför en försämring i detta avseende.

Vad beträffar nationerna i Lund och Uppsala anser jag att ett bibehållande av nationsobligatoriet inte är hållbart vid en avveckling av kårobligatoriet. De principiella skälen väger tungt även här. Jag anser emellertid också att det ligger betydande såväl sociala som kulturhistoriska värden i att nationshusen fortsatt kan användas för nuvarande verksamhet. Några alternativa användningsområden – framförallt för nationshusen i Uppsala – är dessutom svåra att finna.

Nationerna bör även i framtiden kunna ansvara för husen.

I dag är sådana obligatoriska studentsammanslutningar vid rikets universitet och högskolor befriade från skattskyldighet för all annan inkomst än inkomst av fastighet. Bland de befriade subjekten är alltså de nuvarande nationerna vid Universiteten i Uppsala och Lund. Bl.a. frågan om nationernas framtida beskattning övervägs för närvarande inom stiftelse- och föreningsskattekommittén (Fi 1988:03) som väntas komma med ett betänkande under hösten 1993. Ett ställningstagande till nationernas och liknande subjekts skattestatus får således anstå till beredningen i regeringskansliet av detta betänkande.

Flertalet obligatoriska studentsammanslutningar disponerar lokaler för sin verksamhet. Dessa lokaler är allmänt tillgängliga för studenter och studentföreningar när det gäller sammankomster av olika slag. Jag anser att tillgången till samlingslokaler för studenter och för deras sammanslutningar är av stor vikt även efter en avveckling av obligatoriet.

En stor del av landets studentbostäder är uppförda med statligt stöd. Bostäderna skulle direkt eller indirekt via studentkårerna komma samtliga studenter till del.

Tillgång till studentbostad är ofta också en förutsättning för att kunna bedriva studier. Mot den bakgrunden är det önskvärt att studentbostäder som till väsentlig del har finansierats av staten även i framtiden kan komma samtliga studenter tillgodo och inte reserveras enbart för medlemmarna i någon viss frivillig kår eller användas som rekryteringsargument.

Jag avser att låta genomföra avvecklingen av kårobligatoriet i sådana former att ett fortlöpande samråd kan ske mellan företrädare för regeringen, universiteten och högskolorna samt berörda studentsammanslutningar. Jag kommer därför senare att föreslå regeringen att en särskild beredning tillkallas för denna uppgift. Den bör vara färdig med sina förslag för att praktiskt genomföra avvecklingen till den 1 januari 1994 för att ge universitet, högskolor och studentkårer tillräcklig tid att förbereda avvecklingen.

6.7 Handelshögskolan i Stockholm

Förhållandet mellan staten och Handelshögskolan i Stockholm (HHS) regleras i ett avtal som gäller budgetåren 1979/80–1993/94. Inför 1994/95 behöver ett nytt avtal ingås.

Jag har i det föregående behandlat omfattningen av de förändringar som nu förestår för de statliga universiteten och högskolorna. Jag anser

att det är en rimlig utgångspunkt för ett nytt avtal mellan staten och HHS, att avtalets uppläggning så långt möjligt anpassas till uppläggningen av de utbildningsuppdrag som kommer att gälla för de universitet och högskolor som har statligt huvudmannaskap.

Examensrätten för HHS bör regleras på samma sätt som för övriga fristående högskolor. Min bedömning av dessa frågor har jag tidigare redovisat (avsnittet 6.3 Examensrätt m.m.)

Jag kommer nu att beskriva huvuddragen i ett nytt avtal med HHS. Min avsikt är att föreslå regeringen att begära ett bemyndigande av riksdagen att ingå ett avtal med följande huvudsakliga innebörd.

Handelshögskolan i Stockholm bör ha ställning som fristående högskola. Dess ändamål bör vara de som anges i punkt 1 av Handelshögskolans av Kungl. Maj:t den 27 maj 1909 fastställda grundstadgar.

Utbildning och forskning skall hållas på hög internationell nivå.

HHS bör stå under ledning av en direktion i vilken skall ingå en ledamot utsedd av regeringen. Regeringen utser även en suppleant för denna ledamot.

Högskolans förvaltning och räkenskaper bör årligen granskas av högst tre revisorer, av vilka regeringen skall utse en jämte suppleant.

Handelshögskolan bör till statens förfogande ställa sådana utvärderingar av sin verksamhet, som Handelshögskolan på eget initiativ genomför samt att delta i sådana uppföljningar och utvärderingar som staten anordnar för det allmänna högskoleväsendet.

Staten bör varje budgetår ge ett bidrag till Handelshögskolans biblioteksverksamhet med 4,5 miljoner kronor. Detta motsvarar det bidrag, som beräknats i nu gällande avtal.

Staten bör vidare för varje år ge ett bidrag till den grundläggande utbildningen vid högskolan. Detta bör beräknas på samma sätt som anslagen till ett statligt universitet eller högskola i enlighet med vad jag tidigare anfört (avsnitt 3. Resurser). Ersättningen för helårsstudenter och helårsprestationer bör beräknas i enlighet med vad som gäller för det samhällsvetenskapliga området. Detta innebär – i enlighet med tidigare fattade beslut om kvalitetshöjningar inom bl.a. det samhällsvetenskapliga området – en betydande ökning av de ekonomiska resurserna per plats.

För forskarutbildningen bör HHS få 8,5 miljoner kronor per år för studiestöd och 0,3 miljoner kronor per utfärdad doktorsexamen.

Det totala bidrag som kan utgå bör maximeras till 50 miljoner kronor per år. Bidraget är för närvarande ca 27,5 miljoner kronor per år.

Det nuvarande bidraget är beräknat från en volym på knappt 1000 helårsstudenter och 5–6 doktorsexamina per år. För att uppnå det ovan angivna maximala bidraget måste HHS göra en betydande ökning av prestationerna inom såväl grundläggande utbildning som forskarutbildning.

Alla nya belopp har jag angivit i kostnadsläge för budgetåret 1993/94. Beloppen bör korrigeras årligen med hänsyn till förändringar i basbeloppet sedan föregående år.

Handelshögskolan bör inte få ta ut avgifter för sådan utbildning som i allt väsentligt, såväl till omfattning som till nivå och insatser i övrigt, motsvarar sådan utbildning som förekommer vid statliga universitet eller högskolor.

Avgifter som tas ut för annan utbildning bör få beräknas endast med hänsyn till kostnaderna för de extra insatser som görs i förhållande till närmast jämförbar utbildning vid statliga universitet eller högskolor. Avgifterna skall vara skäligen. De får beslutas först efter samråd med universitetskanslern.

Avtalet bör träda i kraft den 1 juli 1994 och gälla till och med den 30 juni 2009. Om avtalet inte sägs upp av någon part minst två år före avtalstidens utgång bör det förlängas för varje gång med 15 år.

Hemställan

Med hänvisning till vad jag anförut hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att

9. godkänna vad jag förordar om att Högskolorna i Sundsvall/Härnösand och Östersund skall upphöra vid utgången av juni 1993,
10. besluta om inrättande av Mitthögskolan den 1 juli 1993,
11. godkänna vad jag förordar om universitetens och högskolornas namn,
12. anta förslaget till lag om tillstånd att utfärda vissa examina,
13. anta förslaget till lag om ändring i lagen (1991:1109) om uppdragsutbildning i vissa fall,
14. anta förslaget till lag om ändring i kyrkolagen (1992:300),
15. godkänna vad jag förordar om att tvånget för studenter att tillhöra studentkår, nation och studentförening för fakultet skall upphöra fr.o.m. den 1 juli 1995,
16. bemyndiga regeringen att ingå ett avtal om bidrag till Handelshögskolan i Stockholm med i huvudsak det innehåll som jag redovisat.

7 Anslagsberäkningar för högre utbildning m.m.

Medlen under anslagen till universiteten och högskolorna har tidigare beräknats under anslagen för Vissa tandvårdskostnader, Utbildning för tekniska yrken, Utbildning för administrativa, ekonomiska och sociala yrken, Utbildning för vårdyrken, Utbildning för undervisningsyrken, Utbildning för kultur- och informationsyrken och Lokala och individuella linjer samt fristående kurser. Medlen under anslaget D 41. Rådet för grundläggande högskoleutbildning har tidigare beräknats under anslaget Vissa särskilda utgifter inom högskolan m.m.

Universitets- och högskoleämbetet anhöll om medel för täckning av merkostnader avseende trygghetsavtalet för arbetstagare i staten budgetåret 1988/89 under reservationsanslagen till utbildning och forskning vid universitet och högskolor. Dessa kostnader bör finansieras inom nu föreslagna anslagsbelopp.

Vissa omfördelningar har gjorts i syfte att finansiera nya uppgifter.

Vid beräkning av anslagen har ett avdrag för allmän rationalisering (RAK) tillämpats.

Beräknat antal helårsstudenter för budgetåret 1993/94 fördelade på utbildningsområde

Utbildningsområde	Antal helårsstudenter	Procent
Humanistiskt	26 028	15,3
Teologiskt	1 770	1,0
Juridiskt	7 793	4,6
Samhällsvetenskapligt	51 220	30,1
Medicinskt	5 487	3,2
Odontologiskt	1 421	0,8
Farmaceutiskt	1 002	0,6
Naturvetenskapligt	24 135	14,2
Tekniskt	27 357	16,1
Vård	1 943	1,1
Undervisnings	14 212	8,3
Övriga	4 390	2,6
Konstnärligt	3 588	2,1
Summa	170 346	100,0

Medel för grundläggande högskoleutbildning fördelat per universitet och högskola budgetåret 1993/94

Prop. 1992/93:169

Universitet/högskola	Belopp
Universitetet i Uppsala	534 514 000
Lunds universitet	875 718 000
Universitetet i Göteborg	640 573 000
Stockholms universitet	421 437 000
Universitetet i Umeå	460 296 000
Universitetet i Linköping	388 224 000
Karolinska institutet	271 130 000
Tekniska högskolan i Stockholm	384 510 000
Chalmers tekniska högskola	306 683 000
Högskolan i Luleå	209 141 000
Danshögskolan	10 393 000
Dramatiska institutet	30 705 000
Grafiska institutet och institutet för högre reklam- och kommunikationsutbildning	6 092 000
Högskolan i Borås	71 816 000
Högskolan i Falun/Borlänge	97 065 000
Högskolan i Gävle/Sandviken	95 509 000
Högskolan i Halmstad	54 234 000
Högskolan i Jönköping	88 331 000
Högskolan i Kalmar	110 311 000
Högskolan i Karlskrona/Ronneby	41 438 000

Högskolan i Karlstad	174 184 000	Prop. 1992/93:169
Högskolan i Kristianstad	73 416 000	
Högskolan i Skövde	43 452 000	
Högskolan för lärarutbildning i Stockholm	228 454 000	
Högskolan i Trollhättan/Uddevalla	38 627 000	
Högskolan i Växjö	121 634 000	
Högskolan i Örebro	142 975 000	
Högskoleutbildning på Gotland	11 570 000	
Idrottshögskolan i Stockholm	16 676 000	
Konstfack	44 496 000	
Konsthögskolan	20 669 000	
Mitthögskolan	182 923 000	
Musikhögskolan i Stockholm	46 178 000	
Mälardalens högskola	106 005 000	
Operahögskolan	7 676 000	
Teaterhögskolan	11 226 000	
Summa	6 368 279 000	

D. Den grundläggande högskoleutbildningen m.m.

D 1. Universitetet i Uppsala: Grundutbildning

1993/94 Nytt anslag (förslag) 534 514 000

Detta anslag avser grundläggande högskoleutbildning vid Universitetet i Uppsala. Under anslaget har medel beräknats för samtliga kostnader som är förenade med det utbildningsuppdrag som skall gälla för universitetet.

1. *Examina*

Universitetet har enligt högskoleförordningen fr.o.m. den 1 juli 1993 rätt att utfärda följande examina:

Magisterexamen

Kandidatexamen

Högskoleexamen

Apotekarexamen

Barn- och ungdomspedagogisk examen

Civilingenjörsexamen

Grundskollärarexamen 1-7

Grundskollärarexamen 4-9

Gymnasielärarexamen

Ingenjörsexamen

Juris kandidatexamen

Läkarexamen

Psykologexamen

Receptarieexamen

Slöjdlärarexamen (med inriktning mot textilslöjd)

Teologie kandidatexamen

2. *Nulägesbeskrivning*

Universitetet i Uppsala har i den fördjupade anslagsframställningen redovisat sin verksamhet. Grundläggande högskoleutbildning tillhandahålls inom områdena humaniora, teologi, juridik, samhällsvetenskap, teknik, naturvetenskap, vård, farmaci, undervisning och medicin. Universitetet har för budgetåret 1992/93 tilldelats resurser för cirka 16 000 helårsstudenter. 1991/92 var antalet helårsprestationer, enligt preliminära uppgifter från Verket för högskoleservice, cirka 11 310.

Universitetets resultatanalys för perioden 1987/88 - 1990/91 visar bl. a.

★ beträffande tillströmning och antagningskrav

- att inom de tekniska-, samhällsvetenskapliga- och vårdutbildningsområdena har utnyttjandegraden av nybörjarplatser varit god och antagningspoängen för tillträde till studierna har under perioden varit bland de högsta i landet. Kravet inom dessa områden har i allmänhet inte understigit 4,0 i betygsmedelvärde,

- att undervisningsområdet har haft svårigheter att fylla vissa av sina linjer. Detta har främst gällt vissa inriktningar på grundskollärlinjen samt ämneslärlinjen,

- kultur- och informationsutbildningsområdets bristande utnyttjandegrad har härrört enbart från svårigheter på den religionsvetenskapliga linjen. Kulturvetarlinjen har däremot inte haft några svårigheter att fylla sina platser,

- utnyttjandegraden av nybörjarplatser på allmänna utbildningslinjer har under perioden i genomsnitt varit:

Teknik	106%
Samhällsvetenskap	103%
Undervisning	78%
Kultur och information	87%

★ beträffande resursutnyttjandet

- att tillhandahållna årsstudieplatser inom teknik- och undervisningsområdet har växt under perioden medan det samhällsvetenskapliga området och KI-området har avtagit något. Vårdutbildningarna har under perioden legat på oförändrad nivå. Utnyttjandegraden har under perioden i genomsnitt varit:

Teknik	87%
Samhällsvetenskap	91%
Vård	89%
Undervisning	73%
Kultur och Information	85%

★ beträffande studieresultat

- att antalet helårsprestationer på linjer och kurser varierar mellan utbildningsområdena. Inom vård- och undervisningsområdet är helårsprestationerna 94 procent respektive 92 procent. De tekniska och samhällsvetenskapliga områdena redovisar något lägre siffror, 74 procent respektive 77 procent. Lägsta antalet helårsprestationer återfinns inom kultur- och informationsområdet,

- att antalet avlagda examina inom det samhällsvetenskapliga området och vårdområdet har ökat något mot slutet av perioden. Inom

teknik-, kultur- och informationsområdet har antalet examina i stort sett varit konstant under fyraårsperioden.

Undervisningsområdet uppvisar på grund av avveckling av vissa utbildningslinjer och samtidigt inrättande av nya en starkt nedåtgående trend i antalet avlagd examina,

- inom de flesta utbildningsområden används kursutvärderingar i systematiserad form som ett instrument för återkoppling och uppföljning av undervisningen,

- att ett stort antal undersökningar av olika utbildningslinjer har gjorts främst med avsikt att pröva och finna former för att förbättra kvaliteten.

4. Framtida inriktning och prioriteringar

Mot bakgrund av slutsatserna i resultatanalysen och de bedömningar som universitetet kunnat göra i sin framtids- och resursanalys föreslår universitetet följande inriktningar för den kommande treårsperioden,

- uppbyggnad av nya tekniska utbildningar. I dessa kommer andra ämnen att kunna vävas in då universitetet har praktiskt taget alla fakulteter,

- utveckling av en särskild "Europakompetens" inom det juridiska och samhällsvetenskapliga samt språkvetenskapliga området.

Föredragandens överväganden

Resultatbedömning

I det tidigare resurstilldelningssystemet har inte angetts några mål för verksamheten av det slag som skulle kunna göra det möjligt att redovisa resultat enligt de normer som det nya systemet och därmed sammanhängande anslagsomläggning förutsätter. Jag har därför inte kunnat göra en bedömning av prestationer, resultat och effekter m.m. utifrån uppställda mål.

Fördjupad prövning

De resultat som universitetet redovisat visar att utnyttjandegraden överlag har varit hög. På de områden där detta inte varit fallet torde det vara möjligt för universitetet att öka antalet helårsprestationer och därigenom uppnå ett bättre resursutnyttjande.

Slutsatser

Mot bakgrund av den fördjupade prövningen har jag dragit följande slutsatser om universitetets utbildningsuppdrag. Antalet avlagda examina som omfattar minst 120 poäng bör uppgå till minst 6 000 under treårsperioden. Av dessa bör minst 350 avse civilingenjörsexamen, minst 310 grundskollärarexamen 1-7, minst 480 grundskollärarexamen 4-9, minst 450 gymnasielärarexamen samt minst 290 läkarexamen.

Vid sidan av utbildning som för den enskilde leder till examen, skall universitetet även bedriva fortbildning och vidareutbildning.

Universitetet bör beakta vad jag redovisat i det föregående beträffande omprioriteringar i utbildningsutbudet (avsnitt 4.6).

Det högsta antalet helårsprestationer som universitetet bör kunna få medel från statsbudgeten för under treårsperioden har jag beräknat till följande:

Utbildningsområde	Högsta antal helårsprestationer som ger ersättning
Humaniora	28 000
Teologi	
Juridik	
Samhällsvetenskap	
Naturvetenskap	14 000
Teknik	
Farmaci	
Vård	
Medicin	2 700
Undervisning	2 500
Övrigt	600

Vidare bör ersättning kunna påräknas för högst 20 000 helårsstudenter per år.

Per capitaersättningen för helårsstudenter och helårsprestationer inom de olika utbildningsområdena framgår av vad jag anförde i det föregående avsnittet 3.1.

Den sammanlagda ersättningen för helårsprestationer och helårsstudenter kan mot bakgrund av detta uppgå till högst 522 926 000 kronor för budgetåret 1993/94. För de därpå följande budgetåren beräknar jag motsvarande belopp till 542 527 000 kronor respektive 552 722 000 kronor. Det lägsta belopp som kan utgå för budgetåret 1993/94 är dock 482 361 000 kronor (= garantibelopp).

Universitetet bör anordna svenskundervisning för utländska gäststudenter motsvarande minst 30 helårsstudenter per år.

Universitetet bör vidare varje läsår anordna utbildning i egyptologi, estetik, estniska, iranska språk, keltiska språk, seismologi, swahili, turkiska språk och ungerska.

Universitetet bör vidare fullfölja de lärarutbildningar som startats under budgetåren 1990/91-1992/93 inom ramen för särskilda åtgärder för att förbättra lärartillgången.

Universitetet bör vidare fortsätta att anordna viss internationell lärarfortbildning samt språkassistentverksamhet m.m. Härutöver skall universitetet svara för Sveriges deltagande i Europarådets fortbildningsprogram för lärare, "CDCC Teacher Bursaries Scheme", samt för hemspråkslärares deltagande i fortbildningskurser i samarbete med invandrarnas ursprungsländer.

Universitetet bör under perioden utveckla en ny civilingenjörsutbildning inriktad mot miljö- och vattenteknik.

Det förslag beträffande forskning med inriktning mot trävaruteknik i skogsindustrin som regeringen kommer att redovisa i propositionen om forskning (1992/93:170) bör föranleda Universitetet i Uppsala att prioritera även grundutbildningen inom detta område.

För dessa angivna åtaganden beräknar jag en ersättning på 11 588 000 kronor för budgetåret 1993/94, 10 086 000 kronor för budgetåret 1994/95 och 9 604 000 kronor för budgetåret 1995/96.

För budgetåret 1993/94 beräknar jag således ett sammanlagt anslag om 534 514 000 kronor. För de därpå följande budgetåren beräknar jag motsvarande belopp till 553 613 000 kronor respektive 562 326 000 kronor.

Hemställan

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

17. till *Universitetet i Uppsala: Grundutbildning* för budgetåret 1993/94 anvisa ett reservationsanslag på 534 514 000 kronor,

18. godkänna de riktlinjer för utbildningsuppgiften för budgetåren 1994/95 och 1995/96 som jag angett.

D 2. Lunds universitet: Grundutbildning

1993/94 Nytt anslag (förslag) 875 718 000

Detta anslag avser grundläggande högskoleutbildning vid Lunds universitet (tidigare benämning Universitetet i Lund). Under anslaget har medel beräknats för samtliga kostnader som är förenade med det utbildningsuppdrag som skall gälla för universitetet.

1. Examina

Universitetet har enligt högskoleförordningen fr.o.m. den 1 juli 1993 rätt att utfärda följande examina:

Magisterexamen

Kandidatexamen

Högskoleexamen

Arkitektexamen

Barn- och ungdomspedagogisk examen

Brandingenjörsexamen
 Civilingenjörsexamen
 Grundskollärarexamen 1-7
 Grundskollärarexamen 4-9
 Gymnasielärarexamen
 Ingenjörsexamen
 Juris kandidatexamen
 Konstnärlig högskoleexamen i musik
 Konstnärlig högskoleexamen i scen och medier
 Logopedexamen
 Läkarexamen
 Musiklärarexamen
 Organistexamen
 Psykologexamen
 Psykoterapeutexamen
 Sjukgymnastexamen
 Socionomexamen
 Specialpedagogexamen *
 Studie- och yrkesvägledarexamen
 Tandläkarexamen
 Teologie kandidatexamen
 Yrkesteknisk examen

* Gäller inriktningarna mot komplicerad inlärningsituation samt utvecklingsstörning.

2. Nulägesbeskrivning

Universitetet har i den fördjupade anslagsframställningen redovisat sin verksamhet. Universitetet är landets största utbildningsanordnare och tillhandahåller grundläggande högskoleutbildning inom samtliga områden, utom det farmaceutiska, dvs. inom humaniora, teologi, konst, juridik, samhällsvetenskap, medicin, odontologi, vård, naturvetenskap, teknik och undervisning. Universitetet har för budgetåret 1992/93 tilldelats resurser för cirka 23 100 helårsstudenter. Budgetåret 1991/92 var antalet helårsprestationer, enligt preliminära uppgifter från Verket för högskoleservice, cirka 16 670.

Universitetet är uppdelat i nio områden som under universitetsstyrelsen leds av områdesstyrelser. I dessa ingår företrädare för lärare, studenter, för yrkes- och samhällsliv samt för de anställda. För fyra av områdena används benämningen högskola, nämligen Lunds tekniska högskola (LTH), Tandvårdshögskolan, Lärarhögskolan och Musik- och teaterhögskolan. De tre sistnämnda är förlagda till Malmö. Universitetet bedriver även verksamhet i Helsingborg och Markaryd.

3. Resultatanalys

Universitetets resultatanalys för perioden 1987/88-1990/91 visar bl.a.

- ★ beträffande tillströmning och antagningskrav
 - att universitetet ligger i täten i landet vad gäller antalet förstahands-sökande,
 - en kraftig ökning av efterfrågan som genomgående lett till höga antagningskrav,
- ★ beträffande resursutnyttjandet
 - att utnyttjandet av utbildningsplatserna genomgående legat på en hög nivå. Vad gäller det totala antalet nybörjarplatser på *linjebunden utbildning* steg platsutnyttjandet under perioden från 95 till 103 procent. Sektorerna för kultur- och informationsyrken samt för undervisningsyrken var de enda sektorer där inte alla nybörjarplatser fyllts. Utnyttjandegraden ökade något under perioden och var för samtliga sektorer 89 procent vid periodens slut. Utnyttjandegraden för fristående kurser har varit exceptionellt hög och har ökat under perioden. Vid periodens slut var denna 121 mot tidigare mellan 102 och 108 procent.
- ★ beträffande studieresultat
 - att examensfrekvenserna genomgående är låga, särskilt vad gäller kandidatexamen.

För utbildningar som varit organiserade i linjer gäller följande.

Utbildningar med specifik yrkesinriktning och fast studiegång, läkar-, förskolläraryrket och fritidspedagog- och social utbildning, uppvisar vid periodens slut examensfrekvenser omkring 80 procent.

Skådespelarutbildningen har en examensfrekvens om 90-100 procent. I denna grupp är antalet helårsprestationer också högt.

För övriga utbildningar med en mer bestämd yrkesinriktning, t.ex. ekonom-, civilingenjör- och arkitekt- samt juristutbildningarna, är examensfrekvenserna lägre och ligger mellan 60 och 70 procent. Prestationsgraden är dock förhållandevis hög också i denna grupp.

För övriga utbildningar (inom det förutvarande filosofiska fakultetsområdet) där yrkesinriktningen är mindre bestämd och studiegången relativt fri, t.ex. utbildningar inom kulturvetenskap, religionsvetenskap, naturvetenskap och samhällsvetenskap ligger examensfrekvenserna mellan 27 och 45 procent. Även i denna grupp är antalet helårsprestationer högt jämfört med antalet examina. Inom denna grupp är gränserna flytande i förhållande till utbildningen för kandidatexamen i ett ämne. Inom vissa områden har antalet kandidatamina varit mycket lågt.

Generellt gäller dock att såväl utnyttjandegrad som prestationsgrad visar en positiv utveckling under perioden.

För utbildningar som varit organiserade som *fristående kurser* gäller följande:

- utnyttjandegraden och prestationsgraden har ökat framför allt under den senare delen av perioden samtidigt som antalet tilldelade årsstudieplatser under perioden varit oförändrat. 1990/91 var prestationsgraden 62 procent. Prestationsgraden låg högst på B-nivå, 70 procent. Variationerna är stora mellan olika områden. Det matematisknaturvetenskapliga området (MN) uppvisar hög och ökande prestationsgrad, 80 procent, på C- och D-nivå. På det humanistiska området (HT) har pre-

stationerna på denna nivå visat en sjunkande tendens och är nu 50 procent.

Prop. 1992/93:169

Antalet studenter som håller normalstudietiden visar en uppgång under perioden från 35 till 39 procent. Variationen mellan områden är relativt stor med 51 procent inom det matematisk-naturvetenskapliga området och 32 procent inom det humanistiska.

Kvinnorna presterar genomgående bättre än männen.

★ beträffande kostnads- och resursutveckling

- att universitetet har de lägsta kostnaderna i landet per helårsstudent inom områdena juridik, samhällsvetenskap och humaniora,

- att universitetet intar en tätplats i landet vad gäller kostnadseffektivitet, dvs. kostnader i förhållande till åtaganden. Detta gäller såväl förhållandet mellan förbrukade medel och helårsstudenter som förhållandet mellan förbrukade medel och helårsprestationer.

4. Framtida inriktning och prioriteringar

Mot bakgrund av slutsatserna i resultatanalysen och de bedömningar som universitetet kunnat göra i sin framtids- och resursanalys föreslås följande målsättningar gälla för den kommande treårsperioden:

★ en genomgående höjning av examensfrekvensen,

★ genomförande av ett internationaliseringsprogram med följande kvantitativa mål. År 1997 skall 20 procent av universitetets studenter genomföra en termin under sin utbildningstid (i genomsnitt 3,5 år) vid utländskt universitet. Motsvarande antal utländska studenter skall då finnas vid universitetet. Som kvalitativa mål anges ökade insatser på språkutbildning, internationell studievägledning, internationella nätverk samt bostäder för utländska studenter. Vidare anges satsningar på Ost-Sydostasien och Östeuropa

★ introduktion av nya utbildningar såsom

- i fri konst, förlagd till konsthögskola i Malmö
- i design knuten till Lunds tekniska högskola
- för bibliotekarier
- i regi

★ förlängning av ingenjörsutbildningen från två till tre år samt utbyggnad enligt nu gällande plan. Vidare förlängning av brandingenjörsutbildningen från 2,5 år till 3,5 år.

För att förverkliga dessa mål krävs enligt universitetet såväl omprioriteringar som resursförstärkningar.

Föredragandens överväganden

Resultatbedömning

I det tidigare resurstilldelningssystemet har inte angetts några mål för verksamheten av det slag som skulle göra det möjligt att redovisa resultat enligt de normer som det nya systemet och därmed sammanhängande anslagsomläggning förutsätter.

Jag har därför inte kunnat göra en bedömning av prestationer, resultat och effekter m.m. utifrån uppställda mål. Emellertid visar universitetets fördjupade anslagsframställning, enligt min mening, att verksamheten bedrivs med en sådan inriktning att den utvecklas i positiv riktning.

Fördjupad prövning

Universitetet redovisar generellt en hög utnyttjandegrad av studieplatser och att verksamheten i allt väsentligt bedrivs rationellt och effektivt. Även om universitetet i ett nationellt perspektiv hävdar sig väl på de flesta områden vad gäller studieresultat bör det vara möjligt att genomsnittligt öka effektiviteten både vad gäller helårsprestationer och examensfrekvenser.

Slutsatser

Mot bakgrund av den fördjupade prövningen har jag dragit följande slutsatser om universitetets utbildningsuppdrag.

Antalet avlagda examina som omfattar minst 120 poäng bör uppgå till minst 8 400 under treårsperioden. Av dessa bör minst 1 520 avse civilingenjörsexamen, minst 610 grundskolläraryexamen 1-7, minst 580 grundskolläraryexamen 4-9, minst 1 000 gymnasieläraryexamen, minst 500 läkarexamen samt minst 30 tandläkarexamen.

Vid sidan av utbildning som för den enskilde leder till examen skall universitetet även bedriva fortbildning och vidareutbildning.

Universitetet bör beakta vad jag redovisat i det föregående beträffande omprioriteringar i utbildningsutbudet (avsnitt 4.6).

Det högsta antalet helårsprestationer som universitetet bör kunna få medel från statsbudgeten för under treårsperioden har jag beräknat till följande:

Utbildningsområde	Högsta antal helårsprestationer som ger ersättning
Humaniora	37 000
Teologi	
Juridik	
Samhällsvetenskap	
Naturvetenskap	21 000
Teknik	
Vård	

Odontologi	750
Medicin	3 800
Undervisning	5 100
Övrigt	900

Vidare bör ersättning kunna påräknas för högst 29 000 helårsstudenter per år, inklusive det konstnärliga området. Det högsta antalet helårsstudenter inom det konstnärliga området som kan ge ersättning under treårsperioden är 1 460.

Per capitaersättningarna för helårsstudenter och helårsprestationer inom de olika utbildningsområdena framgår av vad jag anför i det föregående avsnittet 3.1. För det konstnärliga området erhåller universitetet en ersättning om 101 500 kronor per helårsstudent.

Den sammanlagda ersättningen för helårsstudenter och helårsprestationer kan mot bakgrund av detta uppgå till 838 824 000 kronor för budgetåret 1993/94. För de därpå följande budgetåren beräknar jag motsvarande belopp till 876 018 000 respektive 891 467 000 kronor. Det lägsta belopp som kan utgå för budgetåret 1993/94 är dock 761 907 000 kronor (= garantibeloppet).

Utöver ovan angivna åtaganden bör universitetet anordna svenskundervisning för utländska gäststudenter motsvarande minst 40 helårsstudenter per år.

Universitetet bör vidare varje läsår anordna utbildning i estniska, indonesiska, rumänska, rättssociologi, thai och ungerska.

Dessutom bör universitetet anordna civilingenjörsutbildning med inriktning på lantmäteri.

Vidare bör universitetet, som jag tidigare anför, under perioden utveckla och bedriva försöksverksamhet med en ny designutbildning, i enlighet med vad som angivits den fördjupade anslagsframställningen, med planerad start senast budgetåret 1995/96.

Universitetet bör fullfölja de lärarutbildningar som startats under budgetåren 1990/91–1992/93 inom ramen för särskilda åtgärder för att förbättra lärartillgången.

Universitetet åtar sig vidare att i anslutning till tandläkarutbildningen bedriva en tandvårdscentral.

För dessa åtaganden beräknar jag en ersättning på 36 894 000 kronor för budgetåret 1993/94, 35 296 000 kronor för budgetåret 1994/95 och 31 120 000 kronor för budgetåret 1995/96.

För budgetåret 1993/94 beräknar jag således ett sammanlagt anslag om 875 718 000 kronor. För de därpå följande budgetåren beräknar jag

motsvarande belopp till 911 314 000 kronor respektive 922 587 000 kronor. Prop. 1992/93:169

Hemställan

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

19. till *Lunds universitet: Grundutbildning* för budgetåret 1993/94 anvisa ett reservationsanslag på 875 718 000 kronor,

20. godkänna de riktlinjer för utbildningsuppdragen för budgetåren 1994/95 och 1995/96 som jag angett.

D 3. Universitetet i Göteborg: Grundutbildning

1993/94 Nytt anslag (förslag) 640 573 000

Detta anslag avser grundläggande högskoleutbildning vid Universitetet i Göteborg. Under anslaget har medel beräknats för samtliga kostnader som är förenade med det utbildningsuppdrag som skall gälla för universitetet.

1. *Examina*

Universitetet har enligt högskoleförordningen fr.o.m. den 1 juli 1993 rätt att utfärda följande examina:

Magisterexamen

Kandidatexamen

Högskoleexamen

Barn- och ungdomspedagogisk examen

Grundskollärarexamen 1-7

Grundskollärarexamen 4-9

Gymnasielärarexamen

Hushållslärarexamen

Juris kandidatexamen

Konstnärlig högskoleexamen i konst och design

Konstnärlig högskoleexamen i scen och medier

Konstnärlig högskoleexamen i musik

Logopedexamen

Läkarexamen

Musiklärarexamen

Organistexamen

Psykologexamen

Slöjdlärarexamen (med inriktning mot textilslöjd)

Socionomexamen

Specialpedagogexamen (med inriktning mot komplicerad inlärnings-situation och inriktning mot utvecklingsstörning)

Tandläkarexamen

Universitetet har i den fördjupade anslagsframställningen redovisat sin verksamhet.

Enligt denna utmärker sig universitetet främst genom en medveten satsning på ett antal profilområden som samtliga är av en områdesöverskridande karaktär. Som exempel på detta kan nämnas samarbetet mellan de olika konstnärliga utbildningarna inom universitetet samt samverkan med Chalmers tekniska högskola.

Universitetet spelar också en viktig roll i ett regionalpolitiskt perspektiv genom ett väl utbyggt samarbete med näringslivet.

Universitetet har för budgetåret 1992/93 tilldelats resurser för ca 17 500 helårsstudenter. Budgetåret 1991/92 var antalet helårsprestationer, enligt preliminära uppgifter från Verket för högskoleservice, ca 12 820.

3. Resultatanalys

Universitetets resultatanalys för perioden 1987/88-1990/91 visar bl.a. följande.

Sammanfattningsvis kan konstateras att prestationsgraden och utnyttjandegraden under perioden visar en positiv utveckling.

Det totala antalet helårsstudenter har varierat något kring 15 300. Tillströmningen till de flesta utbildningslinjer har varit hög och konkurrensen om utbildningsplatserna har blivit allt hårdare. Undantagen finns främst inom undervisningssektorn, som en längre tid haft rekryteringsproblem, samt linjen för kostekonomi och kostterapi som länge haft obesatta platser.

Genom att överintag gjorts till linjeutbildningarna har utnyttjandegraden varit hög utom inom undervisningsområdet, där den legat runt 85%.

Mätt i förhållandet mellan antalet helårsprestationer och antalet helårsstudenter har prestationerna på utbildningslinjerna legat i intervallet 80-100%.

4. Framtida inriktning och prioriteringar

Mot bakgrund av slutsatserna i resultatanalysen och de bedömningar som universitetet kunnat göra i sin framtids- och resursanalys föreslås bl.a. följande målsättningar gälla för den kommande treårsperioden:

- ★ inrättande av fullständig utbildning för teologie kandidatexamen
- ★ särskilda åtgärder för kvalitetssäkring
- ★ inrättande av musikalutbildning
- ★ förlängning av läkarlinjen
- ★ förlängning av tandläkarlinjen

För att förverkliga dessa mål krävs enligt universitetet såväl omprioriteringar som resursförstärkningar.

Resultatbedömning

I det tidigare resurstilldelningssystemet har inte angetts några mål för verksamheten av det slag som skulle göra det möjligt att redovisa resultat enligt de normer som det nya systemet och därmed sammanhängande anslagsomläggning förutsätter. Jag har därför inte kunnat göra en bedömning av prestationer, resultat och effekter m.m. utifrån uppställda mål.

Fördjupad prövning

De resultat som universitetet redovisat visar att utnyttjandegraden av utbildningsplatserna är tillfredsställande.

Även om universitetet i ett nationellt perspektiv hävdar sig väl på de flesta områden vad gäller studieresultat bör det vara möjligt att genomsnittligt öka effektiviteten både vad gäller helårsprestationer och examensfrekvens.

Slutsatser

Mot bakgrund av den prövning jag har gjort har jag dragit följande slutsatser om universitetets utbildningsuppdrag.

Antalet avlagda examina som omfattar minst 120 poäng bör uppgå till minst 6 800 under treårsperioden. Av dessa bör minst 730 avse grundskollärarynämnen 1-7, minst 1 100 grundskollärarynämnen 4-9, minst 1 000 gymnasialärarynämnen, minst 272 lärarynämnen samt minst 170 tandlärarynämnen.

Vid sidan av utbildning som för den enskilde leder till examen skall universitetet även bedriva fortbildning och vidareutbildning.

Universitetet bör beakta vad jag har redovisat i det föregående beträffande omprioriteringar i utbildningsutbudet (avsnitt 4.6).

Det högsta antalet helårsprestationer som universitetet bör kunna få medel från statsbudgeten för under treårsperioden har jag beräknat till följande:

Utbildningsområde	Högsta antal helårsprestationer som ger ersättning
Humaniora	32 000
Teologi	
Juridik	
Samhällsvetenskap	
Naturvetenskap	7 200
Vård	

Odontologi	1 250
Medicin	2 700
Undervisning	5 800
Övrigt	2 800

Vidare bör ersättning kunna påräknas för högst 23 000 helårsstudenter per år, inklusive det konstnärliga området. Det högsta antalet helårsstudenter inom det konstnärliga området som kan ge ersättning under treårsperioden är 2 430.

Per capitaersättningen för helårsstudenter och helårsprestationer inom de olika utbildningsområdena framgår av vad jag har anført i det föregående avsnittet 3.1. För det konstnärliga området erhåller universitetet en ersättning av 91 600 kronor per helårsstudent.

Den sammanlagda ersättningen för helårsstudenter och helårsprestationer kan mot bakgrund av detta uppgå till högst 615 778 000 kronor för budgetåret 1993/94. För de därpå följande budgetåren beräknar jag motsvarande belopp till 645 276 000 respektive 661 251 000 kronor. Det lägsta belopp som kan utgå för budgetåret 1993/94 är dock 593 103 000 kronor (=garantibelopp).

Utöver ovan angivna åtaganden bör universitetet anordna undervisning i svenska för utländska gäststudenter motsvarande minst 68 årsstudieplatser per år.

Universitetet bör fullfölja de lärarutbildningar som startade under budgetåren 1990/91-1992/93 inom ramen för särskilda åtgärder för att förbättra lärartillgången.

För dessa angivna åtaganden beräknar jag en ersättning på 24 795 000 kronor för budgetåret 1993/94, 17 661 000 kronor för budgetåret 1994/95 och 6 511 000 kronor för budgetåret 1995/96.

Som jag tidigare anført under avsnittet 5.3 tillförs universitetet 1 000 000 kronor för förstärkning av de befintliga designutbildningarna. Detta belopp är inkluderat i ersättningen per heltidsstudent.

För budgetåret 1993/94 beräknar jag således ett sammanlagt anslag om 640 573 000 kronor. För de därpå följande budgetåren beräknar jag motsvarande belopp till 662 937 000 kronor respektive 667 762 000 kronor.

Hemställan

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

21. till *Universitetet i Göteborg: Grundutbildning* för budgetåret 1993/94 anvisa ett reservationsanslag på 640 573 0000 kronor,

D 4. Stockholms universitet: Grundutbildning

1993/94 Nytt anslag (förslag) 421 437 000

Detta anslag avser grundläggande högskoleutbildning vid Stockholms universitet. Under anslaget har medel beräknats för samtliga kostnader som är förenade med det utbildningsuppdrag som skall gälla för universitetet.

1. Examina

Stockholms universitet har enligt högskoleförordningen fr.o.m. den 1 juli 1993 rätt att utfärda följande examina:

Magisterexamen

Kandidatexamen

Högskoleexamen

Juris kandidatexamen

Psykologexamen

Socionomexamen

Yrkesteknisk examen

2. Nulägesbeskrivning

Stockholms universitet har i sin fördjupade anslagsframställning redovisat sin verksamhet. Grundläggande högskoleutbildning tillhandahålls inom områdena humaniora, juridik, samhällsvetenskap och naturvetenskap. Universitetet har för budgetåret 1992/93 tilldelats resurser för 17 300 helårsstudenter. Budgetåret 1991/92 var antalet helårsprestationer, enligt preliminära uppgifter från Verket för högskoleservice, cirka 13 100.

Vid universitetet finns Tolk- och översättarinstitutet som bl.a. anordnar tolk- och översättarutbildning, grundläggande högskoleutbildning såväl som fortbildning och vidareutbildning. Vidare finns vid universitetet en enhet för teckenspråkstolkar vilken tillgodoser behovet av teckenspråkstolkar vid samtliga högre utbildningsinstitutioner i stockholmsområdet utom Högskolan för lärarutbildning i Stockholm.

3. Resultatanalys

Universitetets resultatanalys för perioden 1987/88-1990/91 visar bl.a. att

- den höga efterfrågan på utbildningsplatser har lett till ett högt utnyttjande av de tillhandahållna årsstudieplatserna vid universitetet, vilket medfört höga antagningspoäng,

- utnyttjandegraden är genomgående hög, men prestationsgraden ligger något under riksgenomsnittet,
- produktiviteten är genomgående hög och har ökat under den senaste femårsperioden,
- många olika utvärderingar har gjorts av kvaliteten på den grundläggande utbildningen. Dessa har lagts till grund för åtgärder som syftar till kvalitetsförbättringar.

4. Framtida inriktning och prioriteringar

Mot bakgrund av slutsatserna i resultatanalysen och de bedömningar som universitetet kunnat göra i sin framtids- och resursanalys föreslås följande målsättningar gälla för den kommande treårsperioden:

- öka kvaliteten genom att förbättra forskningsanknytningen, förändra kursinnehåll och undervisningsformer, ge stöd till pedagogiskt utvecklingsarbete samt genomföra åtgärder för att öka studenternas engagemang i utbildningen,
- vidta åtgärder för att universitetet skall kunna ta emot fler studenter, ungdomsstudenter så väl som studenter som läser vidareutbildnings- och fortbildningskurser.

För att förverkliga dessa mål krävs enligt universitetet såväl omprioriteringar som resursförstärkningar.

Föredragandens överväganden

Resultatbedömning

I det tidigare resurstilldelningssystemet har inte angetts några mål för verksamheten av det slag som skulle göra det möjligt att redovisa resultat enligt de normer som det nya systemet och därmed sammanhängande anslagsomläggning förutsätter. Jag har därför inte kunnat göra en bedömning av prestationer, resultat och effekter m.m. utifrån uppställda mål.

Fördjupad prövning

Universitetet redovisar generellt en hög utnyttjandegrad av studieplatserna och att verksamheten i allt väsentligt bedrivs rationellt och effektivt. Däremot ligger prestationsgraden under riksgenomsnittet, trots att den har ökat under perioden 1987/88–1990/91. Det borde därför vara möjligt för universitetet att genomsnittligt öka effektiviteten, dvs. att nå en högre prestationsgrad med oförändrade resurser per helårsstudent.

Mot bakgrund av den fördjupade prövningen har jag dragit följande slutsatser om universitetets utbildningsuppdrag.

Antalet avlagda examina som omfattar minst 120 poäng bör uppgå till minst 5 100 under treårsperioden.

Vid sidan av utbildning som för den enskilde leder till examen, skall universitetet även bedriva fortbildning och vidareutbildning.

Det högsta antalet helårsprestationer som universitetet bör kunna få medel från statsbudgeten för under treårsperioden har jag beräknat till följande:

Utbildningsområde	Högsta antal helårsprestationer som ger ersättning
Humaniora	42 000
Juridik	
Samhällsvetenskap	
Naturvetenskap	5 500
Medicin*	500
Övrigt	800
* Avser en del av psykologutbildningen	

Vidare bör ersättning kunna påräknas för högst 21 000 helårsstudenter per år.

Per capitaersättningen för helårsstudenter och helårsprestationer inom de olika utbildningsområdena framgår av vad jag anför i det föregående avsnittet 3.1.

Den sammanlagda ersättningen för helårsstudenter och helårsprestationer kan mot bakgrund av detta uppgå till högst 405 048 000 kronor för budgetåret 1993/94. För de därpå följande budgetåren beräknar jag motsvarande belopp till 419 400 000 kronor respektive 425 759 000 kronor. Det lägsta belopp som kan utgå för budgetåret 1993/94 är dock 373 450 000 kronor (= garantibelopp).

Universitetet bör anordna svenskundervisning för utländska gäststudenter för motsvarande minst 50 helårsstudenter per år.

Universitetet bör vidare varje läsår anordna utbildning i allmän kriminologi, koreanska, lettiska, litauiska, strålningsbiologi och teckenspråk.

Universitetet skall avsätta 4 500 000 kronor för kostnader vid Tolk- och översättarinstitutet (TÖI). Universitetet får i uppdrag att förbereda en ny konferenstolkutbildning.

Utöver anordnandet av tolk- och översättarutbildningar har TÖI i uppgift att fördela statsbidrag till tolkutbildning för döva, dövblinda och vuxendöva samt teckenspråkslärarutbildningen (UHÄ:FS 1986:23,

1991:26, SFS 1992:815 Förordning om tolk- och översättarinstitutet). TÖI skall också fördela statsbidrag för kontakttolkutbildning till studieförbund och folkhögskolor enligt förordningen (1991:976) om statsbidrag till kontakttolkutbildning. Dessa delar av TÖI:s uppgifter behandlades i prop. 1992/93:100 bil.9, anslagen C 2. Bidrag till vissa handikappåtgärder inom folkbildningen och C 3. Bidrag till kontakttolkutbildning. Då föreslogs att TÖI:s olika anslag och anslagsposter skall redovisas i en och samma fördjupade anslagsframställning och ingå i samma budgetcykel som universiteten och högskolorna.

Vidare bör universitetet avsätta 2 050 000 kronor för verksamheter med teckentolkning. Universitetet skall, i enlighet med vad jag tidigare anfört, samla in uppgifter om övriga universitets och högskolors kostnader för studenter med funktionshinder och i mån av behov fördela medel som universitet och högskolor avsätter för detta ändamål inom en ram av 8,9 miljoner kronor.

Med anledning av vad som anförts i proposition (1992/93:159, bil. 2) om stöd och service till vissa funktionshindrade beräknar jag en utökning av påbyggnadsutbildningen för tolkar vid universitet och högskolor. För budgetåret 1993/94 beräknas 350 000 kronor (halvårseffekt). Helårseffekten beräknar jag till 700 000 kronor. Medlen skall utgå fr.o.m. den 1 januari 1994.

Stockholms universitet har med Grafiska institutet och institutet för högre kommunikations- och reklamutbildning (GI/IHR) diskuterat ett samgående. Detta skulle lösa GI/IHR:s behov och önskemål om fakultetstillhörighet. Jag föreslår att den organisatoriska och utbildningsmässiga samverkan som GI/IHR eftersträvar enligt sin fördjupade anslagsframställning löses så att ett organisatoriskt samgående mellan Stockholms universitet och GI/IHR sker fr.o.m. den 1 juli 1994. Jag återkommer om detta vid min anmälan av anslaget D 13. Grafiska institutet och institutet för högre kommunikations- och reklamutbildning.

Universitetet skall årligen förlägga 275 helårsstudentplatser till verksamheten i anslutning till forskningsparken Novum i Huddinge.

För dessa angivna åtaganden beräknar jag en ersättning på 16 389 000 kronor för budgetåret 1993/94, 16 389 000 kronor för budgetåret 1994/95 och 16 389 000 kronor för budgetåret 1995/96.

För budgetåret 1993/94 beräknar jag således ett sammanlagt anslag om 421 437 000 kronor. För de därpå följande budgetåren beräknar jag motsvarande belopp till 435 789 000 kronor respektive 442 148 000 kronor.

Hemställan

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

23. till *Stockholms universitet: Grundutbildning* för budgetåret 1993/94 anvisa ett reservationsanslag på 421 437 000 kronor,

24. godkänna de riktlinjer för utbildningsuppdragen för budgetåren 1994/95 och 1995/96 som jag angett.

1993/94 Nytt anslag (förslag) 460 296 000

Detta anslag avser grundläggande högskoleutbildning vid Universitetet i Umeå. Under anslaget har medel beräknats för samtliga kostnader som är förenade med det utbildningsuppdrag som skall gälla för universitetet.

1. Examina

Universitetet har enligt högskoleförordningen fr.o.m. den 1 juli 1993 rätt att utfärda följande examina:

Magisterexamen

Kandidatexamen

Högskoleexamen

Barn- och ungdomspedagogisk examen

Bildlärarexamen

Civilingenjörsexamen

Grundskollärarexamen 1-7

Grundskollärarexamen 4-9

Gymnasielärarexamen

Hushållslärarexamen

Ingenjörsexamen

Juris kandidatexamen

Konstnärlig högskoleexamen i konst och design

Läkarexamen

Psykologexamen

Psykiaterexamen

Slöjdlärarexamen (med inriktning mot textilslöjd)

Socionomexamen

Specialpedagogexamen (med inriktning mot komplicerad inlärningssituation och inriktning mot utvecklingsstörning)

Studie- och yrkesvägledarexamen

Tandläkarexamen

2. Nulägesbeskrivning

Universitetet har i den fördjupade anslagsframställningen redovisat sin verksamhet.

Universitetet har drygt 25 års verksamhet bakom sig och har nu fem fakulteter.

Till stor del har universitetet inriktat sig på att erbjuda utbildning inom områden där det råder brist i regionen. En omfattande distansutbildning i regionen bedrivs också av universitetet.

Ungefär två tredjedelar av studenterna rekryteras från den nordliga regionen.

Universitetet har för budgetåret 1992/93 tilldelats resurser för ca 11 200 helårsstudenter. Budgetåret 1991/92 var antalet helårsprestationer, enligt preliminära uppgifter från Verket för högskoleservice, ca 7 090.

Prop. 1992/93:169

3. Resultatanalys

Universitetets resultatanalys för perioden 1987/88–1991/92 visar bl.a. följande.

Sammanfattningsvis kan konstateras att prestationsgraden och utnyttjandegraden under perioden visar en positiv utveckling.

Den genomsnittliga utnyttjandegraden av antalet nybörjarplatser på linjer är 98% under perioden. Motsvarande mått för helårsstudenter är 85% på linjer och 84% på fristående kurser. Antalet helårsprestationer på linjer visar under perioden, i relation till antalet helårsstudenter, ett snitt på drygt 90%. För fristående kurser är motsvarande mått 67%. Den lägre prestationsgraden för fristående kurser är en följd av att omkring hälften av dessa kurser läses på distans eller som fortbildnings- och vidareutbildningskurser.

Enligt universitetets redovisning saknas data för att kunna göra en grundlig analys av antalet examina. En lägre examensfrekvens behöver inte innebära en avvikelse från utbildningsmålen. Den enda specialanalys som gjorts visar att 1989/90 tog 73% av dem som påbörjat en yrkes- eller legitimationsutbildning ut examen.

4. Framtida inriktning och prioriteringar

Mot bakgrund av slutsatserna i resultatanalysen och de bedömningar som universitetet kunnat göra i sin framtids- och resursanalys föreslås bl.a. följande målsättningar gälla för den kommande treårsperioden:

- ★ sammanhållen utbildning för juris kandidatexamen
- ★ förstärkning av språkinstitutionerna
- ★ utökad läkarutbildning och inrättande av logopedutbildning
- ★ förstärkt konstnärligt utvecklingsarbete
- ★ inrättande av idrottslärarutbildning och bibliotekarieutbildning, utbildning inom livsmedelsområdet, dimensioneringsökning på psykologlinjen, etablerande av religionsvetenskaplig utbildning
- ★ uppbyggnad av en arkitekturhögskola med planerad start 1996/97.

För att förverkliga dessa mål krävs enligt universitetet såväl omprioriteringar som resursförstärkningar.

Föredragandens överväganden

Resultatbedömning

I det tidigare resurstilldelningssystemet har inte angetts några mål för verksamheten av det slag som skulle göra det möjligt att redovisa resultat enligt de normer som det nya systemet och därmed sammanhängan-

de anslagsomläggning förutsätter. Jag har därför inte kunnat göra en bedömning av prestationer, resultat och effekter m.m. utifrån uppställda mål.

Universitetet lägger stor vikt vid sin betydelse för den regionala utvecklingen.

Enligt min bedömning har dessa satsningar på en inriktning mot utbildning för att täcka behoven inom bristyrkesområden i den nordligaste regionen varit framgångsrika. En stor del av de studenter som utbildats vid universitetet har inlett sin yrkesverksamhet i regionen.

Fördjupad prövning

De resultat som universitetet redovisat visar att utnyttjandegraden av utbildningsplatserna är tillfredsställande.

Även om universitetet i ett nationellt perspektiv hävdar sig väl på de flesta områden vad gäller studieresultat bör det vara möjligt att genomsnittligt öka effektiviteten både vad gäller helårsprestationer och examensfrekvens.

Slutsatser

Mot bakgrund av den prövning jag har gjort har jag dragit följande slutsatser om universitetets utbildningsuppdrag.

Antalet avlagda examina som omfattar minst 120 poäng bör uppgå till minst 3 900 under treårsperioden. Av dessa bör minst 75 avse civilingenjörsexamen, minst 410 grundskollärarexamen 1-7, minst 430 grundskollärarexamen 4-9, minst 500 gymnasielärarexamen, minst 269 läkar-examen samt minst 130 tandläkarexamen.

Vid sidan av utbildning som för den enskilde leder till examen, skall universitetet även bedriva fortbildning och vidareutbildning.

Universitetet bör beakta vad jag har redovisat i det föregående beträffande omprioriteringar i utbildningsutbudet (avsnitt 4.6).

Det högsta antalet helårsprestationer som universitetet bör kunna få medel från statsbudgeten för under treårsperioden har jag beräknat till följande.

Utbildningsområde	Högsta antal helårsprestationer som ger ersättning
Humaniora	17 000
Juridik	
Samhällsvetenskap	
Naturvetenskap	9 700
Teknik	
Vård	

Utbildningsområde	Högsta antal helårsprestationer som ger ersättning
--------------------------	---

Prop. 1992/93:169

Odontologi	1 150
Medicin	2 400
Undervisning	3 900
Övrigt	750

Vidare bör ersättning kunna påräknas för högst 14 000 helårsstudenter per år, inklusive det konstnärliga området. Det högsta antalet helårsstudenter inom det konstnärliga området som kan ge ersättning under treårsperioden är 590.

Per capitaersättningen för helårsstudenter och helårsprestationer inom de olika utbildningsområdena framgår av vad jag har anfört under avsnitt 3.1. För det konstnärliga området erhåller universitetet en ersättning om 125 300 kronor per helårsstudent.

Den sammanlagda ersättningen för helårsstudenter och helårsprestationer kan mot bakgrund av detta uppgå till högst 444 125 000 kronor för budgetåret 1993/94. För de därpå följande budgetåren beräknar jag motsvarande belopp till 460 074 000 respektive 467 236 000 kronor. Det lägsta belopp som kan utgå för budgetåret 1993/94 är dock lägst 404 656 000 kronor (= garantibelopp).

Utöver ovan angivna åtaganden bör universitetet anordna undervisning i svenska för utländska gäststudenter motsvarande minst 30 helårsstudenter.

Universitetet bör vidare varje läsår anordna utbildning i samiska.

Universitetet bör fortsatt bedriva utvecklingsarbete inom distansutbildningens område.

Universitetet bör ävenledes fortsatt stödja och främja samarbetet med näringslivet och andra regionala intressenter.

Universitetet bör fullfölja de lärarutbildningar som startade under budgetåren 1990/91–1992/93 inom ramen för särskilda åtgärder för att förbättra lärartillgången.

För dessa angivna åtaganden beräknar jag en ersättning på 16 171 000 kronor för budgetåret 1993/94, 15 043 000 kronor för budgetåret 1994/95 och 11 497 000 kronor för budgetåret 1995/96.

Som jag tidigare anfört under avsnittet 5.3 tillförs universitetet 500 000 kronor för förstärkning av den befintliga designutbildningen. Detta belopp är inkluderat i ersättningen per helårsstudent.

För budgetåret 1993/94 beräknar jag således ett sammanlagt anslag om 460 296 000 kronor. För de därpå följande budgetåren beräknar jag motsvarande belopp till 475 117 000 kronor respektive 478 733 000 kronor.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

25. till *Universitetet i Umeå: Grundutbildning* för budgetåret 1993/94 anvisa ett reservationsanslag på 460 296 000 kronor,

26. godkänna de riktlinjer för utbildningsuppdragen för budgetåren 1994/95 och 1995/96 som jag har angett.

D 6. Universitetet i Linköping: Grundutbildning

1993/94 Nytt anslag (förslag) 388 224 000

Detta anslag avser grundläggande högskoleutbildning vid Universitetet i Linköping. Under anslaget har medel beräknats för samtliga kostnader som är förenade med det utbildningsuppdrag som skall gälla för universitetet.

1. *Examina*

Universitetet har enligt högskoleförordningen fr.o.m. den 1 juli 1993 rätt att utfärda följande examina:

Magisterexamen

Kandidatexamen

Högskoleexamen

Barn- och ungdomspedagogisk examen

Civilingenjörsexamen

Folkhögskollärarexamen

Grundskollärarexamen 1-7

Grundskollärarexamen 4-9

Gymnasielärarexamen

Ingenjörsexamen

Läkarexamen

Slöjdlärarexamen (med inriktning mot trä- och metallslöjd)

Yrkesteknisk examen

2. *Nulägesbeskrivning*

Universitetet i Linköping har i den fördjupade anslagsframställningen redovisat sin verksamhet. Grundläggande högskoleutbildning tillhandahålls inom områdena humaniora, samhällsvetenskap, naturvetenskap, teknik, medicin, vård och undervisning.

Universitetet har för budgetåret 1992/93 tilldelats resurser för cirka 9 600 helårsstudenter. 1991/92 var antalet helårsprestationer, enligt preliminära uppgifter från Verket för högskoleservice, cirka 6 970.

Universitetet i Linköping är uppdelat i olika enheter, eller planeringsområden. För två av dessa enheter används särskilda benämningar: Linköpings tekniska högskola och Hälsouniversitetet. Det sistnämnda är en

på lokal nivå genomförd organisatorisk och innehållsmässig integration av Vårdhögskolan i Östergötland, universitetets medicinska fakultet och vårdutbildning inom grundutbildningen.

Universitetet bedriver även verksamhet i Norrköping.

3. Resultatanalys

Universitetets resultatanalys för perioden 1987/88– 1990/91 visar bland annat:

★ beträffande tillströmning och antagningskrav

- att cirka hälften av studenterna inom utbildningsprogrammen kommer från orter utanför det regionala rekryteringsområdet,

- att antalet studenter har ökat inom samtliga utbildningsområden utom vårdområdet. Ökningen inom det tekniska området sammanhänger framför allt med en utbyggnad av ingenjörsutbildningen och med att införandet av en nionde termin inom civilingenjörsutbildningen då fick sitt genomslag,

- att rekryteringen i stort sett är god. Antalet sökande i relation till platsutbudet ökade särskilt i samband med att ett nytt antagningsförfarande till läkarutbildningen införts, som innebär att hälften av platserna tillsätts efter intervju. Det har dock varit vissa problem med att fylla platserna inom grundskollärarytbildningen 4-9,

★ beträffande resursutnyttjande

- att det goda sökandebudet har lett till att den totala utnyttjandegraden varje år pendlat omkring 100 procent. En jämfört med övriga områden svag utnyttjandegrad inom lärområdet har delvis kunnat kompenseras genom överintag till andra utbildningar och via omprioriteringar till andra lärarytbildningar,

★ beträffande studieresultat

- att helårsprestationerna per tillhandahållen årsstudieplats i genomsnitt överstigit 90 procent under hela perioden 1987/88-1990/91.

4. Framtida inriktning och prioriteringar

Mot bakgrund av slutsatserna i resultatanalysen och de bedömningar som universitetet gjort i framtids- och resursanalysen föreslår universitetet målsättningar att gälla för den kommande treårsperioden, nämligen bland annat att,

- stärka utbildningsprofileringen på nationell nivå och behålla och helst vidga det rekryteringsunderlag som nu finns. Undersökningar som universitetet genomfört visar att de utbildningar som erbjuds är okända för en stor del av Sveriges ungdomar. Universitetet anger att en målsättning är att om möjligt förbättra kvaliteten inom grundutbildningen i kombination med en väl fungerande spridning av information,

- förbättra rekryteringen av kvinnliga studenter till mansdominerade utbildningar genom åtgärder av typen tekniskt-naturvetenskapliga basår,

- av regionalpolitiska och ekonomiska skäl öka omfattningen av distansutbildningen,
- förbättra examensfrekvensen,
- förbättra såväl utnyttjandegraden av platserna som helårsprestationerna per utbildningsplats under kommande år,
- göra en målmedveten satsning på att bygga ut internationaliseringsverksamheten och göra den till en ännu tydligare profil,
- utveckla ett nationellt program för forskning och utbildning inom flygteknik i nära samverkan mellan industri och universitet och verka för att ett flygtekniskt centrum utvecklas i Linköping,
- bygga ut civilingenjörsutbildningarna med fler utbildningsplatser,
- starta en civilingenjörsutbildning med ny inriktning (industriell ekonomutbildning-internationell inriktning),
- bygga upp en civilingenjörsutbildning med biologi bland de grundläggande ämnena,
- utveckla en psykologutbildning,
- utveckla en optikerutbildning.

För att förverkliga dessa mål krävs enligt universitetet både omfördelningar och resursförstärkningar.

Föredragandens överväganden

Resultatbedömning

I det tidigare resurstilldelningssystemet har inte angetts några mål för verksamheten av det slag som skulle göra det möjligt att redovisa resultat enligt de normer som det nya systemet och därmed sammanhängande anslagsframställning förutsätter.

Jag har därför inte kunnat göra en bedömning av prestationer, resultat och effekter m.m. utifrån uppställda mål.

Fördjupad prövning

De resultat som Universitetet i Linköping redovisat visar att såväl utnyttjandegraden som prestationsgraden totalt sett ligger över genomsnittet i landet under den gångna femårsperioden.

En ytterligare förbättring av utnyttjandegraden, framför allt inom undervisnings- och vårdområdena, borde ändå vara möjlig inom ramen för de resurser som universitetet förfogar över. En viss förbättring av prestationsgraden bland de humanistiska utbildningarna borde också vara möjlig att uppnå.

Slutsatser

Mot bakgrund av den fördjupade prövningen har jag dragit följande slutsatser om universitetets utbildningsuppdrag.

Antalet avlagda examina som omfattar minst 120 poäng bör uppgå till minst 3 500 under treårsperioden 1993/94-95/96. Av dessa bör minst

1 250 avse civilingenjörsexamen, 290 grundskollärarexamen 1-7, 390 grundskollärarexamen 4-9, 250 gymnasielärarexamen och 150 läkarexamen.

Prop. 1992/93:169

Vid sidan av utbildning som för den enskilde leder till examen skall universitetet även bedriva fortbildning och vidareutbildning.

Universitetet bör beakta vad jag redovisat i det föregående beträffande omprioriteringar i utbildningsutbudet (avsnitt 4.6).

Det högsta antalet helårsprestationer som universitetet bör kunna få medel från stadsbudgeten för under treårsperioden har jag beräknat till följande:

Område	Högsta antal helårsprestationer som ger ersättning
Humaniora	11 600
Juridik	
Samhällsvetenskap	
Teknik	13 100
Naturvetenskap	
Vård	
Medicin	1 200
Undervisning	3 400
Övrigt	800

Vidare bör ersättning kunna påräknas för högst 12 000 helårsstudenter per år.

Per capitaersättningen för helårsstudenter och helårsprestationer inom de olika utbildningsområdena framgår av vad jag anförde i det föregående avsnittet 3.1.

Den sammanlagda ersättningen för helårsstudenter och helårsprestationer kan mot bakgrund av detta uppgå till högst 386 112 000 kronor för budgetåret 1993/94. För de därpå följande budgetåren beräknar jag motsvarande belopp till 398 920 000 respektive 404 849 000 kronor. Det lägsta belopp som kan utgå för 1993/94 är dock 365 671 000 kronor (= garantibelopp).

Universitetet bör anordna svenskundervisning för utländska gäststudenter för motsvarande minst 25 helårsstudenter per år.

Vidare bör de förslag beträffande forskningsprogram med inriktning mot flygteknik som regeringen kommer att redovisa i den forskningspolitiska propositionen (1992/93:170) föranleda universitetet att profilera grundutbildningen inom detta område.

Universitetet bör också utveckla och bedriva försöksverksamhet med en psykologutbildning i enlighet med vad som angivits i universitetets fördjupade anslagsframställning med planerad start senast budgetåret 1995/96.

Utöver ovan angivna åtaganden bör universitetet fullfölja de lärarutbildningar som startat under budgetåren 1990/91–1992/93 inom ramen för särskilda åtgärder för att förbättra lärartillgången.

För de här nämnda åtagandena beräknar jag en ersättning på 2 112 000 kronor för budgetåret 1993/94, 1 412 000 kronor för budgetåret 1994/95 och 1 000 000 kronor för budgetåret 1995/96.

För budgetåret 1993/94 beräknar jag således ett sammanlagt anslag om 388 224 000 kronor. För de därpå följande budgetåren beräknar jag motsvarande belopp till 400 332 000 kronor respektive 405 849 000 kronor.

Hemställan

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

27. till Universitetet i Linköping: Grundutbildning för budgetåret 1993/94 anvisa ett reservationsanslag på 388 224 000 kronor,

28. godkänna de riktlinjer för utbildningsuppdragen för budgetåren 1994/95 och 1995/96 som jag angett.

D 7. Karolinska institutet: Grundutbildning

1993/94 Nytt anslag (förslag) 271 130 000 kr.

Detta anslag avser grundläggande högskoleutbildning vid Karolinska institutet (KI). Under anslaget har beräknats medel för samtliga kostnader som är förenade med det utbildningsuppdrag som skall gälla för högskolan.

1. Examina

KI har enligt högskoleförordningen fr.o.m. den 1 juli 1993 rätt att utfärda följande examina.

Magisterexamen

Kandidatexamen

Högskoleexamen

Logopedexamen

Läkarexamen

Psykoterapeutexamen

Sjukgymnastexamen

Tandläkarexamen

KI har i den fördjupade anslagsframställningen redovisat sin verksamhet.

Vid KI bedrivs grundläggande utbildning för läkare, tandläkare, sjukgymnaster och logopeder. Utbildning för psykoterapeuter och toxikologer bedrivs som påbyggnadsutbildningar. KI har också fristående kurser inom vårdområdet.

KI har för budgetåret 1992/93 tilldelats resurser för 2 641 helårsstudenter. 1991/92 var antalet helårsprestationer enligt preliminära uppgifter från Verket för högskoleservice cirka 2 240.

KI har det sammanhållande ansvaret för att prov efter läkares och tandläkares allmäntjänstgöring anordnas och har erhållit särskilda medel för detta ändamål. Vidare finns vid högskolan en tandvårdscentral i anslutning till tandläkarutbildningen.

3. Resursanalys

KI:s resursanalys för perioden visar bl. a. att grundutbildningens andel av högskolans totala verksamhet minskat något. Samtidigt har också antalet studieavbrott och studieuppehåll ökat. För att kompensera för detta och öka utnyttjandegraden har högskolan sedan några år tillämpat överintag till flera av utbildningslinjerna.

Ett problem som är gemensamt för KI:s utbildningar är att den vetenskapliga kunskapsutvecklingen gått så fort. Allt mer kunskapsmaterial har införts i utbildningarna utan att tillräckligt mycket annat lyfts bort. Detta har lett till kompakta utbildningsplaner och svårigheter för studenterna att hålla studietakten.

Det reformarbete som nu pågår vid KI och som berör i stort sett samtliga utbildningar syftar bl. a. till att minska antalet studieavbrott och öka genomströmningen. Sedan budgetåret 1991/92 pågår försöksverksamhet med lokal antagning av studenter till läkar- och tandläkarutbildningen med urval baserat på intervjuer.

4. Framtida inriktningar och prioriteringar

I sin fördjupade anslagsframställning föreslår KI att läkarlinjen och tandläkarlinjen förlängs med vardera en termin till 240 resp. 200 poäng. Genom denna reform anser KI sig bättre kunna anpassa studiernas längd till den faktiska studietiden som i praktiken redan har förlängts genom att den schemalagda utbildningen under ett läsår överstiger läsårets 40 veckor med 2-4 veckor per läsår.

KI är också berett att anordna optikerutbildning med en dimensionering om 40-60 nybörjare per år fr.o.m. budgetåret 1993/94. Samverkan kommer då att ske med Tekniska högskolan i Stockholm och den praktiska utbildningen kan ske vid S:t Eriks sjukhus.

Resultatbedömning

I det tidigare resursfördelningssystemet har inte angetts några mål för verksamheten av det slag som skulle kunna göra det möjligt att redovisa resultat enligt de normer som det nya systemet och därmed sammanhängande anslagsomläggningen förutsätter. Jag har därför inte kunnat göra en bedömning av prestationer, resultat och effekter m.m. utifrån uppställda mål.

Fördjupad prövning

KI bedriver sedan några år ett omfattande förnyelsearbete med reformering av institutionsorganisationen och en förändring av uppläggningen av utbildningarna. Läkarutbildningen, som reformerades senast 1984 i samband med en riksomfattande utredning om läkarutbildningen, tillfördes nya ämnesområden för att bättre svara mot de krav som samhället ställer på läkarnas kunskaper. Den förnyelse av utbildningen som nu pågår med bl.a. en bättre ämnesmässig samordning inom utbildningsprogrammen syftar till att bringa ner antalet studieavbrott, en åtgärd som jag finner mycket angelägen.

Slutsatser

Mot bakgrund av den fördjupade prövningen har jag dragit följande slutsatser om KI:s utbildningsuppdrag.

Vid sidan av utbildning som för den enskilda leder till examen, skall KI även bedriva fortbildning och vidareutbildning.

Antalet avlagda examina som omfattar minst 120 poäng bör uppgå till minst 1 100 under treårsperioden. Av dessa skall minst 740 vara läkarexamen och 240 tandläkarexamen. Jag har därvid beräknat att den utökning av tandläkarutbildningen som beslutats för budgetåret 1992/93 inte permanentas.

Ersättning bör kunna påräknas för högst 3 100 helårsstudenter.

Per capitaersättningen för helårsstudenter och helårsprestationer inom de olika utbildningsområdena framgår av vad jag anfört i det föregående (avsnitt 3.1).

Den sammanlagda ersättningen för helårsstudenter och helårsprestationer kan mot bakgrund av detta uppgå till högst 205 394 000 kronor för budgetåret 1993/94. För de därpå följande budgetåren beräknar jag motsvarande belopp till 208 533 000 kronor respektive 209 638 000 kronor. Det lägsta belopp som kan utgå för budgetåret 1993/94 är dock 186 141 000 kronor (= garantibelopp).

KI bedriver i anslutning till tandläkarutbildningen en tandvårdscentral. För driften av denna beräknar jag 63 500 000 kronor för budgetåret 1993/94. För de därpå följande budgetåren beräknar jag motsvarande belopp till 65 000 000 kronor respektive 65 000 000 kronor.

KI ansvarar tillsammans med övriga universitet med examensrätt för läkar- och tandläkarexamen för att prov efter läkares och tandläkares allmäntjänstgöring anordnas. Jag har beräknat kostnaderna för dessa nationella prov till 2 150 000 kronor och medlen anvisas till KI.

Som jag tidigare anfört har jag räknat resurser för att KI skall anordna utbildning för tandtekniker enligt riksdagens beslut. Jag förordar också att KI från och med budgetåret 1994/95 skall anordna utbildning för optiker och kommer därför senare att ge KI rätt att utfärda optikerexamen.

För budgetåret 1993/94 beräknar jag således ett sammanlagt anslag om 271 130 000 kronor. För de därpå följande budgetåren beräknar jag motsvarande belopp till 275 769 000 kronor respektive 276 874 000 kronor.

Hemställan

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

29. för *Karolinska institutet: Grundutbildning* för budgetåret 1993/94 anvisa ett reservationsanslag på 271 130 000 kronor,

30. godkänna de riktlinjer för utbildningsuppdragen för budgetåren 1994/95 och 1995/96 som jag har angett.

D 8. Tekniska högskolan i Stockholm: Grundutbildning

1993/94 Nytt anslag (förslag) 384 510 000

Detta anslag avser grundläggande högskoleutbildning vid Tekniska högskolan i Stockholm (KTH). Under anslaget har medel beräknats för samtliga kostnader som är förenade med det utbildningsuppdrag som skall gälla för högskolan.

1. Examina

Tekniska högskolan i Stockholm har enligt högskoleförordningen fr.o.m. den 1 juli 1993 rätt att utfärda följande examina:

Magisterexamen

Kandidatexamen

Högskoleexamen

Arkitektexamen

Civilingenjörsexamen

Ingenjörsexamen

Yrkesteknisk examen

KTH har i den fördjupade anslagsframställningen redovisat sin verksamhet. KTH tillhandahåller civilingenjörs-, arkitekt-, ingenjör- och yrkesteknisk utbildning. Verksamheten är indelad i följande huvudområden: arkitektur, materialteknik/bergsvetenskap, datateknik/datavetenskap, elektroteknik, teknisk fysik, kemiteknik/kemi, lantmåteri, maskinteknik, tillämpad mekanik och farkostteknik, väg- och vattenbyggnad, ingenjörsskolan samt vissa centra.

KTH tillhandahåller även ett stort antal fortbildnings- och vidareutbildningskurser varav huvuddelen som uppdragsutbildning.

KTH bedriver ett samarbete med mindre och medelstora högskolor. Under en längre tid har man således samarbetat med Mälardalens högskola där en grupp på 30 studenter bedriver de två första åren av sina studier och därefter de återstående vid KTH. Erfarenheterna av denna verksamhet är mycket goda. Budgetåret 1992/93 har därför den regionala samverkan byggts ut till att även gälla Mitthögskolan. Ytterligare 30 studenter kommer dessutom att bedriva studier i Västerås detta budgetår.

KTH har för budgetåret 1992/93 tilldelats resurser för 7 813 helårsstudenter. För budgetåret 1991/92 var antalet helårsprestationer enligt preliminära uppgifter från Verket för högskoleservice ca 5 940.

3. Resultatanalys

Civilingenjörs- och arkitektutbildningarna

KTH:s resultatanalys för perioden 1987/88 - 1990/91 visar att civilingenjörs- och arkitektutbildningarna varit mycket efterfrågade, vilket bl.a. framgår av att antalet förstahandssökande per plats de senaste åren legat kring 2,9.

Utnyttjandegraden har ökat de senaste åren och uppgår budgetåret 1990/91 till 0,93.

De resultat studenterna uppnått har varit sjunkande under andra hälften av 1980-talet. De två senaste åren har denna trend brutits. För budgetåret 1990/91 har prestationsgraden varit 88 %.

KTH anser inte att man har en tillfredsställande examensfrekvens. I förhållande till antalet nybörjarplatser fem år tidigare är den låg, men den varierar också kraftigt över tiden. Budgetåret 1990/91 var examensfrekvensen 0,68 (antalet examinerade dividerat med antalet nybörjare fem år tidigare). En anledning har varit att industrins efterfrågan på kvalificerad arbetskraft under högkonjunktur har medfört att studenterna går ut i arbetslivet innan de helt avslutat sina studier.

Ingenjörsutbildningarna

Tillströmningen till ingenjörsutbildningarna är lägre än till civilingenjörsutbildningen och KTH hyser en oro för att efterfrågan kommer att minska ytterligare. Resultaten i form av helårsprestationer ligger enligt

KTH på en acceptabel nivå medan resultaten mätt i examina inte är tillfredsställande.

Prop. 1992/93:169

Yrkestekniska utbildningar (YTH)

KTH redovisar att de yrkestekniska utbildningarna har genomgående en hög utnyttjandegrad (93 % budgetåret 1990/91), dvs. man fyller sina platser väl. Studenterna har likaså en mycket hög prestationsgrad. Detta sammanhänger givetvis med att utbildningen är väl sammanhållen och har mycket studiemotiverade studenter.

Fortbildning och vidareutbildning

KTH har funnit att fortbildning och vidareutbildning blivit alltmer angelägen. Huvuddelen av studenterna inom fortbildning och vidareutbildning läser kortare kurser. Utbildningens omfattning omräknad till årsstudieplatser blir därför låg. Totalt beräknar KTH att man haft ca 900 personer i fortbildning och vidareutbildning under budgetåret 1990/91.

4. Framtida inriktning och prioriteringar

Mot bakgrund av slutsatserna i resultatanalysen och de bedömningar som KTH kunnat göra i sin framtids- och resursanalys föreslår högskolan följande mål för den kommande treårsperioden;

- Den regionala samverkan under de första årens civilingenjörsutbildning skall om möjligt utvidgas.
- Examinationen skall uppgå till 80 % vid utgången av budgetåret 1995/96.

- Minst 10 % av studenterna på varje program skall ha tillbringat ett år av sin samlade studie- och praktiktid vid något utländskt universitet eller företag.

- Inom fortbildning och vidareutbildning skall insatserna mångfaldigas. För att uppnå detta skall informationen till industrin och de enskilda kunderna intensifieras och en bättre finansiell bas skapas för institutionernas kursutveckling.

KTH begär förstärkning av resurserna för

- internationalisering
- fortbildning och vidareutbildning
- kvalitetsförstärkning av utrustning i grundutbildningen
- kompletterande förutbildning ("tekniskt basår")
- förlängning av ingenjörsutbildningen med ett år.

Föredragandens överväganden

Resultatbedömning

I det tidigare resurstilldelningssystemet har inte angetts några mål för verksamheten av det slag som skulle göra det möjligt att redovisa resul-

tat enligt de normer som det nya systemet och därmed sammanhängande anslagsomläggning förutsätter.

Jag har därför inte kunnat göra en bedömning av prestationer, resultat och effekter m.m. utifrån uppställda mål. Utifrån den redovisning av verksamheten som KTH lämnar i den fördjupade anslagsframställningen är det dock min uppfattning att verksamheten bedrivs så att den utvecklas positivt.

Fördjupad prövning

KTH:s resultatredovisning visar en hög prestationsgrad för civilingenjör- och YTH-utbildningarna och en något lägre för ingenjörsutbildningarna. Examensfrekvensen för ingenjör- och civilingenjörsutbildningarna är emellertid sådan att den bör kunna förbättras under treårsperioden.

KTH har föreslagit åtgärder beträffande ökning av examensfrekvensen, regional samverkan och kompletterande förutbildning. Detta sammantaget med möjligheterna att vidareutbilda ingenjörer till civilingenjörer bör göra det möjligt för KTH att examinera fler civilingenjörer.

Slutsatser

Mot bakgrund av den fördjupade prövningen har jag dragit följande slutsatser om högskolans utbildningsuppdrag.

Antalet avlagda examina som omfattar minst 120 poäng bör uppgå till minst 2 900 under treårsperioden. Av dessa bör minst 2 750 avse civilingenjörsexamen.

Vid sidan av utbildning som för den enskilde leder till examen, skall högskolan även bedriva fortbildning och vidareutbildning.

Högskolan bör beakta vad jag redovisat i det föregående beträffande omprioriteringar i utbildningsutbudet (avsnitt 4.6).

Per capitaersättningen för helårsstudenter och helårsprestationer inom de olika utbildningsområdena framgår av vad jag anför under avsnitt 3.1.

Det högsta antal helårsstudenter per år för vilka ersättning kan utgå är 10 200.

Den sammanlagda ersättningen för helårsstudenter och helårsprestationer kan mot bakgrund av detta uppgå till högst 384 510 000 kronor för budgetåret 1993/94. För de därpå följande budgetåren beräknar jag motsvarande belopp till 408 237 000 kronor resp. 415 932 000 kronor. Det lägsta belopp som kan utgå för budgetåret 1993/94 är dock 366 455 000 kronor (= garantibelopp).

De förslag beträffande forskning med inriktning mot flygteknik och trävaruteknik som regeringen kommer att redovisa i propositionen om forskning (1992/93:170) bör föranleda KTH att profilera grundutbildningen inom detta område.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

31. till *Tekniska högskolan i Stockholm: Grundutbildning* för budgetåret 1993/94 anvisa ett reservationsanslag på 384 510 000 kronor,

32. godkänna de riktlinjer för utbildningsuppdragen för budgetåren 1994/95 och 1995/96 som jag har angett.

D 9. Chalmers tekniska högskola: Grundutbildning

1993/94 Nytt anslag (förslag) 306 683 000

Detta anslag avser grundläggande högskoleutbildning vid Chalmers tekniska högskola (CTH). Under anslaget har medel beräknats för samtliga kostnader som är förenade med det utbildningsuppdrag som skall gälla för högskolan.

1. Examina

CTH har enligt högskoleförordningen fr.o.m den 1 juli 1993 rätt att utfärda följande examina:

Magisterexamen
Kandidatexamen
Högskoleexamen

Arkitektexamen
Civilingenjörsexamen
Ingenjörsexamen
Maskinteknikerexamen
Sjöingenjörsexamen
Sjökaptensexamen
Styrmansexamen
Yrkesteknisk examen

2. Nulägesbeskrivning

CTH har i den fördjupade anslagsframställningen redovisat sin verksamhet. CTH tillhandahåller grundläggande högskoleutbildning inom följande områden: Fysik och teknisk fysik, kemi, elektro- och datorteknik, maskin- och farkostteknik, väg- och vattenbyggnad, arkitektur, industriell ekonomi, samt i samarbete med Universitetet i Göteborg inom områdena miljövetenskap, matematik och datavetenskap. Vid CTH ges vidare sjöbefälsutbildning samt ingenjörsutbildning. CTH har för budgetåret 1992/93 tilldelats resurser för 6 003 helårsstudenter. Budgetåret 1991/92 var antalet helårsprestationer, enligt preliminära uppgifter från Verket för högskoleservice, cirka 4 780.

CTH:s resultatanalys för perioden 1987/88–1990/91 visar bl.a.

★ beträffande rekrytering och antagningskrav

– att vad gäller civilingenjörsutbildningen CTH på flera linjer har det högsta antalet förstahandssökande per plats i landet, vilket också medfört höga antagningspoäng.

– att rekryteringen till de tvååriga nya ingenjörsutbildningarna är god medan rekryteringen till drift-, sjömaskintekniska och styrmansutbildningarna är svagare med ca en sökande per plats,

★ beträffande resursutnyttjande

– att utnyttjandegraden varit hög, över 90 procent, både vad gäller civilingenjörsutbildningen och ingenjör- och sjöbefälsutbildningarna,

★ beträffande studieresultatet

– att prestationsgraden i civilingenjörsutbildningen varit god i förhållande till riksgenomsnittet. I ingenjör- och sjöbefälsutbildningen har antalet helårsprestationer varit tillfredsställande,

– att examensfrekvensen varit instabil under den senare delen av perioden. Bl. a. har examensfrekvensen i civilingenjörsutbildningen varit onormalt låg, ca 66 procent, vilket tillskrivs den genomförda förlängningen av denna utbildning samt studenternas ökade benägenhet att göra studieuppehåll. Omläggningen till 180 poängsutbildning har ännu inte lett till ökad genomströmning, men tecken tyder på en kvalitetsförbättring vilket visat sig i att andelen höga betyg ökat något. Examensfrekvensen i ingenjör- och sjöbefälsutbildningarna ökar något men är inte tillfredsställande.

De internationella utbytesprogrammen har utökats och ca 7 procent av de examinerade från CTH:s civilingenjörsutbildningar har läst ett år utomlands.

Under perioden har maskintekniklinjen varit föremål för nationell utvärdering som visat på tillfredsställande resultat men också på behovet av utveckling och förnyelse av denna utbildning. Elektrotekniklinjen har varit föremål för internationell utvärdering. Resultatet av denna placerar utbildningen bland de allra främsta i Europa.

4. Framtida inriktning och prioriteringar

Mot bakgrund av slutsatserna i resultatanalysen och de bedömningar som CTH kunnat göra i sin framtids- och resursanalys föreslås följande målsättningar gälla för den kommande treårsperioden:

– en examensfrekvens på minst 80 procent skall uppnås utan avkall på uppsatta kvalitetsmål,

– satsningar skall göras på pedagogisk och ämnesmässig kompetensutveckling av lärarna för att ytterligare öka kvaliteten i utbildningen,

– ökade satsningar skall göras på den miljöutbildning som startats tillsammans med Universitetet i Göteborg,

– ökad internationalisering genom ökat internationellt utbyte och utveckling av nya engelskspråkiga ettåriga program.

Föredragandens överväganden

Resultatbedömning

I det tidigare resurstilldelningssystemet har inte angetts några mål för verksamheten av det slag som skulle göra det möjligt att redovisa resultat enligt de normer som det nya systemet och därmed sammanhängande anslagsomläggning förutsätter.

Jag har därför inte kunnat göra en bedömning av prestationer, resultat och effekter m.m. utifrån uppställda mål. Emellertid visar CTH:s fördjupade anslagsframställning, enligt min mening, att verksamheten bedrivs med en sådan inriktning att den utvecklas i positiv riktning.

Fördjupad prövning

Det resultat som CTH redovisar visar att utnyttjandegraden är hög vad gäller civilingenjörsutbildningen men lägre vad gäller drift-, sjömaskintekniska och styrmansutbildningarna. När det gäller de nya ingenjörsutbildningarna är den tillfredsställande. Prestationsgraden är högst i riket medan examensfrekvensen är förhållandevis låg. Det borde vara möjligt för CTH att förbättra rekryteringen till ingenjörsutbildningen samt förbättra examensfrekvensen i civilingenjörsutbildningen.

CTH har förslagit åtgärder för att öka examensfrekvensen. Detta kan sammantaget med möjligheterna att vidareutbilda ingenjörer till civilingenjörer samt utrymme för en friare resursanvändning göra det möjligt att examinera fler civilingenjörer.

Slutsatser

Mot bakgrund av den fördjupade prövningen har jag dragit följande slutsatser om CTH:s utbildningsuppdrag.

Antalet avlagda examina som omfattar minst 120 poäng bör uppgå till minst 2 400 under treårsperioden. Av dessa bör minst 2 200 avse civilingenjörsexamen.

Vid sidan av utbildning som för den enskilde leder till examen skall CTH även bedriva fortbildning och vidareutbildning. CTH bör varje budgetår anordna utbildning för aktiv sjöpersonal motsvarande 25 helårsstudenter.

Det högsta antal helårsstudenter per år för vilka ersättning kan påräknas är 7 500.

Per capitaersättningen för helårsstudenter och helårsprestationer inom de olika utbildningsområdena framgår av vad jag anfört i det föregående avsnittet 3.1.

Den sammanlagda ersättningen för helårsstudenter och helårsprestationer kan mot bakgrund av detta uppgå till högst 306 683 000 kronor

för budgetåret 1993/94. För de därpå följande budgetåren har jag beräknat motsvarande belopp till 321 049 000 kronor respektive 325 559 000 kronor. Det lägsta belopp som kan utgå för budgetåret 1993/94 är dock 270 705 000 kronor (= garantibeloppet).

Utöver angivna åtaganden bör CTH regelbundet anordna grundutbildning i kärnkemi och reaktorfysik.

CTH bör beakta vad jag redovisat i det föregående angående omprioriteringar i utbildningsutbudet (avsnitt 4.6).

Hemställan

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

33. till för *Chalmers tekniska högskola: Grundutbildning* för budgetåret 1993/94 anvisa ett reservationsanslag på 306 683 000 kronor,

34. godkänna de riktlinjer för utbildningsuppgifterna för budgetåren 1994/95 och 1995/96 som jag angett.

D 10. Högskolan i Luleå: Grundutbildning

1993/94 Nytt anslag (förslag) 209 141 000

Detta anslag avser grundläggande högskoleutbildning vid Högskolan i Luleå. Under anslaget har medel beräknats för samtliga kostnader som är förenade med det utbildningsuppdrag som skall gälla för högskolan.

1. Examina

Högskolan i Luleå har enligt högskoleförordningen fr.o.m. den 1 juli 1993 rätt att utfärda följande examina:

Magisterexamen

Kandidatexamen

Högskoleexamen

Barn- och ungdomspedagogisk examen

Civilingenjörsexamen

Grundskollärarexamen 1-7

Grundskollärarexamen 4-9

Ingenjörsexamen

Musiklärarexamen

Organistexamen

Yrkesteknisk examen

2. Nulägesbeskrivning

Högskolan i Luleå har i den fördjupade anslagsframställningen redovisat sin verksamhet. Grundläggande högskoleutbildning tillhandahålls

inom områdena humaniora, juridik, samhällsvetenskap, teknik, naturvetenskap, undervisning och konst. Högskolan har för budgetåret 1992/93 tilldelats resurser för 5 000 helårsstudenter. Budgetåret 1991/92 var antalet helårsprestationer, enligt preliminära uppgifter från Verket för högskoleservice, cirka 3 400.

3. Resultatanalys

Högskolans resultatanalys för perioden 1987/88 - 1990/91 visar bl.a. att

- utnyttjandegraden har varit 97 procent för civilingenjörsutbildningar och 90 procent för lärarutbildningar,
- prestationsgraden har varit 72 procent,
- examinationsfrekvensen har varit 65 procent,
- utbildningarna har kvalitativt hävdats sig väl i ett nationellt perspektiv enligt olika utvärderingar, några med externa bedömare.

4. Framtida inriktning och prioriteringar

Mot bakgrund av slutsatserna i resultatanalysen och de bedömningar som högskolan kunnat göra i sin framtids- och resursanalys föreslår högskolan följande inriktning för den kommande treårsperioden:

- förbättra resultatet och få högre effektivitet,
- utveckla och stärka högskolans kärnverksamheter,
- beakta behov och önskemål i den närmaste regionen,
- förbättra forskningsanknytningen för all utbildning vid högskolan.

Föredragandens överväganden

Resultatbedömning

I det tidigare resurstilldelningssystemet har inte angetts några mål för verksamheten av det slag som skulle göra det möjligt att redovisa resultat enligt de normer som det nya systemet och därmed sammanhängande anslagsomläggning förutsätter. Jag har därför inte kunnat göra en bedömning av prestationer, resultat och effekter m.m. utifrån uppställda mål.

Fördjupad prövning

De resultat som högskolan redovisat visar att utnyttjandegraden är hög för de flesta utbildningar. Prestationsgraden ligger under riksgenomsnittet, trots att den har ökat under perioden 1987/88-1990/91. Det borde därför vara möjligt för högskolan att genomsnittligt öka effektiviteten, dvs. att nå en högre prestationsgrad med oförändrade resurser per helårsstudent.

Slutsatser

Mot bakgrund av den fördjupade prövningen har jag dragit följande slutsatser om högskolans utbildningsuppdrag.

Antalet avlagda examina som omfattar minst 120 poäng bör uppgå till 1 400 under treårsperioden. Av dessa bör minst 800 avse civilingenjörs-examen, minst 300 grundskollärarexamen 1-7 samt minst 60 grundskollärarexamen 4-9.

Vid sidan av utbildning som för den enskilde leder till examen, skall högskolan även bedriva fortbildning och vidareutbildning.

Högskolan bör beakta vad jag redovisat i det föregående beträffande omprioriteringar i utbildningsutbudet (avsnitt 4.6).

Det högsta antalet helårsprestationer som högskolan bör kunna få medel från statsbudgeten för under treårsperioden har jag beräknat till följande:

Utbildningsområde	Högsta antalhelårsprestationer som ger ersättning
Humaniora	5 000
Juridik	
Samhällsvetenskap	
Naturvetenskap	8 200
Teknik	
Undervisning	1 600
Övrigt	450

Vidare bör ersättning kunna påräknas för högst 6 900 helårsstudenter per år, inklusive det konstnärliga området. Det högsta antalet helårsstudenter inom det konstnärliga området som kan ge ersättning under treårsperioden är 540.

Per capitaersättningen för helårsstudenter och helårsprestationer inom de olika utbildningsområdena framgår av vad jag anförde i det föregående avsnittet 3.1. För det konstnärliga området erhåller högskolan en ersättning med 82 800 kronor per helårsstudent.

Den sammanlagda ersättningen för helårsstudenter och helårsprestationer kan mot bakgrund av detta uppgå till högst 207 508 000 miljoner kronor för budgetåret 1993/94. För de därpå följande budgetåren beräknar jag motsvarande belopp till 213 573 000 respektive 217 865 000 kronor. Det lägsta belopp som kan utgå för budgetåret 1993/94 är dock 199 065 000 kronor (= garantibelopp).

Högskolan bör vidare fullfölja de lärarutbildningar som startat under budgetåren 1990/91-1992/93 inom ramen för särskilda åtgärder för att förbättra lärartillgången.

Högskolan bör anordna grundskollärarutbildning med inriktning på samiska, tornedalsfinska och finska.

För dessa angivna åtaganden beräknar jag en ersättning på 1 633 000 kronor för budgetåret 1993/94, 1 633 000 kronor för budgetåret 1994/95 och 408 000 kronor för budgetåret 1995/96.

Prop. 1992/93:169

För budgetåret 1993/94 beräknar jag således ett sammanlagt anslag om 209 141 000 kronor. För de därpå följande budgetåren beräknar jag motsvarande belopp till 215 206 000 kronor respektive 218 273 000 kronor.

Hemställan

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

35. till *Högskolan i Luleå: Grundutbildning* för budgetåret 1993/94 anvisa ett reservationsanslag på 209 141 000 kronor,

36. godkänna de riktlinjer för utbildningsuppdragen för budgetåren 1994/95 och 1995/96 som jag angett.

D 11. Danshögskolan: Grundutbildning

1993/94 Nytt anslag (förslag) 10 393 000 kr.

Detta anslag avser grundläggande högskoleutbildning vid Danshögskolan. Under anslaget har medel beräknats för samtliga kostnader som är förenade med det utbildningsuppdrag som skall gälla för högskolan.

1. Examina

Högskolan har enligt högskoleförordningen fr.o.m. den 1 juli 1993 rätt att utfärda följande examina:

Högskoleexamen

Konstnärlig högskoleexamen i dans

2. Nulägesbeskrivning

Danshögskolan har i den fördjupade anslagsframställningen redovisat sin verksamhet.

Vid Danshögskolan ges utbildning i danspedagogik, koreografi, mim och folkdans.

Högskolan har för budgetåret 1992/93 tilldelats resurser för 80 cirka helårsstudenter.

3. Resultatanalys

Högskolans resultatanalys för perioden 1987/88-1990/91 visar bl.a. följande.

Antalet sökande till nybörjarplatserna har varit stort. Till danspedagoglinjen har man haft 6-7 sökande till varje plats och till koreograflinjen 20-25.

De flesta studenter som antas fullföljer studierna. Av totalt 150 studenter som antagits under femårsperioden har endast elva definitivt avbrutit studierna.

Utvärdering av kvaliteten på den grundläggande utbildningen görs för högskolans del bäst i ett internationellt perspektiv eftersom högskolan är den enda i sitt slag i Sverige. Som en form av extern utvärdering av högskolan kan nämnas att franska staten 1991 godkände den svenska danspedagogutbildningen som ekvivalent med franska statens diplomutbildning.

4. Framtida inriktning och prioriteringar

Mot bakgrund av slutsatserna i resultatanalysen och de bedömningar som högskolan kunnat göra i sin framtids- och resursanalys föreslås bl.a. följande målsättningar gälla för den kommande treårsperioden:

- ★ förlängning av danspedagogutbildningen till sju terminer
- ★ ökade resurser för lärarnas kompetensutveckling
- ★ överföring av mimutbildningen till Teaterhögskolan i Stockholm.

För att förverkliga dessa mål krävs enligt högskolan såväl omprioriteringar som resursförstärkningar.

Föredragandens överväganden

Resultatbedömning

I det tidigare resurstilldelningssystemet har inte angetts några mål för verksamheten av det slag som skulle göra det möjligt att redovisa resultat enligt de normer som det nya systemet och därmed sammanhängande anslagsomläggning förutsätter. Jag har därför inte kunnat göra en bedömning av prestationer, resultat och effekter m.m. utifrån uppställda mål.

Fördjupad prövning

Högskolans resultatredovisning visar att utnyttjandegraden av utbildningsplatserna är hög. Att dansen i hög grad är en internationell konstform visar det stora intresse som Danshögskolans utbildningar tilldrar sig från utländska studenter och lärare. Högskolan har utvecklat ett omfattande kontaktnät med andra länders motsvarande utbildningar och deltar bl.a. i utbytesprogrammet Erasmus inom EG.

Enligt min bedömning kommer högskolans utbildning också att kvalitativt stärkas genom att en professur i koreografi inrättats.

Slutsatser

Mot bakgrund av min prövning har jag dragit följande slutsatser om högskolans utbildningsuppdrag.

Jag förordar att mimutbildningen vid Danshögskolan från budgetåret 1993/94 överförs till Teaterhögskolan i Stockholm i enlighet med förslaget och beräknar medel för denna utbildning under anslaget D 36. Tea-

terhögskolan i Stockholm: Grundutbildning. Samtidigt föreslår jag en minskning under detta anslag med motsvarande belopp. Prop. 1992/93:169

Högskolan bör kunna få medel från statsbudgeten för högst 273 helårsstudenter under treårsperioden.

Högskolan ersätts med 110 500 kronor per helårsstudent.

Som jag tidigare anført under avsnittet 5.4 tillförs Danshögskolan 1 000 000 kronor så att en dansarutbildning med tonvikt på fri dans kan skapas. Medlen avses användas för planering och utveckling av den nya dansarutbildningen under budgetåret 1993/94, medan platserna i utbildningen kan besättas fr.o.m. läsåret 1994/95.

Den sammanlagda ersättningen för helårsstudenter uppgår för budgetåret 1993/94 till 9 393 000 kronor (= garantibelopp). Den sammanlagda ersättning som kan erhållas för vardera av de två följande budgetåren beräknar jag till 10 387 000 kronor.

Hemställan

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

37. till *Danshögskolan: Grundutbildning* för budgetåret 1993/94 anvisa ett reservationsanslag på 10 393 000 kronor,

38. godkänna de riktlinjer för utbildningsuppdraget för budgetåren 1994/95 och 1995/96 som jag har angett.

D 12. Dramatiska institutet: Grundutbildning

1993/94 Nytt anslag (förslag) 30 705 000

Detta anslag avser grundläggande högskoleutbildning vid Dramatiska institutet. Under anslaget har medel beräknats för samtliga kostnader som är förenade med det utbildningsuppdrag som skall gälla för högskolan.

1. Examina

Högskolan har enligt högskoleförordningen fr.o.m. den 1 juli 1993 rätt att utfärda följande examina:

Högskoleexamen

Konstnärlig högskoleexamen i scen och medier

2. Nulägesbeskrivning

Dramatiska institutet har i den fördjupade anslagsframställningen redovisat sin verksamhet. Vid Dramatiska institutet ges utbildning för yrkesverksamhet inom teater, film, radio och TV. Högskolan har för budgetåret 1992/93 tilldelats resurser för cirka 120 helårsstudenter.

3. Resultatanalys

Högskolans resultatanalys för perioden 1987/88–1990/91 visar bl.a. att

- högskolan har ett mycket stort antal sökande i förhållande till antalet utbildningsplatser,
- såväl utnyttjandegraden som prestationsgraden är 100 procent,
- i stort sett samtliga studenter avlägger examen,
- högskolan har de högsta kostnaderna i landet per helårsstudent,
- utvärdering av kvaliteten på den grundläggande utbildningen bäst görs ur ett internationellt perspektiv då Dramatiska institutet är den enda högskolan i sitt slag i Sverige. Vid deltagande i internationella filmfestivaler har Dramatiska institutets studenter genomgående uppnått goda resultat.

4. Framtida inriktningar och prioriteringar

Mot bakgrund av slutsatserna i resultatanalysen och de bedömningar som högskolan kunnat göra i sin framtids- och resursanalys föreslår högskolan följande inriktning för den kommande treårsperioden:

- fortsättning av det förändringsarbete som omfattar både organisation och pedagogisk uppläggning av utbildningen,
- ökad inriktning på att ge studenterna bredare yrkeskompetens, större genrebredd och större professionalism,
- förstärkning av regi- och dramatikutbildningarna,
- breddning av scenografiutbildningen,
- ökad omfattning av medverkande skådespelare i utbildningen,
- introduktion av ett nytt program för fortbildning och vidareutbildning inom media och estetik, bl.a. för lärare inom gymnasieskolan, samt en ettårig påbyggnadsutbildning.

För att förverkliga dessa mål krävs enligt högskolan såväl omprioriteringar som resursförstärkningar.

Föredragandens överväganden

Resultatbedömning

I det tidigare resurstilldelningssystemet har inte angetts några mål för verksamheten av det slag som skulle göra det möjligt att redovisa resultat enligt de normer som det nya systemet och därmed sammanhängande anslagsomläggning förutsätter. Jag har därför inte kunnat göra en bedömning av prestationer, resultat och effekter m.m. utifrån uppställda mål.

Fördjupad prövning

De resultat som högskolan redovisat visar att både utnyttjandegraden och prestationsgraden är hög. I ett nationellt perspektiv hävdar sig högskolan mycket väl i dessa avseenden. Det bör vara möjligt för högskolan att även i fortsättningen ligga kvar på denna nivå.

Verksamheten vid Dramatiska institutet var 1990 föremål för utredning. Jag instämmer i resultatet av denna som uttalar sig för en fortsatt verksamhet vid Dramatiska institutet. Dessutom pågår sedan ett år till-

baka en förnyelse av organisationen och den pedagogiska uppläggnings-
en av utbildningen, vilket jag finner angeläget.

Prop. 1992/93:169

Slutsatser

Mot bakgrund av den fördjupade prövningen har jag dragit följande
slutsatser om högskolans utbildningsuppdrag.

Högskolan bör kunna få medel från statsbudgeten för högst 345 hel-
årsstudenter under treårsperioden.

Högskolan ersätts med 267 000 kronor per helårsstudent.

Den sammanlagda ersättningen för helårsstudenter uppgår för budget-
året 1993/94 till 30 705 000 kronor (= garantibelopp). Den sammanlag-
da ersättningen som kan erhållas för vardera av de två följande budget-
åren beräknar jag till 30 705 000 kronor.

Hemställan

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

39. Till *Dramatiska institutet: Grundutbildning* för budgetåret
1993/94 anvisa ett reservationsanslag på 30 705 000 kronor,

40. godkänna de riktlinjer för utbildningsuppdragen för
budgetåren 1994/95 och 1995/96 som jag angett.

D 13. Grafiska institutet och institutet för högre kommunikations- och reklamutbildning: Grundutbildning

1993/94 Nytt anslag (förslag) 6 092 000

Detta anslag avser grundläggande högskoleutbildning vid Grafiska insti-
tutet och institutet för högre kommunikations- och reklamutbildning
(GI/IHR). Under anslaget har medel beräknats för samtliga kostnader
som är förenade med det utbildningsuppdrag som skall gälla för institu-
ten.

1. Examina

GI/IHR har enligt högskoleförordningen fr.o.m den 1 juli 1993 rätt att
utfärda högskoleexamen.

2. Nulägesbeskrivning

GI/IHR har i den fördjupade anslagsframställningen redovisat sin verk-
samhet. Grundläggande högskoleutbildning tillhandahålls inom det
konstnärliga området med stor anknytning till samhällsvetenskap och
teknik.

Institutet har för budgetåret 1992/93 tilldelats resurser för cirka 160
helårsstudenter. Budgetåret 1991/92 var antalet helårsprestationer, enligt
preliminära uppgifter från Verket för högskoleservice, cirka 170.

3. Resultatanalys

GI/IHR:s resultatanalys för perioden 1987/88–1990/91 visar bland annat:

- att omkring 300 studenter per år har sökt till de drygt 80 platser som funnits vid GI/IHR,
- att det goda sökandebudet har lett till att utnyttjandegraden legat omkring 100 procent under perioden,
- att jämfört med genomsnittet för landets högskolor har GI/IHR haft en hög prestationsgrad,
- att i genomsnitt omkring 75 studenter per år har slutfört sin utbildning, vilket betyder att examensfrekvensen varit hög i jämförelse med flertalet andra utbildningar i landet.

4. Framtida inriktning och prioriteringar

Mot bakgrund av slutsatserna i resultatanalysen och de bedömningar som institutet gjort i framtids- och resursanalysen föreslår GI/IHR målsättningar för den kommande treårsperioden, nämligen bland annat att:

- kunna erbjuda GI-examinerade en förlängning av utbildningen med en termin samt bygga ut IHR-utbildningens fjärde termin med 5 årsstudieplatser,
- få ett bättre resursutnyttjande och en bättre anpassning till nuvarande projektinriktade utbildningsform genom byte av lokaler,
- av internationella konkurrensskäl utveckla utbildningarnas innehåll och inriktning,
- uppnå bättre internationell standard bland annat genom samverkan med andra utbildningar, närmare koppling till samhällssvetenskaplig och teknisk fakultet och med bibehållen hög grad av autonomi, som underlättar samverkan med andra specialmediautbildningar.

För att förverkliga dessa mål krävs enligt högskolan resursförstärkningar.

Föredragandens överväganden

Resultatbedömning

I det tidigare resurstilldelningssystemet har inte angetts några mål för verksamheten av det slag som skulle göra det möjligt att redovisa resultat enligt de normer som det nya systemet och därmed sammanhängande anslagsframställning förutsätter.

Jag har därför inte kunnat göra en bedömning av prestationer, resultat och effekter m.m. utifrån uppställda mål.

Fördjupad prövning

De resultat som GI/IHR redovisat visar att utnyttjandegraden varit hög. Institutet redovisar också att verksamheten i allt väsentligt bedrivs rationellt och effektivt.

Jag instämmer också i GI/IHR:s bedömning att fakultetstillhörigheten och samverkan med andra utbildningar är angelägna frågor för GI/IHR.

Prop. 1992/93:169

Slutsatser

Mot bakgrund av den fördjupade prövningen har jag dragit följande slutsatser om GI/IHR:s utbildningsuppdrag.

Jag föreslår att GI/IHR:s organisatoriska och utbildningsmässiga samverkan med andra högskolor löses så att ett organisatoriskt samgående med Stockholms universitet sker fr.o.m. den 1 juli 1994.

Instituten skall, vid sidan av utbildning som för den enskilde leder till examen, även bedriva fortbildning och vidareutbildning.

Instituten bör kunna få medel från statsbudgeten för högst 465 helårsstudenter under treårsperioden.

Instituten ersätts med 39 300 kronor per helårsstudent.

Den sammanlagda ersättningen för helårsstudenter uppgår, för budgetåret 1993/94 till 6 092 000 kronor (= garantibelopp). Den sammanlagda ersättningen som kan erhållas för vardera av de två följande budgetåren beräknar jag till 6 092 000 kronor.

Hemställan

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

41. till *Grafiska institutet och institutet för högre kommunikations- och reklamutbildning: Grundutbildning* för budgetåret 1993/94 anvisa ett reservationsanslag på 6 092 000 kronor,

42. godkänna de riktlinjer för utbildningsuppdragen för budgetåren 1994/95 och 1995/96 som jag angett.

D 14. Högskolan i Borås: Grundutbildning

1993/94 Nytt anslag (förslag) 71 816 000

Detta anslag avser grundläggande högskoleutbildning vid Högskolan i Borås. Under anslaget har medel beräknats för samtliga kostnader som är förenade med det utbildningsuppdrag som skall gälla för högskolan.

Högskolan har enligt högskoleförordningen fr.o.m. den 1 juli 1993 rätt att utfärda följande examina:

Kandidatexamen

Högskoleexamen

Barn- och ungdomspedagogisk examen

Ingenjörsexamen

Yrkesteknisk högskoleexamen

2. Nulägesbeskrivning

Högskolan i Borås har i den fördjupade anslagsframställningen redovisat sin verksamhet. Högskolan bildades 1977 utifrån den statliga bibliotekshögskolan, som förlades till Borås 1972 och förskolläro- och fritidspedagogutbildningen som funnits sedan 1960-talet. Biblioteksutbildningen utgör fortfarande en viktig del, men högskolans verksamhet har breddats på senare år bl.a. med den nya ingenjörsutbildningen. Vid sidan av bibliotekarieutbildningen har högskolan ett utbud av ingenjör- och teknikutbildningar, bland annat inom textil och konfektion, samt samhällsvetenskaplig utbildning. Högskolan har budgetåret 1992/93 tilldelats resurser för cirka 1 800 helårsstudenter. Budgetåret 1991/92 var antalet helårsprestationer, enligt preliminära uppgifter från Verket för högskoleservice, cirka 1 380.

3. Resultatanalys

Högskolans resultatanalys för perioden 1987/88 till 1990/91 visar bl.a. att

- utnyttjandegraden genomgående är hög, nära 100 procent budgetåret 1991/92,
- prestationsgraden är hög, budgetåret 1991/92 var antalet helårsprestationer 1 384, dvs. cirka 84 procent av antalet helårsstudenter,
- utvärderingar av kvaliteten på de grundläggande utbildningen har genomförts bl.a. inom ingenjörsutbildningen och bibliotekarieutbildningen. Dessa utvärderingar har lagts till grund för åtgärder som syftar till kvalitetsförbättringar.

4. Framtida inriktning och prioriteringar

Mot bakgrund av slutsatserna i resultatanalysen och de bedömningar som högskolan kunnat göra i sin framtids- och resursanalys föreslår högskolan följande inriktning för den kommande treårsperioden

- erbjuda alla ingenjörer möjlighet till kandidatexamen,
- utveckla en ny utbildning med inriktning mot internationell handel och distribution,

- för att kunna möta framtidens utbildningskrav kommer högskolan att satsa på att kunna erbjuda studier på fördjupningsnivån inom alla sina utbildningsområden.

Föredragandens överväganden

Resultatbedömning

I det tidigare resurstilldelningssystemet har inte angetts några mål för verksamheten av det slag som skulle kunna göra det möjligt att redovisa resultat enligt de normer som det nya systemet och därmed sammanhängande anslagsomläggning förutsätter. Jag har därför inte kunnat göra en bedömning av prestationer, resultat och effekter m.m. utifrån uppställda mål.

Fördjupad prövning

De resultat som högskolan redovisat visar att utnyttjandegraden har varit genomgående hög de senaste åren. Även prestationsgraden har varit hög på de bundna utbildningarna. Däremot är prestationsgraden på fristående kurser inte lika hög. Det borde därför finnas utrymme för högskolan att öka prestationsgraden och därigenom uppnå bättre resursutnyttjande.

Slutsatser

Mot bakgrund av den fördjupade prövningen har jag dragit följande slutsatser om utbildningsuppdraget.

Antalet avlagda examina som omfattar minst 120 poäng bör uppgå till minst 400 under perioden.

Vid sidan av utbildning som för den enskilde leder fram till examen skall högskolan även bedriva fortbildning och vidareutbildning.

Högskolan bör beakta vad jag redovisat i det föregående beträffande omprioriteringar i utbildningsutbudet (avsnitt 4.6).

Det högsta antalet helårprestationer som högskolan bör kunna få medel från statsbudgeten för under treårsperioden har jag beräknat till följande:

Utbildningsområde	Högsta antalhelårsprestationer som ger ersättning
Humaniora	1 700
Juridik	
Samhällsvetenskap	
Naturvetenskap	2 100
Teknik	

Undervisning	450
Övrigt	1 600

Vidare bör ersättning kunna påräknas för högst 2 500 helårsstudenter per år.

Per capitaersättningen för helårsprestationer och helårsstudenter inom olika utbildningsområden framgår av vad jag anfört i det föregående avsnittet 3.1.

Den sammanlagda ersättningen för helårsprestationer och helårsstudenter kan mot bakgrund av detta uppgå till högst 71 816 000 kronor för budgetåret 1993/94. För de därpå följande budgetåren beräknar jag motsvarande högsta belopp beräknade till 71 010 000 kronor respektive 72 394 000 kronor. Det lägsta belopp som kan utgå för budgetåret 1993/94 är dock 65 769 000 kronor (=garantibelopp).

Hemställan

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

43. till *Högskolan i Borås: Grundutbildning* för budgetåret 1993/94 anvisa ett reservationsanslag på 71 816 000 kronor,

44. godkänna de riktlinjer för utbildningsuppdragen för budgetåren 1994/95 och 1995/96 som jag angett.

D 15. Högskolan i Falun/Borlänge: Grundutbildning

1993/94 Nytt anslag (förslag) 97 065 000

Detta anslag avser grundläggande högskoleutbildning vid Högskolan i Falun/Borlänge. Under anslaget har medel beräknats för samtliga kostnader som är förenade med det utbildningsuppdrag som skall gälla för högskolan.

1. Examina

Högskolan i Falun/Borlänge har enligt högskoleförordningen fr.o.m. den 1 juli 1993 rätt att utfärda följande examina:

Kandidatexamen

Högskoleexamen

Barn- och ungdomspedagogisk examen

Grundskollärarexamen 1-7

Ingenjörsexamen

Yrkesteknisk högskoleexamen

Högskolan i Falun/Borlänge har i sin fördjupade anslagsframställning redovisat sin verksamhet. Grundläggande högskoleutbildning tillhandahålls inom områdena humaniora, juridik, samhällsvetenskap, teknik, naturvetenskap och undervisning. Högskolan har för budgetåret 1992/93 tilldelats resurser för cirka 2 400 helårsstudenter. Budgetåret 1991/92 var antalet helårsprestationer, enligt preliminära uppgifter från Verket för högskoleservice cirka 1 840.

3. Resultatanalys

Högskolans resultatanalys för perioden 1987/88–1990/91 visar bl.a. att

- utnyttjandegraden är hög, med undantag för grundskollärarytbildningen,
- antalet examina och antalet helårsprestationer är relativt högt.

4. Framtida inriktning och prioriteringar

Mot bakgrund av slutsatserna i resultatanalysen och de bedömningar som högskolan kunnat göra i sin framtids- och resursanalys föreslås följande inriktning gälla för den kommande treårsperioden:

- öka utbudet av lokala utbildningsprogram och fristående kurser,
- erhålla examensrätt för magisterexamen,
- vidareutveckla civilingenjörsutbildningen i samverkan med Universitetet i Uppsala,
- utveckla en trafiklärarytbildning,
- få ge ingenjörsutbildning vid Bergsskolan i Filipstad,
- utveckla samarbetet med Universitetet i Uppsala, Tekniska högskolan i Stockholm och med högskolorna i Gävle/Dala-området.

Föredragandens överväganden

Resultatbedömning

I det tidigare resurstilldelningssystemet har inte angetts några mål för verksamheten av det slag som skulle göra det möjligt att redovisa resultat enligt de normer som det nya systemet och därmed sammanhängande anslagsomläggning förutsätter. Jag har därför inte kunnat göra en bedömning av prestationer, resultat och effekter m.m. utifrån uppställda mål.

Fördjupad prövning

De resultat som högskolan redovisat visar att utnyttjandegraden är hög för de flesta utbildningar. Däremot är prestationsgraden lägre än riksgenomsnittet, trots att den har ökat under perioden 1987/88–1990/91. Det borde därför vara möjligt för högskolan att öka effektiviteten, dvs. att

Slutsatser

Mot bakgrund av den fördjupade prövningen har jag dragit följande slutsatser om högskolans utbildningsuppdrag.

Antalet avlagda examina som omfattar minst 120 poäng bör uppgå till minst 400 under treårsperioden. Av dessa bör minst 270 avse grundskollärarexamen 1-7.

Vid sidan av utbildning som för den enskilde leder till examen skall högskolan även bedriva fortbildning och vidareutbildning.

Högskolan bör beakta vad jag redovisat i det föregående beträffande omprioriteringar i utbildningsutbudet (avsnitt 4.6).

Det högsta antalet helårsprestationer som högskolan bör kunna få medel från statsbudgeten för under treårsperioden har jag beräknat till:

Utbildningsområde	Högsta antal helårsprestationer som ger ersättning
Humaniora Juridik Samhällsvetenskap	2 700
Naturvetenskap Teknik	3 600
Undervisning	1 000
Övrigt	300

Vidare bör ersättning kunna påräknas för högst 3 200 helårsstudenter per år.

Per capitaersättningen för helårsstudenter och helårsprestationer inom de olika utbildningsområdena framgår av vad jag anför i det föregående avsnittet 3.1.

Den sammanlagda ersättningen för helårsstudenter och helårsprestationer kan mot bakgrund av detta uppgå till högst 96 255 000 kronor för budgetåret 1993/94. För de därpå följande budgetåren beräknar jag motsvarande belopp till 95 694 000 kronor respektive 92 834 000 kronor. Det lägsta belopp som kan utgå för budgetåret 1993/94 är dock 78 486 000 kronor (= garantibelopp).

Högskolan bör vidare fullfölja de lärarutbildningar som startat under budgetåren 1990/91-1992/93 inom ramen för särskilda åtgärder för att förbättra lärartillgången.

För detta angivna åtagande beräknar jag en ersättning på 810 000 kronor för budgetåret 1993/94, 810 000 kronor för budgetåret 1994/95 och 400 000 kronor för budgetåret 1995/96.

För budgetåret 1993/94 beräknar jag således ett sammanlagt anslag om 97 065 000 kronor. För de därpå följande budgetåren beräknar jag motsvarande belopp till 96 504 000 kronor respektive 93 234 000 kronor.

Hemställan

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

45. till *Högskolan i Falun/Borlänge: Grundutbildning* för budgetåret 1993/94 anvisa ett reservationsanslag på 97 065 000 kronor,

46. godkänna de riktlinjer för utbildningsuppdragen för budgetåren 1994/95 och 1995/96 som jag angett.

D 16. Högskolan i Gävle/Sandviken: Grundutbildning

1993/94 Nytt anslag (förslag) 95 509 000

Detta anslag avser grundläggande högskoleutbildning vid Högskolan i Gävle/Sandviken. Under anslaget har medel beräknats för samtliga kostnader som är förenade med det utbildningsuppdrag som skall gälla för högskolan.

1. Examina

Högskolan har enligt högskoleförordningen fr.o.m. den 1 juli 1993 rätt att utfärda följande examina:

Kandidatexamen

Högskoleexamen

Barn- och ungdomspedagogisk examen

Grundskollärarexamen 1-7

Ingenjörsexamen

Yrkesteknisk examen

2. Nulägesbeskrivning

Högskolan i Gävle/Sandviken har i den fördjupade anslagsframställningen redovisat sin verksamhet. Grundläggande högskoleutbildning tillhandahålls inom områdena humaniora, samhällsvetenskap, naturvetenskap, teknik och undervisning.

Högskolan har för budgetåret 1992/93 tilldelats resurser för cirka 2 600 helårsstudenter. Budgetåret 1991/92 var antalet helårsprestationer, enligt preliminära uppgifter från Verket för högskoleservice, cirka 1 550.

Högskolans resultatanalys för perioden 1987/88– 1990/91 visar bland annat:

- att efterfrågan på utbildningar ökat överlag, men att bilden har varierat under perioden i samband med uppbyggnaden av de nya ingenjörsoch grundskollärarytbildningarna,

- att antalet utnyttjade årsstudieplatser har ökat inom samtliga utbildningsområden utom lärarområdet under perioden. Ökningen inom det tekniska området hänförs sig främst till uppbyggnaden av ingenjörsutbildningen,

- att till följd av rekryteringssvackor under perioden har utnyttjandegraden legat något under genomsnittet för landets högskolor. 1987/88 var utnyttjandegraden i genomsnitt cirka 86 procent. Därefter skedde en minskning till strax under 80 procent 1990/91,

- att jämfört med genomsnittet för landets högskolor har Högskolan i Gävle/Sandviken haft relativt hög prestationsgrad, både på kurser och lokala utbildningsprogram.

4. Framtida inriktning och prioriteringar

Mot bakgrund av slutsatserna i resultatanalysen och de bedömningar som högskolan gjort i framtids- och resursanalysen föreslår högskolan målsättningar för den kommande treårsperioden, nämligen bland annat att,

- ★ förbättra såväl utnyttjandegraden av platserna som helårsprestationerna,

- ★ åstadkomma en starkare profilering och ökad riksrekrytering. Högskolan bedömer att behovet ökar av utbildade i framför allt språk, ekonomi, teknik samt grundskollärare och vill öka antalet utbildningsplatser inom dessa områden, men menar att det är svårare att bedöma efterfrågan på förskollärare,

- ★ bygga upp de grundläggande naturvetenskapliga och tekniska ämnen som utgör bas för ingenjörsutbildningarna, samt utveckla ämnen som fysik, statistik och optimeringslära,

- ★ förlänga/bygga på vissa utbildningar till 120 poäng inom områdena teknik, undervisning och samhällsvetenskap och därmed ge möjlighet för studenterna bland annat på ingenjörsutbildningarna att läsa ett tredje år inom ramen för kandidatexamen,

- ★ utöka samarbetet med andra högskolor och med forskningsinstitutioner, vilket väntas ge effektivitetsvinster och bedöms ge positiva konsekvenser för grundutbildningen,

- ★ under förutsättning att examensrätter ges

- inrätta magisterprogram i fastighetsekonomi/fastighetsförvaltning,

- bygga upp en civilingenjörsutbildning inom området energi/inneklimat,

- bygga upp en grundskollärarytbildning 4–9.

För att förverkliga dessa mål krävs enligt högskolan resursförstärkningar.

Prop. 1992/93:169

Föredragandens överväganden

Resultatbedömning

I det tidigare resurstilldelningssystemet har inte angetts några mål för verksamheten av det slag som skulle göra det möjligt att redovisa resultat enligt de normer som det nya systemet och därmed sammanhängande anslagsframställning förutsätter.

Jag har därför inte kunnat göra en bedömning av prestationer, resultat och effekter m.m. utifrån uppställda mål.

Fördjupad prövning

De resultat som högskolan redovisat visar att utnyttjandegraden i allmänhet varit tillfredsställande, även om denna vid vissa tillfällen legat under genomsnittet för landets högskolor. Högskolan redovisar också att verksamheten i allt väsentligt bedrivs rationellt och effektivt.

Det borde vara möjligt för högskolan att förbättra rekryteringen och att uppnå minst de senaste årens antal helårsprestationer under kommande treårsperiod.

Slutsatser

Mot bakgrund av den fördjupade prövningen har jag dragit följande slutsatser om högskolans utbildningsuppdrag.

Antalet avlagda examina som omfattar minst 120 poäng bör uppgå till minst 350 under treårsperioden 1993/94–95/96. Av dessa bör minst 300 avse grundskollärorexamen 1–7.

Vid sidan av utbildning som för den enskilde leder till examen skall högskolan även bedriva fortbildning och vidareutbildning.

Högskolan bör beakta vad jag redovisat i det föregående beträffande omprioriteringar i utbildningsutbudet (avsnitt 4.6).

Det högsta antalet helårsprestationer som högskolan kan erhålla ersättning från statsbudgeten för under treårsperioden har jag beräknat till:

Område	Högsta antal helårsprestationer som ger ersättning
Humaniora	4 000
Juridik	
Samhällsvetenskap	
Teknik	3 400
Naturvetenskap	
Vård	

Undervisning	850
Övrigt	300

Vidare bör ersättning kunna påräknas för högst 3 600 helårsstudenter per år.

Per capitaersättningen för helårsstudenter och helårsprestationer inom de olika utbildningsområdena framgår av vad jag anført i det föregående avsnittet 3.1.

Den sammanlagda ersättningen för helårsstudenter och helårsprestationer kan mot bakgrund av detta uppgå till högst 94 265 000 kronor för budgetåret 1993/94. För de därpå följande budgetåren beräknar jag motsvarande belopp till 94 081 000 kronor respektive 92 288 000 kronor. Det lägsta belopp som kan utgå för budgetåret 1993/94 är dock 71 620 000 kronor (= garantibelopp).

Utöver ovan angivna åtaganden bör högskolan fullfölja de lärarutbildningar som startat under budgetåren 1990/91–1992/93 inom ramen för särskilda åtgärder för att förbättra lärartillgången.

För detta åtagande beräknar jag en ersättning på 1 244 000 kronor för budgetåret 1993/94, 1 244 000 kronor för budgetåret 1994/95 och 600 000 kronor för budgetåret 1995/96.

För budgetåret 1993/94 beräknar jag således ett sammanlagt anslag om 95 509 000 kronor. För de därpå följande budgetåren beräknar jag motsvarande belopp till 95 325 000 kronor respektive 92 888 000 kronor.

Hemställan

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

47. till *Högskolan i Gävle/Sandviken: Grundutbildning* för budgetåret 1993/94 anvisa ett reservationsanslag på 95 509 000 kronor,

48. godkänna de riktlinjer för utbildningsuppdragen för budgetåren 1994/95 och 1995/96 som jag angett.

D 17. Högskolan i Halmstad: Grundutbildning

1993/94 Nytt anslag (förslag) 54 234 000

Detta anslag avser grundläggande högskoleutbildning vid Högskolan i Halmstad. Under anslaget har medel beräknats för samtliga kostnader som är förenade med det utbildningsuppdrag som skall gälla för högskolan.

Högskolan i Halmstad har enligt högskoleförordningen fr.o.m. den 1 juli 1993 rätt att utfärda följande examina:

Kandidatexamen

Högskoleexamen

Barn- och ungdomspedagogisk examen

Ingenjörsexamen

2. Nulägesbeskrivning

Högskolan i Halmstad har i den fördjupade anslagsframställningen redovisat sin verksamhet. Grundläggande högskoleutbildning tillhandahålls inom områdena humaniora, juridik, samhällsvetenskap, teknik och naturvetenskap. Högskolan har för budgetåret 1992/93 tilldelats resurser för cirka 1 500 helårsstudenter. 1991/92 var antalet helårsprestationer, enligt preliminära uppgifter från Verket för högskoleservice, cirka 1 090.

3. Resultatanalys

Högskolans resultatanalys för perioden 1987/88-1990/91 visar bl. a. att

- antalet helårsstudenter har ökat från 600 till ca 1 200 under perioden, dvs. en fördubbling,
- sökandetrycket överlag har varit mycket högt,
- de kursutvärderingar som görs vid slutet av resp. kurs ger företrädesvis positiva besked,
- under senare år har tre av högskolans utbildningsprogram utvärderats av externa bedömare. Det huvudsakliga intrycket från samtliga tre utvärderingar är att Högskolan i Halmstad klarar sig bra i en jämförelse med andra mindre högskolor,
- högskolan ligger under riksgenomsnittet vad avser kostnad per helårsstudent.

4. Framtida inriktning och prioriteringar

Mot bakgrund av slutsatserna i resultatanalysen och de bedömningar som högskolan kunnat göra i sin framtids- och resursanalys föreslår högskolan följande inriktning för den kommande treårsperioden,

- fortsatt inriktning på de bestämda kunskapsområden som har visat sig vara unika för högskolan, såväl inom som utom landet.
- Högskolan förespråkar en fortsatt utbyggnad av verksamheten bl.a. med hänvisning till högt sökandetryck och starka regionala motiv.
- Förlängning av kortare utbildningsprogram och magisternivå på vissa utbildningar.

För att öka utbildningsvolymen och för en ytterligare ökning av kvaliteten fordras det, enligt högskolans mening, ytterligare resurser.

Resultatbedömning

I det tidigare resurstilldelningssystemet har inte angetts några mål för verksamheten av det slag som skulle kunna göra det möjligt att redovisa resultat enligt de normer som det nya systemet och därmed sammanhängande anslagsomläggning förutsätter. Jag har därför inte kunnat göra en bedömning av prestationer, resultat och effekter m.m. utifrån uppställda mål. Emellertid visar högskolans fördjupade anslagsframställning, enligt min mening, att verksamheten bedrivs i en sådan riktning att den utvecklas positivt.

Fördjupad prövning

Helårsprestationer och examensfrekvens har ökat kontinuerligt under mätperioden. Utnyttjandegraden ligger över 100 procent för samtliga utbildningsprogram. Prestationsgraden har ökat markant under perioden 1987/88-1990/91, t.ex. ökade denna för utvecklingsingenjörsprogrammet från 53 procent vid periodens början till 97 procent vid periodens slut.

Slutsatser

Mot bakgrund av den fördjupade prövningen har jag dragit följande slutsatser om utbildningsåtagandet.

Antalet avlagda examina som omfattar minst 120 poäng bör uppgå till minst 150 under perioden.

Vid sidan av utbildning som för den enskilde leder till examen, skall högskolan även bedriva fortbildning och vidareutbildning.

Högskolan bör beakta vad jag redovisat i det föregående beträffande omprioriteringar i utbildningsutbudet (avsnitt 4.6).

Det högsta antalet helårsprestationer som högskolan bör kunna få medel från statsbudgeten för under treårsperioden har jag beräknat till följande:

Utbildningsområde	Högsta antal helårsprestationer som ger ersättning
Humaniora	3 100
Juridik	
Samhällsvetenskap	
Naturvetenskap	1 700
Teknik	
Undervisning	300
Övrigt	75

Vidare bör ersättning kunna påräknas för högst 2 300 helårsstudenter per år.

Per capitaersättningen för helårsstudenter och helårsprestationer inom de olika utbildningsområdena framgår av vad jag anförde i det föregående avsnittet 3.1.

Den sammanlagda ersättningen för helårsprestationer och helårsstudenter kan mot bakgrund av detta uppgå till högst 54 234 000 kronor för budgetåret 1993/94. För de därpå följande budgetåren beräknar jag motsvarande belopp till 51 501 000 kronor respektive 48 841 000 kronor. Det lägsta belopp som kan utgå för budgetåret 1993/94 är dock 45 803 000 kronor (= garantibelopp).

Hemställan

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

49. till *Högskolan i Halmstad: Grundutbildning* för budgetåret 1993/94 anvisa ett reservationsanslag på 54 234 000 kronor,

50. godkänna de riktlinjer för utbildningsuppdragen för budgetåren 1994/95 och 1995/96 som jag angett.

D 18. Högskolan i Jönköping: Grundutbildning

1993/94 Nytt anslag (förslag) 88 331 000

Detta anslag avser grundläggande högskoleutbildning vid Högskolan i Jönköping. Under anslaget har medel beräknats för samtliga kostnader som är förenade med det utbildningsuppdrag som skall gälla för högskolan.

1. Examina

Högskolan har enligt högskoleförordningen fr.o.m. den 1 juli 1993 rätt att utfärda följande examina:

Kandidatexamen

Högskoleexamen

Barn- och ungdomspedagogisk examen

Grundskollärarexamen 1-7

Ingenjörsexamen

Yrkesteknisk högskoleexamen

2. Nulägesbeskrivning

Högskolan i Jönköping har i den fördjupade anslagsframställningen redovisat sin verksamhet. Högskolan bildades 1977 utifrån den tidigare lärarhögskolan och förskoleseminariet i Jönköping och utbildningsområdet dominerar fortfarande. Vid Högskolan i Jönköping finns dessutom

ett varierat utbud av ingenjörsutbildningar, ekonomiutbildning och informationsutbildning. Högskolan har budgetåret 1992/93 tilldelats resurser för cirka 2 300 helårsstudenter. Budgetåret 1991/92 var antalet helårsprestationer enligt preliminära uppgifter från Verket för högskoleservice cirka 1 740.

3. Resultatanalys

Högskolans resultatanalys för perioden 1987/88 till 1990/91 visar bl.a. att

- utnyttjandegraden är hög och genomgående har legat över 95 % den senaste femårsperioden,
- prestationsgraden är hög, antalet helårsprestationer var 1 744 budgetåret 1991/92, dvs. cirka 89 % av antalet helårsstudenter,
- utvärdering av kvaliteten inom ingenjörsutbildningen har genomförts och en plan för lokal utvärdering av grundskollärarutbildningen har antagits.

4. Framtida inriktning och prioriteringar

Mot bakgrund av slutsatserna i resultatanalysen och de bedömningar som högskolan kunnat göra i sin framtids- och resursanalys föreslår högskolan följande inriktning för den kommande treårsperioden

- påbörja uppbyggnaden av en ny internationell handelshögskola, antingen under statligt eller ickestatligt huvudmannaskap, med inriktning på småföretagande och entreprenörskap, service och europeiskt företagande,
- kunna erbjuda studenterna den utbildning de efterfrågar genom ett någorlunda brett kursutbud utan att ge avkall på möjligheterna till ämnesfördjupning.

Föredragandens överväganden

Resultatbedömning

I det tidigare resurstilldelningssystemet har inte angetts några mål för verksamheten av det slag som skulle kunna göra det möjligt att redovisa resultat enligt de normer som det nya systemet och därmed sammanhängande anslagsomläggning förutsätter. Jag har därför inte kunnat göra en bedömning av prestationer, resultat och effekter m.m. utifrån uppställda mål.

Fördjupad prövning

De resultat som högskolan redovisat visar att både utnyttjandegraden och prestationsgraden har varit genomgående höga de senaste åren. Det bör emellertid vara möjligt för högskolan att ytterligare öka prestationsgraden inom informations- och kulturutbildningarna samt vissa ingen-

jörsutbildningar. Med bibehållen hög prestationsgrad inom andra områden kommer därmed högskolan att erhålla ett värdefullt resurstillskott.

Prop. 1992/93:169

Slutsatser

Mot bakgrund av den fördjupade prövningen har jag dragit följande slutsatser om utbildningsuppdraget.

Antalet avlagda examina som omfattar minst 120 poäng bör uppgå till minst 550 under perioden. Av dessa bör minst 360 avse grundskolläraryxamen 1-7.

Vid sidan av utbildning som för den enskilde leder fram till examen skall högskolan även bedriva fortbildning och vidareutbildning.

Högskolan bör beakta vad jag redovisat i det föregående beträffande omprioriteringar i utbildningsutbudet (avsnitt 4.6).

Det högsta antalet helårsprestationer som högskolan bör kunna få medel från statsbudgeten för under treårsperioden har jag beräknat till följande:

Utbildningsområde	Högsta antal helårsprestationer som ger ersättning
Humaniora Juridik Samhällsvetenskap	2 800
Naturvetenskap Teknik	2 200
Undervisning	1 700
Övrigt	400

Vidare bör ersättning kunna påräknas för högst 3 000 helårsstudenter per år.

Per capitaersättningen för helårsprestationer och helårsstudenter inom olika utbildningsområden framgår av vad jag anförde i det föregående avsnittet 3.1.

Den sammanlagda ersättningen för helårsprestationer och helårsstudenter kan mot bakgrund av detta uppgå till högst 85 900 000 kronor för budgetåret 1993/94. För de därpå följande budgetåren beräknar jag motsvarande högsta belopp beräknade till 86 864 000 kronor respektive 88 577 000 kronor. Det lägsta belopp som kan utgå för budgetåret 1993/94 är dock 68 732 000 kronor (= garantibelopp).

Utöver ovan angivna åtagande bör högskolan fullfölja de lärarutbildningar som startat under budgetåren 1990/91-1992/93 inom ramen för särskilda åtgärder för att förbättra lärartillgången.

För detta ändamål har jag för budgetåret 1993/94 beräknat 2 431 000 kronor. För de därpå följande budgetåren har motsvarande summa beräknats till 1 823 000 kronor respektive 600 000 kronor.

För budgetåret 1993/94 beräknar jag således ett sammanlagt anslag om 88 331 0000 kronor. För de därpå följande budgetåren beräknar jag motsvarande belopp till 88 687 000 kronor respektive 89 177 000 kronor.

Hemställan

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

51. till *Högskolan i Jönköping: Grundutbildning* för budgetåret 1993/94 anvisa ett reservationsanslag på 88 331 000 kronor,

52. godkänna de riktlinjer för utbildningsuppdragen för budgetåren 1994/95 och 1995/96 som jag angett.

D 19. Högskolan i Kalmar: Grundutbildning

1993/94 Nytt anslag (förslag) 110 311 000

Detta anslag avser grundläggande högskoleutbildning vid Högskolan i Kalmar. Under anslaget har medel beräknats för samtliga kostnader som är förenade med det utbildningsuppdrag som skall gälla för högskolan.

1. Examina

Högskolan har enligt högskoleförordningen fr.o.m. den 1 juli 1993 rätt att utfärda följande examina:

Kandidatexamen

Högskoleexamen

Barn- och ungdomspedagogisk examen

Grundskollärarexamen 1-7

Ingenjörsexamen

Maskinteknikerexamen

Sjöingenjörsexamen

Sjökaptensexamen

Styrmansexamen

2. Nulägesbeskrivning

Högskolan har i sin fördjupade anslagsframställning redovisat sin verksamhet. Grundläggande högskoleutbildning tillhandahålls inom områdena naturvetenskap, teknik, humaniora, samhällsvetenskap och undervisning. Högskolan har för budgetåret 1992/93 tilldelats resurser för cirka 2 700 helårsstudenter. Budgetåret 1991/92 var antalet helårsprestationer

3. Resultatanalys

Högskolan resultatanalys för perioden 1987/88 till 1990/91 visar bl.a. att

- studenternas efterfrågan på utbildningsplatserna genomgående är hög, med undantag för vissa utbildningar på teknikområdet och grundskollärarytbildningen,

- utnyttjandegraden har stigit de senaste fem åren, med undantag av vissa utbildningar på teknikområdet och grundskollärarytbildningen. prestationsgraden följer riksgenomsnittet,

- utvärderingar av kvaliteten på den grundläggande utbildningen har genomförts på flera olika områden.

4. Framtida inriktning och prioriteringar

Mot bakgrund av slutsatserna i resultatanalysen och de bedömningar som högskolan kunnat göra i sin framtids- och resursanalys föreslår högskolan följande inriktning för den kommande treårsperioden:

- fördjupning av studieprogrammen inom högskolans profilområden. Detta bör ske genom att högskolans program blir treåriga så att studenterna kan avlägga kandidatexamen,

- fler valmöjligheter för studenterna inom programmen,
- examensrätt för magisterexamen,
- genomförande av forskningsförberedande utbildning för att stimulera studenterna att påbörja forskarutbildning,
- förstärkning av den internationella dimensionen i utbildningen och en utökning av den internationella utbytesverksamheten för studenterna.

För att förverkliga dessa mål krävs enligt högskolan såväl omprioriteringar som resursförstärkningar.

Föredragandens överväganden

Resultatbedömning

I det tidigare resurstilldelningssystemet har inte angetts några mål för verksamheten av det slag som skulle göra det möjligt att redovisa resultat enligt de normer som det nya systemet och därmed sammanhängande anslagsomläggning förutsätter. Jag har därför inte kunnat göra en bedömning av prestationer, resultat och effekter m.m. utifrån uppställda mål.

Fördjupad prövning

Högskolan redovisar generellt en hög utnyttjandegrad och att verksamheten i allt väsentligt bedrivs rationellt och effektivt. Även om högskolan i ett nationellt perspektiv hävdar sig väl på de flesta områden vad

gäller studieresultat bör det vara möjligt att genomsnittligt öka både utnyttjande- och prestationsgraden.

Prop. 1992/93:169

Slutsatser

Mot bakgrund av den fördjupade prövningen har jag dragit följande slutsatser om högskolans utbildningsuppdrag.

Antalet avlagda examina som omfattar minst 120 poäng bör under perioden uppgå till minst 500. Av dessa bör minst 330 vara grundskollärarexamen 1-7.

Vid sidan av utbildning som för den enskilde leder till examen skall högskolan även bedriva fortbildning och vidareutbildning.

Högskolan bör beakta vad jag redovisat i det föregående beträffande omprioriteringar i utbildningsutbudet (avsnitt 4.6).

Det högsta antalet helårsprestationer som högskolan bör kunna få medel från statsbudgeten för under treårsperioden har jag beräknat till följande:

Utbildningsområde	Högsta antal helårsprestationer som ger ersättning
Humaniora Juridik Samhällsvetenskap	2 350
Naturvetenskap Teknik	3 850
Undervisning	1 350
Övrigt	450

Vidare bör ersättning kunna påräknas för högst 3 500 helårsstudenter per år.

Per capitaersättningarna för helårsstudenter och helårsprestationer inom de olika utbildningsområdena framgår av vad jag anförde i det föregående avsnittet 3.1.

Den sammanlagda ersättningen för helårsstudenter och helårsprestationer kan mot bakgrund av detta uppgå till högst 103 969 000 kronor för budgetåret 1993/94. För de därpå följande budgetåren beräknar jag motsvarande belopp till 103 765 000 kronor respektive 105 922 000 kronor. Det lägsta belopp som kan utgå för 1993/94 är dock 88 494 000 kronor (= garantibelopp).

Utöver ovan angivna åtaganden bör högskolan varje läsår anordna utbildning av aktiv sjöpersonal för motsvarande minst 19 helårsstudenter.

Högskolan skall vidare att anordna fortbildning av journalister. För detta åtagande beräknar jag en ersättning på 5 532 000 kronor för bud-

getåret 1993/94, 5 532 000 kronor för budgetåret 1994/95 och 5 532 000 kronor för budgetåret 1995/96.

Prop. 1992/93:169

Högskolan bör också fullfölja de lärarutbildningar som startat under budgetåren 1990/91–1992/93 inom ramen för särskilda åtgärder för att förbättra lärtillgången. För detta åtagande beräknar jag en ersättning på 810 000 kronor för budgetåret 1993/94 och 405 000 kronor för budgetåret 1994/95.

För budgetåret 1993/94 beräknar jag således ett sammanlagt anslag om 110 311 000 kronor. För de därpå följande budgetåren beräknar jag motsvarande belopp till 109 702 000 respektive 111 453 000 kronor.

Hemställan

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

53. till *Högskolan i Kalmar: Grundutbildning* för budgetåret 1993/94 anvisa ett reservationsanslag på 110 311 000 kronor,

54. godkänna de riktlinjer för utbildningsuppgiften för budgetåren 1994/95 och 1995/96 som jag angett.

D 20. Högskolan i Karlskrona/Ronneby: Grundutbildning

1993/94 Nytt anslag (förslag) 41 438 000

Detta anslag avser grundläggande högskoleutbildning vid Högskolan i Karlskrona/Ronneby.

1. Examina

Högskolan har enligt högskoleförordningen fr.o.m. den 1 juli 1993 rätt att utfärda följande examina:

Kandidatexamen

Högskoleexamen

Ingenjörsexamen

Yrkesteknisk examen

2. Nulägesbeskrivning

Högskolan i Karlskrona/Ronneby har i den fördjupade anslagsframställning redovisat sin verksamhet. Grundläggande högskoleutbildning tillhandahålls inom områdena humaniora, samhällsvetenskap, teknik och naturvetenskap. Högskolan har för budgetåret 1992/93 tilldelats resurser för cirka 1 100 helårsstudenter. 1991/92 var antalet helårsprestationer enligt preliminära uppgifter från Verket för högskoleservice cirka 670.

Eftersom Högskolan i Karlskrona/Ronneby endast har funnits sedan budgetåret 1989/90 har verksamheten inte hunnit stabilisera sig på ett sådant sätt att resultaten kan jämföras med dem från andra universitet och högskolor. Utnyttjandegraden ökade under de två första åren från 83 procent till 90 procent. Examinationsfrekvensen har inte varit helt tillfredställande enligt högskolans mening men har ökat det senaste året.

4. Framtida inriktningar och prioriteringar

Hälften av de anvisade medlen används för ingenjör- och teknikerutbildningarna och en stark profilering finns inom området informations-teknologi. För den kommande treårsperioden föreslår högskolan en fortsatt utveckling inom dessa områden. En förstärkning av det humanistiska området föreslås - främst inom språkämnen och området europakunskap. Även samhällsvetenskapliga och naturvetenskapliga ämnen kommer att byggas ut, särskilt med profilering mot datautbildning. Samtliga dessa ämneområden skall kunna ligga till grund för en lärarutbildning, vilket innebär att också utbildning på magisternivå skall erbjudas.

Högskolan föreslår också en fortsatt utbyggnad av den tvååriga ingenjörutbildningen samt en förlängning av denna utbildning till tre år. Vidare föreslås en utbyggnad av den yrkestekniska utbildningen mot området byggnadsteknik.

Föredragandens överväganden

Resultatbedömning

I det tidigare resurstilldelningssystemet har inte angetts några mål för verksamheten av det slag som skulle göra det möjligt att redovisa resultat enligt de normer som det nya systemet och därmed sammanhängande anslagsomläggning förutsätter.

Slutsatser

Mot bakgrund av den fördjupade prövningen har jag dragit följande slutsatser om högskolans utbildningsuppdrag.

Antalet avlagda examina som omfattar minst 120 poäng bör uppgå till minst 100 under treårsperioden.

Högskolan skall, vid sidan av utbildning som för den enskilde leder till examen, även bedriva fortbildning och vidareutbildning.

Högskolan bör beakta vad jag redovisat i det föregående beträffande omprioriteringar i utbildningsutbudet (avsnitt 4.6).

Det högsta antalet helårsprestationer som högskolan kan erhålla ersättning från statsbudgeten för under treårsperioden har jag beräknat till följande:

Humaniora	1 900
Samhällsvetenskap	

Naturvetenskap	
Teknik	1 900

Vidare bör ersättning kunna påräknas för högst 1 900 helårsstudenter per år.

Per capitaersättningen för helårsstudenter och helårsprestationer inom de olika utbildningsområdena framgår av vad jag tidigare anført i det föregående avsnitt 3.1.

Den sammanlagda ersättningen för helårsstudenter och helårsprestationer kan mot bakgrund av detta uppgå till högst 41 438 000 kronor för budgetåret 1993/94. För de därpå följande budgetåren beräknar jag motsvarande belopp till 41 773 000 kronor respektive 41 953 000 kronor. Det lägsta belopp som kan utgå för budgetåret 1993/94 är dock 34 396 000 kronor (= garantibelopp).

Hemställan

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

55. för det utbildningsuppdrag som jag har angett för *Högskolan i Karlkrona/Rönneby: Grundutbildning* för budgetåret 1993/94 anvisa ett reservationsanslag på 41 438 000 kronor,

56. godkänna de riktlinjer för utbildningsuppdragen för budgetåren 1994/95 och 1995/96 som jag angett.

D 21. Högskolan i Karlstad: Grundutbildning

1993/94 Nytt anslag (förslag) 174 184 000

Detta anslag avser grundläggande högskoleutbildning vid Högskolan i Karlstad. Under anslaget har medel beräknats för samtliga kostnader som är förenade med det utbildningsuppdrag skall kunna gälla för högskolan.

1. Examina

Högskolan har enligt högskoleförordningen fr.o.m. den 1 juli 1993 rätt att utfärda följande examina:

Magisterexamen*

Kandidatexamen

Högskoleexamen

* Examensrätten gäller följande ämnen: engelska, franska, historia, litteraturvetenskap, religionsvetenskap, företagsekonomi, kulturgeografi, nationalekonomi, pedagogik, sociologi, statskunskap, ADB, kemi.

** Förenad med följande villkor: gymnasielärarutbildning i ämnen för vilka krävs 80 poäng får endast ges i ämnen för vilka högskolan givits rätt att utfärda magisterexamen.

2. Nulägesbeskrivning

Högskolan i Karlstad har i den fördjupade anslagsframställning redovisat sin verksamhet. Högskolan tillkom 1977 då de olika lärarutbildningar som fanns i Karlstad slogs samman med universitetsfilialen. Högskolan i Karlstad har ett brett utbud av utbildningar. En stark kärna finns inom lärarutbildningarna och inom de filosofiska fakultetsområdena, men här finns också ingenjör- och teknikutbildningar. Högskolan har budgetåret 1992/93 tilldelats resurser för cirka 5 400 helårsstudenter. Budgetåret 1991/92 var antalet helårsprestationer enligt preliminära uppgifter från Verket för högskoleservice cirka 3 270.

3. Resultatanalys

Högskolans resultatanalys för perioden 1987/88 till 1990/91 visar bl.a. att

- utnyttjandegraden har stigit från 77 % budgetåret 1987/88 till 90 % budgetåret 1991/92,
- prestationsgraden är hög, och har under perioden legat runt 91 % på de bundna utbildningslinjerna vilket är över riksgenomsnittet,
- På de fristående kurserna är prestationsgraden dock under riksgenomsnittet, runt 60 %,
- utvärderingar av kvaliteten på de grundläggande utbildningen har genomförts på flera olika områden och dessa har lagts till grund för åtgärder som syftar till kvalitetsförbättringar.

4. Framtida inriktning och prioriteringar

Mot bakgrund av slutsatserna i resultatanalysen och de bedömningar som högskolan kunnat göra i sin framtids- och resursanalys föreslår högskolan följande målsättningar för den kommande treårsperioden

- att höja antalet avlagda examina med 10% vid oförändrad kapacitet,
- att sätta kvalitetsfrågor i centrum bl.a. genom tydligt ökad internationalisering,
- att förbättra forskningsanknytningen i grundutbildningen,

- att utveckla flera utbildningsprogram som kan bilda grunden till en "Karlstadsprofil" och har anknytning till högskolans tvärvetenskapliga profil,
- att vidta åtgärder för att högskolan skall kunna ta emot fler studenter,
- under perioden påbörja utvecklingen av civilingenjörsutbildning vid högskolan.

Föredragandens överväganden

Resultatbedömning

I det tidigare resurstilldelningssystemet har inte angetts några mål för verksamheten av det slag som skulle kunna göra det möjligt att redovisa resultat enligt de normer som det nya systemet och därmed sammanhängande anslagsomläggning förutsätter. Jag har därför inte kunnat göra en bedömning av prestationer, resultat och effekter m.m. utifrån uppställda mål.

Fördjupad prövning

De resultat som högskolan redovisat visar att utnyttjandegraden är hög, speciellt på de bundna utbildningarna. Däremot är prestationsgraden under riksgenomsnittet på fristående kurser. Det borde därför finnas utrymme för högskolan att öka prestationsgraden och därigenom uppnå bättre resursutnyttjande.

Slutsatser

Mot bakgrund av den fördjupade prövningen har jag dragit följande slutsatser om högskolans utbildningsuppdrag.

Antalet avlagda examina som omfattar minst 120 poäng bör uppgå till minst 1 700 under perioden. Av dessa bör minst 500 avse grundskollärarexamen 1-7, minst 300 avse grundskollärarexamen 4-9 och minst 100 avse gymnasielärarexamen.

Vid sidan av utbildning som för den enskilde leder fram till examen skall högskolan även bedriva fortbildning och vidareutbildning.

Högskolan bör beakta vad jag redovisat i det föregående beträffande omprioriteringar i utbildningsutbudet (avsnitt 4.6).

Det högsta antalet helårprestationer som högskolan bör kunna få medel från statsbudgeten för under treårsperioden har jag beräknat till följande:

Humaniora	
Juridik	
Samhällsvetenskap	8 000
Naturvetenskap	
Teknik	3 700
Undervisning	1 900
Övrigt	600

Vidare bör ersättning kunna påräknas för högst 6 400 helårsstudenter per år.

Per capitaersättningen för helårsprestationer och helårsstudenter inom olika utbildningsområden framgår av vad jag anför i det föregående avsnittet 3.1.

Den sammanlagda ersättningen för helårsprestationer och helårsstudenter kan mot bakgrund av detta uppgå till högst 151 413 000 kronor för budgetåret 1993/94. För de därpå följande budgetåren beräknar jag motsvarande belopp till 155 188 000 kronor respektive 157 789 000 kronor. Det lägsta belopp som kan utgå för budgetåret 1993/94 är dock 129 679 000 kronor (= garantibelopp).

Utöver ovan angivna åtagande bör högskolan fullfölja de lärarutbildningar som startat under budgetåren 1990/91-1992/93 inom ramen för särskilda åtgärder för att förbättra lärartillgången.

För detta ändamål har jag för budgetåret 1993/94 beräknat 22 771 000 kronor. För de därpå följande budgetåren har motsvarande summa beräknats till 17 505 000 kronor respektive 9 302 000 kronor.

För budgetåret 1993/94 beräknar jag således ett sammanlagt anslag om 174 184 000 kronor. För de därpå följande budgetåren beräknar jag motsvarande belopp till 172 693 000 kronor respektive 167 091 000 kronor.

Hemställan

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

57. till *Högskolan i Karlstad: Grundutbildning* för budgetåret 1993/94 anvisa ett reservationsanslag på 174 184 000 kronor,

58. godkänna de riktlinjer för utbildningsuppdragen för budgetåren 1994/95 och 1995/96 som jag angett.

1993/94 Nytt anslag (förslag) 73 416 000

Detta anslag avser grundläggande högskoleutbildning vid Högskolan i Kristianstad. Under anslaget har medel beräknats för samtliga kostnader som är förenade med det utbildningsuppdrag skall gälla för högskolan.

1. Examina

Högskolan i Kristianstad har enligt högskoleförordningen fr.o.m. den 1 juli 1993 rätt att utfärda följande examina:

Kandidatexamen

Högskoleexamen

Barn- och ungdomspedagogisk examen

Grundskollärarexamen 1-7

Ingenjörsexamen

2. Nulägesbeskrivning

Högskolan i Kristianstad har i den fördjupade anslagsframställningen redovisat sin verksamhet. Grundläggande högskoleutbildning tillhandahålls inom områdena humaniora, juridik, samhällsvetenskap, teknik och naturvetenskap. Högskolan har för budgetåret 1992/93 tilldelats resurser för ca 2 000 helårsstudenter. 1991/92 var antalet helårsprestationer, enligt preliminära uppgifter från Verket för högskoleservice, ca 1 380.

3. Resultatanalys

Högskolans resultatanalys för perioden 1987/88 - 1990/91 visar bl.a. att

- lärarutbildningarna håller hög standard,
- uppläggningsen av utbildningarna är god, men att förändringar är nödvändiga då vissa ämnen splittras i alltför små delar i kurserna,
- utbildningens innehåll får i stort sett goda omdömen, men att studenterna efterlyser en ökad integration mellan olika ämnen.

4. Framtida inriktning och prioriteringar

Mot bakgrund av slutsatserna i resultatanalysen och de bedömningar som högskolan kunnat göra i sin framtids- och resursanalys föreslår högskolan följande inriktning för den kommande treårsperioden:

- förlängning av ingenjörsutbildningar och magisterexamensrättigheter,
- utvidgat internationellt utbildningssamarbete,
- utökad utbildning på andra språk än svenska,
- förbättrade faciliteter för gästande lärare och studenter,

- utveckling av program för internationella examina,
- ökat samarbete med andra utbildningsanordnare inom högskoleområdet,
- fortsatt utveckling av utbildningar som tar hänsyn till lokala och regionala behov,

Föredragandens överväganden

Resultatbedömning

I det tidigare resurstilldelningssystemet har inte angetts några mål för verksamheten av det slag som skulle kunna göra det möjligt att redovisa resultat enligt de normer som det nya systemet och därmed sammanhängande anslagsomläggning förutsätter. Jag har därför inte kunnat göra en bedömning av prestationer, resultat och effekter m.m. utifrån uppställda mål.

Fördjupad prövning

De resultat som högskolan redovisat visar att prestationsgraden har varierat starkt under perioden 1987/88–1990/91. Nivån är låg med undantag för det samhällsvetenskapliga utbildningsområdet. Det finns stora möjligheter för högskolan att öka antalet helårsprestationer och därmed effektiviteten i resursutnyttjandet.

Slutsatser

Mot bakgrund av den fördjupade prövningen har jag dragit följande slutsatser om högskolans utbildningsuppdrag.

Antalet avlagda examina som omfattar minst 120 poäng bör uppgå till minst 560. Av dessa bör minst 400 avse grundskollärarexamen 1–7.

Vid sidan av utbildning som för den enskilde leder till examen, skall högskolan även bedriva fortbildning och vidareutbildning.

Högskolan bör beakta vad jag redovisat i det föregående beträffande omprioriteringar i utbildningsutbudet (avsnitt 4.6).

Det högsta antalet helårsprestationer som högskolan bör kunna få medel från statsbudgeten för under treårsperioden har jag beräknat till följande:

Utbildningsområde	Högsta antal helårsprestationer som ger ersättning
Humaniora	2 800
Juridik	
Samhällsvetenskap	
Naturvetenskap	1 700
Teknik	

Undervisning	1 400
--------------	-------

Övrigt	400
--------	-----

Vidare bör ersättningen kunna påräknas för högst 2 800 helårsstudenter per år.

Per capitaersättningen för helårsstudenter och helårsprestationer inom de olika utbildningsområdena framgår av vad jag anført i det föregående avsnittet 3.1.

Den sammanlagda ersättningen för helårsprestationer och helårsstudenter kan mot bakgrund av detta uppgå till högst 71 228 000 kronor för budgetåret 1993/94. För de därpå följande budgetåren beräknar jag motsvarande belopp till 72 549 000 kronor respektive 75 316 000 kronor. Det lägsta belopp som kan utgå för budgetåret 1993/94 är dock 60 808 000 kronor (= garantibelopp).

Högskolan bör vidare fullfölja de lärarutbildningar som startat under budgetåren 1990/91–1992/93 inom ramen för särskilda åtgärder för att förbättra lärartillgången.

För detta angivna åtagande beräknar jag en ersättning på 2 188 000 kronor för budgetåret 1993/94, 1 580 000 kronor för budgetåret 1994/95 och 486 000 kronor för budgetåret 1995/96.

För budgetåret 1993/94 beräknar jag således ett sammanlagt anslag om 73 416 000 kronor. För de därpå följande budgetåren beräknar jag motsvarande belopp till 74 129 000 kronor respektive 75 802 000 kronor.

Hemställan

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

59. till *Högskolan i Kristianstad: Grundutbildning* för budgetåret 1993/94 anvisa ett reservationsanslag på 73 416 000 kronor,

60. godkänna de riktlinjer för utbildningsuppdragen för budgetåren 1994/95 och 1995/96 som jag angett.

D 23. Högskolan i Skövde: Grundutbildning

1993/94 Nytt anslag (förslag) 43 452 000

Detta anslag avser grundläggande högskoleutbildning vid Högskolan i Skövde. Under anslaget har medel beräknats för samtliga kostnader som är förenade med det utbildningsuppdrag som bör gälla för högskolan.

Högskolan har enligt högskoleförordningen fr.o.m. den 1 juli 1993 rätt att utfärda följande examina:

Kandidatexamen

Högskoleexamen

Ingenjörsexamen

Yrkesteknisk examen

2. *Nulägesbeskrivning*

Högskolan i Skövde har i den fördjupade anslagsframställningen redovisat sin verksamhet. Grundläggande högskoleutbildning tillhandahålls inom områdena humaniora, juridik, samhällsvetenskap, teknik och naturvetenskap. Högskolan har för budgetåret 1992/93 tilldelats resurser för cirka 1 200 helårsstudenter. 1991/92 var antalet helårsprestationer, enligt preliminära uppgifter från Verket för högskoleservice, cirka 750.

3. *Resultatanalys*

Högskolans resultatanalys visar bl.a. att

- högskolan uppvisar en prestationsgrad inom den grundläggande utbildningen som i huvudsak överensstämmer med riksgenomsnittet,
- utbildningskvaliteten är enligt styrelsens uppfattning genomgående acceptabel och i flera fall god eller mycket god.

4. *Framtida inriktning och prioriteringar*

Mot bakgrund av slutsatserna i resultatanalysen och de bedömningar som högskolan kunnat göra i sin framtids- och resursanalys föreslår högskolan följande målsättningar att gälla för den kommande treårsperioden,

- att inom ett antal kompetensområden erbjuda kvalitativt högtstående och i hög grad probleminriktad utbildning med såväl bredd som djup. För detta behövs ett betydande resurstillskott. Breddningen skall ansluta till den nuvarande strukturen genom att existerande ämnen inom högskolan förstärks och att närliggande kompetenser tillförs vilka är nödvändiga för att långsiktigt upprätthålla och stärka grundkompetensen.

Föredragandens överväganden

Resultatbedömning

I det tidigare resurstilldelningssystemet har inte angetts några mål för verksamheten av det slag som skulle kunna göra det möjligt att redovisa resultat enligt de normer som det nya systemet och därmed sammanhängande anslagsomläggning förutsätter. Jag har därför inte kunnat gö-

Fördjupad prövning

Prestationsgraden för ekonomlinjen har ökat under perioden 1987/88-1991/92 och ligger nu över riksgenomsnittet. För de flesta korta ingenjörsprogram ligger denna däremot något under riksgenomsnittet. För data- och systemvetenskapliga program är utnyttjandegraden hög. Det borde vara möjligt för högskolan att öka effektiviteten, dvs. öka antalet helårsprestationer och därigenom uppnå ett bättre resursutnyttjande.

Slutsatser

Mot bakgrund av den fördjupade prövningen har jag dragit följande slutsatser om högskolans utbildningsuppdrag.

Antalet avlagda examina som omfattar minst 120 poäng bör uppgå till minst 120 under treårsperioden.

Vid sidan av utbildning som för den enskilde leder till examen, skall högskolan även bedriva fortbildning och vidareutbildning.

Högskolan bör beakta vad jag redovisat i det föregående beträffande omprioriteringar i utbildningsutbudet (avsnitt 4.6).

Det högsta antalet helårsprestationer som högskolan bör kunna få medel från statsbudgeten för under treårsperioden har jag beräknat till följande:

Utbildningsområde	Högsta antal helårsprestationer som ger ersättning
Humaniora	2 300
Juridik	
Samhällsvetenskap	
Naturvetenskap	1 700
Teknik	
Övrigt	150

Vidare bör ersättning kunna påräknas för högst 2 000 helårsstudenter per år.

Per capitaersättningen för helårsstudenter och helårsprestationer inom de olika utbildningsområdena framgår av vad jag anförde i det föregående avsnittet 3.1.

Den sammanlagda ersättningen för helårsprestationer och helårsstudenter kan mot bakgrund av detta uppgå till högst 43 452 000 kronor för budgetåret 1993/94. För de därpå följande budgetåren beräknar jag motsvarande belopp till 45 585 000 kronor respektive 45 765 000 kro-

nor. Det lägsta belopp som kan utgå för budgetåret 1993/94 är dock 36 469 000 kronor (= garantibelopp). Prop. 1992/93:169

Hemställan

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

61. till *Högskolan i Skövde: Grundutbildning* för budgetåret 1993/94 anvisa ett reservationsanslag på 43 452 000 kronor,

62. godkänna de riktlinjer för utbildningsuppdragen för budgetåren 1994/95 och 1995/96 som jag angett.

D 24. Högskolan för lärarutbildning i Stockholm: Grundutbildning

1993/94 Nytt anslag (förslag) 228 454 000

Anslaget avser grundläggande högskoleutbildning vid Högskolan för lärarutbildning i Stockholm (HLS). Under anslaget har medel beräknats för samtliga kostnader som är förenade med det utbildningsuppdrag som skall gälla för högskolan.

1. Examina

HLS har enligt högskoleförordningen fr.o.m. den 1 juli 1993 rätt att utfärda följande examina:

Magisterexamen*

Kandidatexamen

Högskoleexamen

Barn- och ungdomspedagogisk examen

Flyglärarexamen

Grundskollärarexamen 1-7

Grundskollärarexamen 4-9

Gymnasielärarexamen

Specialpedagogexamen**

Studie- och yrkesvägledarexamen

* med pedagogik som huvudämne

** samtliga inriktningar

2. Nulägesbeskrivning

HLS har i den fördjupade anslagsframställningen redovisat sin verksamhet. HLS är den enda fristående högskolan för lärarutbildning i landet. Utbildning tillhandahålls för de flesta undervisningsyrken. Den ämnes-teoretiska utbildningen för lärare med inriktning på grundskolans årskurser 4-9 och gymnasieskolan samt den praktisk-estetiska utbildningen sker i samarbete mellan HLS och Stockholms universitet respektive

relevanta fackhögskolor i Stockholmsområdet såsom Idrottshögskolan i Stockholm, Konstfack och Musikhögskolan i Stockholm.

HLS är den enda högskola i landet som kan erbjuda utbildning inom den specialpedagogiska utbildningens samtliga inriktningar. Likaledes den enda högskola i landet som kan erbjuda flygläroverutbildning.

HLS har för budgetåret 1992/93 tilldelats resurser för 5 700 helårsstudenter. Budgetåret 1991/92 var antalet helårsprestationer, enligt preliminära uppgifter från Verket för högskoleservice, cirka 3 870.

3. Resultatanalys

HLS resultatanalys för perioden 1987/88–1990/91 visar bl.a. att beträffande

★ förskollärover- och fritidspedagogutbildning

- att utnyttjandegraden ligger på mellan 70 och 85 procent, lägre för fritidspedagogutbildningen, samt att utnyttjandegraden stigit något under perioden,

- att prestationsgraden dvs. relationen mellan helårsprestationer och helårsstudenter ligger på ca 85 i förskolläroverutbildningen respektive 95 procent i fritidspedagogutbildningen under 1990/91,

★ grundskolläroverutbildning

- att utnyttjandegraden under perioden stigit från ca 40 till ca 55 procent på grundskolläroverutbildningen med inriktning på undervisning i årskurserna 1–7 respektive från 60 till ca 70 procent på utbildningen med inriktning på 4–9,

- att prestationsgraden sammantaget stigit från ca 75 till ca 85 procent,

- att examensfrekvens ej redovisats eftersom examina på den nya grundskolläroverutbildningen inte hunnit avläggas inom perioden,

★ specialpedagogisk påbyggnadsutbildning

- att tillströmningen av lärare från grund- och gymnasieskola är dålig jämfört med tillströmningen från barnomsorgen. Enligt fastställda kvoteringsprinciper skall en större andel av de förstnämnda antas,

★ ämneslärover-, vårdlärover- och yrkespedagogisk utbildning

- att platserna i slutet av perioden som helhet är väl utnyttjade. I början av perioden kan noteras dålig rekrytering, avhopp och avbrott i ämnesläroverutbildningen samt rekryteringsproblem till industri- och hantverksläroverutbildningen.

4. Framtida inriktning och prioriteringar

Mot bakgrund av slutsatserna i resultatanalysen och de bedömningar som HLS kunnat göra i sin framtids- och resursanalys föreslås följande målsättningar gälla för den kommande treårsperioden:

- Att läroverutbildningen även i fortsättningen skall vara yrkesinriktad vilket innebär att utbildningen från början till slut skall genomsyras av den kommande yrkesverksamheten. Detta innebär att ämnesstudierna

skall vara didaktiskt inriktade och praktikperioder varvas in i utbildningen.

- Utveckling av "bryggor" mellan grundskollärarutbildning och barnomsorg/skolbarnsomsorg och gymnasieskola.

- Förlängning av förskollärary- och fritidspedagogutbildningarna i två steg från 100 till 140 poäng. Det första steget skall omfatta en fältförlagd del motsvarande 20 poäng och det andra i huvudsak fördjupade ämnesstudier. Allt i syfte att ytterligare introducera dessa lärarkategorier i skolan och öka samverkan med andra lärarkategorier i skolan.

- Omorganisation av praktikdelen i lärarutbildningen med en övergång till praktikantjänstgöring så att studenterna anställs i kommunerna. Högskolans roll skulle därmed bli att utbilda praktikanthandledare.

- Utveckling av den specialpedagogiska utbildningen så att den blir mer marknadsanpassad.

- Motsvara den allt viktigare roll som högskolan kommer att få vad gäller fortbildning och vidareutbildning i länet av personal såväl inom barnomsorgen som inom skolan.

- Utveckling av det internationella samarbetet generellt samt utveckling av en internationell specialpedagogisk utbildning med inriktning mot utbildning av synskadade.

För att förverkliga dessa mål krävs enligt HLS resursförstärkningar.

Föredragandens överväganden

Resultatbedömning

I det tidigare resurstilldelningssystemet har inte angetts några mål för verksamheten av det slag som skulle göra det möjligt att redovisa resultatet enligt de normer som det nya systemet och därmed sammanhängande anslagsomläggning förutsätter.

Jag har därför inte kunnat göra en bedömning av prestationer, resultat och effekter m.m. utifrån uppställda mål.

Fördjupad prövning

De resultat som HLS redovisat visar att utnyttjandegraden av utbildningsplatserna varit låg men förbättrats. Vidare att prestationsgraden på flera områden ligger under riksgenomsnittet. Det borde vara möjligt för HLS att öka effektiviteten dvs. öka antalet helårsprestationer och därigenom få ett bättre resursutnyttjande.

Slutsatser

Mot bakgrund av den fördjupade prövningen har jag dragit följande slutsatser om HLS utbildningsuppdrag.

Antalet avlagda examina som omfattar minst 120 poäng bör uppgå till minst 3 300 under treårsperioden. Av dessa bör minst 750 avse grund-

Vid sidan av utbildning som för den enskilde leder till examen skall HLS även bedriva fortbildning och vidareutbildning.

HLS bör beakta vad jag redovisat i det föregående beträffande omprioriteringar i utbildningsutbudet (avsnitt 4.6).

Det högsta antal helårsprestationer som HLS bör kunna få medel från statsbudgeten för under treårsperioden har jag beräknat till följande:

Utbildningsområde	Högsta antal helårsprestationer som ger ersättning
Humaniora Samhällsvetenskap	4 600
Naturvetenskap Vård	2 600
Undervisning	6 750
Övrigt	1 600

Vidare bör ersättning kunna påräknas för högst 5 600 helårsstudenter per år.

Per capitaersättningarna för helårsstudenter och helårsprestationer inom de olika utbildningsområdena framgår av vad jag anförde i det föregående avsnittet 3.1.

Den sammanlagda ersättningen för helårsstudenter och helårsprestationer kan mot bakgrund av detta uppgå till högst 208 083 000 kronor för budgetåret 1993/94. För de därpå följande åren beräknar jag motsvarande belopp till 203 464 000 kronor respektive 206 978 000 kronor. Det lägsta belopp som kan utgå för budgetåret 1993/94 är dock 186 420 000 kronor (= garantibeloppet).

Utöver ovan angivna åtaganden bör HLS fullgöra följande vad gäller specialpedagogisk påbyggnadsutbildning:

- I samråd med Högskolan i Örebro och Stockholms universitet ansvara för utvecklingen av lärarutbildning för döva och hörselskadade.
- Ansvara för utvecklingen av lärarutbildning för synskadade.
- Tillsammans med universiteten i Lund, Göteborg och Umeå ansvara för utvecklingen av lärarutbildningen för komplicerad inlärningssituation och utvecklingsstörda.

Högskolan bör vid behov anordna flyglärarutbildning.

Högskolan bör vidare fullfölja under budgetåren 1990/91-1992/93 påbörjade åtgärder för att förbättra lärartillgången.

För dessa åtaganden beräknar jag en ersättning på 20 371 000 kronor för budgetåret 1993/94, 15 376 000 kronor för budgetåret 1994/95 och 5 700 000 kronor för budgetåret 1995/96.

För budgetåret 1993/94 beräknar jag således ett sammanlagt anslag om 228 454 000 kronor. För de därpå följande budgetåren beräknar jag motsvarande belopp till 218 840 000 kronor respektive 212 678 000 kronor.

Prop. 1992/93:169

Hemställan

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

63. till *Högskolan för lärarutbildning i Stockholm: Grundutbildning* för budgetåret 1993/94 anvisa ett reservationsanslag på 228 454 000 kronor,

64. godkänna de riktlinjer för utbildningsuppdragen för budgetåren 1994/95 och 1995/96 som jag angett.

D 25. Högskolan i Trollhättan/Uddevalla: Grundutbildning

1993/94 Nytt anslag (förslag) 38 627 000

Detta anslag avser grundläggande högskoleutbildning vid Högskolan i Trollhättan/Uddevalla. Under anslaget har medel beräknats för samtliga kostnader som är förenade med det utbildningsuppdrag som skall gälla för högskolan.

1. Examina

Högskolan har enligt högskoleförordningen fr.o.m. den 1 juli 1993 rätt att utfärda följande examina:

Kandidatexamen

Högskoleexamen

Barn- och ungdomspedagogisk examen

Ingenjörsexamen

2. Nulägesbeskrivning

Högskolan i Trollhättan/Uddevalla har i den fördjupade anslagsframställning redovisat sin verksamhet.

Grundläggande högskoleutbildning tillhandahålls inom områdena teknik/naturvetenskap, samhällsvetenskap, undervisning och humaniora.

Högskolan har för budgetåret 1992/93 tilldelats resurser för cirka 900 helårsstudenter. Budgetåret 1991/92 var antalet helårsprestationer, enligt preliminära uppgifter från Verket för högskoleservice, cirka 590.

3. Resultatanalys

Högskolans resultatanalys för perioden 1987/88–1990/91 visar bl.a. att

- antalet sökande till högskolans nybörjarplatser har fördubblats från höstterminen 1991 till höstterminen 1992,
- två av högskolans linjer, driftteknikerlinjen och elektroingenjörslinjen före höstterminen 1992 hade svårt med rekryteringen av studenter,
- högskolan arbetar sedan föregående år med ett kvalitetssäkringsprojekt som omfattar flera verksamhetsområden.

4. Framtida inriktningar och prioriteringar

Mot bakgrund av slutsatserna i resultatanalysen och de bedömningar som högskolan kunnat göra i sin framtids- och resursanalys föreslår högskolan följande inriktning för den kommande treårsperioden:

- förlängning av flera utbildningar till att omfatta 120 poäng,
- introduktion av utbildningar som omfattar flera ämnesområden - t.ex. teknik, ekonomi, språk och beteendevetenskap,
- volymökning av fristående kurser för fortbildning och vidareutbildning och i samband därmed ett fördjupat samarbete med arbetslivet,
- ökad internationell inriktning på utbildningsutbudet,
- förbättrade förutsättningar för forsknings- och utvecklingsverksamhet vid högskolan.

För att förverkliga dessa mål krävs enligt högskolan såväl omprioriteringar som resursförstärkningar.

Föredragandens överväganden

Resultatbedömning

I det tidigare resurstilldelningssystemet har inte angetts några mål för verksamheten av det slag som skulle göra det möjligt att redovisa resultat enligt de normer som det nya systemet och därmed sammanhängande anslagsomläggning förutsätter. Jag har därför inte kunnat göra en bedömning av prestationer, resultat och effekter m.m. utifrån uppställda mål.

Fördjupad prövning

De resultat som högskolan redovisat för sitt första verksamhetsår visar att utnyttjande- och prestationsgraden inom vissa utbildningsområden ligger under riksgenomsnittet. Det borde därför vara möjligt för högskolan att i dessa delar förbättra sitt resultat.

Slutsatser

Mot bakgrund av den fördjupade prövningen har jag dragit följande slutsatser om högskolans utbildningsuppdrag.

Antalet avlagda examina som omfattar minst 120 poäng bör under perioden uppgå till minst 100.

Vid sidan av utbildning som för den enskilde leder till examen skall högskolan även bedriva fortbildning och vidareutbildning.

Högskolan bör beakta vad jag redovisat i det föregående beträffande omprioriteringar i utbildningsutbudet (avsnitt 4.6).

Det högsta antalet helårsprestationer som högskolan bör kunna få medel från statsbudgeten för under treårsperioden har jag beräknat till följande:

Utbildningsområde	Högsta antal helårsprestationer som ger ersättning
Humaniora	1 700
Samhällsvetenskap	
Naturvetenskap	1 400
Teknik	
Undervisning	350
Övrigt	75

Vidare bör ersättning kunna påräknas för högst 1 600 helårsstudenter per år.

Per capitaersättningarna för helårsstudenter och helårsprestationer inom de olika utbildningsområdena framgår av vad jag anför i det föregående avsnittet 3.1.

Den sammanlagda ersättningen för helårsstudenter och helårsprestationer kan mot bakgrund av detta uppgå till högst 38 627 000 kronor för budgetåret 1993/94. För de därpå följande budgetåren beräknar jag motsvarande belopp till 38 862 000 kronor respektive 39 567 000 kronor. Det lägsta belopp som kan utgå för 1993/94 är dock 29 825 000 kronor (= garantibelopp).

Hemställan

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

65. till *Högskolan i Trollhättan/Uddevalla: Grundutbildning* för budgetåret 1993/94 anvisa ett reservationsanslag på 38 627 000 kronor,

66. godkänna de riktlinjer för utbildningsuppdragen för budgetåren 1994/95 och 1995/96 som jag angett.

1993/94 Nytt anslag (förslag) 121 634 000

Detta anslag avser grundläggande högskoleutbildning vid Högskolan i Växjö. Under anslaget har medel beräknats för samtliga kostnader som är förenade med det utbildningsuppdrag som skall gälla för högskolan.

1. Examina

Högskolan har enligt högskoleförordningen fr.o.m. den 1 juli 1993 rätt att utfärda följande examina:

Magisterexamen*

Kandidatexamen

Högskoleexamen

Barn- och ungdomspedagogisk examen

Grundskollärarexamen 1-7

Grundskollärarexamen 4-9

Gymnasielärarexamen**

Ingenjörsexamen

* examensrätten gäller följande ämnen: engelska, franska, historia, litteraturvetenskap, företagsekonomi, nationalekonomi, pedagogik, sociologi, statskunskap och matematik/tillämpad matematik

** förenat med följande villkor: gymnasielärarutbildning i ämnen för vilka krävs minst 80 poäng får endast ges i ämnen för vilka högskolan givits rätt att utfärda magisterexamen.

2. Nulägesbeskrivning

Högskolan har i den fördjupade anslagsframställningen redovisat sin verksamhet.

Högskolan har för budgetåret 1992/93 tilldelats resurser för ca 4 100 helårsstudenter. Budgetåret 1991/92 var antalet helårsprestationer, enligt preliminära uppgifter från Verket för högskoleservice, ca 3 120.

3. Resultatanalys

Högskolans resultatanalys för perioden 1987/88-1990/91 visar bl.a. följande.

Sammanfattningsvis sägs att prestationsgraden har utvecklats i positiv riktning. Högskolan har genomgående haft en högre utnyttjandegrad än riksgenomsnittet. Vad gäller andelen helårsprestationer i förhållande till helårsstudenter har det under 1989/90 resp. 1990/91 skett ett närmande till riksgenomsnittet.

På fristående kurser och lokala linjer ligger prestationsgraden över riksgenomsnittet.

Högskolan har ett omfattande internationaliseringsprogram samt viss undervisning på engelska.

Mot bakgrund av slutsatserna i resultatanalysen och de bedömningar som högskolan kunnat göra i sin framtids- och resursanalys föreslås bl.a. följande målsättningar för den kommande treårsperioden:

- ★ fortsatt uppbyggnad av naturvetenskaplig kompetens till 60 poäng i fysik och kemi

- ★ ökade resurser för studier upp till kandidatnivå

- ★ resurser för fler kurser för magisterexamen samt för ökad satsning på distansutbildning för fortbildning och vidareutbildning

- ★ ytterligare platser för grundskollärarytbildning 4-9.

För att förverkliga dessa mål krävs enligt högskolan såväl omprioriteringar som resursförstärkningar.

Föredragandens överväganden

Resultatbedömning

I det tidigare resurstilldelningssystemet har inte angetts några mål för verksamheten av det slag som skulle göra det möjligt att redovisa resultat enligt de normer som det nya systemet och därmed sammanhängande anslagsomläggning förutsätter. Jag har därför inte kunnat göra en bedömning av prestationer, resultat och effekter m.m. utifrån uppställda mål.

Fördjupad prövning

De resultat som högskolan redovisat visar att utnyttjandegraden av utbildningsplatserna och prestationsgraden är tillfredsställande.

Det bör dock vara möjligt att genomsnittligt öka effektiviteten både vad gäller helårsprestationer och examensfrekvens.

Slutsatser

Mot bakgrund av den prövning jag har gjort har jag dragit följande slutsatser om högskolans utbildningsuppdrag.

Antalet avlagda examina som omfattar minst 120 poäng bör uppgå till minst 1 300 under treårsperioden. Av dessa bör minst 370 avse grundskollärarexamen 1-7, minst 160 grundskollärarexamen 4-9 och minst 60 gymnasielärarexamen.

Vid sidan av utbildning som för den enskilde leder till examen skall högskolan även bedriva fortbildning och vidareutbildning.

Högskolan bör beakta vad jag har redovisat i det föregående beträffande omprioriteringar i utbildningsutbudet (avsnitt 4.6).

Det högsta antalet helårsprestationer som högskolan bör kunna få medel från statsbudgeten för under treårsperioden har jag beräknat till följande:

Humaniora	7 600
Juridik	
Samhällsvetenskap	
Naturvetenskap	2 300
Teknik	
Undervisning	1 600
Övrigt	400

Vidare bör ersättning kunna påräknas för högst 5 300 helårsstudenter per år.

Per capitaersättningen för helårsstudenter och helårsprestationer inom de olika utbildningsområdena framgår av vad jag har anfört i det föregående avsnittet 3.1.

Den sammanlagda ersättningen för helårsstudenter och helårsprestationer kan mot bakgrund av detta uppgå till högst 117 249 000 kronor för budgetåret 1993/94. För de därpå följande budgetåren beräknar jag motsvarande belopp till 117 388 000 kronor respektive 119 389 000 kronor. Det lägsta belopp som kan utgå för budgetåret 1993/94 är dock 115 909 000 kronor (= garantibelopp).

Högskolan bör fullfölja de lärarutbildningar som startade under budgetåren 1990/91–1992/93 inom ramen för särskilda åtgärder för att förbättra lärartillgången.

För dessa åtaganden beräknar jag för budgetåret 1993/94 en ersättning på 4 385 000 kronor, för budgetåret 1994/95 har motsvarande belopp beräknats till 3 169 000 kronor och för budgetåret 1995/96 till 1 860 000 kronor.

För budgetåret 1993/94 beräknar jag således ett sammanlagt anslag om 121 634 000 kronor. För de därpå följande budgetåren beräknar jag motsvarande belopp till 120 557 000 kronor respektive 121 249 000 kronor.

Hemställan

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

67. till *Högskolan i Växjö: Grundutbildning* för budgetåret 1993/94 anvisa ett reservationsanslag på 121 634 000 kronor,

68. godkänna de riktlinjer för utbildningsuppgifterna för budgetåren 1994/95 och 1995/96 som jag har angett.

1993/94 Nytt anslag (förslag) 142 975 000

Detta anslag avser grundläggande högskoleutbildning vid Högskolan i Örebro. Under anslaget har medel beräknats för samtliga kostnader som är förenade med det utbildningsuppdrag som skall gälla för högskolan.

1. Examina

Högskolan har enligt högskoleförordningen fr.o.m. den 1 juli 1993 rätt att utfärda följande examina:

Magisterexamen *

Kandidatexamen

Högskoleexamen

Barn- och ungdomspedagogisk examen

Grundskollärarexamen 4 - 9

Gymnasielärarexamen **

Idrottslärarexamen

Ingenjörsexamen

Musiklärarexamen

Socionomexamen

* examensrätten gäller följande ämnen: engelska, historia, litteraturvetenskap, företagsekonomi, nationalekonomi, pedagogik, psykologi, socialt arbete, sociologi, statistik, statskunskap.

** förenad med följande villkor: gymnasielärarutbildning i ämnen för vilka krävs minst 80 poäng kan endast ges i ämnen för vilka högskolan har givits rätt att utfärda magisterexamen.

2. Nulägesbeskrivning

Högskolan i Örebro har i den fördjupade anslagsframställningen redovisat sin verksamhet. Grundläggande högskoleutbildning tillhandahålls inom områdena humaniora, juridik, samhällsvetenskap, teknik och naturvetenskap. Högskolan har för budgetåret 1992/93 tilldelats resurser för cirka 4 700 helårsstudenter. 1991/92 var antalet helårsprestationer, enligt preliminära uppgifter från Verket för högskoleservice, cirka 3 300.

3. Resultatanalys

Högskolans resultatanalys visar bl.a. att

- kvaliteten i statistiken måste avsevärt förbättras för att kvantitativa mått i resultatanalys skall kunna användas,
- den kunskap om studieavbrott och avhopp som finns bör sammanställas systematiskt så att man kan få en mer samlad bild av problemen.

Mot bakgrund av slutsatserna i resultatanalysen och de bedömningar som högskolan kunnat göra i sin framtids- och resursanalys föreslå följande inriktning för den kommande treårsperioden:

- Organisering av högskolestudierna så att studenterna själva måste söka den kunskap de vill ha och själva kombinera sin kunskap utifrån de basämnen som högskolan kan erbjuda. Övergången till ett system som i allt väsentligt baserar sig på fria studieval måste tas på stort allvar.
- Ett aktivt och konkret utvecklande av högskolans internationella kontakter - detta inte minst av kvalitetsskäl.

Föredragandens överväganden

Resultatbedömning

I det tidigare resurstilldelningssystemet har inte angetts några mål för verksamheten av det slag som skulle kunna göra det möjligt att redovisa resultat enligt de normer som det nya systemet och därmed sammanhängande anslagsomläggning förutsätter. Jag har därför inte kunnat göra en bedömning av prestationer, resultat och effekter m.m. utifrån uppställda mål. Emellertid visar högskolans fördjupade anslagsframställning, enligt min mening att verksamheten bedrivs i en sådan riktning att den utvecklas positivt.

Fördjupad provning

För det samhällsvetenskapliga utbildningsområdets linjer är den redovisade utnyttjandegraden av nybörjarplatser överlag hög. Prestationsgraden ligger inom detta område i allmänhet mellan 80 och 100 procent. Däremot är de kvantitativa studieprestationerna något lägre för tekniska utbildningar än övriga områden. Prestationsgraden inom undervisnings-, kultur och informationsområdena är genomgående hög även om en del undantag föreligger, däribland fritidspedagogutbildningen.

Slutsatser

Mot bakgrund av den fördjupade provningen har jag dragit följande slutsatser om högskolans utbildningsuppdrag.

Antalet avlagda examina som omfattar minst 120 poäng bör uppgå till minst 1 600 under treårsperioden. Av dessa bör minst 110 avse grundskollärarexamen 4 - 9 och minst 60 avse gymnasielärarexamen.

Vid sidan av utbildning som för den enskilde leder till examen, skall högskolan även bedriva fortbildning och vidareutbildning.

Högskolan bör beakta vad jag redovisat i det föregående beträffande omprioriteringar i utbildningsutbudet (avsnitt 4.6).

Det högsta antalet helårsprestationer som högskolan bör kunna få medel från statsbudgeten för under treårsperioden har jag beräknat till följande:

Utbildningsområde	Högsta antal helårsprestationer som ger ersättning	Prop. 1992/93:169
Humaniora	9 900	
Juridik		
Samhällsvetenskap		
Naturvetenskap	1 700	
Teknik		
Undervisning	2 100	
Övrigt	200	

Vidare bör ersättning kunna påräknas för högst 7 000 helårsstudenter per år, inklusive det konstnärliga området. Det högsta antalet helårsstudenter inom det konstnärliga området som kan ge ersättning under treårsperioden är 810.

Per capitaersättningen för helårsprestationer och helårsstudenter inom olika utbildningsområden framgår av vad jag anför i det föregående avsnittet 3.1. För musik och idrott erhåller högskolan ersättning med 77 200 kronor per helårsstudent.

Den sammanlagda ersättningen för helårsprestationer och helårsstudenter kan mot bakgrund av detta uppgå till högst 141 935 000 kronor för budgetåret 1993/94. För de därpå följande budgetåren beräknar jag motsvarande belopp till 143 432 000 kronor respektive 144 098 000 kronor. Det lägsta belopp som kan utgå för budgetåret 1993/94 är dock 123 972 000 kronor (= garantibelopp).

Högskolan bör fortsätta att anordna restaurangutbildning i Grythyttan.

Högskolan bör vidare anordna särskild skolledarutbildning.

För detta angivna åtagande beräknar jag en ersättning på 1 040 000 kronor för budgetåret 1993/94, 1 040 000 kronor för budgetåret 1994/95 och 1 040 000 kronor för budgetåret 1995/96.

För budgetåret 1993/94 beräknar jag således ett sammanlagt anslag om 142 975 000 kronor. För de därpå följande budgetåren beräknar jag motsvarande belopp till 144 472 000 kronor respektive 145 138 000 kronor.

Hemställan

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

69. till Högskolan i Örebro: Grundutbildning för budgetåret 1993/94 anvisa ett reservationsanslag på 142 975 000 kronor,

70. godkänna de riktlinjer för utbildningsuppdragen för budgetåren 1994/95 och 1995/96 som jag angett.

D 28. Högskoleutbildning på Gotland: Grundutbildning

Prop. 1992/93:169

1993/94 Nytt anslag (förslag) 11 570 000

Detta anslag avser grundläggande Högskoleutbildning på Gotland. Verksamheten leds av en styrelse till vilken ett kansli som svarar för det direkta arbetet med planering, uppföljning m.m. är knutet. Under anslaget har medel beräknats för kostnader som är förenade med upphandling av utbildning från ett eller flera universitet och högskolor.

1. Nulägesbeskrivning

Högskoleutbildning på Gotland har i sin fördjupade anslagsframställning redovisat sin verksamhet. Grundläggande högskoleutbildning tillhandahålls inom områdena humaniora, juridik, samhällsvetenskap, teknik och naturvetenskap. Föregående budgetår fanns det cirka 330 helårsstudenter vid högskoleutbildningen.

2. Resultatanalys

Högskoleutbildning på Gotlands resultatanalysen för perioden 1987/88-1990/91 visar bl.a. att

- utnyttjandegraden är hög för utbildningar som riktar sig till ungdomsstudenter,
- utbildningsutbudet varierar mellan olika år och det har visat sig vara svårt att sammanställa en heltäckande och tillförlitlig statistik över studenternas prestationer. Bidragande orsaker är att många olika universitet och högskolor deltar i verksamheten och att rapporteringen av studenternas prestationer ofta sker med avsevärd fördröjning.

3. Framtida inriktning och prioriteringar

Mot bakgrund av slutsatserna i resultatanalysen och de bedömningar som styrelsen för högskoleutbildningen kunnat göra i sin framtids- och resursanalys föreslår denna följande målsättningar att gälla för den kommande treårsperioden:

- fördubbla utbudet av lokala utbildningsprogram och fristående kurser,
- utöka den nationella rekryteringen av studenter,
- utveckla ett aktivt samarbete med universitet och högskolor runt Östersjön.

Föredragandens överväganden

Resultatbedömning

Den fördjupade anslagsframställningen för Högskoleutbildning på Gotland visar, enligt min mening, att verksamheten bedrivs med en sådan

inriktning att de verksamhetsmål som hittills funnits uppsatta har nåtts. Emellertid finns det inte ett nöjaktigt underlag för en noggrann bedömning av verksamheten, eftersom de tekniska förutsättningarna för en sådan prövning saknas.

Fördjupad prövning

De resultat som styrelsen för Högskoleutbildning på Gotland redovisat visar att utnyttjandegraden för de flesta utbildningar är hög. Det har emellertid varit svårt att sammanställa en heltäckande och tillförlitlig statistik över studenternas prestationer på Gotland. Vid slutet av treårsperioden bör verksamhetens omfattning ha fördubblats, vilket skulle leda till ett effektivare resursutnyttjande.

Slutsatser

Mot bakgrund av den fördjupade prövningen har jag dragit följande slutsatser om utbildningsåtaganden.

Vid sidan av utbildning som för den enskilde leder till examen skall Högskoleutbildning på Gotland även bedriva fortbildning och vidareutbildning.

Det högsta antalet helårsprestationer som Högskoleutbildning på Gotland kan erhålla ersättning för under treårsperioden bör vara 1 100.

Vidare bör ersättning kunna påräknas för högst 500 helårsstudenter per år.

Den sammanlagda ersättningen för helårsstudenter och helårsprestationer kan uppgå till högst 10 070 000 kronor för budgetåret 1993/94. För de därpå följande budgetåren beräknar jag motsvarande belopp till 10 018 000 kronor respektive 11 310 000 kronor. Det lägsta belopp som kan utgå för budgetåret 1993/94 är dock 9 654 000 kronor (= garantibelopp).

Modellen för högre utbildning på Gotland fungerar väl, med en inbyggd kvalitetssäkring genom att examination av studenter sker vid det universitet eller den högskola utbildningen har upphandlats av. Modellen medför emellertid merkostnader, både för de institutioner som genomför kurserna, för dubbeladministration och för resor. För att kompensera merkostnader för dessa speciella omständigheter har jag beräknat en ersättning på 1,5 miljoner kronor budgetåret 1993/94.

För budgetåret 1993/94 beräknar jag således ett sammanlagt anslag om 11 570 000 kronor. För de därpå följande budgetåren beräknar jag motsvarande belopp till 11 518 000 kronor respektive 12 810 000 kronor.

Hemställan

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

71. till Högskoleutbildning på Gotland: Grundutbildning för budgetåret 1993/94 anvisa ett reservationsanslag på 11 570 000 kronor,

D 29. Idrottshögskolan i Stockholm: Grundutbildning

1993/94 Nytt anslag (förslag) 16 676 000

Detta anslag avser grundläggande högskoleutbildning vid Idrottshögskolan i Stockholm. Under anslaget har medel beräknats för samtliga kostnader som är förenade med det utbildningsuppdrag som skall gälla för högskolan.

1. Examina

Idrottshögskolan i Stockholm har enligt högskoleförordningen fr.o.m. den 1 juli 1993 rätt att utfärda följande examina:

Högskoleexamen

Idrottslärarexamen

2. Nulägesbeskrivning

Idrottshögskolan inrättades den 1 juli 1992 och skall bedriva grundläggande utbildning i idrott för skolans, idrottsrörelsens och andra avnämares behov.

3. Resultatanalys

Interimsstyrelsen för Idrottshögskolan har lämnat anslagsframställning för Idrottshögskolan men har av naturliga skäl inte kunnat redovisa någon resultatanalys. Av resultatanalysen för Högskolan för lärarutbildning i Stockholm för perioden 1987/88-1990/91 framgår dock att såväl sökandetryck som studieresultat varit mycket goda för såväl idrottslärare som specialidrottslärare.

4. Framtida inriktning och prioriteringar

Interimsstyrelsens för Idrottshögskolan föreslag till en framtida inriktning av den grundläggande utbildningen innebär följande:

- Idrottshögskolans utbud bör breddas till att också omfatta program med hälsoinriktad profil. De utbildningar som förbereder för verksamhet utanför skolan, t.ex. inom idrottsrörelsen, bör tillsammans med idrottslärarutbildningen ingå i en gemensam basutbildning som följs av olika, alternativa inriktningar.

- Idrottslärarutbildningen bör breddas för att ge idrottslärarna en vidare kompetens.

- Utökat utbud av kurser för studenter utanför lärarprogrammet med intresse för friskvård och förebyggande hälsovård i olika former.

- I utbildningen bör särskilt uppmärksammas idrotten i socialisations-, köns-, jämställdhets- och jämlikhetsperspektivet.
- Åtgärder för att stärka sambandet mellan utbildning och forskning som allmänt kvalitetshöjande inslag i utbildningen men också som förberedelse för forskarutbildning.

Föredragandens överväganden

Som bakgrund till mina resursberäkningar redovisar jag här ett sammandrag av det utbildningsuppdrag som skall gälla för Idrottshögskolan.

Antalet avlagda examina som omfattar minst 120 poäng bör uppgå till minst 250 under treårsperioden.

Högskolan skall, vid sidan av utbildning som för den enskilde leder till examen, även bedriva forbildning och vidareutbildning.

Idrottshögskolan erhåller ersättning för högst 375 helårsprestationer under treårsperioden.

Idrottshögskolan erhåller vidare ersättning för högst 450 helårsstudenter per år.

Per capitaersättningen för helårsstudent och helårsprestation inom undervisningsområdet framgår av vad jag anför under avsnitt 3.1.3. För idrott erhåller Idrottshögskolan 55 400 kronor per helårsstudent.

Den sammanlagda ersättningen för helårsstudenter och helårsprestationer kan mot bakgrund av detta uppgå till högst 16 676 000 kronor för budgetåret 1993/94. För de därpå följande budgetåren beräknar jag motsvarande belopp till 19 318 000 kronor per år. Det lägsta beloppet för budgetåret 1993/94 uppgår till 13 972 000 kronor (=garantibelopp).

Hemställan

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

73. till *Idrottshögskolan i Stockholm: Grundutbildning* för budgetåret 1993/94 anvisa ett reservationsanslag på 16 676 000 kronor

74. godkänna de riktlinjer för utbildningsuppdragen för budgetåren 1994/95 och 1995/96 som jag har angett.

D 30. Konstfack: Grundutbildning

1993/94 Nytt anslag (förslag) 44 496 000

Detta anslag avser grundläggande högskoleutbildning vid Konstfack. Under anslaget har medel beräknats för samtliga kostnader som är förenade med det utbildningsuppdrag som skall gälla för högskolan.

Högskolan har enligt högskoleförordningen fr.o.m. den 1 juli 1993 rätt att utfärda följande examina:

Högskoleexamen

Bildlärarexamen

Konstnärlig högskoleexamen i konst och design

2. *Nulägesbeskrivning*

Konstfack har i sin fördjupade anslagsframställning redovisat sin verksamhet. Utbildningen vid Konstfack är indelad i områdena konst, konsthantverk, design och formgivning, foto och bildpedagogik. Högskolan har för budgetåret 1992/93 tilldelats resurser för cirka 550 helårsstudenter.

3. *Resultatanalys*

Högskolans resultatanalys för perioden 1987/88–1990/91 visar bl.a. att

- tillströmningen till utbildningarna är god. Under den senaste femårsperioden har i regel högst 10 procent av de sökande kunnat antas,
- utnyttjandegraden är nästan 100 procent. Endast linjen för bild och miljö uppvisar en märkbart lägre utnyttjandegrad,
- prestationsgraden är nästan 100 procent, och omkring 70 procent av studenterna erhåller examensbevis från den valda utbildningen inom avsedd tid. På bildlärarlinjen får i stort sett samtliga studenter examensbevis inom den avsedda tiden,
- utbildningen vid Konstfack kvalitativt uppfyller höga krav, vilket både intern och extern kontroll visar.

4. *Framtida inriktning och prioriteringar*

Mot bakgrund av slutsatserna i resultatanalysen och de bedömningar som högskolan kunnat göra i sin framtids- och resursanalys föreslår högskolan följande inriktning för den kommande treårsperioden:

- bidragande till förnyelse av sortiment och produktionsmetoder inom industrin,
- ytterligare internationalisering av verksamheten,
- utökad lokalyta, upprustning av nuvarande lokaler och ersättning av försliten materiel,
- uppbyggande av en multimedieverkstad,
- förbättrad kvalitet på designutbildningarna,
- introduktion av en ny utbildning i klädformgivning.

För att förverkliga dessa mål krävs enligt högskolan såväl omprioriteringar som resursförstärkningar.

Resultatbedömning

I det tidigare resurstilldelningssystemet har inte angetts några mål för verksamheten av det slag som skulle göra det möjligt att redovisa resultat enligt de normer som det nya systemet och därmed sammanhängande anslagsomläggning förutsätter. Jag har därför inte kunnat göra en bedömning av prestationer, resultat och effekter m.m. utifrån uppställda mål.

Fördjupad prövning

De resultat som högskolan redovisat visar att både utnyttjandegraden, med undantag för linjen för bild och miljö, och prestationsgraden för högskolans utbildningar är hög. I ett nationellt perspektiv hävdar sig högskolan mycket väl i dessa avseenden. Det bör emellertid vara möjligt att i nämnda del förbättra utnyttjandegraden.

Slutsatser

Mot bakgrund av den fördjupade prövningen har jag dragit följande slutsatser om högskolans utbildningsuppdrag.

Högskolan bör kunna få medel från statsbudgeten för högst 1 775 helårsstudenter under treårsperioden.

Per capitaersättningen för helårsprestationer och helårsstudenter inom undervisningsområdet framgår av vad jag anförde i det föregående avsnittet 3.1. För det konstnärliga området erhåller Konstfack en ersättning med 78 200 kronor per helårsstudent.

Den sammanlagda ersättningen för helårsstudenter och helårsprestationer kan mot bakgrund av detta uppgå till högst 43 996 000 kronor för budgetåret 1993/94. För de därpå följande budgetåren beräknar jag motsvarande belopp till 45 128 000 kronor. Det lägsta belopp som kan utgå för 1993/94 är dock 41 838 000 kronor (= garantibelopp).

Utöver ovan angivna åtagande bör högskolan under perioden undersöka förutsättningarna för att inrätta en utbildning i klädformgivning.

För detta åtagande beräknar jag en ersättning på 500 000 kronor för budgetåret 1993/94. För de därpå följande budgetåren beräknar jag motsvarande belopp till 500 000 kronor.

För budgetåret 1993/94 beräknar jag således ett sammanlagt anslag om 44 496 000 kronor. För de därpå följande budgetåren beräknar jag motsvarande belopp till 45 628 000 kronor.

Hemställan

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

75. Till *Konstfack: Grundutbildning* för budgetåret 1993/94 anvisa ett reservationsanslag på 44 496 000 kronor,

D 31. Konsthögskolan: Grundutbildning

1993/94 Nytt anslag (förslag) 20 669 000

Detta anslag avser grundläggande högskoleutbildning vid Konsthögskolan. Under anslaget har medel beräknats för samtliga kostnader som är förenade med det utbildningsuppdrag som skall gälla för högskolan.

1. Examina

Högskolan har enligt högskoleförordningen fr.o.m. den 1 juli 1993 rätt att utfärda följande examina:

Högskoleexamen

Konstnärlig högskoleexamen i konst och design

2. Nulägesbeskrivning

Konsthögskolan har i den fördjupade anslagsframställningen redovisat sin verksamhet. Vid Konsthögskolan ges utbildning av konstnärer inom måleri, skulptur och grafik. Vidare finns påbyggnadsutbildningar inom arkitektur och restaureringskonst. Högskolan har för budgetåret 1992/93 tilldelats resurser för cirka 200 helårsstudenter.

3. Resultatanalys

Högskolans resultatanalys för perioden 1987/88–1990/91 visar bl.a att

- tillströmningen till utbildningarna är god. Under den senaste femårsperioden har i regel omkring 4 procent av de sökande kunnat antas,
- utnyttjandegraden på linjen för fri konst är stigande efter en ombyggnad i mitten av 1980-talet,
- nästan alla studenter avlägger examen,
- den genomsnittliga studenten vid Konsthögskolan har en gedigen förutbildning.

4. Framtida inriktning och prioriteringar

Mot bakgrund av slutsatserna i resultatanalysen och de bedömningar som högskolan kunnat göra i sin framtids- och resursanalys föreslår högskolan följande inriktning för den kommande treårsperioden:

- en ökad internationaliseringsverksamhet,
- en större mångfald och förnyelse i olika tekniker, bl.a. inom multimediaområdet,

- en vidareutbildning som i praktiken motsvarar en doktorandutbildning.

För att förverkliga dessa mål krävs enligt högskolan resursförstärkningar.

Föredragandens överväganden

Resultatbedömning

I det tidigare resurstilldelningssystemet har inte angetts några mål för verksamheten av det slag som skulle göra det möjligt att redovisa resultat enligt de normer som det nya systemet och därmed sammanhängande anslagsomläggning förutsätter. Jag har därför inte kunnat göra en bedömning av prestationer, resultat och effekter m.m. utifrån uppställda mål.

Fördjupad prövning

Utnyttjandegraden på linjen för fri konst är på grund av ombyggnadsprojekt inte tillfredsställande. De resultat som högskolan redovisat visar att prestationsgraden på linjen för fri konst är mycket hög. Däremot är prestationsgraden för högskolans påbyggnadsutbildningar för låg. Det borde därför vara möjligt för högskolan att i nämnda delar förbättra sitt resultat.

Slutsatser

Mot bakgrund av den fördjupade prövningen har jag dragit följande slutsatser om högskolans utbildningsuppdrag.

Högskolan bör kunna erhålla medel från statsbudgeten för högst 633 helårsstudenter under treårsperioden.

Högskolan ersätts med 97 800 kronor per helårsstudent.

Den sammanlagda ersättningen för helårsstudenter uppgår för budgetåret 1993/94 till 20 636 000 kronor. Den sammanlagda ersättning som kan erhållas för vardera av de två följande budgetåren beräknar jag till 20 636 000 kronor.

Utöver ovan angivna åtaganden skall högskolan utdela tre stipendier till studenter vid arkitekturskolan.

För detta ändamål har jag för budgetåret 1993/94 beräknat 33 000 kronor. För de därpå följande budgetåren beräknar jag motsvarande belopp till 33 000 kronor.

För budgetåret 1993/94 beräknar jag således ett sammanlagt anslag om 20 669 000 kronor. För de därpå följande budgetåren beräknar jag motsvarande belopp till 20 669 000 kronor.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

77. till *Konsthögskolan: Grundutbildning* för budgetåret 1993/94 anvisa ett reservationsanslag på 20 669 000 kronor,

78. godkänna de riktlinjer för utbildningsuppdragen för budgetåren 1994/95 och 1995/96 som jag angett.

D 32. Mitthögskolan: Grundutbildning

1993/94 Nytt anslag (förslag) 182 923 000

Detta anslag avser grundläggande högskoleutbildning vid Mitthögskolan (förslag om inrättande av den nya högskolan i avsnitt 6.1.1). Under anslaget har medel beräknats för samtliga kostnader som är förenade med det utbildningsuppdrag som skall gälla för den nya högskolan.

1. Examina

Under förutsättning av riksdagens godkännande om sammanslagning av Högskolorna i Sundsvall/Härnösand och Östersund och inrättandet av Mitthögskolan avser jag att föreslå regeringen att Mitthögskolan från den 1 juli 1993 har rätt att utfärda följande examina:

Magisterexamen*

Högskoleexamen

Kandidatexamen

Barn- och ungdomspedagogisk examen

Grundskollärarexamen 1-7

Ingenjörsexamen

Socionomexamen

Yrkesteknisk examen

* Examensrätten gäller följande ämnen: företagsekonomi, psykologi, socialt arbete, sociologi, statskunskap, systemvetenskap/ADB och kemi.

2. Nulägesbeskrivning

Högskolan i Sundsvall/Härnösand har i den fördjupade anslagsframställningen redovisat sin verksamhet. Grundläggande högskoleutbildning tillhandahålls inom områdena teknik, naturvetenskap, samhällsvetenskap, kommunikationsvetenskap samt inom lärarutbildningsområdet - grundskollärarutbildning 1-7 samt förskollärar- och fritidspedagogutbildning. Utbildning inom humaniora och kultur är under uppbyggnad. Högskolan har för budgetåret 1992/93 tilldelats resurser för 3 400 helårsstudenter. 1991/92 var antalet helårsprestationer, enligt preliminära uppgifter från Verket för högskoleservice, cirka 2 210.

Högskolan i Östersund har i den fördjupade anslagsframställningen redovisat sin verksamhet. Grundläggande högskoleutbildning tillhandahålls inom humaniora, samhällsvetenskap, teknik och naturvetenskap. Högskolan har för budgetåret 1992/93 tilldelats resurser för cirka 2 000 helårsstudenter. 1991/92 var antalet helårsprestationer, enligt preliminära uppgifter från Verket för högskoleservice, cirka 1 420.

3. Resultatanalys

Högskolans i Sundsvall/Härnösand resultatanalys under perioden 1987/88-1990/91 visar bl.a. att

- journalist- och informationsutbildningarna är högskolans mest eftersökta. Vidare att ingenjörsutbildningarna har rekryteringsproblem och att grundskollärarytbildningarna 1-7 har haft det men att dessa problem är lösta,

- för högskolan som helhet har utnyttjandegraden under perioden varierat mellan 83 och 90 procent. Inom samhällsvetenskapliga, kultur- och informationsområdena samt inom undervisningsområdet har utnyttjandegraden varit 90 procent eller högre och i allmänhet högre än riksgenomsnittet under hela perioden. Utnyttjandegraden för lokala utbildningsprogram ligger också något högre än riksgenomsnittet medan motsvarande siffra för fristående kurser är lägre, mellan 70 och 80 procent. Teknisk utbildning har haft rekryteringsproblem och ligger under riksgenomsnittet,

- prestationsgraden ligger sammantaget under planeringsperioden i nivå med riksgenomsnittet, inom tekniska området på cirka 80 procent, inom det samhällsvetenskapliga området varierande mellan 86 och 92 procent. Inom fristående kurser ligger prestationsgraden på cirka 60 procent vilket överensstämmer med riksgenomsnittet men ej är tillfredsställande. Förklaringarna till den låga siffran ligger i att i denna grupp finns förhållandevis många yrkesarbetande som läser vid sidan av heltidsarbete och att dessa också i mindre utsträckning tar ut utbildningsbevis.

Genom bl.a. alternativa utbildningsmetoder t.ex. distansutbildning är såväl utnyttjandegrad som prestationsgrad inom grundskollärarytbildningen under periodens senare del tillfredsställande.

Internationaliseringsarbetet har utvecklats positivt under perioden.

Högskolans i Östersund resultatanalys för perioden 1987/88-1990/91 visar bl.a. att

- turismutbildningen varit den i särklass mest eftersökta, att ekonomutbildningen varit relativt eftersökt och att tillströmningen till ingenjörsutbildningen varit ojämn,

- utnyttjandegraden har varit högst i turism- och förvaltningsutbildningarna och lägst i ingenjörsutbildningen, cirka 60 procent,

- prestationsgraden har varierat kraftigt under perioden. Detta gäller såväl förvaltnings-, ekonom- och turismutbildningarna som ingenjörsutbildningen. Inom det samhällsvetenskapliga området har prestationsgraden varit högst, mellan 85 och 95 procent. Vad gäller fristående kurser

föreligger relativt stora skillnader mellan olika kurser. Inom företags- ekonomi och juridik är prestationsgraden hög, på mer speciella kurser låg.

Prop. 1992/93:169

4. Framtida inriktning och prioriteringar

Mot bakgrund av slutsatserna i resultatanalysen och de bedömningar som de bägge högskolorna kunnat göra i sina framtids- och resursanalyser föreslås följande målsättningar gälla för den kommande treårsperioden:

- utveckla verksamheten så att den blir ett än effektivare instrument för omstrukturering och utveckling av regionens närings- och yrkesliv,
- förstärkning och omstrukturering av utbildningsutbudet i syfte att få flera studenter att avlägga examen på 120 poängsnivån. Detta skall ske bl.a. genom att antalet fördjupningskurser ökas samt genom att ingenjörutbildningarna förlängs alternativt kompletteras med ytterligare påbyggnadsalternativ,
- förstärkning av kompetensen i syfte att successivt kunna ge fler utbildningsprogram på magisternivå,
- utveckla utbildningsutbudet så att högskolan kan bidra till att tillgodose behovet i regionen av grundskollärare med inriktning mot undervisning i årskurs 4-9,
- stärka utbildningens internationalisering främst genom ökat lärar- och studentutbyte, ökad språkutbildning, införande av mer utländsk litteratur samt ett ökat inslag av undervisning på engelska,
- fortsatt utbyggnad av utbildningen inom kulturvetenskap och humaniora som komplettering till den samhällsvetenskapliga och teknisk/naturvetenskapliga utbildningen,
- utveckling av biblioteksresurser och vetenskapliga informations-tjänster för att förbättra förutsättningarna för kvalificerad högskoleutbildning och forskning,
- ge alla forskarutbildade lärare möjlighet att bedriva forskning i tjänsten för att stärka utbildningens vetenskapliga grund.

För att förverkliga målsättningarna krävs resursförstärkningar.

Föredragandens överväganden

Resultatbedömning

I det tidigare resurstilldelningssystemet har inte angetts några mål för verksamheten av det slag som skulle göra det möjligt att redovisa resultat enligt de normer som det nya systemet och därmed sammanhängande anslagsomläggning förutsätter.

Jag har därför inte kunnat göra en bedömning av prestationer, resultat och effekter m.m. utifrån uppställda mål. Emellertid visar högskolornas fördjupade anslagsframställningar, enligt min mening, att verksamheten bedrivits med en sådan inriktning att den utvecklas i positiv

riktning. Förutsättningarna för ett effektivare resursutnyttjande bör kunna öka genom sammanslagningen av de båda högskolorna.

Prop. 1992/93:169

Fördjupad prövning

De resultat som Högskolorna i Sundsvall/Härnösand och Östersund redovisat visar att utnyttjandegraden av utbildningsplatserna sammantaget är god. Däremot är varken utnyttjandegraden eller prestationsgraden inom det naturvetenskapliga och tekniska området tillfredsställande. Det borde vara möjligt för den nya högskolan att väsentligt öka dessa.

Slutsatser

Mot bakgrund av den fördjupade prövningen har jag dragit följande slutsatser om Mitthögskolans utbildningsuppdrag.

Antalet avlagda examina som omfattar minst 120 poäng bör uppgå till minst 1 500 under treårsperioden. Av dessa bör minst 370 avse grundskolläraryxamen 1-7.

Vid sidan av utbildning som för den enskilde leder till examen skall högskolan även bedriva fortbildning och vidareutbildning.

Högskolan bör beakta vad jag redovisat i det föregående beträffande omprioriteringar i utbildningsutbudet (avsnitt 4.6).

Det högsta antalet helårsprestationer som högskolan bör kunna få medel från statsbudgeten för under treårsperioden har jag beräknat till följande:

Utbildningsområde	Högsta antal helårsprestationer som ger ersättning
Humaniora	8 800
Juridik	
Samhällsvetenskap	
Naturvetenskap	5 500
Teknik	
Undervisning	1 450
Övrigt	800

Vidare bör ersättning kunna påräknas för högst 7 000 helårsstudenter per år.

Per capitaersättningarna för helårsprestationer och helårsstudenter inom de olika utbildningsområdena framgår av vad jag anförde i det föregående avsnittet 3.1.

Den sammanlagda ersättningen för helårsprestationer och helårsstudenter kan mot bakgrund av detta uppgå till högst 178 492 000 kronor för budgetåret 1993/94. För de därpå följande budgetåren har jag beräk-

nat motsvarande belopp till 178 597 000 kronor respektive 179 885 000 kronor. Det lägsta belopp som kan utgå för budgetåret 1993/94 är dock 168 249 000 kronor (= garantibeloppet).

Utöver ovan angivna åtaganden bör högskolan fullfölja under budgetåren 1990/91-1992/93 påbörjade åtgärder för att förbättra lärartillgången.

För dessa åtaganden beräknar jag en ersättning på 2 431 000 kronor för budgetåret 1993/94, 2 431 000 kronor för budgetåret 1994/95 och 1 216 000 kronor för budgetåret 1995/96.

Jag beräknar 2 000 000 kronor för budgetåret 1993/94 för uppbyggnaden av den nya högskolan, i första hand för biblioteksresurser och andra liknande angelägna ändamål. Jag har beräknat motsvarande belopp för budgetåret 1994/95.

För budgetåret 1993/94 beräknar jag således ett sammanlagt anslag om 182 923 000 kronor. För de därpå följande budgetåren beräknar jag motsvarande belopp till 183 028 000 kronor respektive 181 101 000 kronor.

Hemställan

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

79. till *Mitthögskolan: Grundutbildning* för budgetåret 1993/94 anvisa ett reservationsanslag på 182 923 000 kronor,

80. godkänna de riktlinjer för utbildningsuppdragen för budgetåren 1994/95 och 1995/96 som jag har angett.

D 33. Musikhögskolan i Stockholm: Grundutbildning

1993/94 Nytt anslag (förslag) 46 178 000

Detta anslag avser grundläggande högskoleutbildning vid Musikhögskolan i Stockholm. Under anslaget har medel beräknats för samtliga kostnader som är förenade med det utbildningsuppdrag som skall gälla för högskolan.

1. Examina

Högskolan har enligt högskoleförordningen fr.o.m. 1 den juli 1993 rätt att utfärda följande examina:

Konstnärlig högskoleexamen i musik

Musiklärarexamen

Organistexamen

2. Nulägesbeskrivning

Musikhögskolan i Stockholm har i den fördjupade anslagsframställning redovisat sin verksamhet. Grundläggande högskoleutbildning tillhanda-

hålls inom det konstnärliga området samt inom undervisningsområdet. Högskolan har för budgetåret 1992/93 tilldelats resurser för cirka 550 helårsstudenter.

Prop. 1992/93:169

3. Resultatanalys

Högskolans resultatanalys visar bl. a. att

- den grundläggande utbildningen håller hög kvalitet, såväl vid nationell som internationell jämförelse,
- en genomgripande reformering av basutbildningen vad gäller innehållsliga frågor och examinationssystemet har gjorts under det gångna budgetåret,
- musikerutbildningen har visat goda resultat, men en stor del av studenterna avlägger ej examen.

4. Framtida inriktning och prioriteringar

Mot bakgrund av slutsatserna i resultatanalysen och de bedömningar som högskolan kunnat göra i sin framtids- och resursanalys föreslår högskolan följande målsättningar för den kommande treårsperioden,

- åstadkomma en mot verksamheten balanserad tjänstestruktur,
- skapa resurser för en mer aktiv internationaliseringsverksamhet genom inrättandet av ett antal studieplatser för studerande från utlandet,
- erbjuda två nya pedagogiska påbyggnadsutbildningar, en för högskolans behov, en för övriga behov,
- möjliggöra ett ökat kursutbud och därmed ökade möjligheter för studenterna att profilera sin utbildning.

Föredragandens överväganden

Resultatbedömning

I det tidigare resurstilldelningssystemet har inte angetts några mål för verksamheten av det slag som skulle kunna göra det möjligt att redovisa resultat enligt de normer som det nya systemet och därmed sammanhängande anslagsomläggning förutsätter. Jag har därför inte kunnat göra en bedömning av prestationer, resultat och effekter m.m. utifrån uppställda mål.

Fördjupad prövning

De resultat som högskolan redovisat visar att utnyttjandegraden är hög. Antalet avlagda examina är lågt trots att prestationsgraden är hög.

Slutsatser

Mot bakgrund av den fördjupade prövningen har jag dragit följande slutsatser om högskolans utbildningsuppdrag.

Högskolan bör kunna få medel från statsbudgeten för högst 1 685 helårsstudenter under treårsperioden.

Per capitaersättningen för helårsprestationer och helårsstudenter inom undervisningsområdet framgår av vad jag anført i det föregående avsnittet 3.1. För det konstnärliga området erhåller Musikhögskolan ersättning med 88 600 kronor per helårsstudent.

Den sammanlagda ersättningen för helårsprestationer och helårsstudenter kan mot bakgrund av detta uppgå till högst 45 980 000 kronor för budgetåret 1993/94. För de därpå följande budgetåren beräknar jag motsvarande belopp till 46 852 000 kronor respektive 47 724 000 kronor. Det lägsta belopp som kan utgå för budgetåret 1993/94 är dock 46 178 000 kronor (= garantibelopp).

Utöver ovan angivna åtaganden bör högskolan anordna utbildning av pianostämmare.

Vidare bör högskolan fortsätta att ombesörja utbetalning av bidrag till Svenska Artisters och Musikers Intresseorganisation.

För dessa åtaganden beräknar jag en ersättning på 198 000 kronor för budgetåret 1993/94, 198 000 kronor för budgetåret 1994/95 och 198 000 kronor för budgetåret 1995/96.

För budgetåret 1993/94 beräknar jag således ett sammanlagt anslag om 46 178 000 kronor. För de därpå följande budgetåren beräknar jag motsvarande belopp till 47 050 000 kronor respektive 47 921 000 kronor.

Hemställan

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

81. till *Musikhögskolan i Stockholm: Grundutbildning* för budgetåret 1993/94 anvisa ett reservationsanslag på 46 178 000 kronor,

82. godkänna de riktlinjer för utbildningsuppdragen för budgetåren 1994/95 och 1995/96 som jag angett.

D 34. Mälardalens högskola: Grundutbildning

1993/94 Nytt anslag (förslag) 106 005 000

Detta anslag avser grundläggande högskoleutbildning vid Mälardalens högskola (tidigare Högskolan i Eskilstuna/Västerås). Namnbytet kan ske endast under förutsättning av riksdagens beslut att bemyndiga regeringen att godkänna förslaget. Under anslaget har medel beräknats för samtliga kostnader som är förenade med det utbildningsuppdrag som skall gälla för högskolan.

1. Examina

Högskolan har enligt högskoleförordningen fr.o.m. den 1 juli 1993 rätt att utfärda följande examina:

Barn- och ungdomspedagogisk examen
Ingenjörsexamen
Yrkesteknisk examen

2. Nulägesbeskrivning

Högskolan i Eskilstuna/Västerås (numera Mälardalens högskola) har i den fördjupade anslagsframställningen redovisat sin verksamhet.

Högskolan är lokaliserad till två län, Södermanlands och Västmanlands län. Högskolan har ett närområde med en befolkning på mer än 300 000.

Grundläggande högskoleutbildning tillhandahålls inom områdena teknik och naturvetenskap, humaniora och samhällsvetenskap samt lärarutbildning. Under budgetåret 1992/93 hade högskolan ca 2 600 studenter med huvudparten inom området teknik. Utnyttjandegraden var 91% året 1991/92.

Högskolan har för budgetåret 1992/93 tilldelats resurser för cirka 2 700 helårsstudenter. Budgetåret 1991/92 var antalet helårsprestationer, enligt preliminära uppgifter från Verket för högskoleservice, ca 1 670.

3. Resultatanalys

Högskolans resultatanalys för perioden 1987/88 - 1991/92 visar bl.a. följande.

Genomströmningen har under perioden legat på i genomsnitt 80%. Examensfrekvensen, särskilt inom det tekniska området, är förhållandevis låg.

Största andelen obesatta platser har återfunnits inom det tekniska området, där högskolan dock under 1992/93 besatt samtliga platser.

Högskolan har ökat insatserna när det gäller att följa upp studieresultaten, förbättra introduktionen och studievägledningen, lokalisera flaskhalsar i utbildningen och förstärka det pedagogiska utvecklingsarbetet.

Utvärderingar av verksamheten har ännu inte hunnit startas i full skala, men högskolan har under det senaste året tagit initiativ till såväl extern som intern uppföljning och utvärdering av några utbildningar och verksamheter.

4. Framtida inriktning och prioriteringar

I sin fördjupade anslagsframställning anholder högskolan inledningsvis om att få byta namn till "Mälardalens högskola" i syfte att därigenom ge högskolan en önskvärd regional profil och samtidigt understryka samhörigheten mellan dess båda huvudorter.

★ Mot bakgrund av slutsatserna i resultatanalysen och de bedömningar som högskolan kunnat göra i sin framtids- och resursanalys föreslås följande målsättningar för den kommande treårsperioden:

- ★ utbyggnad och förstärkning av de tekniska utbildningarna
- ★ förstärkning av forskning och forskningsstödjande åtgärder
- ★ ämnesutbildning för kandidatexamen
- ★ förlängning och förstärkning av de barn- och ungdomspedagogiska utbildningarna
- ★ resurser för förstärkning av ekonomutbildningarna.

För att förverkliga dessa mål krävs enligt högskolan såväl omprioriteringar som resursförstärkningar.

Föredragandens överväganden

Resultatbedömning

I det tidigare resurstilldelningssystemet har inte angetts några mål för verksamheten av det slag som skulle göra det möjligt att redovisa resultat enligt de normer som det nya systemet och därmed sammanhängande anslagsomläggning förutsätter. Jag har därför inte kunnat göra en bedömning av prestationer, resultat och effekter m.m. utifrån uppställda mål.

Dock har högskolan i sin anslagsframställning själv pekat på de nackdelar som en geografisk spridning av utbildningsutbuden medför såväl ekonomiskt som organisatoriskt. Man har därför redan genomfört en organisationsförändring i syfte att profilera verksamheten på de olika utbildningsorterna.

Högskolan lägger stor vikt vid sin betydelse för den regionala utvecklingen. Regionen domineras av industrin som genom sin konjunkturkänslighet berörs av strukturförändringar. Den verksamhet högskolan inriktar sig mot bedrivs enligt min mening i en för regionen positiv riktning.

Fördjupad prövning

De resultat som högskolan redovisat visar att utnyttjandegraden av utbildningsplatserna inte har varit särdeles hög. Det borde vara möjligt för högskolan att öka effektiviteten.

Slutsatser

Med hänvisning till vad jag har anfört under avsnittet 6.1.2 tillstyrker jag, under förutsättning av riksdagens beslut att bemyndiga regeringen att besluta om namnbyte att Högskolan i Eskilstuna/Västerås fortsättningsvis fr.o.m. den 1 juli 1993 benämnas Mälardalens högskola.

Mot bakgrund av den prövning jag har gjort har jag dragit följande slutsatser beträffande högskolans utbildninguppdrag.

Antalet avlagda examina som omfattar minst 120 poäng bör uppgå till minst 180 under treårsperioden.

Vid sidan av utbildning som för den enskilde leder till examen skall högskolan även bedriva fortbildning och vidareutbildning.

Högskolan bör beakta vad jag har redovisat i det föregående beträffande omprioriteringar i utbildningsutbudet (avsnitt 4.6).

Det högsta antalet helårsprestationer som högskolan bör kunna få medel från statsbudgeten för under treårsperioden har jag beräknat till följande:

Utbildningsområde	Högsta antal helårsprestationer som ger ersättning
Humaniora	4 400
Juridik	
Samhällsvetenskap	
Teknik	4 400
Naturvetenskap	
Undervisning	300
Övrigt	100

Vidare bör ersättning kunna påräknas för högst 4 300 helårsstudenter per år.

Per capitaersättningen för helårsstudenter och helårsprestationer inom de olika utbildningsområdena framgår av vad jag har anfört i det föregående avsnittet 3.1.

Den sammanlagda ersättningen för helårsstudenter och helårsprestationer kan mot bakgrund av detta uppgå till högst 106 005 000 kronor för budgetåret 1993/94. För de därpå följande budgetåren beräknar jag motsvarande belopp till 112 210 000 kronor respektive 108 567 000 kronor. Det lägsta belopp som kan utgå för budgetåret 1993/94 är dock 79 887 000 kronor (= garantibelopp).

Hemställan

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

83. till *Mälardalens högskola: Grundutbildning* för budgetåret 1993/94 anvisa ett reservationsanslag på 106 005 000 kronor,

84. godkänna de riktlinjer för utbildningsuppdragen för budgetåren 1994/95 och 1995/96 som jag har angett.

1993/94 Nytt anslag (förslag) 7 676 000

Detta anslag avser grundläggande högskoleutbildning vid Operahögskolan i Stockholm. Under anslaget har medel beräknats för samtliga kostnader som är förenade med det utbildningsuppdrag som skall gälla för högskolan.

1. Examina

Högskolan har enligt högskoleförordningen fr.o.m. den 1 juli 1993 rätt att utfärda följande examina:

Högskoleexamen

Konstnärlig högskoleexamen i scen och medier

2. Nulägesbeskrivning

Operahögskolan i Stockholm har i sin fördjupade anslagsframställning redovisat sin verksamhet. Operahögskolan i Stockholm bedriver utbildning i musikdramatik för operasångare, musikaliska instuderare samt operaregissörer. Högskolan har för budgetåret 1992/93 tilldelats resurser för cirka 45 helårsstudenter.

3. Resultatanalys

Högskolans resultatanalys för perioden 1987/88-1990/91 visar bl.a. att

- antalet sökande till utbildningen för operasångare ligger konstant på omkring 130 till 11 platser,
- både utnyttjandegraden och prestationsgraden är mycket hög,
- utbildningen utformas individuellt för varje student för att garantera en tillfredsställande nivå. Även det noggranna urvalet bidrar till hög kvalitet i verksamheten.

4. Framtida inriktning och prioriteringar

Mot bakgrund av slutsatserna i resultatanalysen och de bedömningar som högskolan kunnat göra i sin framtids- och resursanalys föreslår högskolan följande inriktning för den kommande treårsperioden:

- möjlighet för studenterna i avgångsklasserna till en introduktion i arbetslivet genom etablerandet av en turnerande operaensemble och genom ett utökat samarbete med musikdramatiska institutioner.

För att förverkliga dessa mål krävs enligt högskolan såväl omprioriteringar som resursförstärkningar.

Resultatbedömning

I det tidigare resurstilldelningssystemet har inte angetts några mål för verksamheten av det slag som skulle göra det möjligt att redovisa resultat enligt de normer som det nya systemet och därmed sammanhängande anslagsomläggning förutsätter. Jag har därför inte kunnat göra en bedömning av prestationer, resultat och effekter m.m. utifrån uppställda mål.

Fördjupad prövning

De resultat som högskolan redovisat visar att både utnyttjandegraden och prestationsgraden är hög. I ett nationellt perspektiv hävdar sig högskolan mycket väl i dessa avseenden. Det bör vara möjligt för högskolan att även i fortsättningen ligga kvar på denna nivå.

Slutsatser

Mot bakgrund av den fördjupade prövningen har jag dragit följande slutsatser om högskolans utbildningsuppdrag.

Högskolan bör kunna få medel från statsbudgeten för högst 114 helårsstudenter under treårsperioden.

Högskolan ersätts med 202 000 kronor per helårsstudent.

Den sammanlagda ersättningen för helårsstudenter uppgår för budgetåret 1993/94 till 7 676 000 kronor. Den sammanlagda ersättning som kan erhållas för vardera av de två följande budgetåren beräknar jag till 7 676 000 kronor.

Hemställan

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

85. till *Operahögskolan i Stockholm: Grundutbildning* för budgetåret 1993/94 anvisa ett reservationsanslag på 7 676 000 kronor;

86. godkänna de riktlinjer för utbildningsuppdragen för budgetåren 1994/95 och 1995/96 som jag angett.

D 36. Teaterhögskolan i Stockholm: Grundutbildning

1993/94 Nytt anslag (förslag) 11 226 000

Detta anslag avser grundläggande högskoleutbildning vid Teaterhögskolan i Stockholm. Under anslaget har medel beräknats för samtliga kostnader som är förenade med det utbildningsuppdrag som skall gälla för högskolan.

Högskolan har enligt högskoleförordningen fr.o.m. den 1 juli 1993 rätt att utfärda följande examina:

Högskoleexamen

Konstnärlig högskoleexamen i scen och medier

2. Nulägesbeskrivning

Teaterhögskolan i Stockholm har i sin fördjupade anslagsframställning redovisat sin verksamhet. Vid högskolan ges utbildning för yrkesverksamhet som skådespelare. Högskolan har för budgetåret 1992/93 tilldelats resurser för cirka 65 helårsstudenter.

3. Resultatanalys

Högskolans resultatanalys för perioden 1987/88–1990/91 visar bl.a. att

- tillströmningen till utbildningarna är god. Under den senaste femårsperioden har i regel drygt 1 procent av de sökande kunnat antas,
- utnyttjandegraden har i genomsnitt varit 93 procent under den gångna femårsperioden,
- prestationsgraden är 100 procent,
- den interna kvalitetskontrollen utgör en integrerad del av utbildningsprocessen, samt att den höga undervisningstätheten och arbetsformerna möjliggör en fortlöpande kvalitetskontroll.

4. Framtida inriktning och prioriteringar

Mot bakgrund av slutsatserna i resultatanalysen och de bedömningar som högskolan kunnat göra i sin framtids- och resursanalys föreslår högskolan följande inriktning för den kommande treårsperioden:

- konsolidering och förstärkning av skådespelarutbildningens kvalitet,
- utbildning i teaterpedagogik och förstärkt kompetensutveckling för högskolans personal,
- diversifiering av verksamheten genom utbildning av regissörer och mimartister vid högskolan,
- förstärkning av högskolans tekniska funktioner,
- resursförstärkning till elevproduktioner,
- förlängning av skådespelarutbildningen.

För att förverkliga dessa mål krävs enligt högskolan såväl omprioriteringar som resursförstärkningar.

Resultatbedömning

I det tidigare resurstilldelningssystemet har inte angetts några mål för verksamheten av det slag som skulle göra det möjligt att redovisa resultat enligt de normer som det nya systemet och därmed sammanhängande anslagsomläggning förutsätter. Jag har därför inte kunnat göra en bedömning av prestationer, resultat och effekter m.m. utifrån uppställda mål.

Fördjupad prövning

De resultat som högskolan redovisat visar att både utnyttjandegraden och prestationsgraden är hög. I ett nationellt perspektiv hävdar sig högskolan mycket väl i dessa avseenden. Det bör vara möjligt för högskolan att även i fortsättningen ligga kvar på denna nivå.

Slutsatser

Mot bakgrund av den fördjupade prövningen har jag dragit följande slutsatser om högskolans utbildningsuppdrag.

Högskolan bör kunna få medel från statsbudgeten för högst 222 helårsstudenter under treårsperioden.

Högskolan ersätts med 151 700 kronor per helårsstudent.

Den sammanlagda ersättningen för helårsstudenter uppgår för budgetåret 1993/94 till 11 226 000 kronor. Den sammanlagda ersättning som kan erhållas för vardera av de två följande budgetåren beräknar jag till 11 226 000 kronor.

Som jag tidigare nämnt under anslaget D 11. Danshögskolan: Grundutbildning har jag beräknat medel för en mimutbildning vid Teaterhögskolan.

Hemställan

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

87. till *Teaterhögskolan i Stockholm: Grundutbildning* för budgetåret 1993/94 anvisa ett reservationsanslag på 11 226 000 kronor,

88. godkänna de riktlinjer för utbildningsuppdragen för budgetåren 1994/95 och 1995/96 som jag angett.

D 37. Bidrag till kommunal högskoleutbildning m. m.

1991/92	Utgift	255 980 000
1992/93	Anslag	271 153 000
1993/94	Förslag	284 660 000

Detta anslag avser statsbidrag till kommuner och landsting för grundläggande högskoleutbildning. Anslaget avser även bidrag till vissa enskilda sjuksköterskeskolor, bidrag till Ingesunds Musikhögskola, Ericastiftelsen, Handelshögskolan i Stockholm, Stiftelsen Edsbergs Musikinstitut, Stiftelsen Stora Sköndal samt Stockholms Musikpedagogiska Institut.

Anslagsframställningar har avgivits av samtliga landsting samt Göteborg och Malmö kommun, Ingesunds Musikhögskola, Ericastiftelsen, Handelshögskolan i Stockholm, Stiftelsen Edsbergs Musikinstitut, Stiftelsen Stora Sköndal samt Stockholms Musikpedagogiska Institut.

Anslagsfördelning

Anslagspost	1992/93	Beräknad ändring 1993/94	Varav pris- och löne- omräkning
Föredraganden			
Utbildning för vårdyrken	204 731 000	+ 11 927 000	+ 10 769 000
Bidrag till Ingesunds Musikhögskola	19 778 000	+ 666 000	+ 644 000
Bidrag till Ericastiftelsen	4 621 000	+ 425 000	+ 252 000
Bidrag till Handelshögskolan	25 596 000	+ 1 891 000	+ 1 340 000
Bidrag till Stiftelsen Edsbergs Musikinstitut	2 934 000	+ 1 154 000	+ 154 000
Bidrag till Stiftelsen Stora Sköndal	3 639 000	+ 191 000	+ 191 000
Bidrag till Stockholms Musikpedagogiska Institut	6 752 000	+ 355 000	+ 355 000
Till regeringens disposition	3 102 000	-3 102 000*	
Summa kronor	271 153 000	+ 13 507 000	+ 13 705 000

* Förändring av anslagsteknisk natur, överföring mellan anslag.

Föredragandens överbälganden

Kommunal högskoleutbildning

Utbildning för vårdyrken

Jag beräknar under detta anslag medel för grundläggande högskoleutbildning inom den kommunala högskolan. Jag har i det föregående behandlat vårdutbildningarnas innehåll (avsnitt 4.4). I fråga om olika utbildningars lokalisering hänvisar jag till högskoleförordningens bilaga 3.

Mitt förslag: För budgetåret 1993/94 fastställs ett maximalt antal statsbidragsberättigade årsstudieplatser för varje landsting eller motsvarande. Antalet årsstudieplatser beräknas utifrån de planeringsramar som tidigare gällt för kommunal högskoleutbildning inklusive konsekvenser av tidigare fattade beslut om förlängningar och dimensioneringsökningar. Härigenom får vårdhögskolorna möjlighet att självständigt genomföra de förlängningar av vissa vårdutbildningar som tidigare beslutats, samt även att i övrigt prioritera inom ramen för det statsbidrag som utgår till kommunal högskoleutbildning.

Skälen till mitt förslag: Sedan budgetåret 1992/93 tillämpas det bidragssystem som föreslogs i förra årets budgetproposition. Statsbidragssystemet grundar sig i princip på den genomsnittsmo-
dell som Statskontoret har utarbetat i sin utredning 1991:25 Den kommunala högskolan – kostnader och framtida statsbidrag.

Bidraget per utnyttjad årsstudieplats är ett och detsamma för samtliga utbildningar inom den kommunala högskolan. Tilldelningen av statsbidrag beräknas utifrån utnyttjade antal årsstudieplatser för budgetåret innan. Statsbidraget för budgetåret 1993/94 kommer således att bero på det totala antalet utnyttjade årsstudieplatser för 1992/93. Inga andra bidrag utgår till utbildning för vårdyrken.

Eftersom bidrag per utnyttjad årsstudieplats tillämpas redan innevarande budgetår och begreppet nybörjarplatser försvinner som planeringsinstrument när de allmänna utbildningslinjerna avskaffas anser jag att min föreslagna bidragsmodell är både rättvisande och enkel att förstå.

Jag föreslår följande omräkning av planeringsramarna till årsstudieplatser:

Stockholms LL	3 159*
Uppsala LL	1 011
Södermanlands LL	401
Östergötlands LL	966
Jönköpings LL	1 034
Blekinge LL	334
Kalmar LL	348
Kronobergs LL	453
Kristianstads LL	509
Malmöhus LL	1 148
Malmö kommun	800
Hallands LL	305
Göteborgs och Bohus LL	226
Vårdskoleförbundet	1 588
Älvsborgs LL	698
Skaraborgs LL	494

Värmlands LL	432
Örebro LL	935
Västmanlands LL	335
Kopparbergs LL	455
Gävleborgs LL	496
Västernorrlands LL	591
Jämtlands LL	284
Västerbottens LL	1 256
Norrbottnens LL	665
Summa	18 923

* Varav 36 årsstudieplatser avser Gotlands kommun

Ingesunds Musikhögskola

Jag beräknar medel till Värmlands LL för musik- och musiklärarutbildning vid Ingesunds musikhögskola till 20 444 000 kronor.

Fristående högskolor

Jag har i avsnitt 6.3 behandlat frågor rörande examensrätt m.m. vad gäller fristående högskolor.

Ericastiftelsen

Jag beräknar bidraget till Ericastiftelsen för psykoterapeutbildning till 5 046 000 kronor för budgetåret 1993/94.

Handelshögskolan i Stockholm

Jag beräknar bidraget till Handelshögskolan i Stockholm för budgetåret 1993/94 till sammanlagt 27 487 000 kronor. I beloppet ingår 4 572 000 kronor för utbildningsbidrag till doktorander. Jag har beräknat en ökning av detta bidrag med 154 000 kronor. Som slutreglering av statsbidraget för budgetåret 1990/91 har jag beräknat 2 489 000 kronor.

Stiftelsen Edsbergs musikinstitut

Jag har beräknat bidraget till Stiftelsen Edsbergs Musikinstitut till 4 088 000 kronor för budgetåret 1993/94. Jag har därvid räknat med en resursförstärkning om 1 000 000 kronor.

Stiftelsen Stora Sköndal

Jag har beräknat bidraget till Stiftelsen Stora Sköndal för socionomutbildning till 3 830 000 kronor för budgetåret 1993/94.

Stockholms Musikpedagogiska Institut

Jag har beräknat ett bidrag om 7 107 000 kronor till Stockholms Musikpedagogiska Institut.

Hemställan

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

89. till *Bidrag för kommunal högskoleutbildning m. m.* för budgetåret 1993/94 anvisa ett reservationsanslag på 284 660 000 kronor.

D 38. Kanslersämbetet

1992/93	Anslag	19 800 000
1993/94	Förslag	26 000 000

Kanslersämbetet (tidigare Sekretariatet för utvärdering av universitet och högskolor) inrättades den 1 juli 1992 med uppgift att ansvara för utvärdering och kvalitetskontroll av universitet och högskolor. Kanslersämbetets arbetsuppgifter och organisation framgår av förordningen (1992:814) med instruktion för Sekretariatet för utvärdering av universitet och högskolor.

Kanslersämbetet har i sin anslagsframställning redovisat förslag till verksamhet för budgetåret 1993/94. Under innevarande budgetår anordnas en serie konferenser och överläggningar med företrädare för den statliga och kommunala högskolan, forskningsråd, akademier och vissa sektorsforskningsorgan, arbetsmarknadens organisationer och avnämare av högskoleutbildade samt företrädare för de studerande. Vidare räknar Kanslersämbetet med att arrangera ett antal seminarier kring utvärderingsmetodiska frågor och kvalitetssäkring med redovisning av svenska och utländska erfarenheter. Det totala anslaget inklusive en fortsatt uppbyggnad av de administrativa funktionerna har Kanslersämbetet beräknat till 24 miljoner kronor för budgetåret 1993/94.

Föredragandens överväganden

Reformeringen av den högre utbildningen med ökad frihet både vad gäller studieorganisation och resurser och den därmed ökade konkurrensen inom den högre utbildningen kommer att ställa kvalitetsfrågorna i fokus på ett annat sätt än tidigare. Kvalitetskontroll och utvärdering av den högre utbildningen och forskningen blir en central fråga både för den enskilda högskolan och för statsmakterna. Ansvaret för att utvärderingar sker ligger primärt på den enskilda högskolan men genomförandet bör spridas på många olika organ.

För att garantera att kvalitetsfrågorna får den uppmärksamhet som är nödvändig inrättades Kanslersämbetet (Sekretariatet för utvärdering av universitet och högskolor) den 1 juli 1992.

Kanslersämbetet ansvarar för att nationella utvärderingar genomförs samt för att sprida resultatet av den samlade verksamheten. I fråga om den senare uppgiften är det särskilt betydelsefullt att studenterna får del

av resultaten. Genom studenter med valmöjligheter och god kunskap om olika universitet och högskolors resultat kan den samlade kvalitetsutvecklingen främjas.

En av Kanslersämbetets uppgifter är att pröva universitets och högskolors rätt att examinera på olika nivåer. Examensrätten finns definierad i den nya högskoleförordningen. Kanslersämbetets prövning gäller även fristående högskolor med examensrätt liksom de fristående högskolor som hos regeringen kan komma att begära att få sådan examensrätt.

I det nya systemet för tilldelning av resurser till universitet och högskolor kommer i framtiden en viktig komponent att vara kvaliteten i den högre utbildningen. Jag räknar med att Resursberedningen senare kommer att lämna ett förslag som innebär att en del av universitetens och högskolornas ersättningar kommer att relateras till vissa preciserade kvalitetskrav. I detta arbete kommer jag att lägga stor vikt vid den bedömning som görs av Kanslersämbetet.

Kanslerämbetet har hittills inriktat sig på att utarbeta närmare riktlinjer för sin verksamhet samt bygga upp den organisation och skapa de kontakter som krävs för att fullgöra uppgifterna i övrigt. Kanslersämbetet har i sin anslagsframställning beskrivit planeringen för den närmaste framtiden. Jag anser att Kanslersämbetets förslag till verksamhetsinriktning är väl övervägt och jag räknar med att planering och igångsättande av utvärderingar också kommer till stånd inom kort.

Jag har i min resursberäkning för Kanslersämbetet tagit hänsyn till att ämbetet under budgetåret 1993/94 kommer att få ökade arbetsuppgifter och förordar en ökning av anslaget med 6 200 000 kronor.

Anslaget för Kanslersämbetet har budgeterats utan hänsyn till de tekniska justeringar som måste göras till följd av ändringen av nivån på lönekostnadspålägget, den ändrade finansieringsformen för Statshälsan samt de nya principerna för budgeteringen av anslagen. Riktlinjerna för dessa förändringar har tidigare redovisats av chefen för Finansdepartementet i proposition 1992/93:100 (bil. 1, Statsbudgeten och särskilda frågor, avsnitt 2.2). De belopp som kommer att ställas till Kanslerämbetets disposition kommer slutligt att fastställas enligt de redovisade riktlinjerna och kan därför avvika från det nu budgeterade beloppet.

Hemställan

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

90. till *Kanslersämbetet* för budgetåret 1993/94 anvisa ett reservationsanslag på 26 000 000 kronor.

D 39. Verket för högskoleservice

Prop. 1992/93:169

1992/93	Anslag	77 178 000
1993/94	Förslag	69 452 000

Arbetsuppgifter och organisation framgår av förordningen (1992:397) med instruktion för Verket för högskoleservice (VHS).

De övergripande målen för Verket för högskoleservice är att, i enlighet med de uppdrag som lämnas av regeringen samt av universitet och högskolor,

- utföra uppgifter, som med fördel kan göras samordnat för universitet och högskolor,
- biträda universitet och högskolor med specialistkunskap inom exempelvis det juridiska området,
- följa upp verksamheten vid universitet och högskolor i samarbete med dem.

Verket skall främja internationalisering av den högre utbildningen, bedriva rationell utrustningsplanering och ekonomiskt gynnsam upphandling, informera i samhället om verksamheten vid universitet och högskolor och anta studerande.

Anslagsframställning

Verket för högskoleservice har i förenklad anslagsframställning för budgetåret 1993/94 föreslagit att resurstilldelningen för verksamheten höjs till en nivå som gör det möjligt för VHS att leva upp till de krav som ställs på den nya myndigheten. Verksamheten under den första tiden har ägnats åt att närmare utforma verkets uppgifter. VHS återkommer därför i en fördjupad anslagsframställning för budgetåren 1994/95 och 1995/96 med en närmare redovisning av förslag till verksamhetsinriktning.

VHS begär i anslagsframställningen, förutom vissa anslagstekniska förändringar, förstärkning av anslaget för förvaltningskostnader, drift, underhåll och utveckling av datasystem för central antagning av studerande samt att medel för det lokala antagningssystemet LANT och det lokala dokumentationssystemet LADOK anvisas under anslaget för Verket för högskoleservice. Därutöver begär verket befrielse från kansli- och handläggaruppgifter för Högskolans avskiljandenämnd.

VHS har beräknat medelsbehovet för budgetåret 1993/94 till 87,5 miljoner kronor (+ 10,4 mkr). Förslagen till förändringar uppgår till 12,5 miljoner kronor som en förstärkning av förvaltningsanslaget, 5,7 miljoner kronor för investeringar av ADB-utrustning och 3,2 miljoner kronor för drift, underhåll och utveckling av datasystem för central antagning av studerande.

VHS föreslår att 3 094 000 kronor av verksamheten finansieras genom inkomster av uppdrag.

I särskild skrivelse till Utbildningsdepartementet har VHS begärt förstärkning av anslaget för innevarande budgetår för investeringar i ADB-

system, kompetensutveckling, marknadsföring och andra extraordinära kostnader i samband med igångsättningen av det nya verket. Förstärkningen, som sammanlagt uppgår till 11,1 miljoner kronor, är enligt VHS en nödvändig förutsättning för att man skall kunna bedriva verksamheten i enlighet med instruktionen.

VHS har vidare i en särskild skrivelse lämnat förslag till anslagskonstruktion för de medel som verket disponerar.

Föredragandens överväganden

Resultatbedömning

Eftersom myndigheten bedrivit verksamhet under så kort tid att någon egentlig resultatredovisning inte har kunnat lämnas, saknar jag underlag för att göra en bedömning av effektiviteten i verksamheten.

Slutsats

Min bedömning innebär att de riktlinjer som lades fast i prop. 1991/92:76 (bet. 1991/92 UbU18, rskr. 1991/92:195) och som nu finns uttryckta i verkets instruktion skall gälla även för budgetåret 1993/94.

Den bärande idén är att verksamheten vid VHS huvudsakligen skall finansieras genom uppdrag från universitet och högskolor. VHS behöver emellertid under ett uppbyggnadsskede möjlighet att utveckla de tjänster som verket enligt instruktionen skall kunna erbjuda i första hand universitet och högskolor.

Jag räknar med att verket för innevarande budgetår skall kunna tilldelas en viss tillfällig förstärkning i syfte att förbättra verkets situation när det gäller att få uppdrag från universitet och högskolor.

En viktig serviceuppgift för VHS är värderingen av utländska högskoleutbildningar (ekvivalering). Ansvaret för att förklara att utländsk lärarutbildning motsvarar svensk utbildning åvilar enligt skollagen fr.o.m. den 1 juli 1992 Skolverket som dock remitterar dessa ärenden till VHS för yttrande. Regeringen behandlar i proposition 1992/93:100 bil. 9 frågan om arbetet med bedömning av utländsk behörighet av lärare. Arbetet bör föras över till VHS och det är därvid rimligt att verket får ta ut en avgift som täcker kostnaderna för värderingen.

Riksrevisionsverket (RRV) har på uppdrag av regeringen - i ett vidare perspektiv - granskat verksamheten med bedömning, värdering och prövning av utländska utbildningar, examina och yrkeskunskaper (F 1992:9) Att värdera utländsk kompetens. RRV:s förslag innebär att en central instans inrättas för bedömningsverksamheten. Den bör bygga sin verksamhet på de uppgifterna som tidigare utfördes av ekvivaleringsenheten vid dåvarande Universitets- och högskoleämbetet och numera av VHS. Ansvaret bör dock utvidgas. RRV föreslår att verksamheten anslagsfinansieras. Förslagen har remissbehandlats och remissinstanserna är i huvudsak positiva till förslagen. Jag är emellertid inte nu beredd att

ta ställning till någon förändring av VHS ekvivaleringsverksamhet med anledning av RRV:s granskning.

Frågor om avskiljande av studenter från utbildningen prövas av Högskolans avskiljandenämnd. VHS ansvarar idag för nämndens kansliuppgifter. I likhet med VHS anser jag att dessa uppgifter inte bör ankomma på verket. VHS skall i förhållande till universitet och högskolor i första hand ge service. I den rollen kan verket komma att biträda universitet och högskolor i frågor som rör avskiljande. Jag avser att vid min anmälan av anslaget Överklagandenämnden för högskolan föreslå att nämnden fr.o.m. den 1 juli 1993 övertar ansvaret för avskiljandenämndens kansliuppgifter.

Medel för vissa oförutsedda utgifter för central antagning har under anslaget Vissa särskilda utgifter inom högskolan m.m. anvisats under innevarande budgetår. Medlen bör finnas kvar ytterligare minst ett år på grund av det stora antalet sökande till universitet och högskolor. För budgetåret 1993/94 har jag därför beräknat 3 miljoner kronor för ändamålet.

VHS bör i nästa års fördjupade anslagsframställning för budgetåren 1994/95 och 1995/96 redovisa en plan för hur verket avser att bedriva central antagning i ett framtida högskolesystem.

Medel som har anvisats till VHS för förvaltningskostnader för personer som handlägger försöksdjursfrågor samt vissa kostnader för försöksdjur m.m. har regeringen i proposition 1992/93:170 om forskning för kunskap och framsteg beräknat under anslaget till Medicinska forskningsrådet.

För investeringar i anläggningstillgångar för förvaltningsändamål har jag beräknat en låneram i Riksgäldskontoret för VHS som uppgår till 1 500 000 kronor.

Mot bakgrund av vad jag ovan anfört anser jag mig inte kunna bifalla Verkets för högskoleservice förslag till medelförstärkning. Den tillfälliga förstärkning som jag räknar med att verket skall kunna tillföras innevarande budgetår tillsammans med den låneram som beräknats för planeringsperioden innebär att det nu skapats förutsättningar för VHS att bygga upp en avgiftsfinansierad verksamhet.

Anslaget för VHS har budgeterats utan hänsyn till de tekniska justeringar som måste göras till följd av ändringen av nivån på lönekostnads-pålägget, den ändrade finansieringsformen för Statshälsan samt de nya principerna för budgeteringen av anslagen. Riktlinjerna för dessa förändringar har tidigare redovisats av chefen för Finansdepartementet i proposition 1992/93:100 (bil. 1, Statsbudgeten och särskilda frågor, avsnitt 2.2). De belopp som kommer att ställas till VHS disposition kommer slutligt att fastställas enligt de redovisade riktlinjerna och kan därför avvika från det nu budgeterade beloppet.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

91. att till *Verket för högskoleservice* för budgetåret 1993/94 anvisa ett ramanslag på 69 452 000 kronor.

D 40. Överklagandenämnden för högskolan

1992/93	Anslag	2 900 000
1993/94	Förslag	3 182 000

Överklagandenämnden för högskolan (ÖNH) inrättades den 1 juli 1992. Enligt instruktionen (1992:404) prövar nämnden överklaganden av vissa beslut inom universitetens och högskolornas område enligt närmare föreskrifter av regeringen. Enligt den nya högskoleförordning som träder i kraft den 1 juli 1993 skall nämnden pröva överklaganden över beslut rörande tjänstetillsättningar, utom vad avser doktorandtjänster, behörighet för antagning till grundläggande högskoleutbildning, tillgodoräknande av kurs samt avslag på begäran att få examensbevis.

Överklagandenämnden har i sin fördjupade anslagsframställning redovisat att nämnden fått in betydligt fler ärenden än vad som hittills förekommit inom området. Nämnden räknar mot denna bakgrund med en oundviklig förstärkning av anslaget, framför allt mot bakgrund av kravet på snabb handläggning vad gäller överklaganden i antagningsfrågor.

Föredragandens överväganden

Frågor som rör avskiljande av studenter från undervisningen prövas av Högskolans avskiljandenämnd. Kanslifunktionen för denna nämnd har tidigare omhändertagits av Universitets- och högskoleämbetet och åligger från den 1 juli 1992 Verket för högskoleservice (VHS) att omhänderta. VHS har i sin anslagsframställning anhängit om att bli befriat från denna uppgift. Jag förordar att överklagandenämndens kansli får i uppdrag att också fullgöra kanslifunktioner åt avskiljandenämnden fr.o.m. den 1 juli 1993, samt att svara för avskiljandenämndens arvoden och övriga kostnader.

Jag beräknar ytterligare medel under detta anslag mot bakgrund av dels den ökade, oförutsedda ärendebelastningen hos överklagandenämnden, dels de kostnader som tillkommer genom överflyttning av ansvaret för kanslifunktionerna för avskiljandenämnden till ÖNH:s kansli.

Anslaget för Överklagandenämnden har budgeterats utan hänsyn till de tekniska justeringar som måste göras till följd av ändringen av nivån på lönekostnadspålägget, den ändrade finansieringsformen för Statshälsan samt de nya principerna för budgeteringen av anslagen. Riktlinjerna för dessa förändringar har tidigare redovisats av chefen för Finansdepartementet i proposition 1992/93:100 (bil. 1, Statsbudgeten och särskilda

frågor, avsnitt 2.2). De belopp som kommer att ställas till Överklagandenämndens disposition kommer slutligt att fastställas enligt de redovisade riktlinjerna och kan därför avvika från det nu budgeterade beloppet.

Prop. 1992/93:169

Hemställan

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

92. till *Överklagandenämnden för högskolan* för budgetåret 1993/94 anvisa ett ramanslag på 3 182 000 kronor.

D 41. Rådet för grundläggande högskoleutbildning

1993/94 Nytt anslag (förslag) 40 908 000

Detta anslag avser Rådet för grundläggande högskoleutbildning. Rådets arbetsuppgifter och organisation framgår av 1990 års budgetproposition (prop. 1989/1990:100 bil. 10 s. 43) samt förordningen (1992:817) med instruktion för Rådet för grundläggande högskoleutbildning.

Rådet inrättades som försöksverksamhet genom regeringsbeslut den 26 juni 1990. Enligt sin instruktion har rådet till uppgift att främja och stödja insatser för att utveckla den grundläggande högskoleutbildningens kvalitet och pedagogiska förnyelse. Rådet skall särskilt fördela medel till utvecklingsinsatser och inhämta och sprida kännedom om planerade, pågående och avslutade utvecklingsinsatser av principiell och nydanande karaktär i Sverige och utomlands. Rådet skall vidare utvärdera de utvecklingsinsatser som rådet har fördelat medel till.

Föredragandens överväganden

Rådet för grundläggande högskoleutbildning inrättades formellt som en självständig myndighet den 1 juli 1992. Beslutet var emellertid provisoriskt till sin karaktär och föranlett av avvecklingen av Universitets- och högskoleämbetet (UHÄ). Rådet har i den fördjupade anslagsframställningen redovisat förslag till verksamhet för budgetåret 1993/94.

Jag har tidigare (avsnitt 2) redogjort för den utvärdering som i enlighet med riksdagens beslut skulle äga rum efter en första treårsperiod. Denna utvärdering, *The Learning Council - An evaluation report on the work of the Council for the Renewal of Undergraduate Education* (Ds 1992:120) ligger till grund för min bedömning i det följande.

Jag förordar att Rådet för grundläggande högskoleutbildning nu etableras som en egen myndighet. Det markerar den vikt regeringen fäster vid den grundläggande högskoleutbildningens kvalitet och pedagogik.

Rådet skall främja utvecklingen av den grundläggande högskoleutbildningen genom att fördela anslag till experimentbetonade utvecklingsprojekt, som ligger utom ramen för vad som normalt kan och bör bekostas. Rådet skall vidare fortsätta att inhämta och sprida kännedom om

avslutade, pågående och planerade utvecklingsinsatser av principiell och nydanande karaktär i Sverige och utomlands.

Denna sistnämnda uppgift tillmäter jag stor betydelse. Grundutbildningen kan och bör utvecklas på grundval av goda exempel och erfarenheter.

Rådet skall vidare utveckla och stödja sådana insatser och projekt som kan leda till en ökad rekrytering av kvinnor till naturvetenskapliga och tekniska utbildningar.

Härutöver bör särskilda insatser göras på följande fyra områden:

- datorstöd i grundläggande högskoleutbildning,
- miljöutbildning,
- jämställdhetsfrågor,
- ökad internationalisering av utbildningen (avsnitt 6.2).

För att möjliggöra ökade insatser, vilket rådet begärt i sin anslagsframställning, har jag beräknat 4 000 000 kronor. Jag räknar också med att den särskilda satsning om 4 000 000 kronor per år, som gjorts under budgetåren 1991/92 och 1992/93 för att stimulera till integrerade miljöinslag i olika utbildningar, bör göras även under budgetåret 1993/94. Härutöver tar jag upp förslaget i departementspromemorian (Ds 1992:119) *Jämställdhet i högre utbildning och forskning* att 5 miljoner kronor bör tillföras rådet för en särskild jämställdhetsinsats. Enligt min mening bör dessa medel i första hand användas för att ändra på innehåll och arbetssätt i teknisk och naturvetenskaplig utbildning i syfte att permanent öka rekryteringen av kvinnliga studenter till dessa utbildningar (avsnitt 6.4).

Anslaget för Rådet för grundläggande högskoleutbildning har budgeterats utan hänsyn till de tekniska justeringar som måste göras till följd av ändringen av nivån på lönekostnadspålägget, den ändrade finansieringsformen för Statshälsan samt de nya principerna för budgeteringen av anslagen. Riktlinjerna för dessa förändringar har tidigare redovisats av chefen för Finansdepartementet i proposition 1992/93:100 (bil. 1, Statsbudgeten och särskilda frågor, avsnitt 2.2). De belopp som kommer att ställas till Rådet för grundläggande högskoleutbildnings disposition kommer slutligt att fastställas enligt de redovisade riktlinjerna och kan därför avvika från det nu budgeterade beloppen.

Hemställan

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

93. till Rådet för grundläggande högskoleutbildning för budgetåret 1993/94 anvisa ett reservationsanslag på 40 908 000 kronor.

D 42. Vissa särskilda utgifter inom universitet och högskolor m.m.

Prop. 1992/93:169

1991/92	Utgift	80 541 000
1992/93	Anslag	88 909 000
1993/94	Förslag	128 091 000

Detta anslag avser verksamhet inom högskoleområdet för vilken medel inte har ställts till förfogande under annat anslag. Anslaget avser även bidrag till Stiftelsen Svenska institutet samt för Svenska studenthemmet i Paris.

Anslagsfördelning

Anslagspost	1992/93	Beräknad ändring 1993/94	Varav pris- och löne- omräkning
		Föredraganden	
1. Rådet för grund- läggande högskole- utbildning	12 263 000	-12 263 000	
2. Rådet för forskning om universitet och högskolor	500 000	-500 000	
3. Stiftelsen Svenska institutet	3 313 000	+ 924 000	174 000
4. Svenska student- hemmet i Paris	586 000	+ 161 000	31 000
5. Distansutbildning	0	+ 10 000 000	0
6. Till regeringens disposition	72 247 000	+ 40 860 000	1 262 000
Summa kr.	88 909 000	+ 39 182 000	2 139 000

Anslagsframställning har avgivits av Stiftelsen Svenska institutet och Svenska studenthemmet i Paris.

Stiftelsen Svenska institutet

Stiftelsen Svenska institutet hemställer i sin anslagsframställning om 750 000 kronor för budgetåret 1992/93 för stipendiater till Collège d'Europe m.m. För kurser och stipendier samt för svensk lektor i Reykjavik föreslås oförändrat belopp.

Svenska studenthemmet i Paris hemställer i sin anslagsframställning om 715 000 kronor för budgetåret 1993/94.

Föredragandens överväganden

Jag har i det föregående föreslagit att medlen som anslås under anslagsposten 1. Rådet för grundläggande högskoleutbildning fr.o.m budgetåret 1993/94 anvisas under ett nytt anslag, D 41. Rådet för grundläggande högskoleutbildning.

Jag föreslår att medlen under anslagsposten 2. Rådet för forskning om universitet och högskolor beräknas under anslaget E 24. Rådet för forskning om universitet och högskolor, proposition om forskning och forskarutbildning 1992/93:170.

Med anledning av vad som anförts i proposition (1992/93, bil. 2) om stöd och service till vissa funktionshindrade beräknar jag 250 000 kronor (halvåreffeckt) under anslagsposten 6. Till regeringens disposition för försöksverksamhet med teckenspråkslärarutbildning inom grundskollärarutbildningen. Helårseffekten blir 500 000 kronor. Medlen skall utgå fr.o.m. den 1 januari 1994.

Som jag tidigare föreslagit (avsnitt 5) har under anslagsposten 6. Till regeringens disposition beräknats vissa resurser för ett utvidgat samarbete för de konstnärliga högskolorna i Stockholm.

Jag har dessutom vid min beräkning av anslagsposten 6. Till regeringens disposition beaktat behovet av medel för pedagogisk utveckling i enlighet med riksdagens tidigare beslut. Vidare beräknar jag en reserv för oförutsedda behov vid övergången till ett nytt resurstilldelningssystem.

Stiftelsen Svenska institutet

För budgetåret 1992/93 tilldelades Stiftelsen Svenska institutet medel för nio stipendier till Collège d'Europe i Brügge, Belgien. Jag anser att medel även fortsättningsvis skall tilldelas Stiftelsen Svenska institutet för stipendier för studier vid universitet med Europastudier, bl.a. Collège d'Europe och föreslår därför en ökning av anslaget med 750 000 kronor.

Svenska studenthemmet i Paris

För Svenska studenthemmet i Paris beräknar jag en ökning av anslagsposten med 130 000 kronor, bl.a. på grund av bortfall av tidigare bidrag från Byggnadsstyrelsen, försäkring av valutakursen m.m.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

94. till *Vissa särskilda utgifter inom universitet och högskolor m.m.* för budgetåret 1993/94 anvisa ett reservationsanslag på 128 091 000 kronor.

D 43. Europeisk utbildningssamverkan

1993/94 Nytt anslag (förslag)¹ 47 545 000

¹ Medel har innevarande budgetår anvisats under förslagslagsanslaget D 15. Europeisk utbildningssamverkan

Från anslaget bestrids kostnader för Sveriges deltagande i den europeiska gemenskapens utbildningsprogram Comett, Erasmus och Tempus.

Anslagsfördelning

Anslagspost/ Medel för	Anslagsfördelning 1993/94
1. Comett	14 950 000
2. Erasmus	23 150 000
3. Tempus	9 445 000
Summa kr	47 545 000

Föredragandens överväganden

Comett

Sverige deltar som medlem i EFTA sedan budgetåret 1990/91 i EG:s program för samarbete mellan universitet och företag inom det tekniska området, Comett. Programmet i sin nuvarande femåriga fas pågår till och med budgetåret 1994/95. En närmare redogörelse för Cometts struktur lämnade jag i min anmälan till regeringens proposition om europeiska ekonomiska samarbetsavtalet (prop. 1991/92: 170 bil. 7).

Verket för högskoleservice (VHS), som är svenskt s.k. Comettkontor, har nyligen avlämnat en utvärdering av det svenska Comettprogrammet. Av denna framgår att Sverige under de tre första åren bidragit finansierat med ca 40 miljoner kronor för deltagande i Comettprogrammet och under samma period fått ansökningar beviljade av EG på motsvarande ca 38 miljoner kronor. Detta bedöms vara ett framgångsrikt resultat jämfört med övriga EFTA-länder.

Comettverksamhet i form av internationella nätverk, projekt och praktikantutbyten har kommit igång vid flera svenska universitet och högskolor men det har varit något svårare att engagera företagen.

De problem som nämns i rapporten är bl.a. att det varit svårt att få igång sådant samarbete som prioriterats högst av EG, nämligen överföring av avancerad teknisk kunskap till små och medelstora företag.

Prop. 1992/93:169

Erasmus

Avtal träffades i oktober 1991 om svenskt deltagande i EG:s utbytesprogram för studenter, lärare och administratörer vid universitet och högskolor, Erasmus. En närmare redogörelse även för Erasmus och de svenska erfarenheter lämnade jag till proposition 1991/92:170 bil. 7.

Innevarande budgetår är det första året som Sverige deltar i Erasmus och de svenska ansökningarna har blivit framgångsrikt behandlade av EG. Inte mindre än 212 nätverk har blivit godkända. Enligt planerna skulle 1 445 svenska studenter omfattas av denna första etapp, men det blir 1 161 som reser ut. Från EG-länderna skulle Sverige ta emot 1 287 studenter men antalet beräknas bli 800. För många europeiska studenter är Sverige ett allt för dyrt land att leva i och det stipendium som följer med Erasmusutbytet är alltför lågt för att klara sitt uppehälle i Sverige.

Tempus

Tempus är en del av EG:s biståndsprogram (PHAREprogrammet) för ekonomisk återuppbyggnad av Central- och Östeuropa. Inom detta ramprogram har utbildning blivit ett av de prioriterade områdena för samarbete mellan EG och de Central- och Östeuropeiska länderna.

Första etappen av Tempus startade den 1 juli 1990 och löper till och med budgetåret 1993/94. EG-kommissionen har föreslagit att programets fortsättning (Tempus II) skall starta budgetåret 1994/95 och vara fram till och med 1997/98.

Inom Tempus-programmet deltar för närvarande 10 länder i central- och östeuropa. Totalt pågår nu över 600 projekt och Sverige deltar i 23 projekt. De flesta projekt löper under flera år.

Huvudmålen för Tempus är att öka kvaliteten och stödja utvecklingen och förnyelsen av den högre utbildningen i de central- och östeuropeiska länder som EG anser kan komma ifråga för ekonomiskt bistånd. Dessutom skall programmet genom bl.a. nätverksuppbyggnad uppmuntra ländernas växande samarbete med EG-länderna.

Gemensamt för de nämnda programmen är att främja samarbetet och rörligheten mellan högskolor och universitet i Europa. Det gäller också att skapa fler gemensamma och europeiskt inriktade studieprogram.

Samtliga dessa tre program torde efter vissa utvärderingar fortgå under den närmaste femårsperioden.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

95. till *Europeisk utbildningssamverkan* för budgetåret 1993/94 anvisa ett ramanslag på 47 545 000 kronor.

D 44. Kostnader för Universitets- och högskoleämbetets och Utrustningsnämndens för universitet och högskolor avvecklingsorganisation

1993/94 Anslag (förslag) 1 000

I 1992 års budgetpropositionen (prop. 1991/92:100 bil. 9 1991/92:UbU18, rskr. 1991/92:196) föreslog jag att ett särskilt anslag skulle inrättas med anledning av kostnader i samband med avvecklingen av Universitets- och högskoleämbetet och Utrustningsnämnden för universitet och högskolor (prop. om vissa förändringar av myndighetsstrukturen inom högskole- och studiestödsområdet m.m. prop. 1991/92:76).

Jag föreslår att det särskilda anslaget för avvecklingsorganisationen skall beräknas även för budgetåret 1993/94 för att täcka kvarstående kostnader.

Hemställan

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

96. till *Kostnader för Universitets- och högskoleämbetets och Utrustningsnämndens för universitet och högskolor avvecklingsorganisation* för budgetåret 1993/94 anvisas ett förslagsanslag på 1 000 kronor.

G Lokalförsörjning m.m.

Inledning

Planeringsföresättningar

Jag har i det föregående (avsnitt 3.2) redogjort för principerna för lokalförsörjningen m.m. I det följande tas förslagen till åtgärder upp. Dessa förslag avser dels åtgärder och anslagsmässiga konsekvenser för budgetåret 1993/94, dels en precisering av planeringsföresättningarna för åtgärder som får kostnadskonsekvenser först under senare budgetår.

Universitet och högskolor har i sina fördjupade anslagsframställningar fört fram ett 90-tal lokalförsörjningsprojekt. En förteckning över dessa bör fogas till protokollet i detta ärende som bilaga 9.

I det här sammanhanget tar jag upp lokalfrågor av allmänt slag samt lokalkostnader som följer av tidigare beslut om investeringar, av tidiga-

re beslut om dimensionering av grundläggande högskoleutbildning samt av de förslag om dimensionering jag har förordat i det föregående. Frågor som lämpligen bör ses i forskningssammanhang tas upp senare till propositionen om forskning och forskarutbildning. Detta innebär att de anslagsberäkningar jag nu gör är preliminära för de universitet och högskolor som berörs av forskningspropositionen.

Tillsammans med den nya hanteringsordningen, där lokalförsörjningsansvaret åvilar de lokala myndigheterna, innebär systemet att de medelsbelopp, som jag kommer att föreslå till anslag för budgetåret 1993/94 och till planeringsramar i anslutning till lokalförsörjningsprojekt under budgetår därefter endast utgör ekonomiska ramar, med karaktär av bidrag. Tillsammans med de övriga medel myndigheterna förfogar över skall medlen användas till att genomföra verksamheten inklusive lokalförsörjningen. Ramarna är de *högsta* ekonomiska tillskott som jag är beredd att föreslå till lokaler och inredning och utrustning. Erfarenheten är att kostnaden för projekten kan bli högre än vad som beräknats från början. Eftersom det ankommer på myndigheterna att planera och genomföra verksamheten inom de totala ekonomiska ramar som läggs fast anser jag att någon höjning av tillskotten till följd av fördyringar inte bör komma i fråga. Regeringen bör dock kunna besluta om lägre belopp om detta blir motiverat till följd av väsentligt ändrade planeringsförutsättningar. Regeringen blir inte bunden vid någon särskild utformning av de konkreta lösningarna. Dessa utformas av de ansvariga myndigheterna inom ramen för PBL och andra gällande bestämmelser. Medlen ställs till förfogande i den takt som kostnaderna uppstår. För hyreskostnaderna gäller att medlen tilldelas fr.o.m. det budgetår som hyra betalas enligt kontraktet med hyresvärden. Dessa förhållanden behöver således i fortsättningen redovisas årligen i de lokalförsörjningsplaner som myndigheterna skall upprätta.

Det är viktigt att notera att medlen bör få användas även till att täcka utgifter för annat än lokaler och inredning och utrustning. Högskolemyndigheterna kan även använda andra resurser till lokaler och inredning och utrustning. Om resursmässiga förutsättningar kan skapas av myndigheterna finns således intet som hindrar att de genomför även andra nya lokalförsörjningsprojekt än de för vilka särskilda medelstillskott beräknats.

Inventering av inredning och utrustning

Med anledning av riksdagens önskemål om bättre underlag för en bedömning av vad som är rimliga resurstillskott för utrustning och inredning m.m. (UbU:1989/90:25, rskr. 328) uppdrog regeringen i kompletterande direktiv till anslagsframställningarna den 12 september 1991 åt universitet och högskolor att redovisa ett underlag. Byggnadsstyrelsen och dåvarande Utrustningsnämnden för universitet och högskolor skulle stödja arbetet och har utformat mallar att utgå ifrån vilka också har använts av flertalet universitet och högskolor.

Inventeringen har varit förenad med svårigheter. Det presenterade materialet varierar kraftigt bl.a. beroende på vilket underlag som funnits tillgängligt i olika register och på hur eventuella inventeringar genomförts. Alla myndigheter har inte lämnat de begärda uppgifterna i alla delar. En sammanställning av inventeringsresultatet bör fogas till protokollet i detta ärende som bilaga 10.

Sammanfattningsvis kan sägas att några mer vittgående slutsatser inte bör dras med redovisningen som grund. Under nästa budgetår förbättras möjligheterna att ta fram underlag på grund av att den nya bokföringsförrordningen tillämpas fr.o.m. nästa budgetår. Ett underlagsmaterial behövs även inför en övergång till ett nytt kapitalförsörjningssystem.

Översikt

Anslagsberäkningarna i det följande innebär att anslagen budgetåret 1993/94 sammantaget förstärks med ca 1 300 miljoner kronor till följd av konsekvenser av tidigare beslut. Därutöver avser jag att i det följande föreslå att ytterligare satsningar nu görs.

Den lokalförsörjningsverksamhet som f.n. pågår vid universitet och högskolor är således mycket omfattande. Detta framgår också av den översikt som bör fogas till protokollet i detta ärende som bilaga 11.

Jag anmäler i det följande tre anslag. Det första anslaget (G 1.) är likt tidigare ett reservationsanslag och avser i allt väsentligt resurser för inredning och utrustning till tidigare beslutade projekt, som behöver fullföljas enligt den nu gällande ordningen. De båda övriga anslagen (G 2. och G 3.) avser medelstillskott enligt den nya ordningen till lokal-kostnader resp. inredning och utrustning.

Hemställan

Med hänvisning till vad jag har anfört hemställer jag att regeringen

97. föreslår riksdagen att godkänna vad jag har anfört om planeringsförutsättningar för lokalförsörjningen m.m.,

98. bereder riksdagen tillfälle att ta del av vad jag har anfört om inventering av inredning och utrustning.

G 1. Inredning och utrustning av lokaler vid högskoleenheterna m.m.

1991/92	Utgift	483 842 720	Reservation 219 793 182
1992/93	Anslag	872 600 000	
1993/94	Förslag	836 500 000	

Från detta reservationsanslag betalas utgifter för inredning och utrustning av lokaler vid högskoleenheterna inom Utbildningsdepartementets verksamhetsområde samt vid vissa statliga institutioner inom bl.a. skolområdet.

Av anslaget disponeras innevarande budgetår 90 miljoner kronor av Byggnadsstyrelsen enligt en av regeringen fastställd inredningsplan. Verket för högskoleservice (VHS) disponerar 502,7 miljoner kronor enligt en av regeringen fastställd utrustningsplan. En anslagspost om 4,4 miljoner kronor står till regeringens allmänna disposition och en om 100,5 miljoner kronor står till regeringens disposition för utökade utbildningar. Vidare finns en anslagspost om 175 miljoner kronor för underhåll och upprustning av lokaler.

Myndigheterna

Byggnadsstyrelsen hemställer att 240 miljoner kronor anvisas för inredningsverksamhet budgetåret 1993/94. Dåvarande Utrustningsnämnden för universitet och högskolor (UUH), som upphörde den 1 juli 1992, föreslog den 25 juni 1992 med överlämnande av förslag från berörda myndigheter m.fl. att den för VHS verksamhetsområde avsedda anslagsposten för budgetåret 1993/94 beräknas till 710 miljoner kronor.

Byggnadsstyrelsen beräknar statens kostnader för inredning i samband med övertagandet av kostnadsansvaret för den tvååriga ingenjörsutbildningen till 162 miljoner kronor i prisläget den 1 januari 1992. Dåvarande Utrustningsnämnden för universitet och högskolor har beräknat den sammanlagda kostnaden för utrustningen för nämnda utbildning till 456,2 miljoner kronor.

Föredragandens överväganden

I gällande *inredningsplan* finns kostnadsramar om ca 754 miljoner kronor uppförda i prisläget den 1 januari 1991.

Med utgångspunkt i redovisade förslag avseende inredningsbehov till följd av påbörjade byggnadsobjekt föreslår jag att i inredningsplanen för nästa budgetår förs upp kostnadsramar om sammanlagt 103 949 000 kronor i prisläget den 1 januari 1992 för ombyggnad för matematiska institutionen och ombyggnad i kv. Garnisonen för Universitetet i Stockholm, ombyggnad i kv. Garnisonen för Grafiska institutet och Institutet för högre kommunikations- och reklamutbildning, om- och tillbyggnad för fysik och mätteknik m.m. vid universitetet i Linköping, ombyggnad av huvudbyggnaden vid Tekniska högskolan i Stockholm, om- och tillbyggnad för Konsthögskolan, etapp 2, nya lokaler på Gåsmyrevreten för Mälardalens högskola, nybyggnad för beteendevetenskapligt centrum vid Universitetet i Umeå samt ombyggnad för Kungl. biblioteket. För den tvååriga ingenjörsutbildningen utökas den tidigare delramen med 77 miljoner till en definitiv ram om 147 miljoner kronor. För vissa mindre pågående projekt bör enskilda ramar fastställas senare varför en ram om 30 miljoner kronor bör föras upp för senare fördelning av regeringen.

I gällande *utrustningsplan* finns kostnadsramar om ca 2 393 miljoner kronor uppförda.

För utrustningsändamål i samband med påbörjade byggnadsobjekt föreslår jag att kostnadsramar om sammanlagt 134,6 miljoner kronor förs upp i utrustningsplanen för budgetåret 1993/94 för följande objekt: upp- rustning av kemicentrum, etapp 1, vid Lunds universitet, om- och till- byggnad för fysik och mätteknik m.m. vid Universitetet i Linköping, mikrobiologiskt centrum vid Karolinska institutet, ombyggnad av hu- vudbyggnaden vid Tekniska högskolan i Stockholm, upprustning av forskarhus för kemi, etapp 1, vid Chalmers tekniska högskola, om- och tillbyggnad, etapp 2, för Konsthögskolan samt ombyggnad för Kungl. biblioteket.

För utrustning för tvåårig ingenjörsutbildning beräknar jag ett ramut- rymme för nästa budgetår om 323 miljoner kronor. Tillsammans med tidigare beslutade kostnadsramar blir totalkostnaden för ändamålet 411,5 miljoner kronor.

Vidare beräknar jag ett ramutrymme för nästa budgetår om 52 miljo- ner kronor för telefonväxlar.

Regeringen har under innevarande budgetår fördelat 175 miljoner kronor till underhåll och upprustning av högskolelokaler. Jag för upp 133 miljoner kronor för samma ändamål för budgetåret 1993/94.

Vid utgången av budgetåret 1991/92 utgjorde behållningen på ifråga- varande anslag drygt 219 miljoner kronor. För innevarande budgetår har 872,6 miljoner kronor förts upp under anslaget. Jag räknar med att sammanlagt 836,5 miljoner kronor bör anvisas för nästa budgetår. Av dessa bör 4,4 miljoner kronor tillföras anslagsposten Till Regeringens disposition.

Hemställan

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

99. bemyndiga regeringen att besluta om anskaffning av inred- ning och utrustning av lokaler vid högskoleenheterna m.m. inom de kostnadsramar som jag förordat i det föregående,

100. bemyndiga regeringen att besluta om underhåll och upp- rustning av lokaler i enlighet med vad jag förordat i det föregåen- de,

101. till *Inredning och utrustning av lokaler vid högskoleenheter- na m.m.* för budgetåret 1993/94 anvisa ett reservationsanslag på 836 500 000 kr.

G 2. Lokalkostnader m.m. vid universitet och högskolor m.m.

1991/92	Utgift ¹	2 160 906 703
1992/93	Anslag ¹	2 355 097 000
1993/94	Förslag	2 972 926 000

¹ Anslaget Lokalkostnader m.m. vid högskoleenheterna

Anslaget är ett medelstillskott till utgifter för lokalhyror, bränsle, lyse och vatten samt övriga kostnader för fastighetsdrift vid de statliga högskoleenheterna inom Utbildningsdepartementets verksamhetsområde, Kungl. biblioteket och Nordiska institutet för samhällsplanering. Medelstillskott från anslaget får även användas till andra utgifter för grundläggande högskoleutbildning och forskning och forskarutbildning.

Föredragandens överväganden

Jag redovisar i det följande mina förslag för varje universitet och högskola för sig. I samtliga berörda fall har jag tagit hänsyn till förändringar av den grundläggande högskoleutbildningens dimensionering och lokalisering.

Enligt regeringens uppdrag den 12 september 1991 har Byggnadsstyrelsen redovisat beräknade lokalkostnader om 171,5 miljoner kronor i samband med statens övertagande av kostnadsansvaret för den tvååriga ingenjörsutbildningen den 1 juli 1993. Jag har i konsekvens med mina tidigare förslag om dimensioneringsförändringar i berörda fall beräknat medelstillskott till lokalkostnader för den tvååriga ingenjörsutbildningen om sammanlagt 155,1 miljoner kronor.

Universitetet i Uppsala

Av tidigare beslutade större lokalförsörjningsprojekt kommer nybyggnaden för lärarutbildning att färdigställas under nästa budgetår.

Jag beräknar ett medelstillskott för lokalkostnader m.m. för Universitetet i Uppsala om 339 135 000 kr.

Lunds universitet

Under innevarande och nästa budgetår kommer av tidigare beslutade större lokalförändringar tillbyggnad av MAX-LAB II, nybyggnad av ekologihus, upprustning av Kemicentrum, etapp 1, i Lund samt upprustning av lokalerna för tandläkarhögskolan, etapp 1, i Malmö att färdigställas.

Jag beräknar medelstillskott för budgetåret 1993/94 till lokalkostnader för ombyggnad av den sista etappen i kv. Paradis.

Jag beräknar ett medelstillskott för lokalkostnader m.m. för Lunds universitet om 397 489 000 kr.

Universitetet i Göteborg

Av tidigare beslutade större lokalförsörjningsprojekt kommer ombyggnad för fotohögskolan, nya lokaler för Marint forskningscentrum i Kristineberg och nybyggnad för Biomedicinskt centrum (Lundbergslaboratoriet) att färdigställas under innevarande och nästa budgetår.

För att anpassa resursberäkningen till mitt förslag i det föregående om ändrat resurstilldelningssystem för högskolan beräknar jag under detta

anslag medel för lokalkostnader även för universitetets andel av lokalkostnaderna för de med Chalmers tekniska högskola gemensamma institutionerna. Tidigare har dessa medel anvisats under anslaget till Chalmers tekniska högskola.

Jag återkommer senare till frågan om medelstillskott för fortsatt utbyggnad av Matematiskt centrum.

Jag beräknar ett medelstillskott för lokalkostnader m.m. för Universitetet i Göteborg om 358 662 000 kr.

Universitetet i Stockholm

Under innevarande och nästa budgetår kommer av tidigare beslutade större lokalförändringar ombyggnad för matematiska institutionen, ombyggnad i kv. Garnisonen för institutionen för journalistik, medier och kommunikationsteknik m.m. samt upprustning av botaniska institutionen att färdigställas.

För att anpassa anslagsberäkningen till mitt förslag i det föregående om ändrat resurstilldelningssystem för högskolan beräknar jag ej medel under detta anslag för lärarutbildningarnas ämnesteorietiska avsnitt.

Jag beräknar ett medelstillskott för lokalkostnader m.m. för Universitetet i Stockholm om 275 518 000 kr.

Universitetet i Umeå

Av tidigare beslutade projekt kommer lokaler för marin forskning i Norrbyn, nybyggnad för beteendevetenskapligt centrum samt nybyggnad för ingenjörsutbildning att färdigställas under innevarande och nästa budgetår. Vidare kommer nybyggnad för matematiskt-informationsteknologiskt hus att färdigställas till hösten 1994.

Jag beräknar ett medelstillskott för lokalkostnader m.m. för Universitetet i Umeå om 179 147 000 kr.

Universitetet i Linköping

Av tidigare beslutade större lokalförjningsprojekt kommer nybyggnad av förvaltningsbyggnad inom Vallaområdet att ha färdigställts under innevarande budgetår. Regeringen uppdrog den 18 juni 1992 åt Byggnadsstyrelsen att inom en kostnadsram om 334 miljoner kronor i prisläget den 1 januari 1991 projektera om- och tillbyggnad för fysik och mätteknik m.m.

Jag beräknar ett medelstillskott för lokalkostnader m.m. för Universitetet i Linköping om 155 317 000 kr.

Karolinska institutet

Av tidigare beslutade större lokalförsörjningsprojekt kommer färdigställandet av Mikrobiologiskt centrum att medföra ökade lokalkostnader fr.o.m. nästa budgetår.

Jag beräknar ett medelstillskott för lokalkostnader m.m. för Karolinska institutet om 147 689 000 kr.

Prop. 1992/93:169

Tekniska högskolan i Stockholm

Jag beräknar ett medelstillskott för lokalkostnader m.m. för Tekniska högskolan i Stockholm om 276 476 000 kr.

Chalmers tekniska högskola

Av tidigare beslutade större lokalförsörjningsprojekt kommer första etappen av Matematiskt centrum att färdigställas under innevarande budgetår. Driftingenjör- och sjöbefälsutbildningarna samt den tvååriga ingenjörsutbildningen flyttar till nyuppförda lokaler på Lindholmen under nästa budgetår. Under nästa budgetår kommer även första etappen av upprustningen av Forskarhuset att färdigställas.

Jag beräknar under detta anslag endast medel för Chalmers andel av lokalkostnaderna för de med Universitetet i Göteborg gemensamma institutionerna.

Jag delar högskolans bedömning att en ytterligare etapp i utbyggnaden av Matematiskt centrum bör vara högt prioriterad. Jag räknar därför nu med att ett medelstillskott gemensamt för Chalmers tekniska högskola och Universitetet i Göteborg om 3 miljoner kronor för ytterligare en etapp av Matematiskt centrum skall kunna tilldelas med början budgetåret 1995/96.

Jag beräknar ett medelstillskott för lokalkostnader m.m. för Chalmers tekniska högskola om 186 817 000 kr.

Högskolan i Luleå

Av tidigare beslutade större lokalförjningsprojekt kommer om- och nybyggnad för ingenjörsutbildning vid Högskolan i Luleå att färdigställas under nästa budgetår.

Jag beräknar ett medelstillskott för lokalkostnader m.m. för Högskolan i Luleå om 105 427 000 kr.

Danshögskolan

Jag har vid min beräkning av anslaget utgått från oförändrad lokalsituation vid Danshögskolan.

I konsekvens med mitt förslag tidigare idag beräknar jag inte medelstillskott till lokalkostnader för mimutbildningen under Danshögskolans anslagspost.

Jag beräknar ett medelstillskott för lokalkostnader m.m. för Danshögskolan om 5 567 000 kr.

Jag har vid min beräkning av anslaget utgått från oförändrad lokalsituation för Dramatiska institutet.

Jag beräknar ett medelstillskott för lokalkostnader m.m. för Dramatiska institutet om 10 589 000 kr.

Grafiska institutet och Institutet för högre kommunikations- och reklamutbildning

Under anslaget har beräknats medelstillskott till ökade lokalkostnader för flyttningen av institutet till nya lokaler i kv. Garnisonen.

Jag beräknar ett medelstillskott för lokalkostnader m.m. för Grafiska institutet och Institutet för högre kommunikations- och reklamutbildning om 2 346 000 kr.

Högskolan i Borås

Under nästa budgetår kommer den tidigare beslutade ombyggnaden i kv. Balder för den tvååriga ingenjörsutbildningen att färdigställas.

Jag beräknar ett medelstillskott för lokalkostnader m.m. för Högskolan i Borås om 26 758 000 kr.

Högskolan i Falun/Borlänge

Jag beräknar ett medelstillskott för lokalkostnader m.m. för Högskolan i Falun/Borlänge om 32 872 000 kr.

Högskolan i Gävle/Sandviken

Ökade lokalkostnader för högskolan till följd av den tidigare beslutade flyttningen till Kungsbäcksområdet beräknas uppkomma först budgetåret 1994/95.

Jag beräknar ett medelstillskott för lokalkostnader m.m. för Högskolan i Gävle/Sandviken om 17 358 000 kr.

Högskolan i Halmstad

Jag beräknar ett medelstillskott för lokalkostnader m.m. för Högskolan i Halmstad om 16 041 000 kr.

Högskolan i Jönköping

Jag beräknar ett medelstillskott för lokalkostnader m.m. för Högskolan i Jönköping om 17 985 000 kr.

Jag beräknar ett medelstillskott för lokalkostnader m.m. för Högskolan i Kalmar om 22 978 000 kr.

Högskolan i Karlskrona/Ronneby

Jag beräknar ett medelstillskott för lokalkostnader m.m. för Högskolan i Karlskrona/Ronneby om 14 696 000 kr.

Högskolan i Karlstad

Under innevarande år kommer tillbyggnader i Kronoparken bl.a. för den tvååriga ingenjörsutbildningen att färdigställas.

Jag beräknar ett medelstillskott för lokalkostnader m.m. för Högskolan i Karlstad om 31 927 000 kr.

Högskolan i Kristianstad

Regeringen uppdrog den 15 oktober 1992 åt Byggnadsstyrelsen att inom en årskostnad om högst 12 miljoner kronor i prisläget budgetåret 1991/92 planera lokaler inom P6-området för Högskolan i Kristianstad.

Jag beräknar ett medelstillskott för lokalkostnader m.m. för Högskolan i Kristianstad om 11 409 000 kr.

Högskolan i Skövde

Jag har vid min beräkning av medelstillskottet tagit hänsyn till de under nästa budgetår tillkommande kostnaderna för de nyligen förhyrda nya lokalerna och även till en ytterligare utökning.

Jag beräknar ett medelstillskott för lokalkostnader m.m. för Högskolan i Skövde om 19 918 000 kr.

Högskolan för lärarutbildning i Stockholm

Jag beräknar under detta anslag medel för lokalkostnader även för utbildningarnas ämnesteoretiska avsnitt.

Jag beräknar ett medelstillskott för lokalkostnader m.m. för Högskolan för lärarutbildning i Stockholm om 63 578 000 kr.

Högskolan i Trollhättan/Uddevalla

Jag beräknar ett medelstillskott för lokalkostnader m.m. för Högskolan i Trollhättan/Uddevalla om 12 285 000 kr.

Jag räknar nu med att ett medelstillskott om högst 8 miljoner kronor för om- och tillbyggnad av biblioteket skall kunna tilldelas med början tidigast budgetåret 1995/96.

Jag beräknar ett medelstillskott för lokalkostnader m.m. för Högskolan i Växjö om 24 296 000 kr.

Högskolan i Örebro

I anslagsberäkningarna ingår medelstillskott till ökade lokalkostnader med anledning av att nybyggnaden i Almby färdigställes under innevarande budgetår samt medelstillskott om 2 350 000 kronor för nya lokaler i Grythyttan för högre restaurangutbildning.

Jag beräknar ett medelstillskott för lokalkostnader m.m. för Högskolan i Örebro om 41 088 000 kr.

Högskoleutbildning på Gotland

Jag beräknar ett medelstillskott för lokalkostnader m.m. för högskoleutbildning på Gotland om 3 417 000 kr.

Idrotthögskolan i Stockholm

Jag har erfarit att de av högskolan framförda önskemålen om förbättring av nedslitna lokaler avser lokaler som även disponeras av Centrum för idrottsforskning. Ett ökat medelstillskott ingår i mina beräkningar.

Jag beräknar ett medelstillskott för lokalkostnader m.m. för Idrotts-högskolan i Stockholm om 12 521 000 kr.

Konstfack

Jag beräknar ett medelstillskott för lokalkostnader m.m. för Konstfack om 22 727 000 kr.

Konsthögskolan

Enligt regeringens beslut den 18 juni 1992 kommer om- och tillbyggnad, etapp 2, att utföras för Konsthögskolan på Skeppsholmen i Stockholm. Om- och tillbyggnaden blir inflyttningsklar till juli 1995.

Jag beräknar ett medelstillskott för lokalkostnader m.m. för Konsthögskolan om 13 126 000 kr.

Mitthögskolan

Jag beräknar ett medelstillskott för lokalkostnader m.m. för Mitthögskolan om 56 677 000 kr.

Jag beräknar ett medelstillskott för lokalkostnader m.m. för Musikhögskolan i Stockholm om 13 699 000 kr fr.o.m budgetåret 1994/95.

Mälardalens högskola

Medelstillskott till ökade lokalkostnader för den tidigare beslutade flyttningen av högskolan till nya lokaler på Gåsmyrevreten ingår i anslagsberäkningarna med början budgetåret 1993/94.

Jag beräknar ett medelstillskott för lokalkostnader m.m. för Mälardalens högskola om 28 193 000 kr.

Operahögskolan

Under anslaget har beräknats medelstillskott till *ökade lokalkostnader för Operahögskolans behov av scen och repetitionslokaler.*

Jag beräknar ett medelstillskott för lokalkostnader m.m. för Operahögskolan om 2 345 000 kr.

Teaterhögskolan

I konsekvens med mitt förslag tidigare i dag beräknar jag medelstillskott till lokalkostnader för mimutbildningen under Teaterhögskolans anslagspost.

Jag beräknar ett medelstillskott för lokalkostnader m.m. för Teaterhögskolan om 5 908 000 kr.

Nordiska institutet för samhällsplanering

Jag beräknar ett medelstillskott för lokalkostnader m.m. för Nordiska institutet för samhällsplanering om 1 663 000 kr.

Kungl. biblioteket

Medelstillskott till ökade lokalkostnader till följd av den pågående om- och tillbyggnaden i Humlegården berör ej budgetåret 1993/94.

Jag beräknar ett medelstillskott för lokalkostnader m.m. för Kungl. biblioteket om 19 282 000 kr.

Medelstillskott att fördelas senare av regeringen

Som jag har nämnt i det föregående har universitet och högskolor lagt fram förslag om ett 90-tal lokalförsörjningsprojekt. Jag har nu tagit upp ett antal projekt under förevarande anslag. Avsikten är att återkomma till ämnet i forskningspropositionen. Bland de förslag som universitet och högskolor har lagt fram finns ett antal kostnadsmässigt mindre betydande projekt, som framstår som angelägna, men som till följd av osäkerheter i underlaget behöver beredas ytterligare. Beredningen av dessa

projekt pågår i regeringskansliet. Ett särskilt planeringsutrymme bör därför beräknas för att fördelas senare av regeringen. Detta bör fr.o.m. budgetåret 1994/95 vara 22 miljoner kronor, fr.o.m. budgetåret 1995/96 ytterligare 12,5 miljoner kronor och därefter ytterligare 4,5 miljoner kronor.

Sammanfattningsvis innebär mina förslag följande medelstillskott för budgetåret 1993/94:

1. Universitetet i Uppsala	339 135 000 kr
2. Lunds universitet	397 489 000 kr
3. Universitetet i Göteborg	358 662 000 kr
4. Universitetet i Stockholm	275 518 000 kr
5. Universitetet i Umeå	179 147 000 kr
6. Universitetet i Linköping	155 317 000 kr
7. Karolinska institutet	147 689 000 kr
8. Tekniska högskolan i Stockholm	276 476 000 kr
9. Chalmers tekniska högskola	186 817 000 kr
10. Högskolan i Luleå	105 427 000 kr
11. Danshögskolan	5 567 000 kr
12. Dramatiska institutet	10 589 000 kr
13. Grafiska institutet och Institutet för högre kommunikations- och reklamutbildning	2 346 000 kr
14. Högskolan i Borås	26 758 000 kr
15. Högskolan i Falun/Borlänge	32 872 000 kr
16. Högskolan i Gävle/Sandviken	17 358 000 kr
17. Högskolan i Halmstad	16 041 000 kr
18. Högskolan i Jönköping	17 985 000 kr
19. Högskolan i Kalmar	22 978 000 kr
20. Högskolan i Karlskrona/Ronneby	14 696 000 kr
21. Högskolan i Karlstad	31 927 000 kr
22. Högskolan i Kristianstad	11 409 000 kr
23. Högskolan i Skövde	19 918 000 kr
24. Högskolan för lärarutbildning i Stockholm	63 578 000 kr
25. Högskolan i Trollhättan/Uddevalla	12 285 000 kr
26. Högskolan i Växjö	24 296 000 kr
27. Högskolan i Örebro	41 088 000 kr
28. Högskoleutbildning på Gotland	3 417 000 kr
29. Idrottshögskolan i Stockholm	12 521 000 kr
30. Konstfack	22 727 000 kr
31. Konsthögskolan	13 126 000 kr
32. Mitthögskolan	56 677 000 kr
33. Musikhögskolan i Stockholm	13 699 000 kr
34. Mälardalens högskola	28 193 000 kr
35. Operahögskolan	2 345 000 kr

36. Teaterhögskolan	5 908 000 kr
37. Nordiska institutet för samhällsplanering	1 663 000 kr
38. Kungl. biblioteket	19 282 000 kr

Prop. 1992/93:169

Summa 2 972 926 000 kr

De resursmässiga planeringsförutsättningar för nya lokalförsörjningsprojekt som jag har tagit upp i det föregående och som avser tiden efter budgetåret 1993/94 sammanfattas i följande tabell. Beloppen avser högsta belopp för ökade hyreskostnader beräknade i 1993/94 års kostnadsläge.

Universitet/ högskola	1994/95	1995/96	1996/97 eller senare
Universitetet i Göteborg		1 500 000	
Chalmers tekniska högskola		1 500 000	
Högskolan i Växjö		4 000 000	4 000 000
Fördelning av regeringen	22 000 000	12 500 000	4 500 000
Summa	22 000 000	19 500 000	8 500 000

Hemställan

Med hänvisning till vad jag har anfört och till sammanställningarna hemställer jag att regeringen förslår riksdagen att

102. godkänna vad jag har anfört om resursmässiga planeringsförutsättningar för nya lokalförsörjningsprojekt fr.o.m. budgetåret 1994/95,

103. bemyndiga regeringen att besluta om fördelning av anvisade medel för medelstillskott till lokalkostnader m.m. vid universitet och högskolor m.m.

104. till *Lokalkostnader m.m. vid universitet och högskolor m.m.* för budgetåret 1993/94 anvisa ett anslag på 2 972 926 000 kr.

G 3. Inredning och utrustning av lokaler m.m. vid universitet och högskolor m.m.

1993/94 Nytt anslag (Förslag) 195 075 000

Anslaget avser medelstillskott till utgifter för inredning och utrustning m.m. vid de statliga högskoleenheterna inom Utbildningsdepartementets verksamhetsområde. Medelstillskott från anslaget får även an-

Föredragandens överväganden

Under detta anslag tar jag upp medelstillskott till inredning och utrustning i samband med nya lokalförsörjningsprojekt samt följande tidigare beslutade projekt: ny- och ombyggnad för ekonomutbildningen m.m. vid Universitetet i Göteborg, nybyggnad för geologi och nybyggnad för kemiskt övningslaboratorium vid Universitetet i Stockholm, nya lokaler för högskolorna i Gävle/Sandviken och Kristianstad samt nya lokaler i Grythyttan för högre restaurangutbildning. Jag beräknar under förevärande anslag även medelstillskott till inredning och utrustning för konsekvenser av före innevarande budgetår beslutade utökningar av utbildningar. Dessutom beräknar jag medelstillskott till särskild ersättningsanskaffning av inredning och utrustning för senare fördelning av regeringen.

Följande medelstillskott bör gälla för budgetåret 1993/94:

1. Universitetet i Uppsala	6 650 000 kr
2. Lunds universitet	6 100 000 kr
3. Universitetet i Göteborg	9 650 000 kr
4. Universitetet i Stockholm	12 750 000 kr
5. Universitetet i Umeå	3 790 000 kr
6. Universitetet i Linköping	3 650 000 kr
8. Tekniska högskolan i Stockholm	2 670 000 kr
9. Chalmers tekniska högskola	1 985 000 kr
10. Högskolan i Luleå	2 250 000 kr
11. Högskolan i Borås	410 000 kr
12. Högskolan i Falun/Borlänge	550 000 kr
13. Högskolan i Gävle/Sandviken	6 800 000 kr
14. Högskolan i Halmstad	950 000 kr
15. Högskolan i Jönköping	970 000 kr
16. Högskolan i Kalmar	450 000 kr
17. Högskolan i Karlskrona/Ronneby	1 800 000 kr
18. Högskolan i Karlstad	1 480 000 kr
19. Högskolan i Kristianstad	6 360 000 kr
20. Högskolan i Skövde	2 400 000 kr
21. Högskolan för lärarutbildning i Stockholm	875 000 kr
22. Högskolan i Trollhättan/Uddevalla	340 000 kr
23. Högskolan i Växjö	585 000 kr
24. Högskolan i Örebro	3 130 000 kr
25. Högskoleutbildning på Gotland	140 000 kr
26. Idrottshögskolan i Stockholm	860 000 kr
27. Konstfack	120 000 kr

28. Mitthögskolan.	1 390 000 kr
29. Musikhögskolan i Stockholm	74 000 kr
30. Mälardalens högskola	1 800 000 kr
31. Fördelning av regeringen	114 096 000 kr
Summa	195 075 000 kr

Prop. 1992/93:169

De resursmässiga planeringsförutsättningarna, som jag föreslår för medelstillskott till inredning och utrustning för i det föregående nämnda nya och vissa tidigare beslutade lokalförsörjningsprojekt fr.o.m. budgetåret 1994/95, sammanfattas i följande tabell. Beloppen avser ramarna beräknade i 1993/94 års kostnadsläge.

Universitet/ högskola	1994/95	1995/96	1996/97 eller senare
Universitetet i Göteborg	25 350 000		
Universitetet i Stockholm	33 000 000	18 800 000	
Chalmers tekniska högskola	5 350 000		
Högskolan i Gävle/ Sandviken	13 000 000		
Högskolan i Kristianstad	14 000 000		
Högskolan i Växjö	7 000 000	7 000 000	
Fördelning av regeringen	21 100 000	40 000 000	
Summa	118 800 000	65 800 000	

Hemställan

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att,

105. godkänna de angivna ramarna för medelstillskott till inredning och utrustning för nya och vissa tidigare beslutade projekt fr.o.m. budgetåret 1994/95,

106. bemyndiga regeringen att besluta om fördelning av medelstillskott till inredning och utrustning av lokaler m.m. vid universitet och högskolor m.m.

107. till *Inredning och utrustning av lokaler m.m. vid universitet och högskolor m.m.* för budgetåret 1993/94 anvisa ett anslag på 195 075 000 kronor.

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition förlägga riksdagen vad föredraganden har anfört för de åtgärder och de ändamål som föredraganden har hemställt om.

1 Förslag till

Lag om tillstånd att utfärda vissa examina

Härigenom föreskrivs följande.

1 § En enskild fysisk eller juridisk person som anordnar utbildning (enskild utbildningsanordnare) får endast efter tillstånd utfärda sådana examina som regeringen med stöd av högskolelagen (1992:1434) meddelat föreskrifter om.

Tillstånd får lämnas endast om utbildningen uppfyller de krav som uppställs i 2 eller 3 §.

2 § Följande krav gäller för att få utfärda andra examina än doktors- och licentiatexamen.

Utbildningen skall vila på vetenskaplig eller konstnärlig grund och bedrivs så att den i övrigt uppfyller de krav som uppställs på grundläggande högskoleutbildning i 1 kap. högskolelagen (1992:1434).

För varje examen som tillståndet avser skall utbildningen också svara mot de särskilda krav som enligt vad regeringen föreskriver gäller för denna examen vid de universitet och högskolor som omfattas av högskolelagen.

3 § Följande krav gäller för att få utfärda doktors- eller licentiatexamen.

Utbildningen skall vila på vetenskaplig grund och bygga på en grundläggande högskoleutbildning samt bedrivs så att den i övrigt uppfyller de krav som uppställs på forskarutbildning i 1 kap. högskolelagen (1992:1434).

För en doktors- eller licentiatexamen inom ett vetenskapsområde som tillståndet avser skall utbildningen också svara mot de särskilda krav som enligt vad regeringen föreskriver gäller för denna examen vid de universitet och högskolor som omfattas av högskolelagen.

4 § Ett tillstånd att utfärda examina får förenas med villkor om rätt för enskilda att ta del av handlingar hos utbildningsanordnaren.

5 § En enskild utbildningsanordnare som fått tillstånd att utfärda examina är skyldig att medverka i uppföljningar och utvärderingar av utbildningen.

6 § Tillstånd att utfärda examina lämnas av regeringen.

Innan beslut fattas i tillståndsfrågor skall yttrande inhämtas från Kanslersämbetet.

7 § Ett tillstånd att utfärda examina får återkallas, om de krav som uppställs i 2 eller 3 § inte är uppfyllda. Detsamma gäller om sådana villkor som har ställts upp med stöd av 4 § inte iakttas eller om utbildningsanordnaren inte iaktar sin skyldighet enligt 5 § att medverka i uppföljning och utvärdering av utbildningen.

Beslut om återkallelse av tillstånd fattas av regeringen efter framställning av Kanslersämbetet. Innan Kanslersämbetet gör en sådan framställning skall utbildningsanordnaren ha givits tillfälle till rättelse.

8 § Om en enskild utbildningsanordnare utan tillstånd utfärdar examina som avses i denna lag får regeringen förelägga utbildningsanordnaren att upphöra med det. Ett sådant föreläggande får förenas med vite.

9 § Om regeringen med stöd av högskolelagen (1992:1434) meddelar föreskrifter om examina som vid den tidpunkten inte är reglerade i sådana föreskrifter, får regeringen medge undantag från krav på tillstånd enligt denna lag under en tid av högst fem år.

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 1993.

2. Enskilda utbildningsanordnare som vid ikraftträdandet får statsbidrag till viss utbildning eller har viss utbildning ställd under statlig tillsyn och i denna utbildning utfärdar examina som omfattas av denna lag får även efter ikraftträdandet utfärda sådan examen för den som har påbörjat utbildningen före den 1 oktober 1993. Möjligheten kvarstår längst till utgången av juni 1999. Regeringen får dock, om det finns särskilda skäl, i ett enskilt fall medge att examen utfärdas även vid en senare tidpunkt.

3. I samband med ikraftträdandet av denna lag får regeringen, utan att ha inhämtat yttrande från Kanslersämbetet, lämna tillstånd att utfärda examina till

- a. Handelshögskolan i Stockholm för examina som avses i 2 och 3 §§,
- b. Ericastiftelsen för psykoterapeutexamen,
- c. Stiftelsen Stora Sköndal för socionomexamen.

2 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1991:1109) om uppdragsutbildning i vissa fall

Prop. 1992/93:169

Bilaga 1

Härigenom föreskrivs att 3 § lagen (1991:1109) om uppdragsutbildning i vissa fall skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 §

I anslutning till kommunal högskoleutbildning inom vårdområdet får bedrivas uppdragsutbildning som i fråga om art och nivå har anknytning till huvudmannens högskoleutbildning inom detta område, *dock inte uppdragsutbildning som motsvarar någon hel allmän utbildningslinje.*

I anslutning till kommunal högskoleutbildning inom vårdområdet får bedrivas uppdragsutbildning som i fråga om art och nivå har anknytning till huvudmannens högskoleutbildning inom detta område.

I fråga om uppdragsutbildning i anslutning till högskolan i övrigt finns särskilda bestämmelser.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1993.

3 Förslag till

Lag om ändring i kyrkolagen (1992:300)

Prop. 1992/93:169

Bilaga 1

Härigenom föreskrivs att 37 kap. 9 och 10 §§ kyrkolagen (1992:300) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

37 kap.

9 §

Behörig att anställas på en tjänst som organist är den som har avlagt *högskoleexamen på kyrkomusikerlinjen* eller motsvarande examen i Danmark, Finland, Island eller Norge.

Behörig att anställas på en tjänst som organist är den som har avlagt *organistexamen* eller motsvarande examen i *något annat land som tillhör den Europeiska frihandelssammanslutningen eller de Europeiska gemenskaperna.*

10 §

Behörig att anställas på en tjänst som kantor är den som

1. har avlagt kantorsexamen,

2. *har avlagt högskoleexamen på musiklärarlinjen med kyrkomusikaliskt tillval, eller*

3. är behörig att anställas som organist.

Med examen som avses i första stycket 1 *eller* 2 jämfställs motsvarande examen i Danmark, Finland, Island eller Norge.

Behörig att anställas på en tjänst som kantor är den som

1. har avlagt kantorsexamen, *eller*

2. är behörig att anställas som organist.

Med examen som avses i första stycket 1 jämfställs motsvarande examen i Danmark, Finland, Island eller Norge.

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 1993.

2. Den som enligt äldre föreskrifter är behörig till en tjänst som organist eller kantor skall anses behörig till motsvarande tjänst enligt de nya föreskrifterna.

Sammanfattning av Resursberedningens betänkande (SOU 1993:3) Ersättning för kvalitet och effektivitet – utformning av ett nytt resurstilldelningssystem för grundläggande högskoleutbildning

Prop. 1992/93:169
Bilaga 2

Resursberedningens förslag till utformning av det nya resurstilldelningssystemet för grundläggande högskoleutbildning följer de riktlinjer som anges i propositionen 1992/93:1 Universitet och högskolor – Frihet för kvalitet. Detta innebär en övergång från ett resurs- och kostnadsbaserat till ett mål- och resultatorienterat system.

I ett utbildningsuppdrag dokumenteras resultatet av budgetdialogen mellan utbildningsdepartementet och ett universitet eller en högskola avseende grundutbildningen för aktuell treårsperiod. Av utbildningsuppdraget framgår ramarna för den verksamhet universitetet eller högskolan skall bedriva och de ersättningar för detta som kan påräknas. Där anges också det högsta antal helårsstudenter och helårsprestationer som kan ge ersättning under treårsperioden samt den högsta samlade ersättningen för dessa, ett takbelopp. Takbeloppet anges för vart och ett av budgetåren i treårsperioden.

Verksamheten skall organiseras i kurser. Dessa hänförs till olika utbildningsområden. Utbildningsområdena motsvarar i stort de traditionella fakultetsområdena samt undervisnings- och vårdutbildningsområdena, det konstnärliga området och övrigt.

Utbildningsområdena utgör den lägsta nivå för vilken kvantitativa mål anges avseende helårsprestationer. Vad gäller vissa examina kan statsmakterna dock ange mål på en större detaljnivå. De belopp som skall tillämpas per capita för studentpeng och ersättning för helårsprestationer anges också per utbildningsområde. Formerna för ersättning för de konstnärliga utbildningarna samt de konstnärliga inslagen i vissa lärarutbildningar ingår inte i beredningens överväganden. För särskilda åtaganden tilldelas ersättningar som komplement till de per capita beräknade ersättningarna. (Se vidare avsnitt 2.1)

Studentpeng och ersättning för helårsprestationer beräknas efter budgetårets slut på grundval av det antal helårsstudenter och helårsprestationer som universitetet eller högskolan redovisar. För att ge universitet och högskolor rörelsekapital och för att uppnå en jämnare belastning på statsbudgeten betalas 90 procent av takbeloppet förskottsvis ut ränteneutralt med en tolfedel per månad. Resterande ersättning (högst 10 procent) betalas till universitetet eller högskolan i samband med att det totala ersättningsbeloppet slutligt tilldelas. (Se vidare avsnitten 2.2-2.4 och 3.1-3.2)

Eventuella överskott av medel vid universitetet eller högskolan får balanseras mellan budgetår oberoende av treårsperiodens avgränsning. Underskott måste också, så länge de är av begränsad omfattning, balanseras till nästkommande budgetår. (Se vidare avsnitt 3.3)

Ur statsbudgetens synvinkel betraktas de medel som tilldelas universitetet och högskolorna som bidrag (motsvarande gäller även fakultetsanslagen). Bidragen får användas på det sätt som universitetet och högskolorna finner långsiktigt mest ändamålsenligt. Kortsiktigt måste de givetvis användas för att ge den utbildning som är en förutsättning för att åstadkomma de helårsprestationer och för att rekrytera och behålla det antal helårsstudenter som ger huvuddelen av inkomsterna för grundutbildningen. (Se vidare avsnitt 4.2)

Universitetens och högskolornas ekonomiska redovisning kommer att vara fristående från anslagssystemet. De medel som universitetet eller högskolan har erhållit eller disponerar skall stå på räntekonto hos Riksgäldskontoret. Den ekonomiska ställningen redovisas i balansräkning för varje budgetår. Underlag för riksredovisningen lämnas månadsvis för hela verksamheten, oberoende av finansiär. (Se vidare avsnitt 4.3)

Slutligen har Resursberedningen utarbetat en beräkningsmodell som kan ligga till grund för utformningen av utbildningsuppdragen avseende perioden 1993/94–1995/96. Enligt denna beräkningsmodell medger de ramar för antal ersättningsgrundande helårsstudenter och helårsprestationer, som tillsammans med takbeloppet utgör de ekonomiska restriktionerna, att samtliga universitet och högskolor under treårsperioden både kan öka sin prestationsgrad och sina intäkter räknat i fasta priser. Övergångsvis – för budgetåret 1993/94 – garanteras samtliga universitet och högskolor minst samma anslagsnivå som för budgetåret 1992/93. (Se vidare kapitel 5)

Sammanfattning av Högskoleutredningens betänkande (SOU 1992:44) Resurser för högskolans grundutbildning

Prop. 1992/93:169
Bilaga 3

Inledning

Frågan om det lärarstöd som erbjuds studenterna i den svenska högskolan är "rätt avvägt och bra utformat" är enligt direktiven en av högskoleutredningens huvuduppgifter. I vårt huvudbetänkande "Frihet - ansvar - kompetens" (SOU 1992:1) har vi gett en del synpunkter på undervisningens och examinationens utformning.

Vi har konstaterat att omfattningen och utformningen av lärarstödet i olika utbildningar är mycket varierande både i form och omfattning. Vi anser dock inte att det är möjligt slå fast allmängiltiga riktlinjer för avvägningen mellan olika undervisningsformer. Vi har emellertid velat förordna att undervisning i seminarieform ges ökat utrymme och anser det önskvärt med en utveckling mot mer individcentrerade former av lärarstöd.

En av de mest grannliga uppgifterna i utredningsarbetet har varit att diskutera i vilken mån det finns pedagogiskt motiverade skäl till dessa skillnader, som har vuxit fram inom olika undervisningstraditioner och i många fall är baserade främst på historiskt betingade resursskillnader. Det är denna fråga som behandlas i det betänkande som nu föreligger.

Redan inledningsvis måste det konstateras att den uppgift utredningen fått sig ålagd - att på pedagogiska grunder definiera det relativa resursbehovet för olika ämnesområden inom den högre utbildningen - i princip inte har någon lösning. Att på något objektivt sätt fastställa den optimala omfattningen av lärarstödet i olika utbildningar är inte möjligt. Varken den pedagogiska forskningen eller det empiriska material som föreligger ger någon egentlig vägledning för detta.

Det är också svårt att rekonstruera de överväganden som ligger till grund för dagens resurstilldelning. Genom successiva ändringar i olika budgetbeslut och genom förändrade beräkningsprinciper har dessutom de ursprungliga beräkningarna förlorat sin aktualitet, och de kan heller inte längre urskiljas i tilldelningen.

När detta sagts vill vi samtidigt understryka att det är nödvändigt att utgångspunkterna för statsmakternas resurstilldelning görs tydligare och mer preciserade än vad som hittills varit fallet - särskilt inför övergången till det nya budgetsysteem som skall träda i kraft 1993/94. När vi i betänkandet lägger fram preciserade förslag till resurstilldelning för vissa grupper av högskoleutbildningar är avsikten bl.a. att den kommande remissbehandlingen skall ge ytterligare belysning av det pedagogiskt motiverade i dessa förslag.

Resursanvändningen i högskolan

I utredningsuppdraget ingår enligt direktiven att "beskriva praxis" - dvs. att teckna en bild av "hur lärarstödet till de studerande faktiskt

ges" inom olika högskoleutbildningar. Vi har emellertid inte bedömt det som möjligt att göra en total kartläggning och analys av hur undervisningen faktiskt bedrivs inom alla olika utbildningar på samtliga studieorter i den svenska högskolan i dag.

I vårt huvudbetänkande begränsade vi oss därför till en kartläggning av undervisningstätheten (dvs antalet undervisningstimmar som erbjuds studenten) i samtliga utbildningar vid alla högskolor. Denna kartläggning har kompletterats med uppgifter från ett begränsat antal utbildningar om vilka undervisningsformer och gruppstorlekar som förekommer och vilka lärarkategorier som medverkar i undervisningen. Uppgifterna har förutom i betänkandet redovisats i en separat rapport.

I arbetet med föreliggande betänkande har vi - för att få en belysning av hur utbildningsresurserna faktiskt utnyttjas - gjort en mer detaljerad kartläggning på institutionsnivå av några ämnen och utbildningslinjer, där både medelsdispositionen och den pedagogiska uppläggningsen av undervisningen har studerats. Studien refereras kortfattat i betänkandet och presenteras mer utförligt i en separat rapport.

Vi har i detta sammanhang också tagit del av en kostnadsanalys av grundutbildningen vid Uppsala universitet, som gjorts som ett led i förberedelserna inför det nya styr- och anslagssystemet 1993/94. Även Uppsalareporten refereras i kapitlet om resursanvändningen.

Principerna för resursberäkningen

Principerna för statens resurstilldelning måste vara enkla, generella och förutsebara (dvs. relativt konstanta över tiden); de måste förstås, och helst också accepteras, av högskolorna. Det är väsentligt att ett nytt resurstilldelningssystem utformas så att det inte råder någon tveksamhet om hur tilldelningen till den enskilda högskolan är beräknad.

Att göra detaljerade beräkningar av behovet av lärarstöd inom varje utbildningsområde är emellertid varken teoretiskt möjligt eller praktiskt genomförbart. Det är nödvändigt att utgå från tämligen grova, schablonmässiga uppskattningar när kostnadsramarna skall fastställas. En utgångspunkt för våra överväganden har därför varit att kostnadsramarna för statsmakternas resurstilldelning bör uttryckas som ett belopp per student (per capita-tilldelning).

Andra system för resursberäkning - t.ex. det s.k. automatiksystemet, som tillämpades vid de filosofiska fakulteterna under 1960- och 1970-talen - förutsätter en central styrning och kontroll som inte är förenlig med dagens, och än mindre med morgondagens, decentraliserade högskolesystem. Statens beslut om resurstilldelning och dimensionering av utbildningen måste i framtiden ske i betydligt mer översiktliga termer än hittills. Detaljbesluten om antalet platser på olika utbildningar och om fördelningen av resurserna kommer att fattas av de enskilda högskolorna själva. I ett sådant system är enligt vår bedömning resursramar per capita den enda praktiskt användbara principen för statsmakternas resursfördelningsbeslut.

Men det bör samtidigt framhållas att den lokala fördelningen av resurser inom varje högskola måste ta hänsyn till att varje ämne och varje kurs – även om antalet studenter är litet – måste ha en basal resursnivå om undervisning alls skall bedrivas. Vi understryker därför att det inte är avsikten att de kostnadsramar per student som vi diskuterar skall vara normerande för den lokala budgeteringen.

Vi har utgått från att basen för resurstilldelningen bör vara antalet utnyttjade årsstudieplatser per utbildningsområde, vilket är en betydande förändring jämfört med i dag. Denna princip har dock bl.a. den fördelen att den tar hänsyn till studenternas val av utbildning och studieort. Vi understryker vidare att tilldelningen måste ske före budgetperiodens (budgetårets) början.

En alltför stark betoning av utbildningens resultat kan medföra risker för försämrad kvalitet. I vårt huvudbetänkande konstaterade vi att det är naturligt att den löpande resultatuppföljningen koncentreras på kvantitativt mätbara resultat – t.ex. genomströmning mätt som antalet helårsprestationer – men vi framhöll samtidigt att ett sådant resultatmått måste kompletteras med en betryggande kvalitetskontroll. Annars finns det uppenbara risker för att kvaliteten påverkas negativt, särskilt om resurstilldelningen baseras på redovisade resultat. Vi hänvisar i kapitel 3 till de förslag beträffande mekanismer för kvalitetssäkring som vi lagt fram i huvudbetänkandet.

Motiv för förändrade resursnivåer

Vår principiella utgångspunkt är att all utbildning på högskolenivå, oavsett ämnesområde, skall ha karaktären av självstudier med lärarstöd. Det är därför rimligt att söka fastställa en "basnivå" – dvs. en lägsta nivå av lärarstöd och resurser i övrigt som inte bör underskridas om man skall kunna bedriva meningsfull utbildning på högskolenivå.

Även om det kanske är omöjligt att definiera den optimala undervisningsorganisationen menar vi dock att det är möjligt att konstatera att den undervisningsvolym som erbjuds studenterna i humaniora, juridik och flera samhällsvetenskapliga ämnen är mindre än vad som rimligen bör betraktas som en rimlig basnivå för akademisk undervisning.

Om man inom oförändrad total resursram skall förstärka resurserna för dessa ämnen, måste detta emellertid innebära en minskning av resurserna per student i andra utbildningar. Detta skulle i och för sig kunna vara försvarligt eftersom vi har kunnat konstatera att spännvidden mellan "billiga" och "dyra" utbildningar i Sverige är större än i andra jämförbara länder.

Det är emellertid inte enbart den stora spännvidden mellan olika utbildningar som motiverar att basnivån sätts högre än den lägsta resursnivå som förekommer i dag. Kritiken mot grundutbildningen i högskolan har pekat på en rad förhållanden som motiverar en förstärkning av lärarstödet (förutom att de kräver både attitydförändringar och förstärkt kompetens hos lärarna). Vi betonar framför allt följande faktorer som skäl för en höjning av basnivån:

- Internationalisering
- Kommunikationsfärdigheter
- Vetenskapligt förhållningssätt
- Överblick och sammanhang
- Fördjupning
- Aktiv inläarning och problemlösning
- Individuell utveckling.

För vissa ämnen eller utbildningsområden måste behovet av lärarstöd och andra undervisningsresurser anses ligga över denna basnivå. De resursskillnader som skall förekomma bör i princip vara tydligt pedagogiskt motiverade – t.ex. av följande skäl:

- att ämnets eller utbildningens karaktär är sådan att särskilda insatser i lärartid eller kostnadskrävande färdighetsträning krävs för att studenten skall kunna tillgodogöra sig de kunskaper eller tillägna sig de färdigheter som behövs;
- att samhällets utbildningsuppdrag innebär att högskolan skall garantera en viss kompetensnivå hos dem som examineras (som underlag för legitimation eller motsvarande);
- att utbildningen avser att förändra studentens attityder på ett så genomgripande sätt att det inte kan ske utan särskilt intensiva lärarstudentkontakter. Det sistnämnda kan gälla för utbildningar mot klientcenterade yrken som t.ex. psykologutbildning.

Med dessa utgångspunkter diskuterar vi i kapitel 4 de olika faktorer som kan inverka på behovet av lärarstöd och undervisningsresurser.

En ny resursfördelning

I kapitel 5 redovisar vi ett räkneexempel med utgångspunkt i följande gruppering av högskolans utbildningar:

Ämnesgrupp per utnyttjad årsstudieplats	Rambelopp
1 Humanistisk, teologisk och juridisk utbildning	19 000 kr
2 Utbildningar med vissa laborativa inslag (samhällsvetenskaplig utbildning utom psykologi)	21 000 kr
3 Barnomsorgsutbildningar (förskolläro- och fritidspedagogutbildning)	28 000 kr
4 Övrig lärarutbildning (främst grundskole- och gymnasieläro-utbildning)	46 000 kr
5 Kortare laborativ utbildning (ingenjörsutbildning, teknikerutbildning, farmaceutisk utbildning)	40 000 kr
6 Kvalificerad laborativ utbildning - i första hand naturvetenskaplig och teknisk-vetenskaplig utbildning	47 000 kr
7 Klientrelaterad utbildning - t.ex. psykologutbildning och de kortare vårdutbildningarna	52 000 kr
8 Både laborativ och klientrelaterad utbildning:	
(a) tandläkarutbildning	62 000 kr
(b) läkarutbildning	84 000 kr

Utanför denna gruppering faller de konstnärliga utbildningarna. Dessa utbildningar är sinsemellan ganska olikartade, och deras resursbehov måste bedömas också med hänsyn till en rad historiska faktorer. Ett skäl till att vi valt att inte gå närmare in på de konstnärliga utbildningarna är dessutom att deras organisation och resurser har varit föremål för en särskild utredning, i vars uppdrag även ingick att behandla behovet av lärarstöd.

I konsekvens härmed ligger också de lärarutbildningar som har anknytning till de konstnärliga utbildningarna (musik- och bildlärare) utanför denna gruppering. I vårt räkneexempel har vi jämfällt dessa utbildningar med läkarutbildningen i fråga om resursbehov.

Vi har gjort en beräkning av vilken effekt de kostnadsramar vi här redovisat skulle få om de hade tillämpats på de statliga högskoleenheternas budget för 1991/92. Vi har härvid utgått från det av UHÄ beräknade antalet planerade årsstudieplatser och räknat med en utnyttjandegrad som motsvarar genomsnittet för åren 1987/88–1989/90 inom respektive ämnesområde.

Av den tabell som redovisas i kapitel 5 framgår att det totala resursbehovet skulle bli oförändrat jämfört med i dag. Detta är enligt direktiven en av de förutsättningar vi haft att utgå från. Vi understryker emellertid att det i första hand är i fråga om basnivån som vi menar att det från pedagogisk synpunkt finns goda skäl för en förändring av resursnivån i förhållande till i dag. Att undervisningsresurserna för t.ex. teknisk och medicinsk/odontologisk utbildning samtidigt minskar är en nödvändig följd av att förslaget skall innebära oförändrad total resursnivå. Att genomföra den föreslagna resursförstärkningen för de utbildningar som i dag har den lägsta resursnivån – utan att minska resurserna för de dyrare utbildningarna – skulle innebära en kostnadsökning av totalt ca 130 milj.kr. (vilket motsvarar något mindre än 3 procent av dagens anslag till grundläggande utbildning).

När man skall bedöma effekterna av detta förslag bör hänsyn också tas till att kostnadsramarna avses innefatta även medel för inredning och utrustning. Som framgår av kapitel 6 medför detta att inget utbildningsområde får minskade resurser totalt.

Lokaler, inredning och utrustning

Av uttalandena i departementspromemorian "Fria universitet och högskolor" (Ds 1992:1) framgår tydligt att det förväntas att alla kostnadsslag – även kostnaderna för lokaler, inredning och utrustning – skall ingå i våra bedömningar av resursbehovet för grundutbildningen. I det nya budgetsystemet kommer resurserna för dessa ändamål, som tidigare alltid beräknats i särskild ordning, att ingå i anslagen för utbildning och forskning.

Inom ramen för utredningens arbete har gjorts en noggrann beräkning av såväl lokalbehovet som resursbehovet för inredning och utrustning för de ämnesgrupper som definierats i kapitel 5. Som resultat får vi följande förslag till kostnadsramar för de olika ämnesgrupperna:

Ämnesgrupp	Utrustning och inredning	Lokal- kostnader
1 Humanistisk, teologisk och juridisk utbildning	3 000 kr	6 000 kr
2 Utbildningar med vissa laborativa inslag (sällskapsvetenskap utom psykologi) 4 000 kr	8 000 kr	
3 Barnomsorgsutbildningar (förskollärar- och fritidspedagogutbildning)	3 000 kr	7 000 kr
4 Grundskole- och gymnasielärarutbildning	4 000 kr	9 000 kr
5 Kortare laborativ utbildning (ingenjörsutbildning, teknikerutbildning, farmaceutisk utbildning)	9 000 kr	16 000 kr
6 Kvalificerad laborativ utbildning (naturvetenskaplig och teknisk-vetenskaplig utbildning)	12 000 kr	19 000 kr
7 Klientrelaterad utbildning - t.ex. psykologutbildning och de kortare vårdutbildningarna	4 000 kr	10 000 kr
8 Både laborativ och klientrelaterad utbildning:		
(a) tandläkarutbildning	11 000 kr	19 000 kr
(b) läkarutbildning ¹	6 000 kr	9 000 kr

1 Beträffande läkarutbildningen har hänsyn tagits till högskolans driftanslag endast bekostar lokaler och utrustning under de första två studieåren (4 av 11 terminer).

I fråga om inrednings- och utrustningskostnaderna redovisar vi en beräkning av utfallet för 1991/92 - med samma förutsättningar i fråga om studentantal och utnyttjandegrad som anges i kapitel 5. Med de föreslagna rambeloppen blir resultatet att det totala resursbehovet för inredning och utrustning för 1991/92 skulle uppgå till drygt 785 milj.kr. Grundutbildningens andel av det särskilda anslaget för inredning och utrustning (I 2) kan beräknas till knappt 241 milj.kr. Behovet av resurstillskott blir därmed ca 545 milj.kr.

Härtill kommer emellertid att utrustning f.n. även finansieras av grundutbildningsanslagen. Underlag för att beräkna detta belopp kommer emellertid att finnas först när högskolornas fördjupade anslagsframställningar för 1993/94-1995/96 föreligger i juni 1992.

När det gäller lokalkostnaderna har vi inte kunnat göra motsvarande beräkningar. De schablonbelopp för lokalkostnader som vi redovisar avser marginalkostnaderna vid nyproduktion och är därför väsentligt högre än den genomsnittliga hyresnivån för det befintliga lokalbeståndet. Dessa schabloner är enbart avsedda att användas vid beräkningen av kostnaderna för nytillkommande utbildningsplatser. Vi föreslår att hela frågan om lokalkostnadernas relation till övriga utbildningskostnader blir föremål för en mer ingående utredning än vad vi haft möjlighet att göra, så att ett fullgott underlag föreligger inför budgetperioden 1995/96-1997/98.

Vårt utredningsuppdrag gäller uttryckligen principerna för statsmakternas fördelning av resurser till högskolorna, inte formerna för högskolornas interna budgetering. Vi vill understryka att de kostnadsramar för olika ämnesgrupper som vi här har skisserat inte är avsedda att vara helt styrande för den lokala medelsfördelningen och än mindre för den pedagogiska uppläggningsen av undervisningen.

Vid den lokala budgeteringen måste hänsyn tas till en rad faktorer som inte kan beaktas vid resursfördelningen på central nivå. Bl.a. är det klart att de genomsnittliga kostnadsramarna för de olika ämnesgrupperna inte är tillämpliga för alla enskilda ämnen och utbildningsprogram inom det berörda området eller fakulteten. Även vid fördelningen av resurser mellan olika områden inom en högskola kan det dessutom ofta vara motiverat att tillämpa andra beräkningsgrunder än dem som legat till grund för statens tilldelning till högskolan.

I kapitel 7 redovisar vi en del synpunkter på principerna för den lokala budgeteringen. Som bakgrund ger vi en sammanfattning av svaren på en enkät om lokala budgetprinciper som gjordes under våren 1990. En utförligare redogörelse för enkätsvaren finns i bilaga 3.

De lokala normer för resursfördelningen som måste utvecklas kan i många fall bygga på principer som redan tillämpas. Men det är nödvändigt att ta hänsyn till att varje ämne och varje kurs måste ha en basal resursnivå, även om antalet studenter är litet, om undervisning alls skall kunna bedrivas.

En vanlig praxis vid den lokala resursfördelningen har hittills varit att utgå enbart från föregående års budget och endast justera för av statsmakterna beslutade dimensioneringsförändringar. Vid övergången till det nya budgetsystelet kommer detta inte längre att vara möjligt, dels eftersom statsmakterna inte kommer att ange dimensioneringen per linje eller motsvarande, dels därför att tilldelningen från staten kommer att baseras på antalet utnyttjade studieplatser i stället för det planerade antalet.

Att enbart utgå från de belopp per årsstudieplats som använts vid statsmakternas resurstilldelning kan inte ge en tillfredsställande resursfördelning till det enskilda ämnet eller utbildningsprogrammet, eftersom denna utgår från ett genomsnittligt beräknat resursbehov för hela landet inom ett större utbildningsområde. Vid den lokala resursfördelningen är det nödvändigt att differentiera mellan olika ämnens resursbehov. Hänsyn måste också tas till lokala förutsättningar av olika slag.

Att lägga antalet schemalagda lärartimmar till grund för fördelningen kan innebära att man konserverar undervisningsstrukturen och blockerar förändringar.

Resursfördelningen mellan ämnena på den lokala nivån bör enligt vår uppfattning normalt baseras på ett system med kursbudgetering, som bygger på en resursram per kursgrupp, som inte är knuten till en bestämd uppläggning av undervisningen. De naturvetenskapliga fakulte-

Vissa övriga frågor

- *Resursgaranti för utbildningar med få studenter*

Ett tilldelningssystem som bygger på resursramar per capita måste kompletteras med vissa garantier för att även utbildningar och ämnen med litet antal studenter får en rimlig minsta resursnivå om ämnet alls skall finnas vid en viss högskola.

Enligt vår uppfattning måste statsmakterna ta ett ansvar för att garantera att vissa ämnen som bedöms som omistliga från nationell synpunkt kan fortleva även om studenttillströmningen i sig inte skulle motivera det. När det gäller grundutbildningen bör detta som hittills innebära att regeringen fastställer en förteckning – en ”krysslista” – över sådana ämnen. Denna förteckning skall innebära ett åliggande för den berörda högskolan att tilldela ämnet resurser som motsvarar minst en fastställd miniminivå. Denna ”garantitilldelning” bör ligga utanför de resurser som beräknas på grundval av högskolans utbildningsuppdrag, och dessa ämnen bör heller inte inräknas i det antal årsstudieplatser som den berörda högskolan förväntas fylla.

- *Andra faktorer som påverkar resurstilldelningen*

Den diskussion vi för i detta betänkande utgår från en generell bedömning av behovet av lärarstöd och undervisningsresurser i övrigt. I statsmakternas ställningstagande till resursfördelningen kan också behöva beaktas att kostnaderna för att åstadkomma denna resursnivå kan variera något mellan olika högskolor och olika orter.

Vi ger i kapitel 8 några exempel på faktorer som ofta återopas i detta sammanhang. Att närmare precisera dessa faktorer ingår emellertid inte i vårt uppdrag, som är att från pedagogiska utgångspunkter diskutera hur olika ämnens och utbildningsområdets karaktär påverkar behovet av lärarinsatser och resurser i övrigt. De andra faktorer som vi nu diskuterar är av en annan art, och de måste bedömas från andra – administrativa eller politiska – utgångspunkter. Vår bestämda uppfattning är dock att avvikelser från den ”normala” resursberäkningen måste motiveras med särskilda skäl i varje enskilt fall. Sådana avvikelser bör rimligen också vara relativt små i förhållande till den berörda högskolans totala anslag.

Kostnadskonsekvenser

- *Basresurser för utbildningen*

För vårt utredningsarbete har gällt de allmänna direktiven att förslagen inte får öka de offentliga utgifterna och att förslag till utgiftsökningar skall motsvaras av konkreta förslag till rationaliseringar eller besparing-

ar. Det räkneexempel för undervisningsresurserna som vi redovisar bygger på denna förutsättning. Det innebär därför att de föreslagna resursförstärkningarna för de utbildningsområden som i dag har den lägsta resursnivån balanseras av motsvarande resursminskningar för andra områden. Att genomföra dessa resursförstärkningar utan reduktioner för andra utbildningar skulle innebära en merkostnad av ca 130 milj.kr. (vilket motsvarar knappt 3 procent av utbildningsanslagen).

- *Lokal- och utrustningskostnader*

Utrustningskostnaderna har dock - i enlighet med ett uttalande av riksdagen - undantagits från det generella kravet att våra förslag beträffande resurstilldelningen skall rymmas inom samma ekonomiska ramar som i dag.

De principer för beräkning av resursbehovet för inredning och utrustning som vi redovisat i det föregående innebär enligt vår uppfattning en så rimlig avvägning som över huvud taget är möjlig att göra. De bör därför kunna läggas till grund för den bedömning som riksdagen efterlyst.

Som framgår av kapitel 6 kan det sammanlagda resursbehovet för inredning och utrustning för grundutbildningen beräknas till ca 785 milj.kr. med utgångspunkt i studerandeantalet 1991/92. De resurser som f n står till förfogande för dessa ändamål kan beräknas till ca 240 milj.kr. Behovet av resurstillskott blir därmed ca 545 milj.kr. Hänsyn bör dessutom tas till att viss utrustning i dag bekostas av grundutbildningsanslagen. Underlag för att bedöma detta belopp kommer emellertid att föreligga först när högskolornas anslagsframställningar för 1993/94-1995/96 kommit in.

De schablonbelopp för lokalkostnader som vi föreslår är avsedda som underlag för kostnadsberäkningen av nytillkommande utbildningsplatser. De kan däremot inte användas för att fördela lokalkostnaderna för befintliga utbildningsplatser i nuvarande lokaler.

- *Kvalitetsfrämjande åtgärder*

Sammanfattningsvis kan man räkna med följande kostnader - beräknade i 1991/92 års kostnadsläge - för de kvalitetsfrämjande åtgärder som vi föreslagit.

- Kostnader för externa examinatorer: 32 milj.kr.
- Resurser för kompetensutveckling för högskolans lärare: minst 40 milj.kr. första året (1993/94) och successivt ökande till 120 milj.kr. (eller minst 65 milj.kr) i ett fortvarighetstillstånd.

Sammantaget motsvarar detta ca 1,5 % av de nuvarande anslagen till grundläggande utbildning under det första året för att sedan öka till ca 3 % av anslagen.

Medlen för externa examinatorer bör i princip ingå i de reguljära utbildningsanslagen. Under ett inledningsskede (förslagsvis den första tre-

årsperioden) torde det dock vara lämpligt att de hålls samman och fördelas mellan högskolorna efter ansökan.

Prop. 1992/93:169

Bilaga 3

Resurserna för kompetensutveckling bör likaså under den första tiden hållas samlade. Frågan om storleken och finansieringen av denna resurs bör bli föremål för samråd mellan staten som arbetsgivare och högskolelärnarnas fackliga organisation. Avvägningen mellan generella löneökningar och åtgärder för personalutveckling bör t.ex. kunna diskuteras i anslutning till de centrala löneförhandlingarna.

Sammanställning av remissyttranden över Högskoleutredningens slutbetänkande (SOU 1992:44) Resurser för högskolans grundutbildning

Prop. 1992/93:169
Bilaga 4

Remissinstanser

Yttrande över betänkandet har avgivits av Byggnadsstyrelsen, Statskontoret, Riksrevisionsverket, Universitetet i Stockholm, Tekniska högskolan i Stockholm, Karolinska institutet, Högskolan för lärarutbildning, Danshögskolan, Dramatiska institutet, Konstfackskolan, Musikhögskolan i Stockholm, Operahögskolan, Teaterhögskolan i Stockholm, Universitetet i Uppsala, Högskolan i Eskilstuna/Västerås, Högskolan i Falun/Borlänge, Högskolan i Gävle/Sandviken, Högskolan i Örebro, Universitetet i Linköping, Högskolan i Jönköping, Universitetet i Lund, Högskolan i Halmstad, Högskolan i Kalmar, Högskolan i Kristianstad, Högskolan i Växjö, Högskolan i Karlskrona/Ronneby, Universitetet i Göteborg, Chalmers tekniska högskola, Högskolan i Borås, Högskolan i Karlstad, Högskolan i Skövde, Högskolan i Trollhättan/Uddevalla, Universitetet i Umeå, Högskolan i Luleå, Högskolan i Sundsvall/Härnösand, Högskolan i Östersund, Högskoleutbildning på Gotland, Tjänstemännens Centralorganisation, Sveriges Akademikers Centralorganisation, Landsorganisationen i Sverige (LO), Svenska arbetsgivareföreningen (SAF), Sveriges Förenade Studentkårer (SFS).

Dessutom har särskilda yttranden inkommit från Stockholms Universitets Studentkår, Tekniska Högskolans Studentkår i Stockholm, YTH-konferensen, Sveriges Socionomers, Personal- & Förvaltningstjänstemäns Riksförbund, Sveriges Civilingenjörskörbundet, Sveriges Läkarförbund, Sveriges Universitetslärarförbund, DIK-förbundet, Prefekterna på journalistik och kommunikationsvetenskapliga institutionerna i Stockholm, Göteborg och Sundsvall samt Sveriges medicinska fakulteter.

Majoriteten av remissinstanserna tillstyrker huvudprinciperna i utredningens förslag till ny resursfördelning. I stort sett alla remissinstanser delar utredningens uppfattning att principerna för statens resurstilldelning måste vara enkla, generella och förutsebara och att resursfördelningen skall utgå från utnyttjade årsstudieplatser. Flera remissinstanser har uppmärksammat att förutsättningarna för utredningens förslag väsentligt förändrats med den förstärkning om 150 miljoner kronor till humaniora, samhällsvetenskap och juridik som regeringen föreslog i proposition 1992/93:44. Högskolestyrelsen i Kalmar anger i inledningen till sitt yttrande "vikten av att inte försämra nuvarande utbildningsstandard för s.k. "dyra ämnen" och att den merkostnad på 130 miljoner kronor som redovisas för en resursförstärkning utan reduktion för "dyra" utbildningar bör täckas genom en förstärkning av högskolornas grundutbildningsanslag".

Flera remissinstanser anmärker på utredningens klassificering av olika utbildningar i ämnesgrupper och föreslår alternativa härtill. Exempelvis anser Högskolan i Luleå att den systemvetenskapliga utbildningen inte är en samhällsvetarutbildning utan borde ha förts till kortare laborativ utbildning. Högskolan i Falun/Borlänge anser att lärarutbildningarna inte bör delas i två grupper med olika per capitatilldelning. Universitetet i Stockholm skriver att förekomsten av klientinriktad utbildning inom det beteendevetenskapliga området (socionomutbildningen) bör brytas ut ur samhällsvetenskapliga området på samma sätt som för psykologutbildningen. Många remissinstanser anser att prislappen för ingenjörsutbildning bör var lika stor som på civilingenjörsutbildningen.

Slutligen pekar de flesta remissinstanser på behovet av bättre underhåll av högskolefastigheterna. SFS anser att underhållet är så eftersatt att en miljard kronor bör avsättas för att åtgärda detta.

Av remissinstanserna har endast SAF och LO avstått från att svara.

Sammanfattning av betänkandet (SOU 1992:12) Konstnärlig högskoleutbildning

Prop. 1992/93:169
Bilaga 5

Utredningen om översyn av den konstnärliga utbildningen i högskolan överlämnade sitt betänkande (SOU 1992:12) Konstnärlig högskoleutbildning till utbildningsminister Per Unckel den 24 mars 1992.

Särskild utredare har varit professorn Gunilla Lagerbielke.

Utredningen har haft till uppgift att sammanställa en utvecklingsplan rörande utbildningslinjer, deras mål och inriktning, studietid samt utbildningens dimensionering och lokalisering. Utredningen har också haft till uppgift att lämna förslag rörande den institutionella organisationen för den konstnärliga utbildningen i Stockholm.

Utredaren anser att omsorgen om kvaliteten på den högre konstnärliga utbildningen skall gå före mål om kvantitativ utbyggnad.

Utredningens huvudförslag är:

- Allmän behörighet, dvs. genomgången gymnasieskola, skall gälla för samtliga högre konstnärliga utbildningar.

- I Stockholm skall de åtta konstnärliga högskolorna minskas till fyra enheter. Konstfack och Konsthögskolan kvarstår som självständiga högskolor. Teaterhögskolan i Stockholm och Dramatiska institutet slås samman till Scen/mediehögskolan. Musikhögskolan i Stockholm, Operahögskolan i Stockholm och Danshögskolan slås samman till Musik/opera/danshögskolan. Grafiska institutet och institutet för högre kommunikations- och reklamutbildning (GI/IHR) föreslås ingå i Stockholms universitet.

- Konsthögskolan får en ny och mer flexibel struktur med möjlighet att genomföra avslutande studier vid skolan omfattande ett eller två år. Några av de fasta professurerna dras in till förmån för gästprofessorer. En ny pedagogisk påbyggnadsutbildning, kombinerad med amanuens-tjänst, föreslås.

- Universitetet i Umeå får en ny utbildning i scenografi och utställningsgestaltning.

- Konstfacks utbildning i måleri och skulptur slås samman till en utbildning i miljögestaltande konst.

- En ny utbildning i fri konst inrättas vid Lunds universitet.

- Resursförstärkningar för undervisning och utrustning på datorområdet till landets utbildningar i industri- och grafisk design.

- En ny utbildning i klädformgivning inrättas vid Konstfack.

- En ny dansarutbildning med tonvikt på fri dans inrättas vid Danshögskolan.

- Skådespelarutbildningen vid Universitetet i Göteborg avvecklas och frigjorda resurser tillförs en ny utbildning för musikalartister.

- En ny utbildning i teaterregi inrättas vid Lunds universitet.

- Musikerutbildningarna vid Musikhögskolan i Stockholm, Lunds universitet och Universitetet i Göteborg får i uppdrag att gemensamt utarbeta en plan för en ämnesmässig profilering av respektive utbildning.

Remissammanställning

Remissinstanser och sammanställning av remissyttranden över betänkandet (SOU 1992:12) Konstnärlig högskoleutbildning.

1 Remissinstanserna

Yttranden över betänkandet har inkommit från Byggnadsstyrelsen, Utrustningsnämnden för universitet och högskolor, Statens skolverk, Statens kulturråd, Arbetsmarknadsstyrelsen (AMS), Statskontoret, Riksrevisionsverket (RRV), Statistiska centralbyrån, Statens arbetsgivarverk, Stockholms universitet (SU), Tekniska högskolan i Stockholm, Danshögskolan (DH), Dramatiska institutet (DI), Grafiska institutet och institutet för högre kommunikations- och reklamutbildning (GI/IHR), Konstfack (KF), Konsthögskolan (KH), Musikhögskolan i Stockholm (SMH), Operahögskolan i Stockholm (OH), Teaterhögskolan i Stockholm (TH), Universitetet i Linköping (ULi), Lunds universitet (LU), Universitetet i Göteborg (UG), Chalmers tekniska högskola (CTH), Högskolan i Borås (HB), Högskolan i Skövde (HS), Universitetet i Umeå (UUm), Högskolan i Luleå (HLu), Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet (HSFR), Konstnärsnämnden, Svenska riksteatern, Stiftelsen Svenska rikskonserter, Stiftelsen Riksutställningar, Kungl. Teatern AB, Kungl. Akademien för de fria konsterna (Konstakademien), Kungl. Musikaliska akademien (KMA), Sveriges Radio AB, Landstingsförbundet, Tjänstemännens Centralorganisation (TCO), Sveriges Akademikers Centralorganisation (ArkitektFörbundet och Sveriges universitetslärarförbund), Landsorganisationen i Sverige (Grafiska Fackförbundet och Svenska Musikerförbundet), Sveriges Förenade Studentkårer (SFS), Statens konstmuseer, Stockholms Konserthusstiftelse, Svenska kyrkan, Konstnärliga och litterära yrkesutövares samarbetsnämnd (Svenska Journalistförbundet, Föreningen Sveriges Konsthantverkare och Industriformgivare, Svenska Fotografernas Förbund, Konstnärernas Riksorganisation, Föreningen Svenska Tonsättare, Föreningen Svenska Kompositörer Av Populärmusik, Sveriges Yrkesmusikerförbund, Svenska Tonkonstnärsförbundet, Svenska Teaterförbundet, Svenska Regissörsföreningen och Svenska Danspedagogförbundet), Svenska Artisters och Musikers Intresseorganisation, Föreningen Svenska Industridesigner, Föreningen Svensk Form, Stiftelsen Svensk Industridesign, Svenska Inredningsarkitekters Riksförbund, Svensk Teaterunion - Svenska ITI samt Teatrarnas Riksförbund.

Yttranden har dessutom inkommit från Eksjö kommun, Göteborgs kommun, Skellefteå kommun, Svenska Balettskolan i Stockholm, Svenska Samernas Riksförbund, Riksföreningen för Folkmusik och

Dans, Samverkansgruppen för fristående skolor för hantverk, Svenska Ungdomsringen för Bygdekultur, Studentkåren vid Musikhögskolan i Piteå, Stiftelsen Edsbergs musikinstitut, Beckmans skola AB, Danscentrum, Sveriges Dramatikerförbund, Elevkåren vid Teater- och operahögskolan i Göteborg, Sveriges Television, Konstnärliga rektorskonventet samt Göteborgs Musikteater AB

Prop. 1992/93:169
Bilaga 5

2 Allmänt

Remissinstanserna redovisar allmänt en positiv inställning till betänkandet. De flesta instämmer i allt väsentligt i utredarens bedömningar och ansluter sig till de slutsatser som dras. Många instanser anser att betänkandet utgör ett gott underlag för beslut om framtida förändringar av den högre konstnärliga utbildningen. Utredarens uppfattning att kvalitetsaspekterna ska stå i centrum för den högre konstnärliga utbildningen delas av ett flertal instanser.

Vissa remissinstanser inom dans- och teaterområdet framhåller att brist på samråd med företrädare för dessa konstnärliga områden präglar utredningen. En del remissinstanser anser också att förslagen har en ojämnhet i kvaliteten, och att vissa förslag är bristfälligt underbyggda. Viss kritik har också framförts att alltför små resurser ställts till utredarens förfogande för att en insiktsfull värdering inom varje konstområde skulle kunna ha genomförts.

3 Utgångspunkter

Utbildningens fördelning över landet

Utredaren föreslår en koncentration av den högre konstnärliga utbildningen till Stockholms och övriga två storstadsområden.

Ett 15-tal remissinstanser har yttrat sig i frågan.

Statens kulturråd, LU, Konstnärsnämnden, Konstakademien, KMA och Statens konstmuseer instämmer av utbildningspolitiska skäl i utredarens synpunkter.

HB, HLU, HS och UUm framhåller att förutsättningarna för konstnärlig utbildning i vissa fall kan vara lika goda utanför storstadsområdena, och att framhållna svårigheter med lärarrekrytering är överdrivna. Regionalpolitiska skäl talar också för en spridning av den högre konstnärliga utbildningen.

Sveriges Radio AB, Svenska Teaterförbundet och Svensk Teaterunion anser att man bör förlägga teaterutbildning även till norrlandsregionen.

Etappindelning av de högre konstnärliga utbildningarna samt förutbildningar

Utredaren föreslår en möjlighet till differentierad utbildningslängd i form av en etappindelning av alla högre konstnärliga utbildningar. Den första etappen är 120 poäng och den andra är 40 eller 80 poäng. Båda

dess etapper skall kunna leda till en examen. Förslaget förutsätter goda förkunskaper, och inom flera områden saknas en adekvat förutbildning.

Ett femtal remissinstanser har yttrat sig i frågan.

UG, UUm och KMA är positiva till någon form av etappindelning.

OH, UUm och KMA instämmer i utredarens synpunkter vad gäller bristande förutbildning. Samverkansgruppen för fristående skolor för hantverk framför liknande synpunkter. Statens kulturråd framhåller att förutbildningarnas kvalitet och inriktning i särskild ordning bör utredas.

Behörighet och antagning

Utredaren föreslår att genomgången gymnasium skall vara allmänt behörighetskrav för samtliga högre konstnärliga utbildningar, men att det skall vara möjligt att ge dispens från detta krav.

Av det 40-tal remissinstanser som yttrat sig i frågan tillstyrker de flesta utredarens förslag.

DH anser att rika möjligheter till en komplettering av förkunskaperna skall finnas om genomgången gymnasium skall vara behörighetskrav.

ULi framhåller att en höjning av den teoretiska kunskapsnivån inverkar höjande på kvaliteten i den konstnärliga praktiken.

Följande remissinstanser avstyrker utredarens förslag. SU anser att alltför många dispensärenden kan väntas uppstå. KH framhåller att den konstnärliga begåvningen måste vara helt avgörande för antagning. SFS framhåller att de konstnärliga högskolorna själva bäst kan bedöma vilka behörighetskrav som skall gälla. Sveriges Dramatikerförbund framför liknande åsikter. Föreningen Svenska Tonsättare framhåller att musikerutbildningen ibland måste påbörjas i en lägre ålder än den studenter har som genomgått gymnasium.

Examen

Utredaren har föreslagit "konstnärlig högskoleexamen" som examensbenämning för de högre konstnärliga utbildningarna. Dessutom föreslås att kyrkomusikerutbildningen förs till de konstnärliga utbildningarna och att examensbenämningen bör vara "organistexamen".

Av det 30-tal remissinstanser som yttrat sig i frågan tillstyrker ett 20-tal utredarens förslag.

CTH anser att förslaget om examensbenämningar jämnställer de konstnärliga utbildningarna med övrig akademisk utbildning, vilket gynnar de konstnärliga yrkesgrenarna.

Svenska Danspedagogförbundet och Konstnärliga rektorskonventet föreslår krav på examensarbete för att erhålla konstnärlig högskoleexamen.

Statens kulturråd, DH, TH, LU, UUm, KMA, ArkitektFörbundet, SFS och Stiftelsen Svensk Industridesign framlägger alternativ till de examensbenämningar och yrkesexamina som utredaren föreslagit.

SU, KF, OH, UG, SFS och Konstnärliga rektorskonventet framhåller att det är viktigt att de konstnärliga utbildningarna ges examensbenämningar som står i samklang med andra generella högskoleutbildningar, och att de är internationellt anpassade, t.ex. "konst kand" eller "art kand", respektive "konst mag" eller "art mag".

Linjenämnden för skådespelar- och musikdramatiska linjen vid UG och KMA anser inte att det finns något större behov eller intresse för examina inom de konstnärliga yrkena. UUm framhåller att förhållandena inom de skilda utbildningarna är så olika att en enhetlig examensbenämning kanske inte är relevant.

4 Stockholmsskolorna

Utredaren har föreslagit att vissa av de åtta konstnärliga högskolorna i Stockholm skall slås samman. I betänkandet föreslås en organisation med fyra självständiga enheter, nämligen KF, KH, Scen/mediehögskolan och Musik/dans/operahögskolan.

GI/IHR skall ingå i SU.

Ett drygt femtal remissinstanser tillstyrker förslaget.

RRV framhåller att även KF och KH borde sammanföras.

SMH och KMA tillstyrker utredarens förslag av administrativa och utbildningsmässiga skäl. SMH framhåller vidare att en samlokalisering är en förutsättning. Utan gemensamma lokaler är förslaget ointressant.

KMA och Svenska Regissörsföreningen instämmer av pedagogiska skäl i utredarens motiv för de föreslagna sammanslagningarna.

Ett drygt 15-tal remissinstanser avstyrker utredarens förslag.

SU och DI framhåller att det för närvarande inte finns något större behov av ett utökat administrativt samarbete.

SU, TH och Teatrarnas Riksförbund anser att de administrativa, ekonomiska och konstnärliga fördelarna med en sammanslagning inte redovisas tydligt.

DH, DI och Svensk Teaterunion framhåller att en organisatorisk sammanslagning skulle kunna orsaka motsättningar om resurser. OH framför liknande synpunkter.

DI, TH, TCO, Stockholms Konserthusstiftelse och Svenska Teaterförbundet framhåller att de fristående, små högskolorna är uppbyggda och organiserade efter sin särart, vilket medger den flexibilitet som konstnärlig verksamhet kräver.

DH, OH och UG ställer sig tveksamma till motiven för sammanslagningen till Musik/dans/operahögskolan.

Många remissinstanser kommer med förslag om en närmare bindning i någon form mellan samtliga Stockholmsskolor.

Statskontoret, Statens arbetsgivarverk och SFS anser att en sammanhållen skola för all konstnärlig utbildning skulle innebära administrativa, ekonomiska och konstnärliga stordriftsfördelar.

GI/IHR och KF diskuterar också att sammanföra de konstnärliga högskolorna till en konstnärlig fakultet. Detta skulle ge möjligheter till tvärkonstnärliga utbildningar.

GI/IHR, OH och SMH diskuterar en federation av konstnärliga högskolor i Stockholm. Federationen skulle medföra möjligheter att bevara autonoma styrelser samt möjlighet ges att behandla gemensamma frågor och uppgifter som kräver specialkompetens.

SU framhåller att GI/IHR:s framtida organisation ytterligare bör utredas innan beslut om samgående fattas. Om det beslutas att GI/IHR skall ingå i SU bör inte GI/IHR knytas till någon fakultet, utan vara en egen institution med tanke på GI/IHR:s tvärvetenskapliga karaktär.

5 Bildkonst, Konsthantverk och Design och formgivning

5.1 Fri konst och Miljögestaltande konst

Alternativ utbildning vid Konsthögskolan

Utredaren har föreslagit inrättande av en alternativ utbildning i fri konst och en pedagogisk påbyggnadsutbildning vid KH.

Ett femtal remissinstanser som yttrat sig i frågan tillstyrker utredarens förslag.

AMS anser att den alternativa utbildning som föreslås skulle avlasta den nuvarande arbetsmarknadsutbildningen.

KH föreslår en mer radikal profilering med KH som centrum för den fria konstutbildningen. SFS framhåller att förslaget om en pedagogisk påbyggnadsutbildning för konstnärer borde förverkligas på fler ställen än vid KH.

Konstakademien avstyrker och uppfattar profileringen av konsthögskolorna som en överdriven styrning. Konstnärernas Riksförbund anser att om en alternativ utbildning bedöms som värdefull så ska den inrättas generellt vid samtliga konsthögskolor och bör då bli en vidareutbildning för verksamma konstnärer.

Utbildning i scenografi och utställningsgestaltning

Utredaren har föreslagit att en utbildning i scenografi och utställningsgestaltning skall inrättas i anslutning till utbildningen i fri konst vid UUm. En möjlig finansiering sägs vara indragning av en professur och neddragning av studentantalet i fri konst.

Ett femtal instanser tillstyrker utredningens förslag.

UUm tillstyrker och framför krav på egen organisation och egna lokaler för den nya utbildningen.

UG, Föreningen Svensk Form och Svensk Teaterunion menar att den föreslagna utbildningen borde utformas som en påbyggnadsutbildning.

AMS, DI, HSFR, Stiftelsen Riksutställningar, Landstingsförbundet, Svenska Teaterförbundet och Teatrarnas Riksförbund tillstyrker den del av utbildningen som avser utställningsgestaltning.

Sveriges Television anser att en scenografiutbildning på högskolenivå måste ta större hänsyn till televisionens speciella behov.

Ett femtontal remissinstanser avstyrker utredarens förslag.

DI, Svenska Teaterförbundet och Svensk Teaterunion avstyrker av arbetsmarknadsskäl.

AMS, DI, UG, Konstakademien, Statens konstmuseer, Svenska Teaterförbundet, Svensk Teaterunion och Teatrarnas Riksförbund anser att utbildningar i scenografi bör ske i anslutning till film-, teater- och TV-utbildningar.

Stiftelsen Riksställningar avstyrker av innehållsmässiga skäl. TCO avstyrker av utbildningsmässiga skäl och framhåller att fortbildning för redan yrkesverksamma är en lämpligare form.

Statens kulturråd, UUm, SFS och Konstnärernas Riksorganisation påpekar att den föreslagna finansieringen skulle skada dagens konstutbildning.

DI, HLu, Teatrarnas Riksförbund och Skellefteå kommun pekar på den befintliga utbildningen i scenografi i Skellefteå och avstyrker utredarens förslag av resursutnyttjandeskäl.

Utbildning i fri konst vid Lunds universitet

Utredaren har föreslagit att en utbildning i fri konst inrättas vid LU tidigast under budgetperioden 1996/97 - 1998/99.

Det totala remissinstanserna som yttrat sig tillstyrker förslaget.

ULi och LU tillstyrker utredarens förslag med tanke på skåneregionens befolkningsunderlag och starka och särpräglade ställning i svenskt konstliv. LU framhåller att det finns en dubbel utbildning i fri konst i Stockholm.

LU och Statens konstmuseer framhåller betydelsen av att utbildningen inriktas mot miljögestaltande konst. Konstakademien instämmer i dessa instansers åsikt att utbildningen ska inrättas tidigare än vad som föreslagits i utredningen. Konstakademien och TCO anser att skolan själv bör få välja profil.

AMS, LU och Konstnärernas Riksförbund anser vidare att Forumskolan i Malmö skall bilda bas för den föreslagna utbildningen.

UG påpekar att krav på en bättre utbildning i fri konst först borde tillgodoses vid redan existerande utbildningar.

Utbildning i miljögestaltande konst

Utredaren har i ett reviderat förslag skisserat en utbildning i miljögestaltande konst vid KF med en grundläggande del om 120 poäng och en fördjupningsdel om 50 poäng. Grundläggande utbildning i måleri och skulptur bevaras inom den nya utbildningen.

I ett tidigare framlagt underhandsförslag har utredaren föreslagit en påbyggnadsutbildning i gestaltande konst i offentlig miljö om 40 poäng. Detta förslag innebär att utbildningen i måleri och skulptur avvecklas.

Ett femtal remissinstanser som yttrat sig tillstyrker det reviderade förslaget.

KF tillstyrker det reviderade förslaget men framhåller att utbildningen bör vara 200 poäng, och att samtliga studenter som antagits till den

grundläggande utbildningen också skall beredas plats på fördjupningsdelen.

Ett femtal instanser tillstyrker underhandsförslaget. RRV, KH och Konstakademien pekar på att detta förslag upphäver den dubblering av utbildningen i fri konst som finns vid KF och KH.

Prop. 1992/93:169
Bilaga 5

5.2 Konsthantverk

Utredaren har föreslagit att konsthantverksutbildningen i glas begränsas till KF, och skisserar dessutom ett framtida scenario i vilket all konsthantverksutbildning överförs till KF. Den textila formgivningen på designutbildningen vid UG överförs till konsthantverksutbildningen vid samma universitet och den årliga antagningen till utbildningen i textil konst vid KF minskas från tolv till åtta studenter.

KF, UG och TCO tillstyrker utredarens förslag vad gäller konsthantverksutbildningen i glas. KF och Föreningen Svensk Form framhåller att en professor i glas och en i keramik bör inrättas vid KF. UG framhåller behovet av en professor i keramik vid UG.

UG, Statens konstmuseer, Föreningen Sveriges Konsthantverkare och Industriformgivare och Föreningen Svensk Form avstyrker utredarens förslag om koncentration av konsthantverksutbildning av utbildningsskäl.

UG tillstyrker förslaget om överföring av utbildningen i textil formgivning.

KF och TCO tillstyrker förslaget om minskad antagning i textil konst vid KF av omfördelningsskäl.

ULi och Föreningen Sveriges Konsthantverkare och Industriformgivare förespråkar en konsthantverksutbildning med inriktning mot trä.

5.3 Design och formgivning

Industridesign

Utredaren har föreslagit att inriktningen produktdesign vid UG avvecklas, att industridesignutbildningarna i landet förstärks med 4 miljoner kronor, och att en professor i industridesign inrättas vid UG.

Ett drygt femtal remissinstanser har yttrat sig och tillstyrker utredarens förslag.

KF, UG, UUm, Statens konstmuseer, Föreningen Svenska Industridesigner, Föreningen Svensk Form och Stiftelsen Svensk Industridesign tillstyrker, bl.a. av konkurrensskäl.

LU och Föreningen Svensk Form anser att en föreslagen designutbildning vid LU borde ha behandlats i utredningen.

Grafisk design

Utredaren har föreslagit att utbildningen i grafisk design förstärks med 1 miljon kronor för förstärkningar på datorområdet. Vidare föreslås att

den grafiska utbildningen vid UG avvecklas och att resurserna överförs till utbildningen i grafisk design vid samma universitet.

Prop. 1992/93:169
Bilaga 5

KF, UG, Statens konstmuseer och TCO tillstyrker utredarens förslag om förstärkningar. UG framhåller att studenter vid konsthantverk-, design- och fotografutbildningarna måste vara utbildade i datateknik.

UG tillstyrker utredarens förslag om avveckling av den grafiska utbildningen. Grafiska Fackförbundet avstyrker förslaget.

Inredningsarkitektur

Utredaren har konstaterat ett behov av ökade resurser till utbildningen i inredningsarkitektur, men framlägger inga förslag.

AMS anser att antalet utbildningsplatser på inredningsarkitektutbildningen bör minskas.

UG och ArkitektFörbundet framhåller att antagningen till inredningsarkitektutbildningen bör utökas och att resurser för datoruppbyggnad även bör komma inredningsarkitektutbildningen till del.

Klädformgivning

Utredaren har föreslagit att en ny utbildning i klädformgivning ska inrättas vid KF.

Ett femtal remissinstanser har yttrat sig.

KF och HB tillstyrker utredarens förslag. KF framhåller att man är tvungen att förstärka kompetensen för att kunna inrätta den föreslagna utbildningen. HB vill åta sig utbildning upp till 120 poäng, för att KF sedan ska svara för en påbyggnadsutbildning.

UG framhåller att en specialisering av utbildningarna vid HB, KF och UG är nödvändig för att kunna erbjuda goda fördjupningsalternativ.

Beckmans Skola AB framhåller att behovet av ytterligare klädformgivare i landet är litet.

5.4 Foto

Utredaren har föreslagit att möjligheten att utbildningen i vetenskaplig fotografi vid UG överförs till teknisk högskola skall undersökas närmare.

Ett femtal remissinstanser har yttrat sig i frågan.

Svenska Journalistförbundet tillstyrker utredarens förslag. Svenska Fotografers Förbund och UG avstyrker förslaget. UG framhåller att den vetenskapliga delen av fotografin däremot kan ges som påbyggnadsutbildning.

6 Dans, Teater, Musikdramatik och Musik

6.1 Dans

Danspedagogutbildning

Utredaren har föreslagit att danspedagogutbildningen vid DH utvecklas mot dansundervisning i skolan och att ett lektorat i danspedagogik inrättas 1994/95. Dessutom föreslås att danspedagogutbildningen för yrkesdansare bör ses över alternativt läggas ned.

Statens kulturråd och Teatrarnas Riksförbund tillstyrker utredarens förslag vad gäller dansundervisning i skolan. Svensk Teaterunion tillstyrker förslaget om ett lektorat i danspedagogik.

DH, TCO, Svenska Danspedagogförbundet, Svensk Teaterunion och Svenska Ungdomsringen för Bygdekultur framhåller att danspedagogutbildningen bör ha en mycket bred inriktning, och inte alltför mycket inriktas på dans i skolan.

Det tiotal remissinstanser som yttrat sig i frågan om yrkesdansare tillstyrker en översyn, men avstyrker en avveckling.

Dansarutbildning

Utredaren har föreslagit att en dansarutbildning med tonvikt på modern, fri dans ska inrättas vid DH 1994/95, och att folkdansutbildningen vid samma högskola avvecklas för att frigöra resurser till dansarutbildningen.

Det 15-tal remissinstanser som yttrat sig i frågan tillstyrker inrättandet av en dansarutbildning, men avstyrker förslaget om en avveckling av folkdansutbildningen.

AMS, DH, Teatrarnas Riksförbund och Göteborgs Musikteater AB bedömer att den föreslagna utbildningen bör vara en påbyggnadsutbildning.

Svenska Balettskolan i Stockholm och Göteborgs Musikteater AB anser att inriktningen på dansarutbildningen endast bör vara modern fridans.

SU framhåller att det inom folkdansen finns möjligheter till internationellt samarbete. Statens kulturråd, TH, Kungl. Teatern AB, Teatrarnas Riksförbund, Svenska Danspedagogförbundet, Riksföreningen för Folkmusik och Dans och Svenska Ungdomsringen för Bygdekultur framhåller att folkdansutbildningen har stor betydelse för bevarandet av ett nationellt kulturellt särdrag, och att det är angeläget att vidareutveckla folkdanstraditionen.

Repetitör- och Balettmästarutbildning

Utredaren har föreslagit att en repetitörsutbildning inrättas 1994/95 och att en balettmästarutbildning inrättas 1995/96.

Ett tiotal remissinstanser har yttrat sig i frågan.

AMS och TCO tillstyrker utredarens förslag.

Statens kulturråd, DH, Svenska riksteatern, Svenska Teaterförbundet, Svensk Teaterunion, Teatrarnas Riksförbund och Svenska Ungdomsringen för Bygdekultur framhåller att behovet av repetitörer och balettmästare är begränsat och att utbildningarna bör ges som fortbildning eller vidareutbildning. Kungl. Teatern AB anser att behovet av den föreslagna utbildningen bör vägas mot övriga fortbildningsbehov inom dansområdet.

Arbetsgrupp och Koreografutbildning

Utredaren har föreslagit att en arbetsgrupp tillsätts för att genomföra de föreslagna utbildningarna.

DH och Teatrarnas Riksförbund tillstyrker utredarens förslag.

Kungl. Teatern AB och Svenska Balettskolan i Stockholm anser att planering av en dansarutbildning ska göras i balans med befintliga grundutbildningar som Svenska Balettskolan och Balettakademin. Svenska Ungdomsringen för Bygdekultur, Danscentrum och Göteborgs Musikteater AB för fram liknande synpunkter.

Utredaren anser att det bör avsättas medel för att anställa kvalificerade dansare för koreografutbildningen.

DH, Svenska Teaterförbundet, Svensk Teaterunion, Teatrarnas Riksförbund och Göteborgs Musikteater AB instämmer i utredarens synpunkter.

6.2 Teater

Undervisningsteater

Utredaren har föreslagit att TH tilldelas ett engångsanslag om 0,5 miljon kronor för att i samverkan med DI genomföra en treårig försöksverksamhet med undervisningsteater.

Av det totala remissinstanserna som yttrat sig i frågan tillstyrker de flesta utredarens förslag.

DI, TH, Svenska riksteatern, TCO, Svenska Regissörsföreningen, Svenska Teaterförbundet och Svensk Teaterunion anser att de föreslagna resurserna är otillräckliga.

Svenska riksteatern, Sveriges Radio AB, TCO, Svenska Teaterförbundet, Svensk Teaterunion och Teatrarnas Riksförbund framhåller att en undervisningsteater bara kan utgöra ett komplement, och inte en ersättning för praktikperioder på teatrarna.

Dockteaterutbildning

Utredaren har föreslagit att TH skall få i uppdrag att utarbeta ett förslag till försöksverksamhet med dockteaterutbildning.

Ett drygt femtal remissinstanser har yttrat sig i frågan.

TH framhåller att resurser behöver anslås för detta. TCO, Svenska Teaterförbundet och Svensk Teaterunion anser att en försöksverksamhet inte bör inrättas innan en utvärdering av den norska utbildningen har genomförts. Teatrarnas Riksförbund framhåller att i utredningsuppdraget bör ingå en översyn av utbildningen i ett nordiskt perspektiv.

Regiutbildning vid Lunds universitet

Utredaren har föreslagit att en treårig teaterregiutbildning inrättas vid LU.

Det totala remissinstanserna som yttrat sig i frågan tillstyrker utredarens förslag.

LU framhåller att förslaget innebär att regissörer kan utbildas som får förankring i regionen.

DI påpekar att regiutbildningen vid DI är av en annan omfattning och kvalitet än den föreslagna utbildningen, varför detta bör avspeglas i olika examensbenämningar.

Svenska riksteatern, TCO, Svenska Regissörsförbundet och Teatrarnas Riksförbund framhåller vidare att den föreslagna regiutbildningen bör inrättas endast som påbyggnadsutbildning för redan yrkesverksamma skådespelare.

Svenska Teaterförbundet föreslår att regiutbildningen inrättas som försöksverksamhet, och att utbildningen skall ske i samråd med regiutbildningen vid DI.

Avveckling av skådespelarutbildningen i Göteborg

Utredaren har föreslagit en avveckling av skådespelarutbildningen vid UG. Frigjorda resurser tillförs en ny utbildning för musikalartister vid UG.

Av det 20-tal remissinstanser som yttrat sig i frågan avstyrker nästan samtliga utredarens förslag.

OH och Kungl. Teatern AB framhåller att skådespelarutbildningen är en förutsättning för andra dramatiska utbildningar vid UG.

TH och UG anser att skådespelarutbildningen i Göteborg är unik, och att den utgör ett viktigt bidrag till mångfalden och profileringen av teaterutbildningar.

UG, Svenska riksteatern och Sveriges Television framhåller vikten av decentraliserade utbildningar och deras betydelse för kulturlivet i sin region.

AMS framhåller att arbetslösheten bland skådespelare är stor, och tillstyrker utredarens förslag. TH, UG, Svenska riksteatern, Sveriges Radio AB och TCO betonar att skådespelarutbildningen inte är överdimensionerad. Svenska Teaterförbundet anser att utredarens mening att skådespelarutbildningen är överdimensionerad inte styrks i betänkandet.

Utbildning i musik- och teaterljudeknik

Utredaren har föreslagit att en tvåårig utbildning i musik- och teaterljudeknik inrättas vid HLu.

Av det femtal remissinstanser som har yttrat sig tillstyrker samtliga utredarens förslag.

Skådespelarutbildning vid Högskolan i Luleå

Utredaren refererar ett förslag från HLu till ny skådespelarutbildning vid HLu, men anser att skådespelarutbildningen är något överdimensionerad och föreslår ingen ny utbildning.

HLu anser att en skådespelarutbildning bör lokaliseras till HLu, och framhåller tillsammans med Svenska riksteatern och Sveriges Radio AB att det är svårt att rekrytera skådespelare i andra delar av landet än i storstadsregionerna.

HLu och Teatrarnas Riksförbund anser vidare att den föreslagna utbildningen skiljer sig från befintliga utbildningar eftersom den bygger på en stark integration med Norrbottensteatern.

HLu, Svenska riksteatern och Sveriges Radio AB tillstyrker det refererade förslaget av kulturpolitiska skäl.

Mim

Utredaren har föreslagit att utbildningen i mim överförs från DH till TH.

De sju remissinstanser som har yttrat i frågan tillstyrker utredarens förslag.

6.3 Musikdramatik*Musikalutbildning*

Utredaren har föreslagit att en utbildning av musikalartister omfattande 140 poäng med en årlig antagning av åtta studenter ska inrättas vid UG med resurser överförda från skådespelarutbildningen som avvecklas.

Av det tiotal remissinstanser som yttrat sig i frågan tillstyrker de flesta förslaget om musikalutbildning, men avstyrker att denna skall finansieras med resurser överförda från skådespelarutbildningen vid samma institution.

UG anser att utbildningen till en början endast bör omfatta 80 poäng.

AMS anser att en utbildning av musikalartister bör bedrivas som försöksverksamhet. KMA och SFS föreslår olika former av periodiseringar och kvoterings.

UG, TCO, Svenska Teaterförbundet och Göteborgs Musikteater AB anser att den skådespelarutbildning som finns vid UG ska utgöra en grund för musikalutbildningen.

Musikalregi

Utredaren har föreslagit att den planerade utbildningen i operaregi vid UG inriktas mot musikalregi.

Ett femtal remissinstanser har yttrat sig i frågan.

UG, Svenska riksteatern, Svenska Teaterförbundet och Svensk Teaterunion anser att utbildningen bör betecknas musikteaterregi. UG framhåller att avsikten är att erbjuda utbildning i opera, operett och musikal.

6.4 Musik

Profilering

Utredaren har föreslagit att SMH, LU och UG får i uppdrag att lägga fram förslag om ämnesmässig profilering av utbildningen inom musikerlinjen inför budgetperioden 1996/97-1998/99.

Av det tiotal remissinstanser som har yttrat sig i frågan instämmer de flesta i behovet av en profilering.

RRV har i en egen granskning av musikerutbildningen konstaterat ett behov av tydligare profilering mellan musikhögskolorna. SMH, SFS och Svenska Kompositörer Av Populärmusik framhåller att beslut om profilering måste fattas av varje högskola för sig efter interna överväganden.

LU framhåller att en profilering inte bör förändra antalet utbildningsplatser på musikerutbildningen.

KMA anser att orkesterutbildning skall finnas vid samtliga högskolor som har musikerutbildning, om än inte med full symfonisk besättning.

Differentierad utbildningslängd

Utredaren har framfört förslag om differentierad utbildningslängd för musikerutbildningarna i vid LU och UG. Utbildningen i gitarrspel vid UG delas in i två etapper, den första omfattande 120 poäng, den andra 80 poäng.

Ett drygt femtal remissinstanser har yttrat sig i frågan.

KMA framhåller att det generellt inte går att göra vissa utbildningar kortare, då inlärningstiden är individuellt betingad. KMA framhåller också att likadana examensbeteckningar med olika utbildningslängd varken är upplysande för arbetsmarknaden eller stimulerande för studenterna.

Svenska Teaterförbundet och Sveriges Yrkesmusikerförbund framhåller att den föreslagna 120-poängsnivån inte är tillräcklig som utbildning för orkestermusiker, speciellt som det inte finns en adekvat förutbildning som motiverar detta.

Påbyggnadsutbildning

Utredaren framhåller att grundutbildningen inom vissa områden är överdimensionerad och att behovet av en ökning av påbyggnadsutbildningen är stort. Vidare föreslås i betänkandet en koncentration av resurserna för påbyggnadsutbildning till SMH.

Ett tiotal remissinstanser har yttrat sig i frågan.

RRV, KMA, Stockholms Konserthusstiftelse, Föreningen Svenska Kompositörer Av Populärmusik och Sveriges Yrkesmusikerförbund framhåller att musikerutbildningen är överdimensionerad.

LU avstyrker förslaget om en koncentration till Stockholm och framhåller att påbyggnadsutbildningen är av stor betydelse för varje musikerutbildning och en viktig stimulans för de studerande på grundutbildningsnivå. LU framhåller vidare att det av resursskäl vore olyckligt att inte använda sina professorsresurser för påbyggnadsutbildning.

UG avstyrker utredarens förslag då resurserna för påbyggnadsutbildning på sikt kan möjliggöra en rimligare tjänstestruktur och garantera en rekrytering på hög nivå till den kreativa forskarutbildningen.

SFS anser att påbyggnadsutbildning bör bedrivas vid den högskola som är mest lämplig.

Stockholms Konserthusstiftelse tillstyrker en koncentration till Stockholm då resurserna för påbyggnadsutbildningen där idag är för små.

Edsbergs musikinstitut blir en del av påbyggnadsutbildningen vid Musikhögskolan i Stockholm

Utredaren har föreslagit att utbildningen vid Edsbergs musikinstitut skall bli en del av påbyggnadsutbildningen vid SMH, och att stiftelseformen vid Edsbergs musikinstitut bibehålls.

Omkring hälften av det tiotal remissinstanser som yttrat sig tillstyrker utredarens förslag.

RRV och Föreningen Svenska Tonsättare anser att studenter från övriga musikerutbildningar bör ges reella möjligheter till antagning om Edsberg blir en del av påbyggnadsutbildningen vid SMH.

KMA, Stiftelsen Svenska rikskonserter och Stiftelsen Edsbergs musikinstitut avstyrker utredarens förslag då ankytningen till SMH är omöjlig och oförenlig med stiftelseformen. SMH framför liknande synpunkter.

Kyrkomusikerlinjen

Utredarens har föreslagit att tre årsstudieplatser på nuvarande kyrkomusikerlinjen överförs från SMH till HLu.

Merparten av de sju remissinstanser som yttrat sig i frågan är tveksamma.

KMA, SFS och Svenska kyrkan tillstyrker en viss ökning av utbild-

ningsplatserna vid HLu, men anser inte att någon indragning av platser bör ske i Stockholm.

Prop. 1992/93:169
Bilaga 5

LU framhåller att tjänsteorganisatoriska skäl inte bör motivera en utökning av studentantalet.

UG framhåller att det idag är svårt att besätta platserna vid HLu med kompetenta sökande. Då UG nu genomför uppbyggandet av ett orgelcentrum bör de tre platserna fördelas jämnt över landet.

Sammanfattning av (SOU 1990:105) Studenten och tvångsanslutningen. Vad händer om obligatoriet försvinner?

Prop. 1992/93:169
Bilaga 6

De studerande vid de statliga högskolorna är skyldiga att tillhöra studentkåren, i Uppsala och Lund även nation och vid Stockholms universitet studentförening för fakultet. Denna tvångsanslutning, i dagligt tal kallad obligatoriet, har sedan länge ifrågasatts, utretts och blivit föremål för skiftande beslut. Motståndarna har hävdat att obligatoriet måste avskaffas därför att det strider mot föreningsfriheten, anhängarna har pekat på vad de menar vara praktiska fördelar.

Vid de statliga högskolorna finns i vårt land ca 170 000 studenter. Högskolorna varierar både i inriktning och i storlek. Vid de sex universiteten och en rad specialhögskolor som Sveriges lantbruksuniversitet och de tekniska högskolorna bedrivs förutom grundläggande utbildning även forskarutbildning, vid de övriga endast grundläggande utbildning. Drygt 80 % av studenterna finns vid de sex universitetsorterna. Det lägsta antalet studerande uppvisar en rad konstnärliga specialhögskolor.

Sammanlagt finns det 79 obligatoriska studentkårer vid de statliga högskolorna. I flertalet fall endast en per högskola men i åtskilliga fall mer än en, vid Sveriges lantbruksuniversitet nio och därtill spridda över hela landet, vid universiteten i Lund och Göteborg inte mindre än tio. Därtill kommer i Uppsala och Lund sammanlagt 27 nationer och i Stockholm tre studentföreningar för fakultet. Medlemsavgiften varierar 1990 från 325 kr. till 0 kr. per termin. De obligatoriska avgifterna uppgår 1990/91 till sammanlagt drygt 80 milj.kr.

Vanligt är att indela de obligatoriska sammanslutningarnas verksamhet i två huvudområden, det studerandefackliga och det studiesociala. Till det studerandefackliga hör framför allt bevakningen av hela verksamhetsområdet; den sker främst genom de studerandes representation i högskolans olika organ.

Till det studiesociala området hör studentbostäder, studerandehälsövården, motionsidrotten, restauranger, samlingslokaler och en hel rad andra aktiviteter som kulturella arrangemang och studiecirklar, vidare nöjesarrangemang och fadderverksamhet för de nytilkomna.

Utredningens uppdrag har varit att utreda konsekvenserna av ett avskaffande av obligatoriet, däremot inte att ta ställning till om obligatoriet skall avskaffas eller behållas.

Efter en genomgång av studerandesammanslutningarnas utveckling och regelverket om obligatoriet (kap. 2), av de skiftande synsätt som funnits över tiden vid regleringen av obligatoriet (kap. 3), av studerandesammanslutningarnas verksamhet och ekonomi (kap. 4) och av obligatoriet i ett internationellt perspektiv med jämförelser framför allt med övriga nordiska länder och med Tyskland (kap. 5) gör utredningen sina bedömningar av vad som händer om obligatoriet avskaffas (kap. 6).

Obligatoriet är ett ingrepp i den enskildes rätt att stå utanför en förening. Avskaffas denna tvångsanslutning, värnas föreningsfriheten. De nuvarande obligatoriska sammanslutningarna, i den mån de kommer att finnas kvar, blir då att betrakta som vanliga, fria föreningar, jämställda med alla andra studentföreningar som kan finnas vid högskolan.

Studeranderepresentanterna i högskoleorganen utses i dag av studentkåren. Motiveringen är att denna på grund av obligatoriet representerar samtliga studenter. En sådan ordning kan inte behållas, om obligatoriet slopas. Att låta den gamla ordningen bestå vore att betrakta som ett försök att bakvägen återinföra obligatoriet; endast genom medlemskap i studentkåren skulle den enskilde studenten då kunna agera studerandefackligt med framgång.

Föreningsstrukturen kommer att ändras men säkerligen variera från högskola till högskola. Man får räkna med att både ämnes- och linjeföreningar, liksom fackliga och politiska klubbar kommer att visa ökad aktivitet i framför allt studerandefackliga frågor. De tidigare obligatoriska sammanslutningarna kommer att klara sig bättre vid de mindre högskolorna och vid de mera homogena, t.ex. de tekniska. I genomsnitt högst 25 % av de studerande torde komma att ansluta sig frivilligt till dagens studentkårer.

Att utse studeranderepresentanterna i högskoleorganen kan alltså inte längre ankomma på studentkåren. Från allmän demokratisk synpunkt är det ej heller möjligt att överlåta funktionen till en elektorsförsamling med elektorerna från alla studentföreningar vid högskolan.

I stället måste den enskilde studenten sättas i centrum och studeranderepresentanterna väljas i allmänna val i högskolans regi, ett förfarande som tillämpas i andra länder utan obligatorium och även i länder med obligatorium. Utredningen skisserar ett sådant valförfarande med mönster från valen till riksdagen och de kommunala beslutande församlingarna. Nomineringsrätten bör vara fri. Att ansvara för valen av studeranderepresentanterna kommer att medföra kostnader för högskolan, ca 8-10 milj.kr.

I utredningens direktiv sägs att de studerandes inflytande över och insyn i högskoleorganen är av stor vikt och att utredningen skall beräkna behovet av statligt stöd till den studerandefackliga verksamheten, om obligatoriet avskaffas. Utredningen har funnit behovet uppgå till ca 35 milj.kr. Stödet bör som i Danmark fördelas i proportion till det antal platser i högskoleorganen som respektive grupp fått i de allmänna valen.

Vad angår den studiesociala verksamheten gör utredningen följande bedömningar.

Studentbostäderna och restaurangverksamheten är inte beroende av några bidrag från de obligatoriska studerandesammanslutningarna och påverkas därför knappast av ett avskaffande av obligatoriet.

Annorlunda förhåller det sig med samlingslokalerna. Redan nu har åtskilliga studerandesammanslutningar stora ekonomiska bekymmer med sina lokaler och det är i hög grad tveksamt, om de med sitt starkt

reducerade medlemsantal och därmed följande minskade inkomster i form av avgifter kan behålla beståndet. Om detta reduceras eller helt upphör, rycks grundvalen undan för stora delar av den studiesociala verksamheten. Ytterst är det ett ansvar för stat och kommun att se till att den studiesociala verksamheten fungerar. Det är emellertid i dagens läge knappast möjligt att göra en realistisk beräkning av behovet av samhälleligt stöd.

Studerandehälsovården och motionsidrotten är båda beroende av tillskott från de obligatoriska studerandesammanslutningarna och kommer därför att få minskade resurser om obligatoriet försvinner.

Utredningen har som särskilt uppdrag haft att analysera och lämna förslag till hur studerandehälsovårdens verksamhet lämpligen skall kunna organiseras (kap. 7).

Studerandehälsovården är i första hand inriktad på förebyggande samt sociala och kurativa insatser. Den är en särskild företagshälsovård för de studerande vid de statliga högskolorna. Huvudman för verksamheten är studentkåren om den det vill. Den erhåller ett statsbidrag, om den åtar sig uppdraget och i avtal med högskolestyrelsen förbinder sig att följa de fastställda riktlinjerna. Verksamhetens omfattning varierar efter högskolans storlek men är bäst utbyggd vid de äldre och större högskolorna, medan den är under uppbyggnad vid de nyttillkomna och mindre.

Den totala omslutningen uppgår till ca 20 milj.kr. för innevarande år. Statsbidraget täcker ungefär halva beloppet, dvs. ca 60 kr. per student och år. För det allra mesta av återstoden svarar studentkåren. Studenternas bidrag varierar från högskola till högskola. Genomsnittbeloppet är 45 kr. per student och år. Kritik har riktats mot den nuvarande ordningen från två utgångspunkter. För det första mot att studentkåren är huvudman och arbetsgivare. Studenterna är, har det sagts, inte lämpade för den rollen. För det andra mot att de studerande vid de statliga högskolorna som enda kategori i vårt land måste själva gemensamt bidra till finansieringen av sin företagshälsovård.

Utredningen betonar att det i vårt land, liksom i andra jämförbara länder, måste finnas en särskild studerandehälsovård och att den i första hand skall vara inriktad på förebyggande samt sociala och kurativa insatser. Det måste därför enligt utredningens mening finnas en garanti för att det finns en fungerande studerandehälsovård. Studentkåren har inget ansvar för att så blir fallet. Utredningen anser att högskolan bör ta detta ansvar.

I betänkandet diskuteras olika alternativ till huvudman. Utredningen föreslår att studerandehälsovården på varje ort organiseras som stiftelse med högskolan som en av stiftarna.

Högskolan skall alltså vara en av stiftarna. Om obligatoriet är kvar, bör även studentkåren ingå som stiftare. Det bör vara en strävan att bland stiftarna skall finnas också landstinget (i dess egenskap av sjukvårdshuvudman och därmed totalansvarig för hälso- och sjukvården inom landstingsområdet) samt studiemedelsnämnden och, där så bedöms lämpligt, kommunen och statshälsan. I styrelsen bör förutom för

stiftarna finnas representanter även för de studerande (om obligatoriet avskaffas) och för personalen. Ingen av grupperna bör ha majoritet i styrelsen, men ett betydande studerandeinflytande är under alla förhållanden angeläget.

Studenthälsorna, dvs. de lokala inrättningarna brottas redan nu med betydande ekonomiska problem på grund av ökande omkostnader. Upphåvs obligatoriet, får man räkna med att studentkårerna varken kan eller vill lämna något bidrag. Det är möjligt att bidragen uteblir även om obligatoriet är kvar.

Utredningen är förhindrad att föreslå en uppräknings av statsbidraget. Utredningen kan bara konstatera att om en väsentlig del av den finansiella grundvalen rycks undan, måste studerandehälsovården inskränkas till en för de studerande inte godtagbar och samhällsekonomiskt inte försvarbar nivå.

I betänkandet förordas en undersökning av effekterna av fördelningen av statsbidraget till studerandehälsovården liksom ett klarläggande av de kriterier som riksidrottsförbundet tillämpar vid upprättande av förslag till fördelningen av statsbidraget till motionsidrotten.

Ett avskaffande av obligatoriet kommer, för att sammanfatta, att medföra följande kostnader per år:

Kostnader för högskolans genomförande av allmänna val ca 8-10 milj.kr.

Statsbidrag för att garantera den studerandefackliga verksamheten ca 35 milj.kr.

Därtill kommer sannolika kostnader för samlingslokaler, därför att studerandesammanslutningarna inte längre kan ekonomiskt svara för dessa.

Till bilden hör även att studerandehälsovården kommer att mista nära hälften av sitt finansiella underlag.

Sammanställning av remissyttranden över betänkandet (SOU 1990:105) Studenten och tvångsanslutningen. Vad händer om obligatoriet försvinner?

Prop. 1992/93:169
Bilaga 6

Remissinstanser

Yttranden över betänkandet har avgivits av Universitets- och högskole-
ämbetet (UHÄ), riksrevisionsverket (RRV), Statskontoret, Centrala stu-
diestödsnämnden, Stiftelsen Statshälsan, Sveriges Förenade Studentkårer
(SFS), Svenska kommunförbundet, Landstingsförbundet, Sveriges Riks-
idrottsförbund (RF), Tjänstemännens Centralorganisation (TCO), Cen-
tralorganisationen SACO/SR (SACO/SR), Landsorganisationen i Sverige
(LO), Svenska arbetsgivareföreningen (SAF), Länsstyrelsen i Östergöt-
lands län, Länsstyrelsen i Bekinge län, Länsstyrelsen i Malmöhus län,
Länsstyrelsen i Värmlands län, Länsstyrelsen i Jämtlands län, Länssty-
relsen i Norrbottens län, Sveriges socialdemokratiska studentförbund,
Centerns högskoleförbund, Liberala studentförbundet, Kuratorskonven-
tet i Uppsala, Kuratorskollegiet i Lund, Linköpings förenade studentkå-
rer, Stockholms Studenters Centralorganisation, Göteborgs Förenade
Studentkårer, Stockholms universitets studentkår, Tekniska högskolans
studentkår, Medicinska föreningen vid Karolinska institutet, Handels-
högskolans i Stockholm studentkår, Uppsala studentkår, Lantbrukshög-
skolans studentkår i Uppsala, studentkåren i Eskilstuna/Västerås,
Örebro studentkår, studentkåren vid universitetet i Linköping (filoso-
fisk fakultet), Linköpings teknologers studentkår, lärarutbildningens
studentkår i Linköping, Lunds studentkår, teknologkåren vid Lunds
tekniska högskola, studentkåren vid högskolan i Kristianstad, Filosofis-
ka fakultetetrnas studentkår i Göteborg, Chalmers studentkår, Karlstads
studentkår, Umeå studentkår, lärarhögskolans studentkår i Luleå, stu-
dentkåren i Östersund, Humanistiska fakultetsföreningen vid univeris-
tetet i Stockholm, Juridiska fakultetsföreningen vid universitetet i
Stockholm, Naturvetenskapliga fakultetsföreningen vid universitetet i
Stockholm, Stockholms nation i Uppsala, Upplands nation i Uppsala,
Gästrik-Hälsinge natin i Uppsala, Västgöta nation i Uppsala, Söder-
manlands-Nerikes nation i Uppsala, Smålands nation i Uppsala, Kal-
mar nation i Uppsala, Norrlandsnation i Uppsala, Gotlands nation i
Uppsala, Östgöta nation i Lund, Lunds nation i Lund, Helsingkrona na-
tion i Lund, Blekingska nationen i Lund, Göteborgs nation i Lund,
Hallands nation i Lund, Kalmar nation i Lund, Värmlands nation i
Lund, Kristianstad nation i Lund,

Inspektörerna i Uppsala, Inspektorskollegiet i Lund samt studerande
hälsovårdsmottagningarna vid; universitetet i Uppsala, högskolan i
Örebro, universitetet i Linköping, universitetet i Lund, högskolan i
Halmstad och universitetet i Umeå.

UHÄ har bifogat yttranden från Universiteten i Stockholm, Uppsala, Linköping, Lund, Göteborg och Umeå, högskolorna i Eskilstuna/Västerås, Gävle/Sandviken, Örebro, Jönköping, Halmstad, Kristianstad, Borås, Karlstad, Skövde, Luleå och Östersund, konstfack, karolinska institutet, tekniska högskolan i Stockholm, Chalmers tekniska högskola samt vårdhögskolornas rektorskollegium.

Särskilt yttrande har dessutom inkommit från Uppsala kommun.

Allmänna synpunkter

Skall kårobligatoriet avskaffas eller behållas?

Flertalet remissinstanser tillstyrker inte förslaget att avskaffa kårobligatoriet.

De olika studentnationerna, SFS, RF, SACO, Inspektorerna i Uppsala, Inspektorskollegiet i Lund, Kuratorskonventet i Uppsala, Kuratorskollegiet i Lund samt 14 av de frivilliga studentorganisationerna önskar behålla kårobligatoriet.

UHÄ har givit samtliga högskoleenheter samt företrädare för vårdhögskolorna tillfälle att yttra sig över betänkandet och sammanfattar remissorganens åsikter till att nuvarande kårobligatorium skall behållas (endast Konstfack förordar ett avskaffande). UHÄ delar denna uppfattning.

LO, SAF samt länsstyrelserna i Östergötland, Blekinge, Värmland, Jämtland och Norrbotten avstår från att yttra sig.

Stockholms universitets, Örebros, Chalmers, Lunds, Umeås och Östersunds studentkårer, Juridiska fakultets föreningen och Naturvetenskapliga fakultetsföreningen vid universitetet i Stockholm, Socialdemokratiska studentförbundet, Liberala studentförbundet samt Statskontoret är för ett avskaffande av kårobligatoriet.

Remissvar på frågan om kårobligatoriet skall behållas eller avskaffas

Remissinstans	Behållas	Avskaffas	Inget svar
Myndigheter	7	1	18
Studentnationer	18	0	0
Frivilliga student föreningar	14	12	1
Övriga	4	0	2
Totalt	43	13	21

Om kårobligatoriet skall avskaffas – hur bör då studierepresentanterna i olika högskoleorgan utses?

Majoriteten av de remissorgan som har yttrat sig i denna fråga har instämt i utredningens uppfattning att studierepresentanterna bör utses genom allmänna val, direkta eller indirekta beroende på nivå.

Förslag finns också om att valsättet kan ställas i relation till hur stor anslutningen blir i en frivillig organisation samt att valfrågan inte skall regleras närmare på central nivå utan att valsättet bör få avgöras lokalt, och att valförfarandet skall överlåtas på den frivilliga studentkåren vid mindre högskolor.

Om kårobligatoriet avskaffas innebär det ökade kostnader för staten. Hur bör dessa täckas?

På denna fråga har flertalet remissinstanser avstått från att svara aningen på grund av sitt ställningstagande till obligatoriet eller för att de ansett att det är statens uppgift att finansiera de ökade kostnaderna.

Högskoleenheterna anser dock att det inte är möjligt att omprioritera i de interna budgeten då högskolorna redan ålagts krav på att spara och skära ned verksamheten.

Förslag till

Lag om tillstånd att utfärda vissa examina

Härigenom föreskrivs följande.

1 §

Enskilda utbildningsanordnare får endast efter tillstånd utfärda sådana examina som regeringen reglerar i föreskrifter när det gäller de universitet och högskolor som omfattas av högskolelagen (1992:1434).

Ett sådant tillstånd får lämnas endast om utbildningen uppfyller de krav som uppställs i 2 § samt, i förekommande fall, i 3 §.

Med enskild utbildningsanordnare menas i denna lag en enskild fysisk eller juridisk person som anordnar utbildning.

2 §

Följande krav gäller för att få utfärda andra examina än doktors- och licentiatexamina.

Utbildningen skall vila på vetenskaplig eller konstnärlig grund och bedrivas så att den i övrigt uppfyller de allmänna krav som uppställs i 1 kap. högskolelagen (1992:1434).

För varje examen som tillståndet avser skall utbildningen också svara mot de särskilda krav som enligt vad regeringen föreskriver gäller för denna examen vid de universitet och högskolor som omfattas av högskolelagen (1992:1434).

3 §

Följande krav gäller för att få utfärda doktors- eller licentiatexamen.

Forskarutbildningen skall vila på vetenskaplig grund och bygga på en grundläggande högskoleutbildning samt bedrivas så att den i övrigt uppfyller de allmänna krav som uppställs i 1 kap. högskolelagen (1992:1434).

För en doktors- eller licentiatexamen inom ett vetenskapsområde som tillståndet avser skall forskarutbildningen också svara mot de särskilda krav som enligt vad regeringen föreskriver gäller för denna examen vid de universitet och högskolor som omfattas av högskolelagen (1992:1434).

4 §

Ett tillstånd att utfärda examina får förenas med villkor om allmänhetens rätt att ta del av handlingar hos utbildningsanordnaren.

En enskild utbildningsanordnare som fått tillstånd att utfärda examina är skyldig att medverka i uppföljningar och utvärderingar av utbildningen.

6 §

Tillstånd att utfärda examina lämnas av regeringen.

Innan beslut fattas i tillståndsfrågor skall yttrande inhämtas från Sekretariatet för utvärdering av universitet och högskolor.

7 §

Ett tillstånd att utfärda examina får återkallas, om de krav som uppställs i 2 § eller, i förekommande fall, i 3 § inte längre uppfylls. Detsamma gäller om sådana villkor som har ställts upp med stöd av 4 § inte iakttas eller om utbildningsanordnaren inte iakttar sin skyldighet enligt 5 § att medverka i uppföljning och utvärdering av utbildningen.

Beslut om återkallelse av tillstånd fattas av regeringen efter framställning från Sekretariatet för utvärdering av universitet och högskolor. Innan sekretariatet gör en sådan framställning skall utbildningsanordnaren ha givits tillfälle till rättelse.

8 §

Om en enskild utbildningsanordnare utan tillstånd utfärdar examina som avses i denna lag får Sekretariatet för utvärdering av universitet och högskolor förelägga utbildningsanordnaren att upphöra med det. Ett sådant föreläggande får förenas med vite.

Sekretariatets beslut i ärenden om förelägganden får inte överklagas.

9 §

Om regeringen efter det att denna lag har trätt i kraft ger de universitet och högskolor som omfattas av högskolelagen (1992:1434) rätt att utfärda andra examina än sådana som får utfärdas där vid denna lags ikraftträdande, får regeringen medge undantag från krav på tillstånd enligt denna lag under en tid av högst fem år.

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 1993.

2. Enskilda utbildningsanordnare som vid ikraftträdandet får statsbidrag till viss utbildning eller har viss utbildning ställd under statlig tillsyn och i denna utbildning utfärdar examina som omfattas av denna lag får även efter ikraftträdandet utfärda samma examina för den som har påbörjat utbildningen före den 1 oktober 1993. Möjligheten kvarstår längst t.o.m. utgången av juni

1998. Regeringen får dock, om det finns särskilda skäl, i ett enskilt fall medge att examina utfärdas även vid en senare tidpunkt.

Prop. 1992/93:169
Bilaga 7

3. Regeringen får i samband med ikraftträdandet av denna lag ge examensrätt till nedanstående enskilda utbildningsanordnare i den omfattning som där anges utan att dessförinnan ha inhämtat det yttrande från Sekretariatet för utvärdering av universitet och högskolor som föreskrivs i lagen.

a. Handelshögskolan i Stockholm för såväl examina som avses i 2 § som examina som avses i 3 §.

b. Stiftelsen Stora Sköndal för socionomexamen.

c. Ericastiftelsen för psykoterapeutexamen.

d. Ingessunds musikhögskola för musiklärarexamen.

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 1993-02-02

Närvarande: f.d. regeringsrådet Bengt Hamdahl, justitierådet Hans-Gunnar Solerud, regeringsrådet Anders Swartling.

Enligt protokoll vid regeringssammanträde den 28 januari 1993 har regeringen på hemställan av statsrådet Unckel beslutat inhämta lagrådets yttrande över förslag till lag om tillstånd att utfärda vissa examina.

Förslaget har inför lagrådet föredragits av hovrättsassessorn Ann-Charlotte Wallin.

Lagrådet har underkastat lagtexten en redaktionell bearbetning på sätt som framgår av bilagan till detta protokoll men lämnar i övrigt förslaget utan erinran.

1 §

En enskild fysisk eller juridisk person som anordnar utbildning (enskild utbildningsanordnare) får endast efter tillstånd utfärda sådana examina som regeringen med stöd av högskolelagen (1992:1434) meddelat föreskrifter om.

Tillstånd får lämnas endast om utbildningen uppfyller de krav som uppställs i 2 eller 3 §.

2 §

Följande krav gäller för att få utfärda andra examina än doktors- och licentiatexamina.

Utbildningen skall vila på vetenskaplig eller konstnärlig grund och bedrivs så att den i övrigt uppfyller de krav som uppställs på grundläggande högskoleutbildning i 1 kap. högskolelagen (1992:1434).

För varje examen som tillståndet avser skall utbildningen också svara mot de särskilda krav som enligt vad regeringen föreskriver gäller för denna examen vid de universitet och högskolor som omfattas av högskolelagen.

3 §

Följande krav gäller för att få utfärda doktors- eller licentiatexamen.

Utbildningen skall vila på vetenskaplig grund och bygga på en grundläggande högskoleutbildning samt bedrivs så att den i övrigt uppfyller de krav som uppställs på forskarutbildning i 1 kap. högskolelagen (1992:1434).

För en doktors- eller licentiatexamen inom ett vetenskapsområde som tillståndet avser skall utbildningen också svara mot de särskilda krav som enligt vad regeringen föreskriver gäller för denna examen vid de universitet och högskolor som omfattas av högskolelagen.

4 §

Ett tillstånd att utfärda examina får förenas med villkor om rätt för enskilda att ta del av handlingar hos utbildningsanordnaren.

Ett tillstånd att utfärda examina får återkallas, om de krav som uppställs i 2 eller 3 § inte är uppfyllda. Detsamma gäller om sådana villkor som har ställts upp med stöd av 4 § inte iakttas eller om utbildningsanordnaren inte iaktar sin skyldighet enligt 5 § att medverka i uppföljning och utvärdering av utbildningen.

Beslut om återkallelse av tillstånd fattas av regeringen efter framställning av Sekretariatet för utvärdering av universitet och högskolor. Innan sekretariatet gör en sådan framställning skall utbildningsanordnaren ha givits tillfälle till rättelse.

9 §

Om regeringen med stöd av högskolelagen (1992:1434) meddelar föreskrifter om examina som vid den tidpunkten inte är reglerade i sådana föreskrifter, får regeringen medge undantag från krav på tillstånd denna lag under en tid av högst fem år.

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 1993.

2. Enskilda utbildningsanordnare som vid ikraftträdandet får statsbidrag till viss utbildning eller har viss utbildning ställd under statlig tillsyn och i denna utbildning utfärdar examina som omfattas av denna lag får även efter ikraftträdandet utfärda sådan examen för den som har påbörjat utbildningen före den 1 oktober 1993. Möjligheten kvarstår längst till utgången av juni 1998. Regeringen får dock, om det finns särskilda skäl, i ett enskilt fall medge att examen utfärdas även vid en senare tidpunkt.

3. I samband med ikraftträdandet av denna lag får regeringen, utan att ha inhämtat yttrande från Sekretariatet för utvärdering av universitet och högskolor, lämna tillstånd att utfärda examina till

- a. Handelshögskolan i Stockholm för examina som avses i 2 och 3 §§,
- b. Stiftelsen Stora Sköndal för socionomexamen,
- c. Ericastiftelsen för psykoterapeutexamen,
- d. Ingesunds musikhögskola för musiklärarexamen.

Förteckning över lokalförsörjningsprojekt i de fördjupade anslagsframställningarna

Prop. 1992/93:169
Bilaga 9

Beroende på varierande uppläggning och utformning av de fördjupade anslagsframställningarna kan förteckningen ej göra anspråk på att vara helt fullständig. För fullständig information hänvisas till anslagsframställningarna.

Enhet/projekt

Universitetet i Uppsala

Centrum för Europastudier m.m. i kv. Torget
Ombyggnad i Uppsala slott
Nybyggnad för Materialcentrum, etapp 1
Förhyrning för univ.förv. i kv. Rosenberg
Övertagande av kostnad i PET-centrum

Lunds universitetet

Ombyggnad i kv. Paradis, etapp 5
Ombyggn för astronomiska institutionen
Ombyggn/upprustn för tandvårdshögskolan
Åtgärdsprogram/upprustn kemacentrum
Biomedicinskt centrum, etapp 2-6
Åtgärdsprogram för UB 1
Nybyggnad av växthus
Åtgärdsprogram för genetiska institutionen
Ombyggnad av nuvarande ekologihus
Ombyggn av Vita huset i Botan. trädgården
Ombyggn för inst. för miljö- och energisystem
Lasercentrum
Åtgärdsprogram för UB 2
Nya lokaler för sjukgymnastik
Åtgärdsprogram för historiska museet
Åtgärdsprogram för Lundagårdshuset
Ekonomi- och handelscentrum, etapp 3
Allhelgonaskolan

Universitetet i Göteborg

Lundbergslaboratoriet
Centrum för exp biomedicin inkl. djurhus
Geovetarcentrum
Förhyrning i Botaniska trädgården
Hyresökn. för inst för design - konsthantverk
Förhyrning i Haga

Universitetet i Stockholm

Lokaler för journalister i kv. Garnisonen
Åtgärdsprogram för Södra huset
Fysikcentrum i Albano-Roslagstull
Bro över Roslagsvägen
Nybyggnad för geologi, etapp 2
Tovetorp, övernattningsmöjligheter
Stor samlingssal eller aula
Restaurang

Prop. 1992/93:169

Bilaga 9

Universitetet i Umeå

Tillförhyrn för preklinisk forskn. och utbildn.
Nybyggnad av kemi- och biologicentrum
Ombyggnad av administrationsbyggnad

Universitetet i Linköping

Förhyrning i Norrköping
Lokaler för ekonomutbildning inkl. slöjd
Nybyggnad för lärarutbildning
Nybyggnad för datavetenskap etapp 2
Nybyggnad för temaforskning etapp 2

Karolinska institutet

Ombyggn/upprustn inkl. nybyggnad av lab.
Nya lokaler för sjukgymnastik

Tekniska högskolan i Stockholm

Kostn.ökn. för ombyggn. av hus AB 43:3
Ombyggnad av hus AB 90:1
Mindre om- och tillbyggnad inkl. teknisk akustik
Förhyrning av lokaler i Kista
Fysikcentrum i Albano-Roslagstull
Roslagstulls sjukhus forskarbost m.m.

Chalmers tekniska högskola

Tillbyggnad för mikroelektronik
Om- och tillbyggnad för Skeppsbyggnad
Nybyggnad för M-sektionen
Om- och tillbyggnad för ED-sektionen
Ombyggnad hörsal 07:25, 07:22, bibl.
Ombyggnad för M-sektionen
Ombyggnad för A-sektionen
Upprustning av kemi II
Matematiskt centrum, etapp 2
Tillbyggnader i Onsala
Utökning av förhyrning i Lindholmen

Danshögskolan

Utökade lokaler för bibl./videotek och förråd

Dramatiska institutet

Teaterlokaler

Grafiska institutet och Institutet för högre kommunikations- och reklamutbildning

Lokaler för journalister i kv. Garnisonen

Högskolan i Borås

Högskolan i Falun/Borlänge

Förhyrning av forskningslokaler i Borlänge

Utökade lokaler i Falun

Högskolan i Gävle/Sandviken

Högskolan i Halmstad

Högskolan i Jönköping

Samlad lokallösning önskas

Högskolan i Kalmar

Ny gymnastikhall, lärosalar m.m.

Högskolan i Karlskrona/Ronneby

Restaurang och bibliotek

Högskolan i Karlstad

Nybyggn. för lärarutbildn. m.m.

Högskolan i Kristianstad

Nya lokaler för högskolan

Högskolan i Skövde

Förhyrning av lokaler för mediateknik

Restaurang

Aula

Ombyggnad av bibliotek

Högskolan för lärarutbildning i Stockholm

Nya lokaler

Högskolan i Växjö

Om- och tillbyggnad av bibliotek

Omlok. av lärare till Teleborg

Ombyggn /upprustn av restaurang

Högskolan i Örebro

Nybyggnad för lärarutbildning

Lokaler för restaurangutbildning

Högskoleutbildning på Gotland

Idrottshögskolan i Stockholm

Nybyggn/ersättn av paviljong m.m.

Konstfack

Utökade lokaler

Konsthögskolan

Mitthögskolan

Utökade lokaler i Sundsvall, Åkroken

Utökade lokaler i Härnösand

Samlokalisering med Vårdhögskolan och Försvarets skolor i Östersund

Musikhögskolan i Stockholm

Förbättrade lokaler

Mälardalens högskola

Operahögskolan

Scen- och repetitionslokaler

Teaterhögskolan

Nordiska institutet för samhällsplanering

Kungl. biblioteket

Manne Siegbahninstitutet för fysik

Fysikcentrum i Albano-Roslagstull

Sammanställning av återanskaffningsvärdet av i bruk varande inredning och utrustning vid universitet och högskolor

Prop. 1992/93:169
Bilaga 10

Det sammanräknade redovisade återanskaffningsvärdet av i bruk varande inredning och utrustning inköpt för statliga medel uppgår till 10 628,1 miljoner kronor, varav inredningen utgör 3 335,6 miljoner kronor, enligt nedanstående tabell.

Universitet/högskola	Återanskaffningsvärde (miljoner kronor)	
	Inredning	Utrustning
Universitetet i Uppsala	542	1 185
Lunds universitet	558	1 663
Universitetet i Göteborg	296	872
Universitetet i Stockholm	311	389
Universitetet i Umeå	183	469
Universitetet i Linköping	156	376
Karolinska institutet	130	667
Tekniska högskolan i Stockholm	285	519
Chalmers tekniska högskola	291	468
Högskolan i Luleå	204	106
Danshögskolan	6	4
Dramatiska institutet	4	56
Grafiska institutet och Institutet för högre kommunikations- och reklam- utbildning	-	1
Högskolan i Borås	20	58
Högskolan i Falun/Borlänge	16	44
Högskolan i Gävle/Sandviken	3	12
Högskolan i Halmstad	-	12
Högskolan i Jönköping	12	13

Universitet/högskola	Återanskaffningsvärde (miljoner kronor)	
	Inredning	Utrustning
Högskolan i Kalmar	20	47
Högskolan i Karlskrona/Ronneby	-	2
Högskolan i Karlstad	62	30
Högskolan i Kristianstad	24	9
Högskolan i Skövde	-	23
Högskolan för lärarutbildning i Stockholm	58	41
Högskolan i Trollhättan/Uddevalla	2,6	5
Högskolan i Växjö	29	27
Högskolan i Örebro	60	53
Högskoleutbildning på Gotland	0	1,5
Idrottshögskolan i Stockholm	-	-
Konstfack	-	11
Konsthögskolan	-	8
Mitthögskolan	35	42
Musikhögskolan i Stockholm	16	60
Mälardalens högskola	-	13
Operahögskola	3	3
Teaterhögskolan	9	3
Summa	3 335,6	7 292,5

BESLUTADE LOKALPROJEKT		S = Projektet startar K = Byggnadsarbetena blir klara													
Ärende	Besluts- datum	Inv.ram 910101	1991 S K	1992 S K	1993 S K	1994 S K	1995 S K	1996 S K	1997 S K						
Universitetet i Göteborg															
Marint forskningscentrum	910321	46100				x									
Nyb. för biomedicenskt centrum	910912	130000		x		x									
Omb. för fotohögskolan	910912	31500		x		x									
Ny- o. omb. för handelshögskolan,	920723	320000		x			x								
Omb. för slöjd o. hushållsvetenskap	920827	10800		x		x									
Förhyrning för utökad lärarutbildning	920618			x											
Förh. för utökad utbildning Glaxohuset	920820			x											
Förh. för utökad utbildning kv. Lyktan	921217				x										
Universitetet i Stockholm															
Donation Lab.byggnad	910627	33000	x												
Fältstationen på Askö	910321	11500	x												
Askö lab. Frescatidelen	910627	11250			x	x									
Omb. för matematiska inst.	920130	40000		x		x									
Upprustning Södra huset	920130	6000		x		x									
Upprustning byggnad 88:1	920130	4000		x		x									
Nyb. vid forskningsstationen i Ar	920220	9600		x											
Nyb. för geologi (projektering)	920429	157000			x		x								
Upprustning kemi-hufo	920625	10000			x	x									
Upprustning botaniska inst.	920625	29000			x		x								
Nyb. för KÖL (projektering)	920917	133200													
Omb. i kv. Garnisonen, journalist.	921217	31000			x		x								
Förh. för utökad utbildning kv. Mimer	910530			x											
Förh. för utökad utbildn. f.d. QZ-lokal	911219			x											
Förhyrning för utökad utbild. Södra huset	920326			x											
Förhyrning för utökad utbildning	920806						x								
Förhyrning för utökad utbildning	921112				x										

BESLUTADE LOKALPROJEKT		S = Projektet startar K = Byggnadsarbetena blir klara														
Ärende	Besluts- datum	Inv.ram 910101	1991 S	1991 K	1992 S	1992 K	1993 S	1993 K	1994 S	1994 K	1995 S	1995 K	1996 S	1996 K	1997 S	1997 K
Universitetet i Umeå																
Entresolering av bibl.lok.	910321	23000	x			x										
Marin forskningscentrum i Norrbryn	910627	14300			x		x									
Nybyggnad för BTC	911121	76300	x				x									
Försörjningsåtgärder MIT	920130	9700			x	x										
Nybyggnad av MIT-huset	920402	151300			x			x		x						
Nybyggnad för ingenjörsub.	920618	73000			x											
Tillfällig förhym. f. utökad utb.	911219			x												
Paviljonger för utök. utb.	920220			x												
Omb. av paviljonger f. utök. utb.	921217	1690			x											
Tillbyggnad för rymdingenjörsub. i Kiruna	920312	14800			x		x									
Universitetet i Linköping																
Nyb. för univer.förvaltningen	910606	46000			x	x										
Om- o. tillb. för fysik o. mätteknik m.m.	920618	334000							x							x
Om- o. tillb. av undervisn.lokal	920917	30300					x			x						
Förhymning för utökad utbildning	920618		x													
Karolinska institutet																
Nyb. för mikrobiologiskt centrum	910307	129600	x					x								
Upprustning Berzeliuslab.	920130	5000			x	x										
Upprustning hus 32 biokemi	920625	7000			x			x								
Tekniska högskolan i Stockholm																
Ombyggnad av hus 43:3	930211	210000					x							x		
Omb. av byggnad AB 90:1	921112	14750			x	x										
Upprustning byggnad 11 VoV	920625	7000						x								
Förhymning för utökad utbildning	920220		x													
Förhymning för utökad utbildning E, F1	920618				x											

BESLUTADE LOKALPROJEKT		S = Projektet startar K = Byggnadsarbetena blir klara														
Ärende	Besluts- datum	Inv.ram 910101	1991		1992		1993		1994		1995		1996		1997	
			S	K	S	K	S	K	S	K	S	K	S	K		
<i>Chalmers tekniska högskola</i>																
Nyb. för mat. centrum, etapp 1	910523	108000	x			x										
Upprustning Forskarhuset, deletapp 1	920130	70000			x		x									
Nyb. för mikroelektronik	Bp 92	150000					x						x			
Upprustn. Forskarhuset, deletapp 2	920625	20000			x			x								
Förhymning Lindholmen	920130															
<i>Högskolan i Luleå</i>																
Om- o. nybyggnad för ingenjörsub.	920618	51000			x					x						
<i>Graf. inst. o. inst. f. högr. komm.o.reklamutb.</i>																
Omb. kv. Garnisonen	921217	se US					x			x						
<i>Högskolan i Borås</i>																
Ombyggnad i kv. Balder m.m.	920924	8000					x		x							
Tillfällig förhym. f. utökad utbildning	921217				x											
<i>Högskolan i Falun/Borlänge</i>																
Förhymning för utökad utbildning Borlänge	920326		x													
<i>Högskolan i Gävle/Sandviken</i>																
Om- o. tillbyggnad Kungsbäcksomr.	920903						x			x						
Förhymning för utökad utbildning	911219		x													
<i>Högskolan i Halmstad</i>																
Förhymning för utökad utbildning	911017						x									
Förhymning för utökad utbildning	920415						x									
<i>Högskolan i Jönköping</i>																
Förhym. för utökad utbildn. (år 960 92/93)	921112												x			

BESLUTADE LOKALPROJEKT		S = Projektet startar K = Byggnadsarbetena blir klara																					
Ärende	Besluts- datum	Inv.ram 910101	1991			1992			1993			1994			1995			1996			1997		
			S	K	S	S	K	S	K	S	K	S	K	S	K	S	K	S	K	S	K		
<i>Högskolan i Värjö</i>																							
Förhymning för utökad utbildning	920910		x																				
Förhymning f. tvååriga ing.	921119										x												
<i>Högskolan i Örebro</i>																							
Nyb. i Alnby, etapp 3 A	910523	43600				x					x												
Tillbyggnad, etapp 3 B	920130	40100				x					x												
<i>Idrottshögskolan i Stockholm</i>																							
Förhymning för utökad utbildning	921119							x															
<i>Konstfack</i>																							
Förhymning för utökad utbildning	920820							x															
<i>Konsthögskolan</i>																							
Om- o. tillbyggnad, etapp 2	920618	68400									x											x	
<i>Muthögskolan</i>																							
Upprust. kv. Ädelstenen, Härnösand	920130	5000									x		x										
Upprust. Lärarhögsk. Härnösand	920625	8000						x						x									
Förhymning för utökad utbildning	920326					x																	
Förhymning för utökad utbildning	921112										x												
<i>Mälardalens högskola</i>																							
Förhymning i Gämsmyrevreten	920213																						
Förhymning för utökad utbildn. Eskilstuna	920429										x												
Förhymning för utökad utbildning Västerås	920625																						
<i>Kungl. biblioteket</i>																							
Om- o. tillbyggnad		240000									x											x	

BESLUTADE LOKALPROJEKT			S = Projektet startar K = Byggnadsarbetena blir klara													
Ärende	Besluts- datum	Inv.ram 910101	1991 S K	1992 S K	1993 S K	1994 S K	1995 S K	1996 S K	1997 S K							
Högskolan i Kalmar																
Förhyrning för utökad utbildning	920806			x												
Tillfällig förh. för utökad utb.	921112			x												
Högskolan i Karlskrona/Ronneby																
Förhyrning i Gräsvik	910912			x	x											
Förh. för utökad utbildn Ronneby, Olof.	911219		x													
Prov. lok. f. utök. utb.	911219		x													
Förh. för utökad utbildning Ronneby	921112			x												
Högskolan i Karlstad																
Tillbyggnad, etapp 2	910307	29600				x										
Tillb. för ingenjörsutbildning m.m.	911017	41800		x	x											
Ny- och omb. för lärarutb. m.m.	920917															
Högskolan i Kristianstad																
Lokaler inom P 6-området	921015				x		x									
Förhyrning för utökad utbildning	920618			x												
Högskolan Skövde																
Förhyrning för utökad utbildning	911219		x													
Förhyrning	920527			x												
Högskolan för lärarutbildning i Stockholm																
Upprustning hus AB 108	920130	15000			x	x										
Förhyrning för utökad utbildning	921112			x												
Förhyrning för utökad utb. kv. Lysbomben	921217			x												
Högskolan i Trollhättan/Uddevalla																
Förhyrning Vbg. Ua	910613															
Förhyrning Trollhättan	920206				x											

Propositionens huvudsakliga innehåll	1
Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 11 februari 1993	5
1 Inledning	5
2 Förstärkt kvalitet	9
2.1 Vidtagna åtgärder	9
2.2 Ytterligare åtgärder	10
3 Resurser	12
3.1 Nya principer för tilldelning av resurser	12
3.2 Lokalförsörjningssystem m.m.	27
Hemställan	30
4 Långsiktig inriktning av utbildningen vid universitet och högskolor	30
4.1 Pågående utbyggnad	30
4.2 Civilingenjörs- och ingenjörsutbildningarna	40
4.3 Lärarutbildningarna	45
4.4 Medicin- och vårdutbildningarna	48
4.5 Distansutbildning	55
4.6 Utbildningsstrukturen	58
Hemställan	62
5 Högre konstnärlig utbildning	62
5.1 Inledning	62
5.2 Stockholmsskolorna	64
5.3 Bildkonst	65
5.4 Design	66
5.5 Dans	68
5.6 Scen och medier	69
5.7 Musik	69
Hemställan	
6 Övriga frågor	70
6.1 Organisatoriska frågor	70
6.1.1 Inrättande av ny högskola	70
6.1.2 Universitets och högskolors namn m.m.	72
6.1.3 Åtgärder inom universitet och högskolor för studenter med funktionshinder	74
6.2 Internationella frågor	75
6.3 Examensrätt m.m.	76
6.3.1 Inledning	76
6.3.2 Allmänt om syftet med den föreslagna lagstiftningen om examensrätt	78
6.3.3 Krav för att få tillstånd att utfärda examina	80
6.3.4 Utvärdering m.m.	82

6.3.5	Tilldelning och återkallelse av tillstånd att utfärda examina m.m.	83
6.3.6	Övergångsfrågor m.m.	85
6.3.7	Erkännande av övriga högskolemässiga utbildningar m.m.	86
6.3.8	Vissa följdändringar i andra lagar	87
6.4	Jämställdhet i högre utbildning	89
6.5	Ledning av universitet och högskolor	93
6.6	Kårobligatoriet	96
6.6.1	Kårobligatoriet	95
6.6.2	Kårobligatoriet avvecklas	96
6.6.3	Konsekvenser av en avveckling av obligatoriet	98
6.7	Handelshögskolan i Stockholm	99
	Hemställan	101
7	Anslagsfrågor för högre utbildning m.m.	101
D.	Den grundläggande högskoleutbildningen	105
D 1.	Universitetet i Uppsala: Grundutbildning	105
D 2.	Lunds universitet: Grundutbildning	109
D 3.	Universitetet i Göteborg: Grundutbildning	115
D 4.	Stockholms universitet: Grundutbildning	119
D 5.	Universitetet i Umeå: Grundutbildning	123
D 6.	Universitetet i Linköping: Grundutbildning	127
D 7.	Karolinska institutet: Grundutbildning	131
D 8.	Tekniska högskolan i Stockholm: Grundutbildning	134
D 9.	Chalmers tekniska högskola: Grundutbildning ..	138
D 10.	Högskolan i Luleå: Grundutbildning	141
D 11.	Danshögskolan: Grundutbildning	144
D 12.	Dramatiska institutet: Grundutbildning	146
D 13.	Grafiska institutet och Institutet för högre kommunikations- och reklamutbildning : Grundutbildning	148
D 14.	Högskolan i Borås: Grundutbildning	150
D 15.	Högskolan i Falun/Borlänge: Grundutbildning ..	153
D 16.	Högskolan i Gävle/Sandviken: Grundutbildning .	156
D 17.	Högskolan i Halmstad: Grundutbildning	159
D 18.	Högskolan i Jönköping: Grundutbildning	162
D 19.	Högskolan i Kalmar: Grundutbildning	165
D 20.	Högskolan i Karlskrona/Ronneby: Grundutbildning	168
D 21.	Högskolan i Karlstad: Grundutbildning	170
D 22.	Högskolan i Kristianstad: Grundutbildning	174
D 23.	Högskolan i Skövde: Grundutbildning	176
D 24.	Högskolan för lärarutbildning i Stockholm: Grundutbildning	179
D 25.	Högskolan i Trollhättan/Uddevalla: Grundutbildning	183
D 26.	Högskolan i Växjö: Grundutbildning	186
D 27.	Högskolan i Örebro: Grundutbildning	189
D 28.	Högskoleutbildning på Gotland: Grundutbildning	192

D 29.	Idrottshögskolan i Stockholm: Grundutbildning .	194
D 30.	Konstfack: Grundutbildning	195
D 31.	Konsthögskolan: Grundutbildning	198
D 32.	Mitthögskolan: Grundutbildning	200
D 33.	Musikhögskolan i Stockholm: Grundutbildning .	204
D 34.	Mälardalens högskola: Grundutbildning	206
D 35.	Operahögskolan i Stockholm: Grundutbildning .	210
D 36.	Teaterhögskolan i Stockholm: Grundutbildning .	211
D 37.	Bidrag till kommunal högskoleutbildning m.m. .	213
D 38.	Kanslersämbetet	217
D 39.	Verket för högskoleservice	219
D 40.	Överklagandenämnden	222
D 41.	Rådet för grundläggande högskoleutbildning	223
D 42.	Vissa särskilda utgifter inom universitet och högskolor m.m.	225
D 43.	Europeisk utbildningssamverkan	227
D 44.	Kostnader för Universitets- och högskole- ämbetets och Utrustningsnämndens för universitet och högskolor avvecklingsorganisation	229
G.	Lokalförsörjning m.m.	229
	Hemställan	231
G1.	Inredning och utrustning av lokaler vid högskoleenheterna m.m.	231
G 2.	Lokalkostnader m.m. vid universitet och högskolor m.m.	233
G 3.	Inredning och utrustning av lokaler m.m. vid universitet och högskolor m.m.	242
Beslut		245

Bilagor

<i>Bilaga 1</i>	Propositionens lagförslag	246
<i>Bilaga 2</i>	Sammanfattning av Resursberedningens betänkande (SOU 1993:3) Ersättning för kvalitet och effektivitet - utformning av ett nytt resurstilldelningssystem för grundläggande högskoleutbildning	250
<i>Bilaga 3</i>	Sammanfattning av Högskoleutredningens betänkande (SOU 1992:44) Resurser för högskolans grundutbildning	252
<i>Bilaga 4</i>	Sammanställning av remissynpunkter på Högskoleutredningens slutbetänkande (SOU 1992:44)	262

<i>Bilaga 5</i>	Sammanfattning av och sammanställning av remissynpunkter på betänkande (SOU 1992:12) Konstnärlig högskoleutbildning	264	Prop. 1992/93:169
<i>Bilaga 6</i>	Sammanfattning av och sammanställning av remissynpunkter på betänkande (SOU 1990:105) Studenten och tvångsanslutningen - Vad händer om obligatoriet försvinner?	280	
<i>Bilaga 7</i>	Lagrådsremissens lagförslag	287	
<i>Bilaga 8</i>	Lagrådet. Utdrag ur protokoll vid sammanträde den 2 februari 1993	290	
<i>Bilaga 9</i>	Förteckning över lokalförsörjningsprojekt i de fördjupade anslagsframställningarna	293	
<i>Bilaga 10</i>	Sammanställning av redovisat återanskaffningsvärde för inredning och utrustning för grundläggande högskoleutbildning och forskning och forskarutbildning	297	
<i>Bilaga 11</i>	Översikt över beslutade lokalprojekt vid universitet och högskolor	299	